

ФИРДОУСІ
ШĀХ-НĀМЕ

III

فہرست نامہ

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۶	۱۶	قرا — °VI	اگر داد ماند کی آید — °IV
۶	۱۹	вторые мисра бб. 9 и 10	второе мисра б. 9 и б. 10
۲۴	۶	کند آوری	کنداوری
۱۰۰	۲۷-۲۶	VI— оп. также б. 1535	VI— здесь оп. также б. 1535, см. прим. 24 к б. 1523.
۱۱۱	۱۶	ز کوس و — °IV и VI	ز کوس و قبیبره — °IV ز کوس و ز فیزه — VI
۱۶۴	۱۳	Б— доб.	сп. Б—
۱۸۰	۲۳	VI— ;بادا — °I, IV и T	بادا دو دیدہ پر آب — °I, IV и T بود و دو دیدہ پر آب — VI
۱۹۳	۲۰	2964—2965	2966—2967
۱۹۴	۲۱	ساددل	سادہدل
۲۲۰	۲۴	الی شط النہر — Б	و رجع عابد الی شط النہر — Б
۲۳۶	۱۷	سرافر از ترکسی	سرافراز قر کسی
۲۳۷	۱۰	بر خواست	بر خواست
۲۴۷	۱۴	جای زرسپ	جای زربست (؟) رسپ *

АКАДЕМИЯ НАУК СССР

ПАМЯТНИКИ ЛИТЕРАТУРЫ
НАРОДОВ ВОСТОКА

ТЕКСТЫ

Большая серия

II

ИЗДАТЕЛЬСТВО «НАУКА»
ГЛАВНАЯ РЕДАКЦИЯ ВОСТОЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

ИНСТИТУТ НАРОДОВ АЗИИ

Ф И Р Д О У С Ї

Ш Ā Х - Н Ā М Е

К Р И Т И Ч Е С К И Й Т Е К С Т

Т о м Ш

С О С Т А В И Т Е Л Ь Т Е К С Т А О . И . С М И Р Н О В А

П О Д Р Е Д А К Ц И Е Й А . Н У Ш И Н А

М О С К В А • 1 9 6 5

СОДЕРЖАНИЕ

Указатель	5
Текст	1-271

Фирдоуси

ШАХ-НАМЕ

том III

На персидском языке

Утверждено к печати Институтом народов Азии Академии наук СССР

Редакторы *В. В. Вязина* и *М. М. Хасман*
Художник *А. М. Олевский*

Технический редактор *С. В. Цветкова*
Корректор *Г. Н. Николаенко*

Сдано в набор 26/II 1964 г. Подписано к печати 31/VIII 1965 г. Формат 84×108¹/₁₆.

Печ. л. 17,25. Усл. п. л. 28,98. Уч.-изд. л. 20,97. Тираж 3500 экз. Изд. № 999.

Зак. 3130. Темплан 1963 г. № 223. Цена 1 р.66 к.

Главная редакция восточной литературы издательства «Наука».
Москва, Центр, Армянский пер., 2

Московская типография № 7 Главполиграфпрома
Государственного Комитета Совета Министров СССР по печати.
Пер. Аксакова, 13.

УКАЗАТЕЛЬ

УКАЗАТЕЛЬ ИМЕН И ГЕОГРАФИЧЕСКИХ НАЗВАНИЙ

Т

آذر گشسپ (А́зар-Гушасп)

1869, 2723, 3735.

آفریدون (А́фрйдун), царь Фарйдун

35, 2305. См. فریدون

آхарман (А́харман)

2047, 2257, 2995, 3184, 3210, 3656, 3657,
3678, 3697, 3702, 3707.

اختر کاویان (А́хтар-и Ка́вийан)

621, 624, 2654, 3610.

ارجاسپ (Арджа́сп), туранский витязь

1326.

اردبیل (Ардаби́л)

3655.

اروند (Арва́нд), река Тигр

3465, 3639 (رود ~).

اصفهان (Исфаха́н)

3516, 3528.

اغریث (Агря́с), брат Афрасийаба

2041, 2069.

افراسیاب (Афра́сийаб), царь Тура́на, сын Пашанга

569, 573, 585, 604, 649, 660, 673, 688,
705, 711, 713, 723, 768, 830, 832, 858,
870, 908, 933, 949, 952, 960, 1002, 1054,
1099, 1141, 1197, 1224, 1251, 1266, 1269,
1295, 1299, 1342, 1444, 1454, 1486, 1496,
1536, 1667, 1670, 1713, 1734, 1771, 1908,
1914, 1959, 1980, 2030, 2037, 2057, 2121,
2132, 2144, 2155, 2160, 2168, 2186, 2220,

2227, 2312, 2356, 2367, 2384, 2397, 2440,
2502, 2516, 2528, 2531, 2549, 2651, 2666,
2699, 2757, 2764, 2768, 2772, 2802, 2862,
2871, 2873, 2878, 2908, 2917, 2928, 2946,
2964, 2977, 2986, 3007, 3029, 3181, 3296,
3304, 3306, 3314, 3378, 3399, 3434, 3472,
3497, 3503, 3522, 3597, 3618, 3622.

اندریمان (Андаря́ман), туранский витязь, брат

Арджа́спа

1326.

اхарман (А́харман)

287, 397, 402, 1003, 1040, 2406. См. آхарمن

اھریمین

اخریمان (Ахря́ман)

393, 443, 3218.

ایران (Ира́н)

50, 51, 98, 117, 141, 175, 270, 294, 579,
618, 648, 650, 655, 657, 675, 692, 731,
792, 805, 809, 816, 880, 925, 988, 1164,
1167, 1234, 1250, 1297, 1329, 1363, 1390,
1396, 1412, 1416, 1417, 1459, 1468, 1469,
1497, 1503, 1646, 1683, 1685, 1688, 1698,
1723, 1792, 1797, 1811, 1860, 1903, 1904,
1937, 1950, 2037, 2075, 2126, 2130, 2146,
2195, 2199, 2212, 2229, 2281, 2288, 2402,
2601, 2654, 2656, 2696, 2715, 2728, 2807,
2838, 2866, 2868, 2911, 2913, 2986, 3003,
3015, 3027, 3031, 3138, 3148, 3149, 3158,
3170, 3245, 3246, 3248, 3249, 3278, 3303,
3440, 3467, 3505, 3509, 3543, 3580, 3592,
3610, 3617, 3636, 3739, 3742; شهر ایران
479, 570, 811, 1233, 2608, 2629, 2767.

- ایران زمین (Иран-земля) 1466, 1499, 1508, 1510, 1514, 1518, 1520, 598, 865, 913, 958, 2100, 2403, 2937, 1521, 1536, 1540, 1557, 1572, 1574, 1578, 2998, 3585. 1586, 1590, 1605, 1669, 1679, 1693, 1734, 1738, 1745, 1749, 1777, 1789, 1815, 2193, ایرج (Ирадж), младший сын Фаридуна 2252, 2269, 2332, 2333, 2368, 2370, 2379, 808, 1920, 2036. 2392, 2393, 3395, 2418, 2425, 2430, 2435, ایزد (Изад) 16, 258, 574, 1090. 2482, 2487, 2489, 2510, 2516, 2520, 2530, 2808, 2815, 2851, 2910, 3247, 3250, 3272, 3281, 3282, 3292, 3300, 3301, 3317, 3333, 3346, 3369, 3373, 3390, 3406, 3412, 3417, 3435, 3568.
- ب**
- بازمان (Барман), туранский витязь 646, 647, 671, 2787. پيلتن (Пилтан), прозвище Рустама 88, 446, 599, 636, 640, 648, 651, 817, 826, 844, 894, 914, 1009, 1065, 1733, 2265, 2606, 2671, 2696, 2738, 2744, 2804, 2869, 2874, 2885, 2898, 2982, 3506, 3592. См. رستم پيلسم (Пилсам), туранский витязь 2253, 2254, 2330, 2365, 2381, 2797, 2815, 2822, 2826, 2829, 2834, 2837, 2841, 2845, 2851.
- بازمان (Барман), туранский витязь 646, 647, 671, 2787. بخارا (Бухара) 882. بزرين (Базрин), иранский витязь, сын Гаршаспа 2264. بلخ (Балх) 645, 654, 657, 659, 661, 669, 697, 824, 907, 970, 1030. کوچ و بلوچ (Булч) см. بلوچ بهرام (Бахрам), иранский витязь, сын Гударза 620, 1021, 1061, 1187, 1200, 1461, 1793, 2309, 2632; بهرام گودرز 1057. بهزاد (Бихзад), конь Сийавуша 2205, 3192, 3195, 3201, 3226, 3459. بهمن دژ (Бахман-диз) 3674; دژ بهمن 3656. بيژن (Бижан), иранский витязь, сын Гива 3063.
- پ**
- پارس (Парс) 3005, 3755. پاشنگ (Пашанг), царь Турана, отец Афрасийаба 1930, 3598. پولاد (Пуллад), иранский витязь 1323, 3251. پيران (Пйран), военачальник Афрасийаба 1101, 1106, 1130, 1132, 1136, 1197, 1217, 1221, 1235, 1238, 1250, 1263, 1281, 1324, 1406, 1407, 1432, 1433, 1445, 1457, 592, 763, 792, 809, 866, 917, 1016, 1085, 1313, 1356, 1366, 1390, 1412, 1446, 1462, 1493, 1497, 1503, 1683, 1685, 1688, 1705, 1716, 1723, 1739, 1780, 1860, 1909, 2001, 2011, 2026, 2037, 2075, 2189, 2200, 2213, 2243, 2290, 2308, 2318, 2459, 2592, 2658, 2695, 2697, 2798, 2805, 2807, 2838, 2848, 2852, 2865, 2879, 2909, 3004, 3024, 3044, 3095, 3097, 3112, 3162, 3310, 3496, 3509.
- ت**
- ترمذ (Тирмиз) 671, 1204. تور (Тур), сын Фаридуна 807, 1271, 1920, 2035, 2306, 2449, 2458, 3026, 3028, 3445, 3635. تور (Тур) 25, 3187, 3454. См. توران توران (Туран) 592, 763, 792, 809, 866, 917, 1016, 1085, 1313, 1356, 1366, 1390, 1412, 1446, 1462, 1493, 1497, 1503, 1683, 1685, 1688, 1705, 1716, 1723, 1739, 1780, 1860, 1909, 2001, 2011, 2026, 2037, 2075, 2189, 2200, 2213, 2243, 2290, 2308, 2318, 2459, 2592, 2658, 2695, 2697, 2798, 2805, 2807, 2838, 2848, 2852, 2865, 2879, 2909, 3004, 3024, 3044, 3095, 3097, 3112, 3162, 3310, 3496, 3509.

3513, 3557, 3563, 3636; شهر توران 1153,
1274, 2316.

توران زمین (Туран-земин)
593, 1384, 1695, 1792, 2139, 2174, 2361,
2491, 2918, 2956, 2973, 3564.

تهمتن (Тахамтан), прозвище Рустама
74, 79, 94, 607, 638, 839, 950, 1460, 2308,
2603, 2625, 2732, 2737, 2812, 2832, 2872,
2881, 2897, 2906, 2907, 2919, 2949, 2966,
2971, 2992, 2997. См. پيلتن и رستم

ج

جريره (Джарира), жена Сийавуша, дочь Пйрана
1424, 1427, 1434, 1441, 1817.

جهم (Джамм)
210. См. چشميد

چشميد (Джамшид), царь Ирана.
2933.

جهن (Джахн), сын Афрасийаба
1323, 1403.

جیحون (Джайхун), река
672, 689, 806, 822, 1001, 1203, 2196,
2638, 3441, 3443, 3481, 3486, 3500, 3573,
3574, 3638.

چ

چاچ (Ча́ч)
882, 1205, 2927.

چين (Чин)
709, 1565, 1738, 1780, 1918, 2100, 2127,
2147, 2274, 2945; دريای چين 1160, 1549,
1625, 1706, 1774, 2918.

چين و ماچين (Чин-у Ма́чин)
2947, 3508.

ح

حيدر (Хайдар), прозвище Али—четвертого «пра-
ведного» халифа
2585.

خ

خاور (Ха́вар)
1770.

ختن (Хутан)
1573, 1765, 2420, 2945.

خراد (Харра́д), иранский витязь
102.

خراسان (Хура́сан)
130.

خزر (Хазар)
1708.

خسرو (Хусрау)
2475, 2488, 2522, 3125, 3165, 3171, 3211,
3246, 3279, 3283, 3303, 3443, 3447, 3480,
3482, 3554, 3596, 3599, 3615, 3709, 3733,
3758, 3762, 3766. См. کی خسرو

د

چين دريای چين см. چين

روم دريای روم см. روم

سند دريای سند см. سند

قلزم دريای قلزم см. قلزم

گنگ دريای گنگ см. گنگ

بهمن دژ بهمن دژ см. بهمن دژ

دستان (Да́стан), прозвище Зала
636, 637, 639, 640, 1442, 1460, 2307, 3004
См. زال

ترکان دشت (Дашт-и турка́н)
2998.

دغوی دشت دغوی см. دغوی

سروج دشت سروج см. سروج

دغوی (Дагуй)
22 (دشت ~)

دمور (Дамур), туранский витязь
1887, 1889, 1892, 1905, 2278.

ر

رخش (Рахш), конь Рустама
600, 2200, 2887.

رستم (Рустам), сын Зāла, витязь Систана и
Ирана
78, 86, 92, 116, 651, 698, 794, 818, 832,
846, 853, 863, 879, 884, 899, 925, 931,
966, 974, 975, 994, 1010, 1023, 1733, 2262,
2263, 2307, 2629, 2634, 2635, 2646, 2696,
2707, 2755, 2756, 2781, 2789, 2800, 2823,
2825, 2834, 2867, 2870, 2874, 2876, 2879,
2883, 2886, 2890, 2896, 2899, 2900, 2909,
2912, 2947, 2965, 3007, 3158, 3278, 3289,
3506, 3592; رستم زابلی 2655, 2792.

رضوان (Ризвāн)
1767.

روم (Рум)
1918, 2127, 2147, 2164, 2274, 2973; دریای
روم 1774.

روین (Руйн), туранский витязь, сын Пйрāна
1325, 2388.

رهام (Руххāм), иранский витязь, сын Гударза
2598, 2632.

ز

زابل (Забул)
641, 2603.

زابلیستان (Забулистан)
79, 636, 1232, 3004.

زال (Зāl), отец Рустама
540, 1733, 2604, 2709 (پور ~).

زره (Зирих) см. زره
زم (Зам)
3511, 3515, 3517.

زنگه (Занга), иранский витязь
1082, 1084, 1093, 1096, 1170; زنگه شاوران
620, 643, 1021, 1053, 1062, 1104, 1149,
1172, 1461, 2309.

زواره (Завāра), брат Рустама
638, 2758, 2951, 2955, 2958, 2963.

س

سپهرم (Сипахрām), туранский витязь
647, 660, 671.

سپیدجابه (Сипиджаб), Б — اسپیدجابه
882, 2659, 2936, 2941.

سرخه (Сурха), К и Б — سرخه, Табарік سهرک,
сын Афрасийāба
2707, 2713, 2720, 2722, 2726, 2729, 2734,
2744, 2750, 2765.

سروج (Сарудж)
616 (دشت ~).

سروش (Сурӯш)
1768, 1778, 1785, 3022, 3040, 3706.

سغد (Сугд)
673, 709, 806, 882, 1031.

سغد (Сугд), испиджабский
2936.

سقلاب (Сақлаб)
2973.

سالم (Салм), старший сын Фаридуна
807, 2306.

سمرقند (Самарқанд)
882.

سند (Синд)
1707 (دریای ~).

سودابه (Судāба), вар. سوداوه (Л), царица, жена
царя Кай-Кāvуса
134, 141, 149, 158, 171, 177, 193, 197,
214, 217, 220, 237, 238, 244, 247, 255,
263, 271, 291, 302, 311, 331, 339, 341,
351, 356, 357, 373, 375, 379, 385, 400,
407, 409, 415, 426, 442, 444, 455, 457,
464, 467, 473, 504, 518, 530, 536, 546,
549, 550, 555, 589, 1020, 1026, 2614, 2625.

سور (сур)
32 (دشت ~).

سیاوخش (Сийāvуш), вар. سیاوش (I), Бундари سیاوخش,
(VI), сын Кāvуса

70 (سیاوخش), 84, 93, 100, 103, 106, 118, 128, 135, 137, 148, 153, 159, 172, 176, 179, 182, 184, 191, 197, 202, 208, 215, 226, 239, 242, 249, 251, 252, 255, 260, 267, 272, 285, 291, 303, 316, 328, 342, 348, 351, 352, 356, 371, 374, 382, 394, 445, 464, 469, 471, 493, 499, 507, 508, 519, 521, 522, 527, 539, 548, 553, 554, 559, 587, 595, 601, 603, 608, 613, 619, 635, 650, 654, 658, 661, 692, 697, 761, 764, 770, 795, 801, 826, 828, 830, 834, 846, 855, 856, 885, 891, 898, 918, 929, 942, 957, 963, 971, 1007, 1010, 1078, 1103, 1120, 1139, 1173, 1174, 1203, 1216, 1231, 1245, 1262, 1263, 1267, 1276, 1278, 1279, 1289, 1291, 1295, 1297, 1299, 1303, 1305, 1315, 1322, 1325, 1327, 1332, 1335, 1337—1339, 1345, 1350, 1358, 1367, 1368, 1378, 1383, 1391, 1398, 1402, 1404, 1406, 1429, 1433, 1434, 1441, 1443, 1445, 1457, 1480, 1500, 1501, 1511, 1515, 1518, 1536, 1541, 1552, 1557, 1562, 1568, 1586, 1594, 1597, 1624, 1673, 1678, 1711, 1714, 1720, 1744—1746, 1749, 1754, 1769, 1775, 1776, 1792, 1805—1808, 1810, 1813, 1819, 1821, 1827, 1835, 1844, 1847, 1854, 1868, 1872, 1880, 1885, 1889, 1916, 1929, 1956, 1970, 1972, 1990, 1999, 2000, 2005, 2006, 2011, 2017, 2021, 2023, 2051, 2079, 2104, 2124, 2135, 2137, 2156, 2165, 2172, 2176, 2203, 2214, 2216, 2218, 2226, 2231, 2234, 2251, 2274, 2279, 2298, 2312, 2317, 2322, 2325, 2327, 2331, 2352, 2362, 2373, 2401, 2426, 2431, 2440, 2454, 2499, 2505, 2560, 2562, 2588, 2597, 2618, 2636, 2639, 2672, 2688, 2694, 2748, 2751, 2767, 2908, 2943, 2956, 3025, 3140 (پور ~), 3152, 3194, 3202, 3227, 3239, 3372, 3522, 3538, 3540, 3542, 3633, 3766.

سیاوخش گرد (Сийавуш-гирд), вар. سیاوخش گرد, город
1739, 1790, 2159, 2242, 2547, 3177.

ش

شاپور (Шапур), иранский витязь
2598, 2632.

شاوران (Шаваран) см. زنگه

شہ نوذری см. طوس

شیدوش (Шидуш), иранский витязь, сын Гударза
2632.

شیده (Шйда), сын Афрасийаба
1299, 1325.

ص

صطخر (Ситахр)
3576.

ض

ضحاک (Зуххак), царь Ирана, узурпатор
2305 (تازی ~).

ط

طالقان (Талиқан)
644.

طراز (Тараз)
258.

طورگ (Тавург), туранский витязь
1095.

طوس (Тус), сын Наузара, царя Ирана
20, 26, 101, 610, 969, 972, 975, 977, 978, 997, 1004, 1009, 1018, 1058, 1189, 2264, 2598, 2631, 2749, 2754, 2790, 2865, 2866, 2872, 2899, 2927, 3005, 3590, 3591, 3604, 3606, 3609, 3616, 3624, 3626, 3629, 3643, 3659, 3664, 3672, 3673, 3675, 3686, 3745;
شہ نوذری 42, 45, 3580, 3584, 3646, 3663;
شہ نوذری 43.

ف

ک

- فرامرز (Фарамурз), сын Рустама
2657, 2662, 2668, 2678, 2683, 2684, 2714,
2720, 2722, 2725, 2727, 2729, 2733, 2742,
2828, 2869, 2872; فرامرز رستم 2634.
- ورد (Фаршид-вард), туранский витязь, брат
Пйрана
2366, 2388.
- فرنگیس (Фарангис), Бундари کیس, дочь
Афрасийаба, жена Сийавуша
1451, 1485, 1535, 1540, 1542, 1545, 1571,
1755, 1764, 1782, 1795, 1802, 1823, 1824,
1973, 1993, 2112, 2113, 2138, 2141, 2163,
2173, 2292, 2320, 2354, 2382, 2385, 2390,
2411, 2423, 2430, 2556, 3178, 3180, 3224,
3226, 3244, 3249, 3253, 3256, 3309, 3310,
3378, 3410, 3440, 3473, 3481.
- فرد (Фируд), сын Сийавуша и Джаріры
1815.
- فرهاد (Фархад), иранский витязь
2598, 2632.
- فریبرز (Фарйбурз), сын Қай-Кавуса
3605, 3663, 3667, 3671, 3673, 3679, 3686,
3742; فریبرز کاوس 2266, 2633, 2942, 3601.
- فریدون (Фарйдун), царь Ирана
210, 814, 1421, 1507, 2450, 2506, 2515,
3465, 3639. См. آفریدون

- کابل (Кабул)
641, 1454, 2606.
- کابلستان (Кабулистан)
1232.
- کاوس (Kāvūs), царь Ирана
52, 108, 373, 393, 404, 424, 497, 506,
635, 736, 737 (پور~), 772, 895, 916, 965,
978, 1009, 1049, 1091, 1102, 1119, 1138,
1155, 1281, 1319, 1417, 1442, 1459, 1496,
1646 (پور~), 1699, 1732, 1917, 1918, 2001,
2262, 2588, 2594, 2602, 2607, 2623, 2633,
2985, 2987, 3165, 3169, 3577, 3648, 3652,
3673, 3762; کاوس شاه 100, 411, 413, 498,
520, 547, 571, 591, 625, 630, 980, 1410,
1793, 2307, 2627, 3518, 3524, 3549, 3620;
کاوس کی 66, 302, 473, 2612, 3523, 3554,
3756. См. فریبرز کاوس
- کاوایی درفش (Кавйани дирафш)
2783, 3581, 3665, 3672, 3745, 3747, 3751.
- کشمیر (Кашмир)
1454, 2606.
- کشواد (Кашвад), иранский витязь
2791, 3143, 3576, 3646. См. گیو و گودرز
- گودرز کاوشادگان см. گودرز
- کلباد (Кулбад), туранский витязь
1323, 3251, 3271, 3276, 3282, 3284, 3390,
3402.
- ک کوچ و بلوچ (Куч-у Булуч)
616.
- کاف. کوه قاف см. قاف
- قلو. کوه قلو см. قلو
- کهرم (Кухрам), туранский витязь
2788.
- کھستان (Кухистан)
132.
- کی آرش (Кай-Араш)
224, 234.
- کی پشین (Кай-Пашин)
224, 233.

ق

- قاف (Қаф)
3644 (کوہ~).
- قباد (Қубад), иранский витязь
1052, 1435 (پور قباد).
- قچقارباشی (Қачқарбашы)
1207, 1237, 2983 (قچقارباشی).
- قلزم (Қулзум)
3029 (دریای~).
- قلو (Кулу), вар. قلا
2470 (کوہ~).

کیخسرو (Кай-Хусрау)

2184, 2198, 2208, 2428, 2432, 2491, 2556,
3024, 3044, 3098, 3109, 3121, 3136, 3144,
3147, 3196, 3204, 3254, 3274, 3319, 3377,
3386, 3437, 3440, 3449, 3475, 3511, 3517,
3525, 3550, 3613, 3696, 3722, 3740;
کیخسروی 3464. См. خسرو

کیقباد (Кай-Қубад)

1242, 1507, 2458, 3026, 3155, 3445, 3513.

ک

گرسیوز (Гарсйваз), туранский витязь, брат
Афрāsийаба

35, 58, 646, 656, 696, 706, 715, 722, 741,
769, 799, 813, 821, 823, 825, 827, 829,
831, 841, 844, 854, 869, 873, 886, 889,
917, 1030, 1323, 1361, 1403, 1420, 1734,
1789, 1790, 1804, 1809, 1826, 1836, 1841,
1852, 1860, 1871, 1878, 1884, 1894, 1896,
1899, 1903, 1911, 1916, 1928, 1949, 1959,
1969, 1986, 1990, 1998, 2006, 2008, 2009,
2016, 2032, 2060, 2088, 2118, 2133, 2136,
2140, 2150, 2162, 2164, 2169, 2215, 2223,
2227, 2250, 2271, 2280, 2336, 2339, 2352,
2358.

گرگین (Гургин), иранский витязь

102, 2632, 3506.

گروی (Гуруй), туранский витязь

1889, 1905, 2278, 2344, 2374, 2376, 2640;
گروی زره 1881, 1883, 1890, 2239, 2339,
2342.

گلزړیون (Гулзаррийун), река Зеравшан

2941, 3358.

گلشهر (Гулшахр), жена Пйрāна

1433, 1436, 1521, 1540, 1543, 1767, 2421,
2429, 2433, 3394, 3397.

گنگ (Ганг)

883, 2166, 2706, 2925; شهر 3008 دریای ~
گنگ (I, IV — هوخت گنگ) 1265. См.
گنگ دژ

گنگ دژ (Ганг-ддж)

1622, 1623, 1629, 1660.

گودرز (Гударз), иранский витязь, сын Қашвада

1733, 1793, 2264, 2598, 2631, 2936, 3005,
3021, 3022, 3033, 3045 (پور-), 3058, 3095,
3142, 3158, 3168, 3506, 3529, 3578, 3582,
3606, 3611, 3626, 3632, 3647, 3659; گودرز
گودرز کشوادگان 2791, 3604; کشواد
3516, 3624, 3730. См. گیو и بهرام

گیلان (Гйлан)

616.

گیو (Гйв), иранский витязь, сын Гударза

26, 30, 44, 46, 101, 2264, 2310, 2598,
2632, 2790, 2824, 2827, 3005, 3031, 3037,
3045, 3053, 3057, 3096, 3133, 3137, 3139,
3142, 3143, 3148, 3151, 3154, 3156, 3159,
3174, 3176, 3198, 3208, 3209, 3213, 3215,
3220, 3233, 3239, 3248, 3253, 3257—3259,
3265, 3266, 3270, 3283, 3285, 3295, 3303,
3308, 3309, 3311, 3316, 3322, 3342, 3349,
3350, 3353, 3354, 3361, 3367, 3377, 3379,
3383, 3389, 3392, 3410, 3413, 3418, 3419,
3437, 3443, 3447, 3450, 3452, 3455, 3464,
3481, 3492, 3511, 3512, 3520, 3526, 3536,
3537, 3545, 3563, 3566, 3583, 3588, 3589,
3603, 3711; گیو گودرز 21, 2826, 3409,
3141.

ل

لهآк (Ляххак), туранский витязь

2366.

م

ماچین см. ماچین

مازندران (Мазандаран)

1848.

ماوراء النهر (Мавар'аннахр)

133.

مرورود (Марвруд), река
644.

مكران زمين (Макран-замин)
1706.

منوچهر (Манучихр), царь Ирана
2306, 3131, 3593.

ن

نارون (Нарван)
2656 (بيشۀ~).

نستيهن (Настихан), туранский витязь
1324, 3251, 3270, 3276, 3294.

نوذر (Наузар), царь Ирана
3641; نوذر نژادی. См. طوس

نيرم (Найрам), иранский витязь
2874.

نيل (Нил), река
447, 453, 600, 3612.

نيمروز (Нимрүз)
2600.

هچير (Хаджир), иранский витязь, сын Гударза
2791.

هرمزد (Хурмузд), Ормузд
3430.

هری (Харй)
642 (شهر~).

هند (Хинд)
1707, 1738.

هندوستان (Хиндустан)
3566.

هوشنگ (Хушанг), царь Ирана
210.

هومان (Хуман), туранский витязь, брат Пйрана
1324, 2884, 2887, 2902, 3442, 3504.

هيرد (Хирбад), Бундари هرزبد, казначей Қай-
Кавуса
173, 181, 184, 249, 251.

ی

يزدان (Йаздан)
73, 111, 150, 200, 209, 502, 513, 676,
777, 810, 1015, 1039, 1043, 1070, 1071,
1088, 1161, 1168, 1223, 1239, 1259, 1457,
1468, 1676, 1820, 1859, 2191, 2639, 2681,
2683, 2968, 3040, 3083, 3145, 3209, 3386,
3475, 3541, 3697, 3703, 3706, 3708, 3710,
3713, 3718.

يمن (Йаман)
194 (سهيل~).

و

ورازاد (Варазад), царь Испиджаба
2660, 2662, 2674, 2680, 2683, 2692, 2697,
2734.

وصی (Ваҗй), эпитет Али
2584.

ه

هاماوران (Хамаваран)
269, 377, 415, 461, 1062.

Т Е К С Т

ПРИМЕЧАНИЕ

صفحه ۶، بیت ۱۰ - ما از انجبت واریانت نسخه لندن را مرجع دانستیم که در شاهنامه واژه دیر بمعنای جهان، دنیا بکار نرفته است. فردوسی این واژه‌ها و ترکیبات را بکار میبرد: روزگار، جهان، گیتی، خاک خونخوار، مرکزماه، پرگار (همی نام کوشم که ماند نه ننگ * بدین مرکزماه و پرگار تنگ - مقدمه پادشاهی اسکندر)، زمانه، سرای، سرای سپنجی، سرای گزند، سرای فریب، سرای درشت، سرای افسوس، سرای کهن، این پر فریب، این چرخ پیر، این گوژ پشت، گردنده دهر، گیهان ناپایدار، چرخ روان، دور زمان، تیره خاک، خاک نژند، رهگذر، ایدر (چو دانی که ایدر نمائی دراز...)، زمین (چو ما دید و بسیار بیند زمین). فردوسی در آغاز یا میانه و یا پایان برخی از داستانها مفهوم دو بیت دهم و یا ز دهم متن را تکرار میکنند و در هیچیک از آنها واژه دیر بکار نرفته است. نمونه:

اگر مانم اندر سپنجی سرای	روان و خرد باشدم رهنمای
سرارم من این نامه باستان	بگیتی بمانم یکی داستان
	(رستم و شغاد)
همی خواهم از روشن کردگار	که چندان زمان یابم از روزگار
کزین نامور نامه باستان	بمانم بگیتی یکی داستان
	(کیخسرو)

در آنچه که از آثار رودکی باقیمانده است نیز واژه دیر بمعنای دنیا بکار نرفته است. رودکی این واژه‌ها را بکار میبرد: جهان، گیتی، سرای سپنج، خاکدان، عالم، دنیا، دیرند. واژه وین نه تنها در نسخه لندن ضبط است بلکه نسخه قاهره نیز آنرا تایید میکند ولی در نسخه قاهره این واژه با دال ابجد ضبط شده که بیگمان مصحف وین است. اگر چه وین در فرهنگها بمعنای انگور ثبت شده است ولی رز در ادبیات بمعنای انگور و تاک و تاکستان و مطلق باغ استعمال شده است. پس معنای مصراع دوم بیت دهم چنین است که اگر در این تاکستان یا باغ خرم زمانی دراز بمانم، یکی میوه داری بماند ز من... (داکتور)

بران کشور و بوم و بر هم‌چنین
 نبرد دیده کس از³ کهان و مهان
 خراسان و روم و⁴ قم و اصفهان
 دلاور بخورشید بر برد سر
 کنون بر خور ای رنج دیده ز گنج
 گشادند بر آفرینها زبان
 همی خواند هر کس برو⁵ آفرین
 بیماراست با طوق و با گوشوار
 فرازش همه دیده چمن نهاد
 مبادی ز انبوه هرگز نوان
 فراوان بره رنج برداشتی
 مرا ره نماینده رای تو است
 بروی تو بینم مه و آفتاب
 درین مرز فرمان روان آن تست
 که بی تو مبادا زمان و زمین
 نخستین فرنگیس را خواستی
 فراوانش دادی درود و خرام⁶
 نشستند و خواندند رامشگران
 گهی جام پاده گهی جامه دست
 بیاورد مر گنجها را کلید
 همان هر زمان هدیه نو نهاد

بگودرز¹ شه بر² گرفت آفرین
 یکی خلعتش داد کاندر جهان
 نیشتمند منشور بر پرنیان
 5
 ورا داد سالار جمشید فر
 کشیدی ورا گفت بسپار رنج
 همانگاه گودرز و گودرزین
 نهادند سر یکسره بر زمین
 10
 فرنگیس را گلشن زرنگار
 در ایوانها گاه زرین نهاد
 بدو گفت کای بانو بانوان
 بر و بوم و پیوند بگذاشتی
 کنون شهر ایران سرای تو است
 15
 منم مهربان تر ز افراسیاب
 مرا چیمز و گنج و روان آن تست
 مه بانوان خواندش آفرین
 چو کاوس هر روز بر خاستی
 برفتی و دیدی و کردی سلام
 سپهدار کیخسرو و مهتران
 20
 دو هفته شب و روز بودند مست
 چو کاوس کی خورد چندی نبید
 به پیش جهانجوی خسرو نهاد

1 IV - ری تا 4 IV - ندیده کسی از 3 IV - برشه 2 IV - (описка) بگودرز - 1 IV

پیام - 6 IV 6
 براو

بمن داد گردنش نامدار
 سرم را بچرخ برین برکشید
 مه بانوان شهر بانو ارم
 ز گیتی ندارم² کسی هم نبرد
 بمایید ترا نوجه آراستن
 گرانه‌مایه مغفر کلاه منست
 کنم پیش چشمت جهان قیرگون
 ز من نام مردی بگیتی⁴ مغواه
 بنزدیک شاه دلیران برم
 نه‌م بر سرش بر دلفروز تاج
 کنم شهر توران کنام هژبر
 به بندم بکین سیاوش میان⁵
 کنم شهر توران چو دریای آب
 سر سرکشان گپیو آزادگان
 که مه تاج بادت مه تخت و مه بوم
 بگرید بتو جوشن و مغفرت
 کفن بی‌گمان جوشن و ترگ تست
 دلش گشت پر بیم و دم درکشید
 هم از جان شیرین بید ناامید
 جهانگیر و شیراژن اندر نبرد
 بدان تا که پشت که آرد⁶ بزیر

V

(I и IV после б. 3575)

رخانش بکردار گل بشکفید
 بسوسید روی و برش بی شمار

چو کاوس گفتار خسرو شنید
 سر گیو بگرفت اندر کنار

بگیتی مردی - IV⁴ مر این - IV³ ندارم بگیتی - IV² برستم سپردم - IV¹
 آید - IV⁶ بکین سیاوش کمر برمیان - IV⁵

IV

(I, IV, VI и T после б. 3341)

از ان پس بغزید گینو سترگ
 کنه ای بدگوهر دیوزاد
 بکین سیاوش مرا دیده
 که چندان بزرگان هم از ترک و چین
 بتاراج دادم همه¹ خان تو
 دو مهتر زنت بود در انجمن
 یکی خواهرت بود و دیگر زنت
 دو ترک دژم چونک² من دیدمش
 من اندر فراز و تو اندر نشیب
 نمودی بمن پشت همچون زنان
 ترا خود همی مرد باید چو زن
 بسسان زنان مرد باید ترا
 کزین ننگ تا جاودان مهتران
 که تنها همی گیمو خسرو ببرد
 و دیگر بزرگان روی زمین
 بزرگان و خویشان کاوس شاه
 همه دخت رستم همی خواستند
 بدامادیش کس فرستاد طوسی
 تهمتن ز پیمانشان سر بتافت
 بگیتی نگه کرد رستم⁶ بسی
 بمردی و دانش بفر و نژاد
 بمن داد رستم کزین دخترش

سر سرکشان پهلووان بزرگ
 که چون تو سپهبد بگیتی مباد
 همانا که رزمم پسندیده
 که شد کشته بر دست من روز کین
 گزند آمد از من ابر جان تو
 اسپر آوردم کشان از ختن
 که لرزان بدندی بجان و تمنت
 بکهر یکی بنده بخشیدمش
 تو اندر شتاب³ و من اندر شکیب
 برفتی غریوان و موپه کنان
 میمان یلان لاف⁴ مردی مزن
 کجا مرد دانا ستاید ترا
 بگویند با رود⁵ رامشگران
 همی نامتان ننگ باید شمرد
 چه فغفور و قیصر چه خاقان چین
 دلیران و گردان ز زمین کلاه
 همی بردلش خواهش آراستند
 تهمتن برو کرد چندی فسونی
 ازیرا سزاوار خود کس نیافت
 ز گردان پسندش نیامد کسی
 بخورد و به بخشش مرا⁷ کرد یاد
 که بودی گرامیتر از افسرش⁸

1 IV— و IV—доб. 2 IV—چون که 3 IV—شهاب 4 IV—نام 5 IV—доб. 6 IV—
 доб. 7 IV—همی 8 IV—فسرش

15 همی رفت تازان بکردار دود
 پیامد بنزدیک خسرو رسید
 فراوانش بستود و بردش نماز
 چو بشنید خسرو سراسر سخن
 پیامد دوان و بمادر بگفت
 همانگه بگفت انچ بد گفتنی
 20 بمادر چنین گفت کافراسیاب¹
 چه سازیم و اینرا چه درمان² کنیم
 فراوان بگفتند و انداختند
 جز از رفتن آنجا ندیدند روی
 همه راه غمگین و دیده پر آب
 25 چنین تا بنزدیک پیران رسید
 فرود آمد از تخت و شد پیشماز
 فراوانش بستود و بنواختش
 هر انچش بمایست از خوردنی
 ز خرگاه و از³ خیمه و بارگی
 30 چو هرچش بمایست شد ساخته
 پیامد بگفتش بافراسیاب
 مرین⁴ کودک خرد بی⁵ فرهی
 چنین گفت پس شاه توران زمین
 فرستاد بایدش تا سرکشان
 35 چو خورشید بر زد سر از کوهسار
 و زانسو چو رستم بدین روی آب
 چنان شد گریزان که کسی را ندید
 بیاورد لشکر بدریای چین

توی — IV⁵ مرین — IV⁴. (описка). درمانی — I³ خواندش — IV² افراسیاب — I¹

با — IV¹¹ من این — IV¹⁰ فر — IV⁹ وز — IV⁸ و — IV⁷ بافراسیاب — IV⁶

کزان — IV¹² — этот б, и два последующих оп. — IV¹³

ز کاخ و ز ایوان شوم بی‌نیاز
 کند بینگنه بخت³ بر من شتاب⁴
 گهی شاد دارد گهی مستمند
 مکن خیره اندیشه در⁵ دل دراز
 بشاهی نگین اندر انگشت تست
 بکوشم که پیمان تو نشکنم
 و گر موی بر تو هوا بشمرد

نیاید¹ مرا زنگازی دراز
 شود تخت من گاه² افراسیاب
 چنین است راز سپهر بلند
 بدو گفت پیران که ای سرفراز
 که افراسیاب از بلا⁶ پشت تست
 مرا نیز تا جان بود در تنم
 نمازم که بادی بتو بگذرد

65

70

III

(I, IV после б. 2908)

بران زار و گریان و رخ ناپدید
 به پیران چنین گفت افراسیاب
 هشیوار بنا من یکی رای زن
 مر اورا سوی شهر ایران برد
 نشانند با تاج بر گاه نو
 در افکن و زین رای من سر متاب
 که بر کشتن او نیاید شتاب
 پسندد ازین بنده نیکخواه
 بریم و نشانیمش اندر ختن
 بود شاه را جاودان سرزنش
 مرا بر نکویی توپی رهنمای
 نیاید درنگ اندرین کار هیچ
 یکی دانشی مرد آزاده
 فرستاده بفرید آن راه را

چنان شد کز ایران کسی را ندید
 بدانکه کجا خواست بگذاشت آب
 که در کار این کودکی شوم تن
 که گر رستم اورا بچنگ آورد
 ازین دیوزاده یکی شاه نو
 مر اورا بی‌یاور برین روی آب
 چنین گفت پیران بافراسیاب
 من اورا یکی چاره سازم که شاه
 مر اورا بیاریم با خویشتن
 نیاید که یکباره از بدکنش
 بدو گفت شاه ای خداوند رای
 بزودی برین کار کردن بسیج
 پس آنگاه پیران فرستاده
 فرستاد تا آورد شاه را

5

10

¹ I и T — نپاشد ² T — کاخ من تخت ³ I и T — مرگ ⁴ I — б. стоит после б. 66 настоящего приложения. ⁵ I и T — بر ⁶ I — جهان

[بران آفرین کن که آن آفرید
جز او را مغوان کردگار جهان
زمینها ابا آسمان آفرید]
جز او را میدان آشکار و نهان¹

ازان بوم² خرّ چو گشتند باز
از اخترشناسان بپرسید شاه
ازو فرّ و بختم بسامان بود
بگفتند یکسر بشاه زمین
از اخترشناسان برآورد خشم⁴
عنان تگاور همی داشت نرم
بدو گفت پیران که ای شهریار
چنین داد پاسخ که چرخ بلند
کنون شارستان آن⁷ دلرای نیست
مرا فرّ نیکی دهش یار بود
برانسان¹⁰ یکی شارستان ساختم
کنون ایندرا این هم بجای¹² آورم
چو خرّ شود بجای آراسته
نمایشد مرا شاد بودن بسی
نه من شاد باشم نه فرزندان من

50
55
60

سرش را بابر: IV — доб. здесь повторно бб. 58 и 59 приложения, но с вар. 2-го мисра: 1
 2 T — جای 3 — Так в T; I; IV — бб. 50, 51 и 52 оп. 4 — جای
 4 IV — چشم 5 — IV и T — آب 6 — دلش پر ز درد و پر از آب 7 — I — دگزند
 8 — T — доб. бб.: 9 — обратный порядок мисра; I — бб. 57, 58
 10 — T — доб. бб.: 11 — T — به 12 — T — اندرین هم بکار 13 — T — فرّ
 14 — I и T — سویی 15 — I — بپرید آید از هر سویی 16 — T — آورم

تندروان و طاوسی و کبک دری
 نه گرمایش گرم و نه سرمایش سرد 35
 نیمینى دران شهر بیمهار کس
 همه آبها روشن و خوشگوار
 درازا و پهنایش سی بار سی
 یک و نیم فرسنگ بالای کوه
 برفتیش سیاوش⁵ و آن را بدید 40
 تن خوییش را نام بردار کرد
 ز سنگ و ز گچ بود و چندی ز خام⁸
 نیاید برو¹⁰ منجنیق و نه تیر
 ز تیغش دو فرسنگ تا بوم خاک
 [نه بیند ز بن¹⁴ دیده بر تیغ کوه 45
 او زان روی هامتونی آید پدید

بیاید که از¹ کوهها بگذری
 همه جای شادی و آرام و خورد
 یکی بوستان² بهشتتست و بس
 همیشه برو بوم او چون³ بهار
 بود گر بپیمادش پارسى
 که از رفتنش مرد گردد ستوه⁴
 مر او را ز توران همی⁶ برگزید
 فزونی برو⁷ نیز دیوار کرد
 و زان گوهری کش ندانیم نام⁹
 نیاید ترا دیدن¹¹ آن ناگزیر¹²
 همی¹³ گرد بر گرد خاکش مغای
 هم از بر شدن مرد¹⁵ گردد ستوه
 کزان خوبتر جایها¹⁶ کس ندید¹⁷

IV - доб. бб.: 4 پر - I 3 بوستان از - T; بوستانی - I 2 بیابی چو - T 1

بران آفرین کو چنان آفرید * زمین و بلند آسمان آفرید
 همه گلشن و باغ و ایوان بود * که ایوانها سر یکپایان بود
 مر آنرا ز توران زمین - T 6 سیاوش - T 5
 T - доб. бб.: 9 ز سنگ و ز گچ ساخته وز رخام: мисра: var. - T; رخام - I 8 یکی - T 7

ز صد رش فزونتست بالای اوی * همان سی و هشتتست پهنای اوی
 T - доб. бб.: 12 نیاید ترا دید آن - IV 11 نیاید بدو - T; نیاید بدو - IV 10

که آنرا کسی تا نیمیند بچشم * کو گوئی ز گوینده آید بچشم
 T - бб. 46-49 оп., доб.: 17 جایگاه - T 16 مرغ - T 15 زمین - T 14 همه - T 13

بسی رنج برد اندران جایگاه * ز بهر بزرگی و تخت و کناره
 بنا کرد جایى چنان دلگشای * یکی شارسستان اندران خوب جای
 بدو کاخ و ایوان و میدان بساخت * درختان بسپارش اندر نشاخت
 بسازید جایى چنان چون بهشت * گل و سنبل و نرگس و لاله کشت

- 20 کز پیشان¹ جهان یکس سر آباد بود
کنون پیشنو از گنگدژ داستان
که آنرا سیپلوش برآورده بود
- 25 بیگماهه ز آنروی دریای چین
بیابان بیاید چو دریا گذشت
کزین⁶ بگذری بینی آباد شهر
و زانپس⁸ یکی کوه بینی بلند
مردین کوه را گنگدژ در میان
چو فرسنگ صد گرد بر گرد کوه
ز هر سو که پویی¹¹ برو راه نیست
برین¹² گونه سی و دو¹³ فرسنگ تنگ
برین¹⁵ پنج¹⁵ فرسنگ اگر پنج¹⁵ مرد
30 نیابد بر پیشان گذر یک سوار¹⁷
کزین بگذری شهر بینی فراخ
همه شهر گرمابه و رود و جوی
همه کوه نخچیر و آهو بدشت
- بدانگه که اندر جهان داد بود
بدین داستان باش همداستان²
بسی اندرو رنجهها برده بود
- که بی نام³ گشت آن زمانرا زمین⁴
ببینی⁵ یکی پهن بی آب دشت
کزین⁷ شهرها بر توان داشت بهر
که بالای او⁹ برتر از چون و چند
بدان کت ز دانش نیاید زیان¹⁰
ز بالای او چشم گردد ستوه
همه گرد بر گرد او بر یک نیست
ازین روی و¹⁴ آن روی دیوار سنگ
بمابد¹⁶ براه از پی کار کرد
زهدار و بزرگستوان¹⁸ سوار
همه گلشن و باغ و ایوان¹⁹ و کاخ
بهر برزنی رامش و رنگ و بوی
چو این شهر²⁰ بینی نشاید²¹ گذشت

¹ T — и обратный порядок мисра. ² IV — мисра оп. с оставлением пробела; T — доб. здесь вар. б. 57 настоящего приложения (повтор):

که چون گنگدژ در جهان جای نیست * برانسان زمین دلاری نیست
³ I — کیان نام; IV — کنان نام; ⁴ T — б. оп.; ср. в разночтениях к нему (б. 1719):

بیک ماه زان روی دریای چین * که بی نام گشت این زمان آن زمین
بدان — IV¹⁰ آن — T⁹ ازانپس — I⁸ کزان — I, T⁷ چو زین — I, T⁶ بتنگی — I⁵
T — ¹⁵ оп. و — I¹⁴ سه — T¹³ بدین — T¹² بینی — I¹¹ لب ز دانش نیاید زبان
سو — I, IV²⁰ T — ¹⁹ میدان — T¹⁹ وز — IV¹⁸ صد هزار — T¹⁷ نباشد — IV¹⁶ چند
نیاید — T; ²¹ نیاید — IV²¹

II

(Редакция текста бб. 1597—1672 по рук. I и IV и по T)

[کننون برگشایم در داستان
 ز گنگ سیاوش بگویم² سخن
 بران³ آفرین کو جهان آفرید
 خداوند دارنده هست و نیست⁴
 به پیغمبرش بر کنیم⁵ آفرین
 که گیتی نماند هم⁶ از راستان
 کجا آن سر و تاج شاهنشهران
 کجا آن حکیمان و دانندگان
 کجا آن بتان⁷ پر از طرم⁸ و شرم
 کجا آن که در⁹ کوه بودش کنام
 ز خاکی¹² و باید شدن زیر¹³ خاک
 تو رفتی و گیتی بماند دراز
 تو چنگ فزونی زدی در جهان
 جهان سر بسر حکمت و عبرتست
 چو شد سال بر شست و شش چاره جوی
 نیشی برین نیز همداستان
 چو زان نامداران جهان شد تھی

سخنهای شایسته باستان¹
 و زان شهر و آن داستان کهن
 ایما آشکارا نهان آفرید
 همه چیز جفتست و ایزد یکیست
 بیمارانش بر هر یکی همچین
 تو ایدر بمودن مزن داستان
 کجا آن دلاور گرامی مهان
 همان رنج بردار خوانندگان
 سخن گفتن خوب و آوای نرم
 رمیده¹⁰ ز آرام وز نام و کام¹¹
 همه جای ترسست و بیمار¹⁴ و باک
 کسی آشکارا نداند ز¹⁵ راز
 گذشتند بر¹⁶ تو بسی همرهان¹⁷
 چرا بهر من زو¹⁸ همه غفلتست
 ز پیشی و ز رنج برتاب روی
 بدین داستان باش همداستان¹⁹
 تو تاج فزونی چرا بر نهی

و یکپست — I, IV⁴ پرو — T; بدان — I³ سیاوش — T² 1 Так в T; I, IV — б. оп.

بریده — T¹⁰ بر — T⁹ ناز — T⁸ بتانی — T⁷ چو گیتی تھی ماند — T⁶ کنم — T⁵

11 T — доб. бб.:

کجا آن که سودی سرش را با بر * کجا آن که بودی شکارش هژ بر
 همه خاک دارند بالین و خشت * خنک آنکه جز تخم نیکی نکشت

از — T¹⁶ کجا آشکارا بدانشی — T¹⁵ بیمار — IV¹⁴ سوی — IV¹³ ز خاکیم — T¹²

یکی بشنو از — T¹⁹ چرا بهره ما — T; چرا بهره ازو — I¹⁸ T — б. после б. 14 прил.

IV — б. оп.; نامه باستان

ملحقات¹

I

(Г после б. 133)

بهرفت از جهان مادر شهریار
بر آورد بر چرخ گردان غریو
بسر بر پراگند تار یک خاک
همی کرد با جان شیرین ستم
بسی روز نگشاد بر خنده لب
نمی جست یک دم ز انده فراغ
بپیش سیاوخش بشتافتند
چه شهزاده چه پهلوانان نیو
ز دل باز آه دگر برکشیدند
در اندهان دلش باز کرد
دژم شد چو آن سرو آزاده دید
شنو پند و از نو مکن سوگ یاد
ز دست اجل هیچکس جان نبرد
بمینوسنت جان وی انده مدار
دل آورد شهزاده را باز جای

بفرمان شه چون بسیچید کار
سیاوش ز گاه اندر آمد چو دیو
بتن جامه خسروی کرد چاک
همی بود با سوگ مادر دژم
بسی نوحه کردش بروز و بشب
همی بود یک ماه با درد و داغ
ازان چون بزرگان خبر یافتند
چو طوس و فربرز و گودرز و گیو
سیاوش چو رخسار ایشان بندید
ز نو گرینه دیگر آغاز کرد
چو گودرز آن سوگ شهزاده دید
بخرچید و گفتش که ای شاهزاد
هر آنکسی که زاد او ز مادر بمرد
کنون گرچه مادرت شد یادگار
بصد لایه و پند و افسون و رای

5

10

15

¹ Приложения III, IV и V подготовлены О. Ф. Акимускиным.

تبرا داد و¹ فرزند را هم دهد   درختی که از² بیخ تو بر جهد
 نمپینی که گنجش پر از خواستست³   جهانی بخودی بیماراستست⁴
 کمی نیست در بخشش دادگر   فزونی بخوردست انده⁵ مغور

3775

گیتی ترا— IV؛ گیتی پر از خواسته است— I³   همان شاخ کز— T²   و— VI، I¹   خوب. ب.:— I، IV⁴   خواستست

خردمند را بخشش دادگر * فزونی نجستست و هنگ و هنر [اهل هنر—IV]
 همی شادی آرای و انده— T؛ فزونی بخوردست اندر— VI؛ فزونی نیابی تو انده— I، IV⁵

بغندید و شادان دلش بر دمید
 بدیدار او بد نیما را نیماز
 نیمایش¹ سزاوار او بر² گرفت³
 بتخت جهاندار دیهیمساز

گرفت آن زمان دست خسرو بدست⁴
 ز گنجور تاج کیان خواست پیش
 بکرسی شد از نامور⁵ تخت عاج
 بسی گوهر شاهوار آورید
 که خسرو بچهره جز او نماید⁷
 سپهبد سران و گران مایگان⁹
 همه¹⁰ ز و گوهر بر افشانند
 ز یکدست بستند بدیگر بداد
 زمانی فراز و زمانی نشیب
 بشادی چرا نگذرانی زمان¹³
 مکن روز را بر دل خویش رخشی¹⁵

چو از دور خسرو نیما را بدید
 پیاده شد و برد پیشش نماز
 3760 بغندید و او را بر گرفت
 و زانجا سوی کاخ رفتند باز

چو کاوس بر تخت زرین نشست
 بیاورد و بنشانند⁵ بر جای خویش
 بموسید و بنهاد بر سرش تاج
 3765 ز گنجش زبرجد نثار آورد
 بسی آفرین بر سیاوش بخواند
 ز پهلوی بر رفتند آزادگان⁸
 بشاهی برو آفرین خواندند
 جهان را چنین است ساز و نهاد
 3770 بدریم ازین رفتن اندر¹¹ فریب
 اگر دل توان¹² داشتین شادمان
 بخوشی بنواز و بخوبی¹⁴ به بخش

¹ I, IV و T— بستایش ² VI— در ³ I, IV, VI— доб. здесь б. 3754 текста. ⁴ I, IV و T—

چوشاهان [بشادی—IV و T] ز اسپان فرود آمدند * زبان و روان پسر درود آمدند
 بشد خسرو و دست کاوس شاه * به موسید و مالید رخ را بگاه
 و زان پس نیما دست او بدست * گرفت و بردش بجای نشست
 برافروخت—VI ⁶ نشاندهش دلا فروز—⁵ I, IV و T— VI— дает только первый б. вместо б. 3762. ⁷ I, IV و T—
 پرمایگان—⁸ I, IV, VI و T— ⁹ I, IV و T—
 ب— перевод б. отсутствует. ¹⁰ I— پسی; Б— перевод бб. 3769—3775 отсутствует.
 همان ای پسر در جهان جاودان [شادمان—IV]—¹³ I, IV—¹² I— بران ¹¹ IV—
 بخوبی مبارای—VI; بخوشی بیماری و بیشی—¹⁴ I, IV— نداری همی رخت آمد زیان—VI
 بر دل خویش بخش—T; برتن خویش بخش—¹⁵ VI— بخوبی بیماری و بیشی—T; و بیشی
 T— доб. б.:

بخور هرچه داری فزونی بده * تو رنچیده بهر دشمن منه

- نشاندش¹ بر تخت زر شهریار
همان طوس³ با کاویانی درفش 3745
بیآورد و پیش جهاندار⁵ برد
بدو گفت کین کوس و زرینه کفش
ز لشکر بمین تا سزاوار کیست
ز گفتارها پوش⁸ آورد پیش
جهاندار⁹ پیروز بنواختش 3750
بدو گفت کین¹¹ کاویانی درفش
نمینم سزای کسی در¹² سپاه
ترا پوش اکنون نیاید¹⁵ بکار
چو پیروز بر گشت شیر از نبرد
سوی پهلو پارس¹⁸ بنهاد روی 3755
چو زو آگهی یافت کاوس کی
پذیره شدش با رخی ارغوان²²
- که بود از در یاره و گوشوار²
همی رفت با کوس و زرینه کفش⁴
زمین را بموسید و اورا سپرد⁶
بنمیکاختری کاویانی درفش
یکی پهلووان از در کار کیست⁷
بپیچید زان بیمده رای خویش
بغندید و بر تخت¹⁰ بنشاختش
هم آن پهلووانی و زرینه کفش
ترا زیمد این کار¹³ و این دستگاه¹⁴
نه بیگانه¹⁶ خواستی شهریار
دل و دیده دشمنان تیره کرد¹⁷
جوان بود¹⁹ و²⁰ بیدار و دیهیم جوی²¹
که آمد ز ره پور فرخنده پی
ز شادی دل پیر گشته جوان²³

VI— 4 طوق—IV³; VI—б. оп.; بسر بر یکی تاج گوهرنگار—I, IV, T²; نشست از—I, IV и T¹

همان طوس نوذر بز زرینه کفش * همیرفت با کاویانی درفش
5 I, IV и T—جهانجوی⁶; VI—бб. 3746 и 3747 оп.⁷; VI—б. оп.; Б—перевод б. дается; I, IV
и T—доб. б.:

بدو ده که مارا ازین مایه [پایه—I] بس * گنه کرده را عمر بس [سر—IV] مایه بس
IV и T—زورا گفت پس—I¹¹ بران تخت پیروزه—VI¹⁰ جهانگیر—I, IV⁹ نورش—VI⁸
ترا زبید—T؛ تو از بند این نام—VI؛ ترا زیمد این تاج—I¹³ از—I¹² ورا گفت کین
نام این نام—I, IV и T—доб. б.:

جز از تو کسی را سزاوار نیست * بدل در مرا از تو آزار نیست
I, IV, VI—б. здесь
VI—б. зکور کرد—VI؛ نخیره کرد—I, IV¹⁷ بیگانه را—I, IV¹⁶ نباید—Л¹⁵
оп. (ср. прим. 3 к б. 3760); I, IV—доб. б.:

نهادند پیمان و عهدهی تمام * برو کرد لشکر بشاهی سلام
I, IV, VI—б. оп. و—VI²⁰ جوان بخت—T¹⁹ و زانجا سوی پارس—T؛ زو زانجا سوی کاخ—I, IV¹⁸
بفرموده [بنزدیک—IV] کاوس فرخنده خوی—IV²² رخ ارغوان—IV и T²³ I, IV—доб. б.:

دلی شاد از اسپان فرود آمدند * همه با نثار و درود آمدند

بفرمود خسرو بدان جایگاه¹ یکی گنبدی تا بابر سپاه² درازی و پهنای او³ ده گنبد ز بیرون دو نیمی تگ تازی اسپ⁴ نشستند گرد اندرشی موبدان⁵ 3735 دران⁶ شارستان کرد چندان درنگ چو یک سال بگذشت لشکر برآند چو آگاهی آمد بایران ز شاه⁸ 3740 جهانی فرو ماند¹⁰ اندر شگفت همه مهربان یک یک با نثار فریبرز پیشش آمدش با گروه چو دیدش فرود آمد از تخت زر¹¹

ازان ایزدی فرّ و آن دستگاه⁹ که کیخسرو آن فرّ و بالا گرفت برفتند شادان بر شهریار از ایران سپاهی بکردار کوه بموسسید روی برادر پدر

سر بچرخ-IV؛ سر بچرخ روان-I² بران بارگاه-VI؛ بایران سپاه-IV؛ بایرانیمان-I¹ ز بیرون در هر-I⁴ پهنایش را-VI؛ پهنای آن-I و T³ تا بر ابر سپاه-VI؛ نو جمه و چو آراست زانگونه جای زرسپ-VI؛ ز بیرون یک از تگ تازی اسپ-IV؛ یک تازی اسپ و بنی فیها للنار بیتا عظیما و قبة عالیة و مبانى-B-؛ ز بیرون چو نیم از تگ تازی اسپ-T-
I, IV-⁵

نشستند گردان بگرد اندرش * بزرگان که بودند در کشورش
VI-⁷ بدان-J⁶ و أسكنها الموابدة و الهراذة و أصحاب النجوم و أرباب العلوم-B
چو-VI؛ فرو مانده-IV¹⁰ فراوان دستگاه-IV⁹ ز ایران بشاه-VI⁸ سپهرا نشاند
I, IV و I؛ هم از پشت شبرنگ شاه دلیر-I, IV¹² درآمد ز گلرنگ زیر-I, IV, T¹¹ مانده
T-доб. бб.:

بموسسید رویش برادر پدر * همانجا بیفگند تختی ز زر
بران تخت پیروزه بنشانندش * بشاهی برو آفرین خوانندش

چو بنشست شاه آفرین خواندش: VI-доб. второй из этих двух бб. с вариантом второго мисра:
B-перевод бб. 3743 и 3744 отсутствует.

- 3685 چو آگاهای آمد به آزادگان
 که طوسی و فریبرز گشتند باز
 بیاراست پیلان³ و بر خاست غو
 یکی تخت زرین زبرجدنگار
 بگرد اندرش با⁶ درفش بنفش⁷
- 3690 جهانجوی بر تخت زرین نشست
 دو یاره ز یاقوت و طوقی بزور¹⁰
 همی رفت لشکر گروهها گروه
 چو نزدیک دژ شد همی¹³ بر نشست
 نویسنده خواست¹⁴ بر پشت زین
 ز عنبر نوشتند بر پهلوی
- 3695 که این نامه از بنده کردگار
 که از بند آهرمن بد بچست¹⁷
 که اویست جاوید¹⁹ برتر خدای
 خداوند بهرام و کیوان و هور
 مرا داد اورند²² و فر کیان
- 3700

بندگفت باید شدن سرفراز - I, IV, 2 بنزدیک گودرز - VI; بگیو و بگودرز - I, IV, 1
 سپهبد - I, IV, T و 4 بر آراست گودرز - I, IV, 3 ترا رفت باید همی رزم ساز - VI و T
 - I, IV, 6 نهادند بر پیل چندی سوار - VI; نهادند بر پیل جنگی سوار - I, IV, T و 5
 I, IV, VI - порядок бб.: 3689, I, IV, VI - و کشیده بلندیش سر سوی ماه - VI, 8 سیاه - VI, 7 بد
 3691, 3692, 3690, 3693. I, IV, VI و T - تاج - 9 I, IV, VI و T - بزر بر یکی تاج - 10 I, IV, VI و T -
 چند گونه - I, IV, VI و T, 11 ز بیجاده تاجی و طوقی بزر - VI; بزور
 همی گفت کامروز روز نوشت * نشست جهانجوی [شهنشاه - VI] کیخسروست
 بدپرست - I, 17 VI - б. оп. 16 مایه - I, 15 خواند - I, IV, 14 بزین - T; سپه - I, IV, VI, 13
 هم اویست نیکی ده و - I, IV, 20 و I, IV - доб. 19 رست - VI, 18 بست پرست - IV
 اورنگ - I, IV, VI و T, 22 VI - б. оп. 21 و - VI, 20 هم اویست روزی ده - T

که افگند سالار هشیار² بن
ندانست ازین به³ کسی دابستان
ز پیش جهاندار⁵ بر خاستند

3660
چو بشنید¹ گودرز و طوس این سخن
برین هر دو گشتند هم داستان
برین یکسخن⁴ دل بیماراستند

سپهر اندر آورد شهبرا بزیر
بنزدیک شاه آمدند آن زمان⁷
که من با سپهید⁹ برم پیل و کوس
رخ لعل دشمن کنم چون بنفش¹¹
بنه بر نهیم برنشانیم سپاه¹³
هوا کرده از سم اسپان بنفش¹⁴
بمآشد نیمیره نمند میان¹⁵
زمانه نگردد ز آیین خویش¹⁷
توان ساخت¹⁹ پیروزی و دستگاه²⁰
تو لشکر بیماری و منشین ز پای²¹

3665
چو خورشید بر زد سر از برج شیر
فریبرز با⁶ طوسی نوذر دمان
چنین گفت با شاه هشمار⁸ طوسی
همان من کشم¹⁰ کاویانی درفش
کنون هم چنین¹² من ز درگاه شاه
پس اندر فریبرز و کوس و درفش
چو فرزند را فرّ و برز کیان
بدو گفت شاه ار تو رانی¹⁸ ز پیش
3670
برای خداوند¹⁸ خورشید و ماه
فریبرز را گر چنین است رای

1 I, IV و T— شنیدند 2 I, IV, VI و T— بیدار 3 I, IV و T— نزد زان نکوتر 4 I, IV—
7 I, IV— فریبرز را— I 6 سپهدار— I, IV و T 5 برین دو سخن— VI 6 بران همکنان
B—перевод дальнейшего текста до б. 3675 отсутствует. [ز نزدیک IV] شاه جهان
T— که چون با سپه من— VI 7 کجا با سپه من— I, IV 8 بیدار— VI 9 کوس— I, IV 8
کنم لعل رخسار— I, IV و T 10 کنم لعل رخشان ز تیغ بنفش— I 11 برم— I, IV 10 سپه من
در زمان— I, IV, VI 12 T—бб. 3666—3668 оп. 13 ز لعل روشن کنم زان بنفش— VI 14 دشمن بنفش
جهانی شده— I, IV 14 مکرر— L— этот б. повтoren после б. 3667 текста, где над ним надписано
15 I, IV и T— سرخ و زرد و بنفش

بفرّ فریبرز و زور کیان * بیندم کیانی کمر بر میان
نگردد شمار ایچ بر [شمارا نه— VI]— I, IV, VI و T 17 هر کسی که راند— I, IV و T 16
19 I, IV و T سزاوار— VI و 18 L— доб. 20 I, IV و T یافت— I, IV, VI— доб. б.:
21 I, IV, VI— تخت و گاه— I, IV— 20 یافت— T

به پیشی [به پستی— IV] نباشد سخن کم و بیش * زمانه نگردد ز آیین خویش
(ср. б. 3669 текста).

3645 و گر گرز تو هست با سنگ¹ و تاب
 و گر تو ز کشتواد داری نژاد
 بدو گفت گودرز چندین مگوی
 بکامی گفت ای جهاندار⁶ شاه
 دو فرزند پرمایه را پیشی خوان
 3650 بپین تا ز هر دو سزاوار کیست
 بدو تاج بسپار و دل شاد دار
 بدو گفت کاوس کین رای نیست
 یکی را چو من کرده باشم گزین
 یکی کار سازم¹³ که هر دو ز من
 3655 دو فرزند ما را کنون بر¹⁴ دو خیل
 بمرزی که آنجا دژ بهمست¹⁶
 برنجست¹⁷ ز آهرمن آتش پرست
 ازیشان یکی کان بگیرد بتیغ

نیاک زاد—VI 4 شه—I, IV, VI 3 به دزد سنانم دل آفتاب—I, IV 2 کوه—I, IV 1

I, IV и T (вариант) — доб. б.:

مرا و ترا گفت پیگار چیست * شهنشاه داند که خود شاه کیست
 VI—доб. этот б. с заменой во втором мисра خود شاه на салар после б. 3647 текста, а здесь доб. бб.:

پدرت از سپاهان بد آهنگری * نه خسرو نژادی و نه وان سری
 چو با ما هم آواز و همکاره گشت * ازان گله داری سپهدار گشت
 которые могут принадлежать тексту Фирдоуси. VI—см. разночтение к б. 3646. I, IV 6

و I, IV 9 بر خویش بنشان بروشن روان—I 8 دل بد—IV 7 دل بر—I 7 جهان دیده—T
 T—доб. б.:

سزاوار را بخش گنج و کلاه * اگر سپهر گشتی ز تخت و سپاه
 که فرزند بر دل—VI 6; مرا هر دو فرزند بر دل—I, IV и T 11; که—I, IV, VI 10
 چاره نباید—VI 6; چاره دانم—I, IV 13 دل دیگری گردد از من گزین—VI 12 بهر دو
 قلعة بهمین التی هی بنواحی آردبیل—B 16 نباید گرفتن رو—IV 15 با—I, IV, VI و T 14
 I, IV—18 برنجد—T 17 من بلاد آذربایجان

برنجست از آهرمن ایزدپرست * که نتواند ایمن بگنجد نشست
 VI و T—вариант второго мисра: نیارد بدان مرز موبد نشست I, IV 19 گنج—

یکی کینه خیزد که افراسیاب
 چو بشنید زمین گونه گفتار شاه
 بر طوس و گودرز کششوادگان
 که بر درگه آیند بی⁴ انجمن 3625
 بشد طوس و گودرز نزدیک شاه
 بدو گفت شاه ای خردمند پیر⁹
 بنه تیغ و بگشای ز آهن¹¹ میان
 چنین گفت طوس سپهبد بشاه
 بفرزند باید که مانند جهان 3630
 چو فرزند باشد نپیره کلاه
 بدو گفت گودرز کای کم خرد

شب و روز بیند مرین را بخواب¹ I, IV, VI —
 چو بشنید [پرسید—VI] کاوس گفتار راست * فرستاد کس هر دو آنرا بخوابست

³ I, IV, VI и T —
 فرستاده از نزد کاوس شاه * پیامد بر پهلوان سینه پناه
 بپایند هر دو—⁵ I, IV سپه پهلوانان ابی—T; شما پهلوانان با—IV; شما پهلوانان این—⁴ I—
 که کاوس میگوید ای نره شیر—¹ I, IV, VI—; جهان دیده پیر—⁹ VI—; ز نزدیک راه—⁸ VI—; سخن
 که این—¹³ I, IV и T—; نمیشد—¹² VI—; بند از—¹¹ I, IV, VI и T—; در جام—¹⁰ VI и T—; در جان—¹⁰ IV—
 و فر—⁷ I, IV—; گنج مهان—¹⁶ I, IV—; تاج—¹⁵ I, IV, VI и T—; خیزد—¹⁵ VI—; گردد—¹⁴ I, IV и T—; (после б. 3631)—¹⁴ IV, VI и T—; доб. б.:

فریبرز بنا فر و برز کیمان * میان بسته دارد چو شیر ژیان
 после которого IV— доб. еще б.:

چو فرزند با فر و برز کیمان * نمیشد نپیره به بنده میان
 I— доб. варианты тех же бб, после б. 3631 текста:

فریبرز با فر و برز کیمان * نمیشد نپیره به بنده میان
 میان بسته دارد چو شیر ژیان * که فرزند شاهست و پشت کیمان
¹² I, IV— доб. б.:

چرا می کنی بر تن خود فسوس * نه ترسی چو بر پیل بندند کوس

بر آشفت گودرز و¹ گفت از مهران
 نیمیره پسر⁴ داشت هفتاد و هشت⁵
 سواران جنگی ده و دو هزار
 و زان رو⁸ پیامد سپهدار طوسی
 3610 بیستند گردان ایران⁹ میان
 چو گودرز را دید و¹¹ چندان سپاه
 یکی تخت بر کوهه ژنده پیل
 جهانجوی کیخسرو تاجور¹⁴
 بگرد اندرش¹⁸ ژنده پیلان دوپست
 3615 همی تافت زان تخت¹⁸ خسرو چو ماه
 غمی شد آن طوسی و اندیشه کرد
 بسی کشته آید ز هر دو سپاه
 تماشد جز از²¹ کام افراسیاب
 پیدیشان²⁴ رسد تخت شاهنشاهی
 3620 بخردمند مردی و جوینده راه
 که از ما یکی گر برین دشت جنگ

1 Л-оп. 2 پاید-Л 3 I, IV и T (T доб. еще б. после б. 3608) — доб. б.:

نمایم که اورا بفرمان و تخت * کرا زبید و فر و اورنگ و تخت
 و کان-сп: Б-نو ز [ا] یوان بهامون گذشت-VI⁶ هفت-VI⁵ نیمیره و پسر-T⁴
 برفتند-IV, I⁷ له ثمانیه و سبعون اپنا فرکبوا فی اثنی عشر ألفا و خرجوا المحاربة طوسی
 11 Так به پیشش اندزون-VI¹⁰ فراوان-I, IV⁹ و زان سو-VI⁶ نو زان پس-I, IV⁸
 گردش هوز و ماه-IV, I¹³ همی-VI⁶ و پرو-IV⁴ و پیدو-I¹² و-оп. VI, I, IV, T¹¹
 I¹⁸ که اندر زمین-IV, I¹⁷ بگردش درون-IV, I¹⁶ پیل-IV, I¹⁵ تاج زر-VI¹⁴
 -IV, I¹⁹ بران تخت همی تافت-T⁷ همی تافت از تخت-VI⁶ و بران تخت میتاخت-IV⁴
 در آید-IV, VI²³ سر تخت-VI²² بجز-VI²¹ این گونه خواه-VI²⁰ اگر سازم اینچا
 بر کمان-I و T²⁷ 66. 3619-3622 оп. VI⁶ زبهی-IV, I²⁶ همه-IV, I²⁵ بتوران-IV, I²⁴
 در کمان چوبه-IV⁴ چوب

بدرم دل پیل و چنگ¹ پلنگ
جهانرا بنو کدخدای آورید
ز خسرو مزن پیش من داستان
نشانیم⁴ بخت اندر آید بخواب
فسیله نه نیکو بود با پلنگ⁵
که خسرو جوانست و کند آورست
هنر باید و گوهر و فتر و دین
سزوارتر⁹ کس¹⁰ بتخت و کلاه
همش فتر و برزست¹¹ و هم نام¹² و داد¹³
که خام آمدش دانش و کیش او¹⁴
که فتر¹⁵ و خرد نیست با طوس جفت¹⁶
فریبرز را بر گزیند همی¹⁷

همان شیر پرخاش جویم بچنگ
همی بی² من آیین و رای آورید 3595
نماشم بدین کار همدستان
جهاندار کز تخم³ افراسیاب
نخواهیم شاه از نژاد پشنگ
تو این رنجه را که بردی برست⁶
کسی کو بود شهریار زمین 3600
فریبرز⁷ کاوس فرزند⁸ شاه
بهر سو ز دشمن ندارد نژاد
دژم گیو برخواست از پیش او
بیامد بگودرز کشواد گفت
دو چشمش تو گوی نه ببند همی 3605

نسل — 3 Б — همی بر — 2 VI دل ببر و چرم — VI ؛ دل شیر و چرم — I, IV و T
ز بردی درست — 6 IV فسیله نه خرم بود با نهنگ [پلنگ — VI] — I, IV, VI و 5 I, IV, VI — 4 Л — доб.
10 I, سرافرازتر — 9 Л, I, IV فرزند کاوس — I, IV, VI 8 فرامرز — 7 VI دیدی برست — VI
همیشه فتر و برز و هم نام داد — 13 VI مهر — 12 IV زیبست — 11 I, IV زو — VI, IV, VI و T — 14 I, IV — доб. бб.: و هذا أمر شنيع لا أوافقكم عليه : доб. Б —

بدو گفت کای نامور نیو طوس * نماید که پیچی گه زخم کوس
چو بیینی سنانهای گودرزبان * ازین سود جستن سر آری زیان
بسی رنچ بردیم هر دو بهم * کنون دادی آنرا بنماد و بدم
ترا گر بدی فتر و رای درست * ز المبرز شاهی نمایست جست
ز افسر سر تو ازان شد تهی * که نه مغز بودت نه رای بهی
بگفتش سخنها ازینسان درشت * به تندی از آنجای بنمود پشت
15 IV — رای — 16 Б — слова Гйва (бб. 3604 — T — доб. те же бб. и доб. еще один б. после пятого.

فرجع جیو الی آپیه بجوابه : 3609) передает: 17 I, IV — доб. бб.:

بر ایوان نماشد چو خسرو نگار * نه بر زین زرین چنو شهریار
بایران نیامد چو خسرو سوار * نه بر تخت با طوق و با گوشوار
تاج на طوق نباشد و بیامد на мисра VI — доб. второй из этих бб., заменяя в первом

T — доб. вариант того же б.

یکی کاغ کشواد بد در صطغر
 چو از تخت کاوس بر خاستند
 همی رفت گودرز با شه‌ریار
 بر اورنگ³ زرینش بنشانند
 به بستند گردان ایران کمر
 که او بود با کوس⁶ و زرینه کفش⁷
 ازان کار گودرز شد تیزمغز
 پیچمر¹⁰ سرافراز¹¹ گیو دلیر
 بدو گفت با طوس نوذر بگویی
 بزرگان و گردان¹³ ایران زمین
 چرا سر کشتی تو بفرمان دیو
 اگر تو پیچی¹⁶ ز فرمان شاه
 فرستاده گیوست¹⁸ پیغام من
 ز پیش پدر گیو بنمود پشت
 پیامد بطوس سپه‌مید بگفت
 چو بشنید پاسخ چنین داد طوس
 بایران پس از رستم پیلتن
 ندییره منوچهر شاه دلیر

که آزادگان را بدو¹ بود فخر
 بایوان نو² رفتن آراستند
 چو آمد بدان گلشن زرنگار
 برو بر بسی⁴ آفرین خواندند
 بجز⁵ طوس نوذر که پیچید سر
 هم او داشتی⁸ کاویانی درفش⁹
 بر او پیامن فرستاد نغز
 که چنگ یلان داشت و بازوی¹² شیر
 که هنگام شادی بهانه مجوی
 همه¹⁴ شاه را خواندند آفرین
 نه بینی همی فر¹⁵ گیهان خدیو
 مرا با تو کین خیزد و¹⁷ رزمگاه
 بدستوری نامدار انجم¹⁹
 دلش پر ز گفتارهای درشت²⁰
 که این رای را با تو دیوست جفت²¹
 که بر ما نه²² خوبست کردن فسوس
 سرافر از ترکس²³ منم ز انجم²⁴
 که گیتی بتیغ اندر آورد زیر²⁵

1 I - بشاهی بر او - I, IV, VI 2 باورنگ - IV, VI 3 بآیین نو - VI 4 بران - VI
 هم اورا بُدی - I, IV, VI و T 5 کاویانی درفش - IV 6 گرز - VI 7 جزان - IV 8 جزان از
 و هو صاحب الكوس و المداس الذهبی و حافظ الدرفش - B; کوس و زرینه کفش - IV 9
 I, IV, VI و T 10 بیامد - T; (؟) نیامرد: VI - неразобранное слово: 11 I, IV, VI و T
 به پیچی سر - T 12 همی - VI 13 شیران - I, IV, VI 14 آهنگ - I, IV و T 15 جهانجوی
 و - I, IV, VI 16 اگر سر به پیچی - VI; اگر زانکه پیچی - I, IV 17 از - VI 18 доб.
 B - перевод бб. 3588 и 3589 отсутствует; T - доб. б. 19 I, IV - доб. бб.: 20
 بگفتند [چنین گفت - IV] باطوس کینهجوی نیو * که آمد سرافراز [سپهدار - IV] بیدار گیو
 پدییره شد اورا بیاورد شاد * ز یل نیو پیغام مهتر بداد
 سرافراز لشکر - I, IV 23 که پرمایه - IV 22 رای تو با خرد نیست جفت - I, IV 24
 VI - ó. стоит после б. 3593. 25 T - доб. б.

بتوران مرا جست¹ و رنج آزمود²
 که با من پیامد ز توران⁴ زمین
 پس ما پیامد چو آتش براه
 نمیند بهندوستان بت پرست
 ز دریا برانسان بر آید⁶ بچنگ⁷
 میان⁸ بسته و بادپایی بزیر
 که گفستی زمین را بسوزد⁹ بچنگ
 سر پهلوان اندر آمد بمند
 و گرنه بکندی سرش را ز بار¹¹
 ز بد گفتن ما¹² زبان بسته بود¹³
 نیاسود با گرز¹⁴ گاورنگ¹⁵
 بآب و بکشتی¹⁷ نیفگند چشم¹⁸
 بود جاودان شاد و روشن روان¹⁹

کنون گیو چندی به سختی بود
 اگر نیز رنجی نمودی³ جزین
 سرافراز دو پهلوان با سپاه⁵
 من آن دیدم از گیو کز پیل مست
 گمانی نبردم که هرگز نهنگ
 از انپس که پیران پیامد چو شیر
 باب اندر آمد بسان نهنگ
 بینداخت بر یال او بر¹⁰ کمند
 بغوازشگری رفتیم ای شهریار
 بدان کو ز درد پدر خسته بود
 چنین¹⁴ قالب رود جیحون بچنگ¹⁵
 سرانجام بگذاشت جیحون بخشم
 کنسی را که چون او بود پهلوان

3565

3570

3575

ز گیو ار بگویم به پیشت خبر * هر آنچه از وی آمد همه در بدر
 T—доб. варианты тех же бб.

به توران—IV, VI⁴ نبردی—VI³ به توران و را جست و رزم آزمود—VI² بود—IV¹
 :доб. бб. I, VI—⁷ بر آید بدینسان—VI; بپیاید بدانسان—I, IV⁶ دو پهلوان سپاه—I, VI⁵
 چنین لشکری گشن و دو پهلوان * هزیمت گرفتند پیر و جوان
 سپاهی بیاورد پیران گرد * نمودش به پیران همان دست برد
 بر یال و—I, IV, VI¹⁰ به شورد—IV⁹ جهان—VI⁸ T—доб. только первый из этих бб.
 من—I, IV, VI¹² و گرنه سرش را ربودی ز بار—VI¹¹ بیالشی بینداخت پیچان—T; ترگش
 :доб. бб. I, IV—¹³

مر اورا رهازمید و مادر بهم * ز چنگال آشفته شایر درم
 اگر نه مرا هم بسان پدر * همی خواست از تن جدا کرد سر
 VI—¹⁶ ز چنگ—I, IV¹⁵ کنون—VI¹⁴ همی—I, IV¹⁴ T—доб. варианты тех же бб.
 سزد گر بماند—VI и T—¹⁹ همیشه جوان باد و روشن روان—I, IV¹⁹ همی کرد کوشش میان پلنگ
 :доб. здесь б. 3569 текста. I—¹⁸ بخشکی—T; بدریا—I, IV¹⁷ همی کرد کوشش میان پلنگ
 :доб. отрывок в 23 бб., ср. T. (см. приложение V). I и IV—¹⁸ همیشه جوان

3555 چو کاوس کی روی خسرو بدید
 فرود آمد از تخت و شد پیش او
 جوان جهانجوی بردش نماز
 فراوان ز ترکان بپرسید شاه
 چنین پاسخ آورد⁴ کان کم خرد
 مرا چند بمسود⁶ و چندی بگفت⁷
 3560 بترسیدم⁹ از کار و کردار او
 اگر ویژه ابری شود دربار¹¹
 نخواند مرا موبد از آب پاک¹²

داد پاسخ— I, IV, VI—⁴ وز تاج— VI—⁸ گشتند— VI—² سوی خون چکید— VI—¹

⁵ I, IV— доб. бб.:

سپهبد چه پرسد ازان شوم بخت * که مه کام بادش مه تاج و مه تخت
 پسر را بدان زارواری بکششت * زنان مادرم را بزخم درشت
 که تا من شوم کشته اندر شکم * که او را رهایی مبادا ز غم
 چو گشتم من از پاک مادر جدا * بکوهم فرستاد با ناسزا
 میان بز و گاو میش و ستور * سپردم [شمرم— IV] شب و روز گردنده هور
 سرانجام پیران بیامد ز کوه * مرا برد نزدیک آن کین پژوه
 بستود— VI; بیسود— I, IV, VI; (ред.); L, I, IV—⁶ Так в K (ред.); T—доб. варианты тех же бб.

⁷ I, IV и T— ز هر جای پرسید و هر چیز گفت—⁸ I, IV—б. стоит после б. 3560 текста.

⁹ IV— доб. бб. (варианты)— I, IV и T; از خشم و آزار او—¹⁰ I, IV— بپرسیدم—¹¹ I—

ز سر گر پرسید گفتم ز پای * ز خورد ار بپرسید گفتم ز جای
 ببردش و راهوش و دانش خدای * مرا بی خرد یافت آن تیره رای
 چو بی مایه ور یافت مغز سرم * ز عمری فرستاد زی مادرم
 بود رودبار— T; شود دربار— VI; بود دربار— IV; بود دربار—¹² T—б. заменен двумя
 другими; I— доб. бб.:

دگر گفت خسرو بکاوس شاه * که ای شهریار جهان دیده گاه
 ز گیو ار بگویم بخسرو سخن * همانا چه جایست از وی سخن
 عجب ماند و هست جای شگفت * کزین برتر اندازه نتوان گرفت
 IV— доб. первый и третий бб. по I, но дает вариант второго б.:

- 3540 فرو ریخت از دیدگان آب زرد
ستودش فراوان و کرد آفرین
ز تو چشم بدخواه تو دور باد
جهاندار یزدان گوی منست
سیاوش را زنده گر دیدمی
بزرگان ایران همه پیش اوی
و ز انجاییکه شاد گشتند باز
بموسید چشم و سر گیو⁷ گفت
3545 گزارنده خواب و جنگی⁸ توی
سوی خانه پهلوان آمدند
بموندند يك هفته با می بدست
بهشتم سوی شهر کاوسی شاه¹²
- ز درد سیاوش بسی یاد کرد¹
چنین گفت کای شهریار زمین²
روان سیاوش پر از نور باد
که دیدار تو رهنمای³ منست
بدین⁴ گونه از دل نغندیدمی
یکایک نهادند بر خاک⁵ روی
فروزنده شد بخت⁶ گردن فراز
که بیرون کشیدی سپهر از نهفت⁸
گه چاره مرد درنگی توی
همه شناد و روشن روان آمدند
بیماراسته بزمگاه و¹⁰ نشست¹¹
همه شاددل¹³ برگرفتند راه
- 3550 چو کیخسرو آمد بر شهریار
بر آیین¹⁶ جهانی شد آراسته
نشسته بهر جای رامشگران
همه یال اسپان پر از مشک و می
- جهان گشت پر بوی و¹⁴ رنگ و نگار¹⁵
در و بام و دیوار پر خواسته¹⁷
گلاب و می و مشک با زعفران
درم با شکر ریخته زیر پی

¹ VI — کرد — آه; Б — перевод б. отсутствует. I, IV и T — доб. б.:

فروود آمد از بارگی پهلوان * گرفتیش به پر شهریار جهان

² I, IV и T — доб. б.:

تو بیدار دل باش و بیدار بخت * بجای تو کشور نخواهم نه تخت
(پیروز بخت با بیدار بخت на первом мисра). VI — доб. после б. 3540 текста тот же б. (с заменой в первом мисра)

³ I, IV, VI — تخت ⁴ VI — برین ⁵ VI — خاك ⁶ IV, VI — نهادند یکایک بران خاک ⁷ I, IV, VI — جان فزای ⁸ T — و ⁹ I — خواب جنگی ¹⁰ IV —

و توجها نعو اصطغر — ¹¹ VI — б. оп. ¹² Б — خواب خیلی

بآذین — ¹³ IV — و خوابها نعو اصطغر — ¹⁴ I, IV, VI — جهان پر ز رنگ و ز بوی بهار — ¹⁵ VI — و ¹⁶ I, IV, VI — شادمان

¹⁷ VI — پیراسته

بران نامه گویو گوهر فشاند
 بهر¹ جای رامشگران خواستند²
 برفتند یکسر⁴ سوی اصفهان
 همه دیبه خسروانی فگند
 بدو⁵ اندرون چند گونه گهر⁶
 یکی طوق⁸ پر گوهر شاهوار
 چنانچون بیاید سزاوار شاه¹⁰
 بیماراست میدان⁴ و جای نشست¹²
 پذیره شدن را بیماراستند
 پذیره شدندش¹⁴ بآیین خویش¹⁵
 همان گویو را دید¹⁸ با او پراه
 پیاده شدند آن¹⁹ سواران نیو

سپهبد فرستاده را پیش خواند
 جهانی بشادی بیماراستند
 ازانپس ز کشور مهران جهان³
 بیماراست گودرز کاخ بلند
 یکی تخت بنهاد پیگر بزر
 یکی تاج با یاره و⁷ گوشوار
 بزر و⁹ بگوهر بیماراست گاه
 سراسر همه شهر آیین¹¹ به بست
 مهران سرافراز برخاستند
 برفتند هشتاد¹³ فرسنگ پیش
 چو چشم سپهبد¹⁶ برآمد بشاه¹⁷
 چو آمد پدیدار با شاه گویو

1 VI — ز هر — 2 I, IV (кроме четвертого б.) — доб. бб.:

و زمین آگهی شد سوی نیمروز * بفیروزی گویو گیتی فروز
 که آمد خرامان بایران زمین * به پیروزی خسرو پاکدین
 به بخشید رستم بدرویش زر * که نامد گزندی بران شیرنر
 وزانپس گسی کرد بانوگشسپ * ابا خواسته همچو آذرگشسپ
 هزار و دو صد نامور مهتران * ابا تخت و با جامهای [IV — گران
 پرستنده سیصد غلامان دو نشست * همان هر یکی جام زرین بدست
 برون رفت بانو ز [با پور — IV] پیش پدر * بر گویو شد همچو مرغی پپر
 فرستاد گپوش سوی اصفهان * پراگنده نامش بگرد جهان
 و زانروی یکسر مهران جهان — 3 I, IV — T — доб. те же бб., кроме второго; ср. прим. 20 к б. 3055.
 بدان — VI; بزور — 5 I, IV — جمله — 4 IV — B — как текст. و زانروی گیتی جهان در جهان — VI
 — VI; زیاره با طوق و با — IV; زیاره با طوق با — 7 I — 6 I, IV — б. стоит после б. 3532 текста.
 — б. 10 I, IV — 10 I, IV — б. سراسر — 9 VI — تاج — 8 I, IV и T — زیاره و طوق با — T — زیاره با تاج و با
 خود بر نشست — VI و T — و پس بر نشست — 12 I, IV, VI — آیین — 11 I, IV, VI — 3532 стоит после б. 3529.
 б. оп. I — زب آیین خویش — 16 IV — پذیره شدن را — 14 VI — ثمانین — B — هفتاد — 13 IV, VI и T —
 شدندش — 19 VI — گویو و گودرز — IV; گویو گودرز — 18 I — بماه — 17 VI — جو درز — 16 B

جهان چند ازو شاد و چندی دژم^۲
 یکی نامه از شاه وز گيو نيو^۴
 سر تخمه نامور^۶ کي قباد
 خردمند و بينادل و دوست دار
 بگفت آنچ بشنيد^۸ از بيش و کم
 بر نيو گودرز کشوادگان^۹
 که بادی نجست از بر او دژم^{۱۱}
 فرستاده چست^{۱۲} بگرفت راه^{۱۳}
 بچستند برسان آتش ز جای
 نخستين بيامد بر پهلوان
 جهان پهلوان نامه بر سر نهاد
 همی کرد نفرين بر^{۱۷} افراسياب
 ز يال هيونان پيالود^{۱۸} خوی
 ز شادی خروش آمد از بارگاه^{۲۰}
 جهانجوی کي خسرو آمد ز راه^{۲۱}

چو با گيو کي خسرو آمد بزم^۱
 نوندى بهر^۳ سو برافگند گيو
 که آمد ز توران جهاندار شاد^۵
 فرستاده بختيار و سوار^۷
 گزيين کرد ازان نامداران زم 3515
 بدو گفت ز ايدر برو باصفهان
 بگويش که کي خسرو آمد بزم^{۱۰}
 یکی نامه نزديک کاوس شاه
 هيونان کفک افگن^{۱۴} بادپای
 فرستاده گيو روشن روان 3520
 پيامش همی گفت و نامه^{۱۵} بداد
 ز بهر سیاوش بماريد^{۱۶} آب
 فرستاده شد نزد کاوس کی
 چو آمد بنزدیک^{۱۹} کاوس شاه
 خبر شد بگيتی که فرزند شاه 3525

I, IV - 2 و لما وصل کي خسرو و جيو الی خراسان - B; خسرو در آمد بزم - VI - 1
 T - جهانی, далее как; جهان شد ازو خنده چندی دژم - VI; که بادی نجست از بر او دژم
 از گيو - IV; از گيو و از شاه نيو - I, VI - 4 نویدی ز هر - VI; نوندى ز هر - I, IV - 3
 VI - 6 سپهدار شاه - IV, VI; سپهدار شاد - I و T - 5 از شاه وز گيو نيو - T; نوز شاه نيو
 فرستاد - VI; چست و گرد و سوار - IV و T - 7 سر نامور تخمه
 بدان مرز شاهان و - I, IV و T - 9 آنچ پيش آمد - I, VI و T - 8 (так). نو بختيار شهریار
 I, IV و T - 6. доб.: همه راه نازان به بزم جهان - VI; ز جای مهان
 بگودرز گو [گفت - IV] ای جهان پهلوان * بخفتی و بيدار بودت [بودم - VI] روان
 جهان چند ازو شاد و - IV; جهان چند خندان شد و چند شاد - I - 11 چو باد - I - 10
 فرستاد و - VI; فرستاده بر جست و - I, IV, T - 12 ср. б. 3511 и разночтения к нему. چندی دژم
 I, 16 رسانيد و مؤده - VI - 15 کف افگن - IV; نو - I - 14; آمد برآه - I, IV - 13 برجست و
 برآمد - VI - 20 بدرگاه - I, IV, VI و T - 19 نپالود - VI - 18 به - II - 17 دو دیده پر - I, IV
 I, IV - 6. 3525 стоит перед б. 3528. خروشی از سپاه

جهان آفرین را ستایش گرفت²
نگهبان کشتی شد آسیمه سر³
کزین برتر اندیشه⁴ نتوان گرفت
سه جوشن ور و اسپ و⁵ برگستوان
خردمندی از مردمان نشمرد
تبه دید ازان کار بازار خویش
ز باد هوا بادبان برگداشت⁹
چو آمد بنزدیک رودبار
کمان و کماند و کلاه آورید
تو گفتی¹³ که این آب مردم خورد¹⁴
همی از تو کشتی کند خواستار
بود¹⁷ روز کین روزت آید بمباد
که جانرا همی گفت پدرود مان¹⁸
هم آنگه ز توران بیامد سپاه
ندید ایچ مردم نه کشتی بر آب¹⁹
که چون یافت این دیو بر²⁰ آب راه
پدر باژبان بود و من باژدار
که کردی کسی ز آب جیحون²¹ زمین
چو اندر²² شوی نیست راه گریز

بدان نیستان در¹ نیایش گرفت
چو از رود کردید هر سه گذر
بیماران چنین کیفیت کابنت شگفت
بهاران و⁵ جیحون و آب روان
بدین⁷ ژرف دریا چنین بگذرد
پشیمان شد از کار و⁸ گفتار خویش
بیمار است کشتی چیزی که داشت
بپوشش برفت از پس¹⁰ شهریار
همه هدیهها نزد¹¹ شاه آورید
بدو گفت گیو ای سگ بی خرد¹²
چنین مایه ور پرهنر¹⁵ شهریار
ندادی کنون¹⁶ هدیه تو مباد
چنان خوار برگشت زو رودبان
چو آمد بنزدیک بازارگاه
چو نزدیک رود آمد افراسیاب
یکی بانگ زد تند بر باژخواه
چنین داد پاسخ که ای شهریار
ندیدم نه هرگز شنیدم چنین
بهاران و این آب با موج تیز

VI — б. оп. 2 بران داستان بر — T بران نیستان بر — IV زبدان نیستان بر — I 1

3 VI — заменяет бб. 3484 и 3485 одним б.:

چو آن رودبان آن شگفتی بدید * بگفتا بس است این که آمد پدید

برین — I, IV 7 سه اسپ و سه جوشن سه — I, IV و T 6 و — IV 5 اندازه — I, IV 4

— IV 11 برفت او بر — VI زبیماد بر — I, IV و T 10 بر فراشت — I, IV 9 خام — I, IV, VI و T 8

چه گفتی — VI زگفتی — I, IV 13 سگ کم خرد — VI و T 12 گم کم خرد — I, IV 12 پیش

رسد — I, IV و T 17 تو و — VI 16 با گهر مایه ور — I, IV, VI و T 15 برد — IV و T 14

آنچه مردم ز کشتی بر آب — VI ز ایچ کشتی نه مردم در آب — I, IV و T 19 بی رود مان — VI 18

ایدر — IV 22 آب دریا — T ز آب جیحون — I, IV 21 از — VI 20

که با روشنی بود و با¹ فرهی
 سر نامداران² و شیران توی
 که با فرّ و برزی و زیمای گاه⁴
 گزندی⁶ نماید که گیرد سرت
 که بیکار بد تخت⁸ شاهنشهان
 ازین کار¹⁰ بر دل مکن هیچ یاد
 بیاید دمان تا لب رود آب
 فرنگیس را با تو ای شهریار
 و گر¹³ زیر نعل اندرون بسپرنند¹³
 پنهانم بیزدان فریادرمی
 بمالید¹⁴ و بنهاد بر خاک روی
 نماینده¹⁵ رای¹⁵ و راهم توی¹⁶
 روان و خرد سایه¹⁸ پتر¹⁸ تست¹⁹
 بخشکی همان رهنمایم²⁰ توی
 چو کشتی همی راند تا بازگاه²²
 نترسد ز جیحون و زان آب شیر²⁴
 جهانجوی خسرو سر و تن بشست

جهانی شد. اورا سراسر فرهی
 چه اندیشی ار شاه ایران توی
 به بد³ آب را کی بود بر تو راه
 اگر من شوم غرقه. گر⁵ مادرت
 ز مادر تو بودی مراد جهان⁷ 3470
 مرا نیز مادر⁹ ز بهر تو زاد
 که من بیگمانم که افراسیاب
 مرا برکشد زنده بر دار خوار
 با آب افگند ماهیان تان خورند¹¹
 بدو گفت کی خسرو اینست و بس 3475
 فرود آمد از باره¹⁷ راه توی
 همی گفت پشت و پنهانم توی
 درستی و پستی¹⁷ مرا فرّ تست
 با آب اندرون دل فرایم توی
 با آب اندر افگند خسرو سیاه²¹ 3480
 پس او²³ فرنگیس و گیو دلیر
 بدان سو گذشتند هر سه درست

چنین—Так в I, IV и T; J—³ سوار دلیران—VI—پناه دلیران—² I, IV—¹ بادی و—¹ I, IV—
 ز مادر—VI—⁷ گرانی—⁶ I, IV, VI и T—⁶ شوم کشته یا—⁵ I, IV—⁴ زیبا. کلاه—VI—⁴ بد—VI—
 مادرم هم—VI—⁹ بخت—⁸ IV, VI—⁸ بهانه تو بودی مرا در جهان—T—⁸ تو زادی ز بهر جهان
 باب افگند ماهیان درخورند—VI—¹¹ باب افگندت ان و ماهی خورد—¹¹ I, IV—¹⁰ باره—¹⁰ I, IV, VI и T—
 VI—¹⁵ نماینده داد—¹⁵ I, IV и T—¹⁴ پناید—¹⁴ I, IV и T—¹³ بسپرد—¹³ I, IV—¹² و یا—¹² I, IV—
 VI—¹⁷ درستی و کژی—¹⁷ I, IV—¹⁶ 3479 текста. б. следует за этим б. IV—¹⁶ نماینده بر داد
 I, IV, VI—¹⁹ б. стоит после б. 3479; ¹⁹ I, IV—¹⁸ مایه¹⁸ پتر—¹⁸ J—¹⁸ درشتی و نرمی—¹⁸ T—¹⁸ درستی [و] گشتی
 I, IV и T—¹⁸ доб. б.:

بگفت این و بر پشت شیرنگ شد * بچه ره برسان شب آهنگ شد
 تا بارگاه—VI—²² زبا. بارگاه—²² IV—²² الأدهم—²¹ B—²¹ نسیاه—²¹ IV—²⁰ بخشکی همه غم روانم—²⁰ VI—
 برون شد ز جیحون—T—²⁴ نترسد ز جیحون و از آب سیر—²⁴ I, IV, VI—²³ پس اندر—²³ VI—
 B—²³ перевод мисра отсутствует. ²³ VI—²³ و از آنگیر

- 3450 چنین گفت با گیو پس¹ باج خواه
 همی گر گذر² بایدت ز آب رود³
 بدو گفت گیو آنچه خواهی⁴ بخواه
 بخواهم⁵ ز تو⁷ باج گفت اندکی
 زره خواهم از تو گر⁹ اسپ سیاه
 3455 بدو گفت گیو ای گسسته خرد¹¹
 بهر باژ گر شاه¹³ شهری بدی
 که باشی که شه را کنی خواستار
 و گبر مادر شاه خواهی همی
 سه دیگر چو شهرنگ بهزادرا
 3460 چهارم چو¹⁷ جستی بخیره زره¹⁸
 نگردد چنین آهن از آب تر
 نه نیزه نه شمشیر هندی نه تیر
 کنون آب مارا و کشتی ترا²²
 بدو²⁴ گفت گیو ار تو کیخسروی
 3465 فریدون که بگذاشت²⁵ ارونرد رود

1 I, IV и T— پس گیورا— 2 VI— رهگذر 3 Конъектура редактора. Л, VI— زود— I, IV, T—
 4 VI— باید— 5 I, IV и T— доб. б.:
 6 Так в VI; Л— نخواهم— I, IV и T— نخواهم * سوی گیو کرد آنگهی تیز روی
 7 VI— بدو 8 I, IV— باید— 9 IV, VI—
 10 (رداکتور) L— تصحیح قیاسی (رداکتور)
 11 VI— سبک کم خرد— 12 I—
 13 I, IV, VI и T— سخن زین نشانرا کی اندر خورد— IV زین نشانرا کی اندر خورد
 14 VI— اگر با شهنشاه
 15 Л— б. оп.; VI— доб. этот б. после б. 3458
 16 T— تگ— 17 I, IV, VI— که در یابد او روز تگ— 18 I, IV— زره— 19 I, IV и T— بکشتی بره
 20 I, IV, VI— همی— 21 I— برین— IV, VI—
 22 VI— برین— IV, VI—
 23 I, IV, VI— تراست
 24 I, IV— بشه— 25 I, IV—
 26 I и T— همی داد تخت مہی را— VI— بگذشت ز— VI— بگذشت از
 همی داد تخت تہی را— IV— همی داد تخت مہی را— I و T—
 همی داد نیکی دهش را— VI—

3435 یکی بانگ برزد ز پیشش براند
از انپس بمغز اندر افگند باد
که گر گیو و کیخسرو² دیوزاد
فرود⁴ آورمشان ز ابر بلند
میانشان⁷ بپرّم بشمشیر تیز
3440 چو کیخسرو ایران بجوید همی

خود و سرکشان سوی جیحون کشید
بهومان بفرمود کاند¹⁰ شتاب
که چون گیو و خسرو¹² ز جیحون گذشت
نشان آمد از گشته¹⁴ راستان
3445 که از تخته¹⁶ تور وز کیقباد
که توران زمین را¹⁷ کند خارستان
رسیدند پس گیو و خسرو بر آب²⁰
گرفتند پیگار²¹ بازخواه²²
نوندی کجا بادبانش نکوسیت²⁴

و تیز³ I, IV - VI - گیو گودرز آن - I, IV - 2 گیو گودرز و این - I, IV - 2 بیژمرد - VI -
ب. : I, IV - 6 ووز تیغ - I, IV - 5 فراز - I - 4 با تیز - T. نیا تند - VI -
فرنگیس را چون بچنگ آورم * بچشمش جهان تار و تنکب آورم
ب. : T - 9 با وی - I و T - 8 میانش - I, IV - 7

بسوی ختن رفت پیران نژند * و زین سو همی قناخت شاه بلند
چو آید خبر - I, IV - 12 بکین - IV - زمکش - I, IV - 11 چه هومان چنین گفت کایدر - VI - 10
و سر برزند با نژاد - I, IV - 16 و بزد داستان - VI - 15 باستان - VI - 14 همه - T - 13 کو
همی - I, IV - 18 بلاد توران - B - که او شهر ایران - VI - 17 فیروز هر دو نشاد - VI -
ب. : I, IV, T - 19

دل او بایران گراید بمهر * بتوران نماند [ماند - IV] پر از کینه چهر
گذارد بیاید براه - I - 28 یاج خواه - I, IV - 22 بر - I - 21 الی شاطئ جیحون - B - نباب - IV, VI - 20
IV - 3449 و первое мисра б. 3450 и второе мисра б. 3449; گذر داشت بر بازگاه - IV -
نشستی که زیمای کیخسروست - I, IV - 25 بادپایش نوست - IV - نبادبانش نوست - I - 24

- 3420 بر انسان کجا¹ بر دمد روز جنگ
نخست اندر آمد بگزرز گران
باسپ و بگزرز و بیپای³ و رکیب
همانا که باران نیارد⁵ ز میخ
چو اندر گلسستان بزین بر بغفت⁸
- 3425 سرانجام برگشت یکسر سپاه
گریزان ز من تاب داده کمند
پراگنده شد دانش و هوش من
از اسب اندر آمد دو دستم بیست
زمانی سر و پایم¹² اندر کمند
- 3430 بجان و سر شاه و خورشید و ماه
مرا داد زین گونه سوگند سخت
که کس را نگویدی که بگشای¹⁷ دست
ندانم چه رازست نزد²⁰ سپهر
چو بشنید گفتارش افراسیاب
- ز نفسش² بدریا بسوزد نهنگ
همی کوفت چون پتک آهنگران
سوار از فراز اندر آمد بشیب⁴
فزون زانکب بارید بر سرش تیغ
تو گفستی که گشتست با کوه⁷ جفت
بجز من نشد⁸ پیش او کینه خواه
بیفگند و آمد میانم⁹ به بند
بخاک اندر آمد سر و دوش¹⁰ من
برافگند بر زمین و خود بر نشست¹¹
بدیگر زمان¹³ زیر سوگند و بند¹⁴
بدادار هر مزد¹⁵ و تخت و کلاه
بخوردم چو دیدم که¹⁶ بر گشت بخت
چنین رو دمان¹⁸ تا بجای نشست¹⁹
بخواهد بریدن ز ما پاک مهر²¹
بدیده ز خشم اندر آورد آب²²

4 IV, VI— بیپای و بیال— I, IV و T—³ ز بیمش— I, IV, VI—² که او— I, IV, VI و T—¹;
نشیب; I, IV و T—^{دوب. ب.:}

همی زد همی کشت گردان ما * نه اندیشه بودش ز مردان ما
8 I, IV— ابا خای— VI; با گرز— I, IV⁷ بر نخفت— T; در نخفت— I⁶ بیارد— IV⁵
سر را— VI; سر من— I, IV⁹ جز از من نشد— T; بجز من نبود— VI; جز از من نبود
بیفگند— VI; بر خاک و خود بر نشست— L¹¹ سر و توش— VI; تن و توش— I, IV و T¹⁰
درد و— L¹⁴ زمانی دگر— VI¹³ یالم— I, IV¹² T—^{دوب. 3 بب.}; از زین و بر خرد نشست
(название хвѣра— L¹⁵ VI—¹⁶ VI—¹⁷ VI—¹⁸ VI—¹⁹ T (ср. б. 3394)—
چو— VI¹⁶ خود کام— T; زهر کام— I, IV—¹⁷ VI—¹⁸ VI—¹⁹ T (ср. б. 3394)—
چنین میروی— VI; همیدون پرو— I, IV¹⁸

که نگشاید این دست من هیچ کس * بجز جفت گلشهر در دهر و بس
I, IV—^{دوب. ب.:} ز بودن ز من پاک مهر— T; زبیدت بناپاک چهر— VI²¹ زیر— I, IV²⁰
یکی تن به آید ز چندی [چندی— I] سوار * همانا که برگشت [بردارد— IV] این روزگار
خواب— VI²²

- 3405 پی‌آورد لشکر بران رزمگاه همه مرز لشکر پراگنده دید
 بپرسید کین پهلوان با سپاه² کی³ آمد ز ایران بدین رزمگاه
 که بگذشت زین سان⁵ سپاهی⁶ گران که کس را دل و مغز⁷ پیران مباد⁸
 ندیدی دو چشم من این روزگار اگر دل ز لشکر¹² هراسان بدی
 سوار ایچ با او ندیدند¹⁴ کس همی¹⁶ رفت گیو و فرنگیس و شاه¹⁷
 سپاهی ز پیش¹⁸ اندر آمد پدید سر و روی و یالش¹⁹ همه پر ز خون
 بپیروزی از پیش بشتافتست چنان خسته بد پهلوان سپاه
 دو دست از پس پشت با²¹ پالهنگ غمی گشت و اندیشه اندر گرفت
 نه درنده گرگ²² و نه بمر پیمان کجا گیو تنها بد ای شه‌ریار
 نمیند جهان‌دیده مرد دلیر²⁴ [من آن دیدم از گیو کز پهل²³ و شیر
- 3410 سپهرم بدو گفت کسان¹¹ بدی یکی گیو گودرز بودست و¹³ بس ستوه آمد از چنگ یکتن¹⁵ سپاه
 سپه‌مید چو گفت سپهرم شنید سپه‌دار پیران بپیش اندرون
 گمان برد کو گیو را یافتست چو نزدیگتر شد نگه کرد شاه
 3415 ورا دید بر زین بمسته چو سنگ²⁰ بپرسید و زو ماند اندر شگفت
 بدو گفت پیران که شیر زین نباشد چنان در صف کارزار
 [من آن دیدم از گیو کز پهل²³ و شیر

زین رو - IV 5 نبود - I, IV 4 که - I, IV, VI 3 پهلوان سپاه - VI 2 پر - IV 1
 که گر - IV 9 که آنجا سپاوخش دارد نژاد - T 8 رای - I, IV 7 سپاه - IV, VI 6
 14 I, IV, 13 I, IV, VI 12 هر کس - IV 11 آموزگار - T 10 I, IV و - 13 I, IV, VI 15
 17 B - 6. op.; IV 16 I, IV 18 I, IV, VI 19 I, IV, VI 20 I -
 21 I, IV 22 I, IV, VI 23 I, IV, VI 24 VI, T - 6. op.
 چو بشنید رنگ رخس زرد شد * ز گوردون دل او پر از گورد شد
 ورا داد پاسخی که آمد پدید * سخن هرچه گوشم ز دانا شنید
 چو یزدان کسی را کند نیک بخت * ابدی کوشش او [را] رساند به تخت
 20 I - ریش و جامه - VI 19 روی و پایش - IV 18 به پیش - I, IV, VI 17 B - 6. op.; IV 16 I, IV
 21 I, IV 22 I, IV, VI 23 I, IV, VI 24 VI, T - 6. op.
 چون - VI 21 I, IV 22 I, IV, VI 23 I, IV, VI 24 VI, T - 6. op.
 چو بشنید رنگ رخس زرد شد * ز گوردون دل او پر از گورد شد
 ورا داد پاسخی که آمد پدید * سخن هرچه گوشم ز دانا شنید
 چو یزدان کسی را کند نیک بخت * ابدی کوشش او [را] رساند به تخت
 20 I - ریش و جامه - VI 19 روی و پایش - IV 18 به پیش - I, IV, VI 17 B - 6. op.; IV 16 I, IV
 21 I, IV 22 I, IV, VI 23 I, IV, VI 24 VI, T - 6. op.

بدو گفت گیو ای دلپیر سپاه
بسوگند یابی مگر باره باز¹
که نگشاید این بند تو³ هیچکس
کجا مهتر بانوان تو اوست 3395
بدان⁶ گشت همداستان پهلووان
که نگشاید آن بندرا کسی⁹ براه
بدو داد اسپ و دو دستش به بست¹¹

چرا سست گشتی باوردگاه
دو دستت ببندم به بند دراز²
گشاینده گلشهر خواهیم⁴ و بس
و زو نیست پیدا⁵ ترا مغز و پوست
بسوگند بخرید اسپ و⁷ روان⁸
ز گلشهر سازد وی آن¹⁰ دستگاه
ازان پس بفرمود تا بر نشست¹²

۱۹

چو از لشکر آگه شد افراسیاب
بزد کوس و نای و¹⁴ سپه برنشاند 3400
دو منزل یکی کرد و آمد دوان¹⁵

برو تیره شد تابش آفتاب¹³
ز ایوان بکردار آتش براند
همی ساخت¹⁶ بر سان تیر از کمان

بگیو آنگهی گفت شاه دلپیر * که اسپش مرا بخش ای نره شیر
ثم تشفع کیخسرو الیه فی آن یرد فرسه علیه B-

² I, IV به سوگند خوردن دگر باره باز-VI؛ اگر خواهی این بادپای دوان-T و I, IV و T-دوب. ب.:

یکی سخت سوگندرا یاد کن * به پیمان تن بسته [خسته-IV] آزاد کن
زو زیست پیدا-IV و زو نیست بند-I⁵ خواهم-T؛ دانیم-VI⁴ من-T و I, IV³
این بند-I, IV⁹ و IV-ب. оп. و VI, VI⁷ ل. و VI-⁶ و زو نیست پنهان-T
VI¹¹ و VI-ورا VI؛ زوی این-IV¹⁰ آن بند من کسی-T؛ آن بند ازو کسی-VI؛ کسی را
بدو داد دو دست و او را به بست¹² I, IV-دوب. بب.:

برفت و همی خواند او آفرین * ابر شاه و بر پهلووان زمین
فرنگیس و کیخسرو خوب چهر * به بر در گرفتند او را به هر
بدو گفت خسرو که پدرود باش * جهان جاودان تار و تو بود باش
اگر دادگستر دهمان توان * نباشد دریغ از تو چیز و روان
T-دوب. первые два из этих бб. VI¹³-دوب. ب.:

بزد کوس و بوق و بنه برنهاد * از ایوان بیامد بکردار باد
اندر-VI؛ آمد دمان-I, IV¹⁵ کوس و بوق و VI-نای روپین-IV؛ کوس و روپین-I¹⁴
جست-T و I, IV¹⁶ دوان

فرنگی‌س را دید دیده پر آب
 بگیو آن زمان¹ گفت کای سرفراز
 چنان دان که این پیرسر پهلوان 3380
 پس از داور دادگر رهنمون
 ز بد مهر او پرده⁴ جان ماست
 بدو گفت گیو ای سر بانوان
 یکی سخت سوگند خوردم بمه
 که گر دست یابم بروز کین⁸ 3385
 بدو گفت کیخسرو ای شیرفشی
 کنونش¹¹ بسوگند گستاخ کن
 چو از خنجرت خون چکد بر زمین
 بشد گیو و گوشش بخنجر بسفت
 چنمین گفت پیران از انپس بشاه 3390
 بفرمای کاسم دهد باز نیز

کشیدی - IV؛ چشیدی چنمین رنج - I؛ و. Л, VI - доб. ² آنگهی - T؛ این چنمین - I, IV
 کشیدی - IV؛ چشیدی بسی رنج - VI؛ چنمین رنج
 و - VI ³ оп. ⁴ بوده - IV ⁵ I, IV и T - доб. б.:
 بما بخششی ای نامور تو کنون * که هرگز نمد بر بدی رهنمون
 I, IV, VI - ⁷ انوشه بزی شاد و روشن روان - T؛ کادوشه روان پادشاه جهان - I, IV, VI
 IV - ⁸ ز خونش کنم لعل روی - I ⁹ بزور و بکین - VI ⁸ سرفراز شاه
 I, IV - ¹³ آید و - IV ¹² کنون دل - I, IV, VI и T ¹¹ روان را - I, IV, VI и T ¹⁰ بخونش
 доб. б.:

دل شاه خسرو بدو [برو - IV] گرم دید * رخانش [روانش - IV] پر از آب و آرم دید
 بدو گفت کای شاه دل شاد دار * روان را ازین کنار آزاد دار
 چو او صد هزاران فدای تو باد * خرد آفرینشش روای تو باد
 بدو گفت کای نیکپی پهلوان * بوی [برین - IV] شادودل شاد [شاد دل شاه - IV]
 تا جاودان
 VI - ¹⁴ ز سوگند بر تن درستی نهفت [گرفت - IV] - I, IV - T - доб. первый из этих бб.
 که بالا - I, IV ¹⁵ ز سوگند بر تن درستی بخت - T؛ ز سوگند برتر درستی نجست
 که نتوان پیاده شدن تا سپاه - T؛ که بالای شد بیگمان با سپاه - VI؛ شدی از کمان سپاه
 I, IV и T - доб. б.:

3365 از افگنده شد روی هامون چو کوه
 قفای یلان سوی او شد² همه
 چو لشکر هزیمت شد از پیش گیو⁴
 چنان خمیره برگشت و بگذاشت آب⁶
 دمان تا بنزدیک پیران رسید
 3370 بخواری پیاده ببردش کشان
 چنین گفت کین بددل و¹¹ بی وفا
 سیاوش بگفتار او سر بداد
 ابر شاه پیران گرفت آفرین
 همی گفت کای شاه دانش پزوه
 3375 تو دانسته درد و تیمار من
 سزد گر من از چنگ این ازدها
 بکیخسرو اندر¹⁶ نگه کرد گیو

گریزان— I, IV—⁴ میان— I, IV, VI و T—³ بد— I, IV, VI و T—² ز گرزش— I, IV—¹
 3367 стоит после б. 3368; VI—б. оп.; T—переставлены мисра.
 I, IV,⁹ که لشکر ندیدش— VI—⁸ تو— VI—⁷ بگذشت از آب— I—⁶ لشکر— IV و T—⁵
 VI و T—دوان—¹⁰ I, IV و T (вар.)—доб. бб.:

بر شاه بردش دل افکار [ابر زار—IV] و خوار * دو رخساره زرد و درافگنده زار [خوار—IV]
 پیاده بنزدیک خسرو زمین * ببوسید و بر شاه کرد آفرین
 کین— I, IV و T—¹¹ مطرح عند ذلک پیران نفسه بین یدی کیخسرو و قبل الارض—
 I, IV,¹³ گر او خاک شد— VI; چو او باد گشت— I, IV و T—¹² کای بدرگ— VI; بد تن
 I—¹⁵ доб. бб. دو کوه— IV—¹⁴ خروشید و بوسید— T و

اگر بنده بودی بدرگاه شاه * سیاوش خسرو نگشستی تپاه
 همان گر نپیوستمی ناگهان * فرنگیس را خاک بودی نهان
 IV و T—¹ доб. первый из этих бб., IV—также вариант второго:

همان گونه پیوستمی ناگهان * فرنگیس را جان بودی نهان
 T—² доб. другой б.:

تو و مادرت هر دو از چنگ دیو * برون آوردم برای و بریو
 I, IV و T—¹⁶ آنکه—

- 3350 ز بالا¹ بپستی بپیچید گیو
چو از آب وز لشکرش دور کرد
گریزان ازو پهلوان بلند
هم آورد با گیو نزدیک شد
بپیچید گیو سرافراز یال
3355 سر پهلوان اندر آمد به بند
پیماده بپیشش اندر افگند خوار
بنیفگند بر خاک و دستش به بست
درفشش⁹ گرفتند بچنگ¹⁰ اندرون
چو ترکان درفش سپهدار خویش
3360 خسروش آمد و ناله کز نای
جهان دیده¹⁴ گیو اندر آمد بآب
برآورد گرز گران را بکفت
سیمک شد عنان و گران شد رکیب
بشمشیر و با نیزه سرگرای

رفت - T² ز جنگش - I, VI, T¹   IV - б. оп.   I, IV, T - доб. б.:

یکی حمله آورد بر پهلوان * تو گفستی که بود ازدهای دمان
IV - доб. еще б.:

هزیمت شد از گیو پیران شیر * پس اندر همی تاخت گیو دلیر
VI - б. 3352 стоит после б. 3353 текста; I, IV - делят б. на два.:

نهانی از آن پهلوان [نامدار - IV] بلند * ز فتراک بگشاد پیچان کمند
ببنداخت آنگه بسالار گیو * بدان تا به بند آورد گرد نیو

بر خود - VI⁸ بدور از لب جوینار - VI و T⁷ بدور از لب رودبار - I, IV⁷ افکنده - VI⁶
الی شط النهر - B¹¹ گرفته بدست - I, IV, VI و T¹⁰ و أخذ رمحه - B¹⁰ درفشش - L⁹

چندان دید - VI¹⁴ چو آن دید - I, IV¹⁴ سرفین - I, IV, VI¹³ ناچار رفتار خویش - VI¹²
VI - مانده از - IV¹⁶ و T¹⁶ کز آب اندر آرد شتاب - VI¹⁶ ز آب اندر آمد بتاب - I, IV¹⁵

I, IV, VI, T -¹⁷ ماند از آن

به تیغ و رکیب و بگرز و بباد * همی ترکرا خاک بر سر نهاد

بدو گفست کای پدرگ دیوزاد²
 دلاور بپیشش سپاه آمدی
 برت را کفن چنگ شاهین بود
 چو مور اندر آید بگردش⁷ هزار
 نه مورست پوشیده مرد و ستور⁸
 چو مردار گردد کشندش بخاک¹⁰
 که چون بر گوزنی سر آید زمان¹¹
 بیاید دمان پیشش من بگذرد¹³
 همان پیشش این نامدار آنچه¹⁵
 سزد گر بآب اندر آیی دلیر
 چه آید ترا بر سر ای نامدار¹⁷
 سر سرکشان اندر آرم بزیر²⁰
 سرانرا²² همه زیر پای آورم
 دلش گشت پر خون²³ و پر آب چشم
 بگردن بر آورد گرز گران
 همی داد نیکی دهش را درود
 بدان تا بر آمد سپهبد²⁶ ز آب

چو بشنید پیرانش¹ دشنام داد
 چو³ تنها بدین رزمگاه⁴ آمدی
 کنون خوردنت نوک⁵ ژوپین بود 3335
 اگر کوه آهن بود⁶ یک سوار
 [شود خیره سر گرچه خردست مور
 کنند این زره بر تنش⁹ چاک چاک
 یکی داستان زد هژیر دمان
 زمانه برو دم همی¹² بشمرد 3340
 زمان آوردت¹⁴ کنون پیشش من
 بدو گفت گیو ای سپهدار شیر
 به بینی کزین پرهنر¹⁶ یک سوار
 هزارید¹⁸ و من نامور یک دلیر¹⁹
 چو من گرز²¹ سرگرای آورم 3345
 چو بشنید پیران بر آورد چشم
 برانگیخت اسب و بیفشازد ران
 چو کشتی زدشت اندر آمد²⁴ برود
 نکرد ایچ²⁵ گیو آزمونرا شتاب

فلما رآه پیران من ذلك الجاذب صاح عليه - cp. B. زیر آشفست پیران و - I, IV, VI و T
 T-⁵ برین روزگار - VI⁴ تو - I, IV, VI³ کای بدتن بدنژاد - I, IV, VI² و جعل یشتمه
 تو گر کوه آهن بوی - T; اگر کوه اگر آهنی - VI; اگر ز آهنی کوه ای - I, IV⁶ زخم
 و لو کنت من الحديد فلسات الا رجلا واحدا - cp. перевод B. بگردت - I, IV, VI و T⁷
 چو مرداری - I¹⁰ در برت - I, IV و T⁹ б. оп. (ред.); I, IV, VI - بینم - L; Так в K;
 VI - چو مردار بی سر کشندت بخاک - IV; اندر کشندت بخاک
 کنند آن زره بر تنت پاره پار * چو مردی تننت برکشیدن بخاک
 همی - VI; نفسهانش را - I, IV¹² که چون گور خورا سر آید همی - VI¹¹ (без рифмы).
 б. оп.; I -¹⁵ آوردنت - IV¹⁴ بیاید [نباید - IV] که بر شیر نر بگذرد - I, IV¹³ دم برو
 VI - هوشیار - IV¹⁷ نامور - I, IV¹⁶ доб. отрывок в 43 бб. (см. приложение IV). I, IV, VI, T -
 б. оп. 3342, 3343, T -²⁰ ز بار - VI²⁰ هژیرم من نامور یکسوار - VI¹⁹ هزارند و - IV¹⁸ б. оп.
 VI - درد - VI²⁴ جوش - I, IV و T²³ سرانتان - I, IV, VI²² و - VI²¹ 3344 оп.
 سپهبد بر آید - I, IV²⁶ نکرد آنچه - VI²⁵ آرد

جهاندار پیروز یار منست
بدو گفت کیخسرو ای رزمساز²
3320 ز دام بلا یافتم من رها
بهمون مرا رفت باید کنون
بدو گفت گیو ای شه سرفراز
پدر پهلوانست و من⁹ پهلوان
برادر مرا هست هفتاد و هشت
3325 بسی پهلوانست و شاه اندکی
اگر من شوم کشته دیگر بود
اگر تو شوی دور از ایدر تماه
شود رنج من هفت ساله بماد
تو بالا گزین و سپهرا به بین
3330 بپوشید درع و پیامد چو شیر
ازین سوی شه بود¹⁷ ز آنسو¹⁸ سپاه
چو رعد بهاران بغزید گیو

سر اختر اندر کنار منست¹
کنون بر تو بر کار من شد³ دراز⁴
تو چندین⁵ مشو در دم ازدها⁶
فشاندن بشمشیر بر شید⁷ خون
جهانرا بنام⁸ تو آمد نیاز
بشاهی نه پیچیم جان و روان¹⁰
جهان شد چو نام تو اندر گذشت
چه باشد چو پیدا نباشد یکی¹¹
سر تاجور باشد¹² افسر بود
نیمینم کسی از در تاج و گاه¹³
دگر آنک ننگ¹⁴ آورم بر نژاد¹⁵
مرا یار باشد جهان آفرین¹⁶
همان باره دستکشرا بزیر
میانچی شده رود و بر بسته راه
ز سالار لشکر همی جست نیو¹⁹

¹ I, IV и T — доб. б.:

بیه نیروی یزدان جان آفرین * سواری نمانم بر افراز زمین
جهانرا بتاج تو آمد—VI⁴ کار من بر تو گردد—I, IV³ پس خسرو رزم ساز—VI²
ز شمشیر—I, IV и T; شیر—Л; Так в К; ⁷ VI—66. 3320—3322 оп. ⁶ خیره—I⁵ نیاز
T— بشاهی نه پیچید نژادی روان—I, IV, VI¹⁰ ما—VI⁹ بتاج—I, IV и T⁸ بر چرخ
B— چو اندک چه [که—T] پیدا نه بینم یکی—I, IV, VI и T¹¹ همیشه بر شاه بسته میان
перевод бб. 3325—3329 отсутствует. ¹² IV, VI— باید ¹³ VI—

و گر دور از ایدر تو گردی تماه * نباشد بگپیتی یکی پادشاه
¹⁴ I, IV, VI— و دیگر که عیب—¹⁵ VI— بدژاد—¹⁶ I, IV, T— доб. б.:

چو پیروز باشم هم از فرّ تست * جهان دیده [جمله—T] در سایه پتر تست
زو زمین رو—¹⁸ I— ازین سو سپهبد—VI, T; ازین رو سپهبد—IV; ازان رو سپهبد—¹⁷ I
IV— و زان رو—¹⁹ B— перевод б. отсутствует.

که ننگست ازین یاد کردن بکن
 تو آهننگ آورد مردان¹ مکن
 سپاهی بکردار شیران نر
 میان یلان گشت نام تو پست
 بیندازد آن² تاج شاهنشاهی
 چنین لشکری از در کارزار
 بسی از دلیران ترکان⁴ بکشت
 نه مرد نبردی⁶ و گوپال و کوس

بر آشفت پیران بدو گفت بس
 نه از يك سوارست چندین سخن
 تو رفتی و نستیهن نامور
 کنون گیورا ساختی پیل مست
 چو زین یابد افراسیاب آگهی
 که دو پهلوان دلیر و سوار
 ز پیش سواری نمودید³ پشت
 گوازه بسی باشدت⁵ با فسوس

3295

۱۸

همه جنگجوی و همه نامدار⁷
 عنان تگاور بماید بسود⁸
 بماید گشادن بره بر میان¹¹
 زنان اندر ایران چو شیران شوند¹²
 و زین داغ دل گردد افراسیاب¹³
 شب و روز یکسر همی تاختند
 وزین آگهی شد بافراسیاب¹⁵

سواران گزین کرد پیران هزار
 بدیشان چنین گفت پیران که زود
 شب و روز رفتن چو⁹ شیر ژیان¹⁰
 که گر گیو و خسرو بایران شوند¹²
 نماند برین بوم و بر خاک و آب
 بگفتار او سر برافراختند
 نچستند روز و شب آرام و¹⁴ خواب

3300

3305

از افکنده شد روی هامون چو کوه * ز یکتن شدند آن دلیران ستوه
 IV-³ این VI-؛ از IV-² آورد پیگار گردان VI-؛ آهننگ آورد گردان I, IV و T-¹
 درفشى - I, IV, VI و T-⁶ باشدش IV-⁵ ایشان I, IV, VI-⁴ نمودند VI و T-؛ نمودست
 T-⁷

ز لشکر گزین کرد پیران سوار * دلیران و جنگی دو ره سه هزار
 بیامد شدن بر پی بدگمان VI-¹⁰ بر سان I, IV و T-⁹ VI-б. оп.؛ بمایدت سود I-⁸
 :б. доб. IV-¹³ شود VI-¹² ز رفتن نماید [نیامد IV-] گشادن میان I, IV, VI و T-¹¹
 و زان آگهی VI-¹⁵ و VI-¹⁴ оп. 3308 текста (см.). I-добр. тот же б. и два других после б. 3307; T-б. оп.; IV-добр. б.:
 زیافت افراسیاب I-б. стоит после б. 3307; T-б. оп.; IV-добр. б.:

و زان روی گیو و فرنگیس و شاه * شدندی شتابان بریدند راه

چو کلباد و نستیهن تیزچنگ
 که بر یال و برشان بپاید گریست
 ندانم که با من کند کارزار
 ستودش فراوان و کرد آفرین
 سوی راه بی راه پشتافتند
 چنان خسته و زار و گریان⁴ شدند
 که چونین شگفتی نشاید نهفت⁵
 سخن بر چه سازست⁸ برگوی راست
 بپیش تو گر بر گشایم زبان
 دلت سیر گردد به¹⁰ دشت نبرد
 نبرد مرا هم پسندیده¹¹
 گرفتگی ز دست من آن نامدار¹²
 بر و ساعدش پیل دندان شدست
 ز جنگ آوران نیز بشنیدهام
 نه در کوشش و پیچش¹⁴ کارزار¹⁵
 بنوی چو پیل¹⁷ خروشان بدی¹⁸

یکی لشکر آمد بر¹ ما بچنگ
 چنان باز گشتند آن² کس که زیست
 گذشته ز رستم بایران سوار
 ازو شاد شد خسرو پاکدین
 بخوردند چیزی کجا³ یافتند
 چو ترکان بنزدیک پیران شدند
 بر آشفت پیران بکلباد گفت
 چه⁶ کردید با گیو و⁷ خسرو کجاست
 بدو گفت کلباد کای پهلوان
 که گیو دلاور بگردان⁹ چه کرد
 فراوان بلششکر مرا دیده¹⁰
 همانا که گوپال پیش از هزار
 سرش ویژه گفتی که سندان شدست
 من آورد رستم بسی دیدهام
 بزخمش ندیدم چنمین پایدار¹³
 همی هر زمان تیز و جوشان بدی¹⁶

IV и I — پژمان⁴ که در — I, IV и T³ هر — I, IV, VI и T² پس — I, IV, VI и T¹
 — IV, VI⁷ چو — VI⁶ (ср. б. 3271). که این کوه خارا است با یال و سفت — VI⁵ بریان — T
 и оп. — I, IV, VI⁸ رفت — I, IV, VI⁹ بترکان — Л¹⁰ I, VI и T¹¹ — I, IV — доб. б.:
 برانسانش آوردم اندر رکیب * که گفتم نه [به-IV] بپنم هم اکنون نشیب
 چنان نامدار — IV; چنان پایدار — I¹³ زدندی بران تارک ترگدار — VI; زای نامدار — T¹²
 I, IV — доб. бб.: I, IV — доб. бб.: VI¹⁵ جنبش و گردش — VI; پیچش و گردش — I, IV и T¹⁴
 گر آن گرزها موم بودی بسنگ * سنان سواران ز چرم پلنگ
 کنون خیره آهرمن دلگسل * ورا از تو بر کرد [کردست-IV] و شد داغ دل
 نبودی شگفتی بر و یال اوی * شدی کوفته خرد چنگال اوی
 VI и T — доб. вариант первого б.:

گر آن گرزها کور [موم-T] بودی بچنگ * سنان سواران چو چنگ [چرم-T] پلنگ
 I, IV, VI и T¹⁸ — I, IV, VI — I, IV, VI — T¹⁷ چو پیل — I, IV, VI — T¹⁶ شدی — I, IV, VI и T
 и третий из этих бб. شدی; I, IV и T — доб. б.:

- 3250 چو بيشنيد پيران غمی گشت سخت
 ز گردان³ گزين كرد كلبادرا
 بفرمود تا⁶ ترك سيمصد سوار⁷
 سر گيو بر نيزه سازيد گفت
 به بنديد كيخسرو شوم را
 سپاهي برين گونه گرد و جوان
 3255 فرنگيس با رنج ديده پسر
 ز پيمودن راه و رنج شيمان
 دو تن خفته و گيو با رنج و خشم
 بمرگستوان اندرون اسپ گيو
 زره در بر و بر سرش بود¹⁴ ترگ
 3260 چو از دور گرد سپه را بديد
 خروشي بر آورد بر سان ابر
 ميان سواران بيامد¹⁸ چو گرد

¹ I, IV, VI и T — شاخ ² I, IV и T — доб. бб.:

همی گفت با دل که آمد پدید * سخن هرچه گوشم ز مهتر شنید
 چه گویم کنون پیشش افراسیاب * مرا گشت نزدیک او تیره آب
³ I, IV и T هزار ⁷ VI با ⁶ IV کشوادرا ⁵ VI و ⁴ J, I — ترکان ³ J
 I, IV, VI — доб. б.:

سپهبد چو نستیهن و بارمان * کجا پیل را گفت بی کارمان [بیدارمان — VI]
 I, IV и T — доб. еще б.:

چنین گفت پیران بلشکر که هین * مغازید سرها ابر پشت زین
 و آرکب امرعه بولاد و کلباد و نستیهن فی ثلثمایة فارس من اعیان العسکر و B
¹⁰ I, IV, T پی بی — T; بدو این — VI ⁹ امرهم بالركض فی آثار القوم و القبض علیهم
 VI — доб. б.:

اگر آب بگذارد آن [این — VI] بدنشان * چه آرد برین مرز بر [بوم و این — VI] سرکشان
 زهر سر شیر — I, IV, VI ¹⁴ رسم سالار — I, IV и T ¹³ بیابان — VI ¹² مر آن هر دو را — T ¹¹
 دل آغنده و تن — T; دل و جان ز کینه — VI; دل و جان و تن را — J ¹⁵ بر سرش نیز — T
 درآمد — I, IV, VI и T ¹⁸ چشم و جان — VI; مغز و جان — I, IV и T ¹⁷ کنارنگ — I, IV -- ¹⁶

همان خنجر و تیغ و گرز گران
 پر از خون رخ³ از درد خسته جگر
 بمین تا ز گوهر چه خواهی ز گنج
 ز یاقوت وز تاج گوهر نگار
 بدو گفت کای مهتر بانوان⁵
 فدی کردن جان و رنج⁷ آن تست
 سپهر از تو زاید⁹ همی خوب و زشت
 سر بدسگالانش افکنده¹⁰ باد
 گزین کرد درع سپاوش¹¹ نیو
 بمردند چندانک برتافتند
 سلیحی که بود از در پهلوان
 برآه بیایان بر آراست کار

همان گنج گوپال¹ و برگستوان
 در² گنج بگشاد پیشش پسر
 چنین گفت با گیو کای برده رنج⁴
 ز دینار وز گوهر شاهوار
 3235 بموسید پیشش زمین پهلوان
 همه⁶ پاسمانیم و گنج آن تست
 زمین از تو گردد بهار⁸ بهشت
 جهان پیش فرزند تو بنده باد
 چو افتاد بر خواسته چشم گیو
 3240 ز گوهر که پرمایتر یافتند
 همان ترک و پرمایه برگستوان
 سر¹² گنج را شاه کرد استوار

بیران بادپایان با آفرین
 برفتند هر سه بکردار باد
 نهانی چنان چون بود¹⁴ نرم نرم
 که خسرو بایران نهادست روی
 کس آمد بنزدیک پیران بگفت
 بنزدیک بییداردل¹⁶ شاه نیو
 فرنگیس و شاه و گو¹⁷ جنگ جوی

چو این کرده شد بر نهادند زین
 فرنگیس ترگی¹³ بسر بر نهاد
 3245 سران سوی ایران نهادند گرم
 بشد¹⁵ شهر یکسر پر از گفت و گوی
 نماند این سخن یکزمان در نهفت
 که آمد ز ایران سرافراز گیو
 سوی شهر ایران نهادند روی

با دیو - VI 4   دل - I, IV 3   سر - VI و T 2   گنج و یال - VI 1   گنج و گوپال - IV 1
 رنج و گنج - VI 7   که ما - I, IV و T 6   3236.   ب.   I, IV, VI و T - 5   کای دیده رنج
 بدسگالان - T; بدسگالانت افکنده - I, IV, VI 10   راند - VI 9   دارد - IV 9   بهاران - I, IV و T 8
 نپان - VI 14   تاجی - VI 13   در - I, IV و T 12   لسیاوخش - B 11   سواران - VI 11   تو کنده
 ییل - I, IV و T 17   بییدار شد - VI 16   چو شد - VI 15   همه - I, IV 15   چون بود آنچه چنان

که شاید که اندیشه پهلوان
 بدو گفت گیو ای شه سرفراز¹ 3215
 تو از⁴ ایزدی فتر و برز کیان
 بدو گفت زین اسپ فتر نژاد
 چنین بود⁷ اندیشه پهلوان
 کنون رفت و رنج مرا باد کرد⁹
 ز اسپ اندر آمد جهان دیده گیو 3220
 که روز و شبان بر تو فرخنده باد
 که با برز و اورندی¹² و رای و فر¹³
 ز بالا بایوان نهادند روی
 چو نژد فرنگیس رفتند باز
 بدان تا نهانی¹⁹ بود کارشان 3225
 فرنگیس چون روی بهزاد دید
 دو رخرا بیال و برش بر نهاد
 چو آب دو²³ دیده پراگنده کرد
 بایوان یکی گنج بودش²⁴ نهان
 یکی گنج آگنده دینار بود 3230

کنم آشکارا بر روشن روان
 سزد² کاشکارا بود بر تو راز³
 بموی اندر آیی⁵ به بیمنی میان⁶
 یکی بر دل اندیشه آمدت یاد
 که اهریمن آمد بر این جوان⁸
 دل شاد من سخت ناشاد کرد¹⁰
 همی آفرین خواند بر شاه نیو
 سر¹¹ بدسگالان تو کنده باد
 ترا داد داور¹⁴ هنر با گهر¹⁵
 پر اندیشه مغز¹⁶ و روان راه جوی¹⁷
 سخن رفت چندی ز راه¹⁸ دراز
 نباشد کسی آگه از رازشان²⁰
 شد از آب دیده رخس ناپدید
 ز درد سیاوش بسی²¹ کرد یاد²²
 سبک سر سوی گنج آگنده کرد
 نمد زان کسی آگه اندر²⁵ جهان
 زره²⁶ بود و یاقوت بسیمار بود

یکی بر دل اندیشه — VI-3 شود — IV-2 شاد, описка, должно быть شاه — VI-1
 آری — Л-5 بیدین — I, IV и T-4 3217. ب. повторено второе мисра. آمدت یاد — б. 3216, 3217
 IV-6 VI-6 VI-6 оп. I, IV, VI и T-7
 IV, VI-4 کرد باد — I и T-9 آید بر این جوان — VI-6 آمد بچنگ جوان — I, IV-8 کردی
 پر از رنج جان من و دیو شاد — VI-6 پر از غم روان من و دیو شاد — I, IV и T-10 کرد یاد
 که با — VI-6 که با فتر و اورنگ و با جاه و فتر — IV-13 اورنگی — I-12 دل — I, IV, VI-11
 I-17 طبع — VI-16 گهر با هنر — IV-15 بر آمیخت زیبا — VI-14 ایزدی رای داری و فتر
 VI-6 کس آگه ز بازارشان — I, IV и T-20 نهادی — VI-19 گفت چندی براه — VI-18 б. оп.
 I, IV, VI-23 б. оп. VI-22 روان سیاوش همی — I, IV, VI и T-21 کس آگه ز گفتارشان
 گهر — T-26 نه بودی کس آگه ازان در — VI-25 یکی گنج آگنده بد در — VI-24 آب از دو

پنجاهه همی رفت بر¹ پیش گیو
 چنان چون بود مردم چارهجوی²
 بخوردند سیراب و⁴ گشتند باز⁵
 یکی باد سرد از جگر برکشید⁶
 رکیب دراز و جناغ خدنگ⁸
 از آنجا که بد دست¹⁰ ننهاد پیش
 بپوید و با زین سوی او شتافت¹¹
 بر و یال بمسود و بشخود موی¹³
 بسسی¹⁵ از پدر کرد با درد یاد
 برآمد ز جا آن هیون¹⁷ گران
 بپژید و¹⁸ گیو شد ناپدید¹⁹
 بدان خیرگی نام یزدان بخواند
 یکی بارگی گشت و بنمود روی
 همین²³ رنج بد در جهان گنج من
 گران کرد باز آن عنان²⁶ سپاه
 چنین گفت بیدار دل شاه نیو

نشست از بر اسپ سالار نیو
 بدان قند بالا نهادند روی
 فسیله چو آمد بتنگی فراز³ 3200
 نگه کرد بهزاد و کی را بدید
 بدید آن نشست سیاوش پلنگ⁷
 همی داشت در⁸ آبخور پای خویش
 چو کیخسرو او را با آرام یافت
 بمالید بر چشم او دست¹² و روی 3205
 لگامش بدو داد و¹⁴ زین بر نهاد
 چو بنشست بر باره¹⁶ بفشارد ران
 بکردار باد هوا بردمید
 غمی شد دل گیو و²⁰ خیره بماند
 همی گفت کاهرمین²¹ چارهجوی 3210
 کنون جان خسرو شد و²² رنج من
 چو یک نیمه بپرید زان²⁴ کوه شاه²⁵
 همی بود تا پیش او رفت گیو

1 I, IV, VI - در 2 VI - راهجوی 3 VI - هزار 4 I, IV - و оп. 5 I, IV и T - доб. б.:

شتابان بشد خسرو سرفراز * بنزدیک آن چشمه چون شد فراز
 به بهزاد بنمود زین و لگام * بدان تا برآیدش ازان کار کام
 که زان¹⁰ I - بر I, IV, VI и T - 9 پلنگ - 8 Л - گنگ - IV; خدنگ - 7 Л - 6 VI - б. оп.
 11 I, IV и T - доб. бб.: از آنجا که بد پای T; ازان خاک بر پای - VI; ججا که بد دست
 همی بود بر جای شبرنگ زاد * ز دو چشم او چشمها برگشاد
 سپهدار با گیو گریان شدند * چو بر آتش تیز بریان شدند
 گشادند از دیدگان هر دو آب * زدان پرز نفرین افراسیاب
 14 I, IV - بر و یال و گیسو و پخشیده موی - VI; زوی - IV¹³ دستش ابر چشم - I, IV¹²
 18 VI - هیونی - VI¹⁷ بر زین - I, IV, VI¹⁶ همی - I, IV, VI¹⁵ بسر کرد
 همه - I, IV²³ شدی - VI²² اهرمین - VI²¹ و оп. - VI²⁰ نامید - VI¹⁹ و از
 رکاب - VI²⁶ راه - VI²⁵ از - VI²⁴ همی - T

دل از جان شیرین شود ناممید
 نمیند کسی² آشکار و نهان
 همه مرز ما جای آهرمنست
 نگر تا نیوشی³ یکی پند من⁴
 برانگیزد آتشی ز آباد بوم
 بیکسو ز راه سواران تور⁶
 که از دیدنش تاز⁷ گردد روان⁸
 برو سوی آن مرغزاران پگاه¹⁰
 که خواب و خورد سپهبد شود¹²
 بآبشخور آید سوی جویمار
 چو او رام گردد تو بگذار گام¹³
 بیماری و بمرسای رویش بمهر¹⁵
 برو تیره شد روی روز سپید
 که فرمان مبر زمین سپس بادرا
 چو کیخسرو آید ترا خواستار
 ز دشمن زمین را بنعلت بروب¹⁸

بباید¹ بکردار دیو سپید
 یکی را ز ما زنده اندر جهان
 جهان پر ز بدخواه و پر دشمنست
 تو ای بافرین شاه فرزند من
 3185 که گر⁵ آگهی یابد آن مرد شوم
 یکی مرغزارست ز ایدر نه دور
 همان جویمارست و آب روان
 تو بر گیر⁹ زمین و لگام سپاه
 3190 چو خورشید بر تیغ گنبد شود¹¹
 گله هرچ هست اندر آن مرغزار
 به بهزاد بنمای زمین و لگام
 چو آبی برش¹⁴ نیک بنمای چهر
 سیاوش چو گشت از جهان ناممید
 3195 چنین گفت شبرنگ بهزاد را
 همی باش بر¹⁶ کوه و در¹⁷ مرغزار
 ورا بارگی باش و گیتی بکوب

نماند همی - T; نه بینند نیز - VI; نمایند نیز - IV; نماند نه نیز - I² ببامد - VI¹

شنو تا بگویم - T³ I, IV, VI - б. оп.⁴ اگر - VI; زوگر - IV⁵ 3187-3189 оп. VI - 66.⁶

پراه - I¹⁰ با گیو و - IV; با گیو - I⁹ I, IV и T - б. оп.; ср. прим. 10.⁸ دیده - L⁷

I, IV и T - доб. бб.:

به بینی یکی کوه سر بر سپهر * که بروی بساید همی ابر چهر
 ببالا برآیی یکی مرغزار * به بینی بکردار خرم بهار
 یکی جویمارست و آب روان * ز دیدار او تاز⁷ گردد روان
 در خواه راه - VI; در خواب راه [رای - T] سپهبد کشید - I, IV, T¹² کشید - I, IV¹¹
 14 I, چو آرام گردد تو بردار گام - VI; چنو رام گردد تو بردار گام - I, IV¹³ سپهبد شود
 بیماری و پیش آی - VI; بخواون و برو مال دستت بمهر - I, IV и T¹⁵ برو پیش او - IV
 I, IV - доб. б. 18 I, IV - доб. б. 17 VI - بر و 16 I, IV и T - بر (так!).¹⁶ رویش بمهر

کجا یابد او مر ترا بیگمان * چو بشنید خسرو چو شیر دمان [زبان - IV]

که با خرمی بادی و فرهی
 مرا مادر این از پدر یاد کرد
 بدانگه که اندرزش² آمد بمن
 کز ایدر چه آید ز بد بر سرم
 بجا³ آورد بندها را کلید
 ز ایران بیاید سرافراز⁴ گیو
 بر نامداران و شایران⁵ برد
 همان کین مارا بجای آورد
 ز فر بزرگی چه داری⁷ نشان
 چو بر گلستان نقطه⁸ قاره بود
 نشان تو پیداست بر انجمن
 نگه کرد گیو آن نشان سپاه
 درستی¹⁰ بدان بد کیانرا نژاد¹¹
 همی ریخت آب و همی گفت راز
 ز شادی¹³ برو بر گرفت آفرین
 ز گودرز وز رستم نیک خواه¹⁵
 سرافراز و بیدار و فرخنده پی
 مرا گر نمودی¹⁸ سراسر بهشت
 نهاد بزرگی و تاج مهی²⁰
 که روی تو دیدم بتوران زمی

ز کشواد¹ و گیوت که داد آگهی
 بدو گفت کیخسرو ای شیرمرد
 که از فر یزدان گشادی سخن
 3145 همی گفت با نامور مادرم
 سر انجام کیخسرو آید پدید
 بدانگه که گردد جهاندار نیو
 مر اورا سوی تخت ایران برد⁵
 3150 جهانرا⁶ به نردی بیای آورد
 بدو گفت گیو ای سر سرکشان
 نشان سپاوش پدیدار بود
 تو بگشای و بنمای بازو بمن
 برهنه تن خویش بنمود شاه
 که میراث بود از گه⁹ کیقباد
 3155 چو گیو آن نشان¹² دید پردش نماز
 گرفتش بر شهریار زمین
 از ایران بپرسید وز تخت و گاه¹⁴
 بدو گفت گیو ای جهاندار کی
 3160 جهاندار¹⁶ دارنده¹⁷ خوب و زشت
 همان هفت کشور بشاهنشهی¹⁹
 نمودی²¹ دل من بدین خرمی

1 I, 4 (против метра) بیدیدار - IV; پدید - I, VI و T 3 اندرزش - IV 2 گودرز - VI 1
 ما الذی معک من علامه - B; دانی - VI 7 جهانی - VI 6 بود - VI 5 بیاید به توران - IV
 بزرگی - VI 10 کی - I, VI 9 نقطه من المسک - B; بر نقطه گلستان قاره - VI 8 الکیانیة
 بشادی - IV 13 آنچه انان - VI 12 و تلك علامه صحة النسب و اتصاله بکیقباد - B 11
 I, 17 نگهدار و - VI 16 کینه خواه - IV; رزم خواه - I, VI و T 15 تخت شاه - I, IV, VI و T 14
 به شادی جهان - IV; به شاهی جهان - I 19 سپردی - I, IV, VI و T 18 داننده - I, IV, VI و T
 به مردی - VI 21 مهان - I, IV 20

- سرسش¹ پر ز غم گرد آن مرغزار
یکی چشمه دید تابان³ ز دور
یکی جام پر می گرفته⁵ بچنگ
ز بـالای او فـرّۀ ایـزدی 3130
تو گفستی منوچهر بر⁹ تخت عاج
همی بوی مهر آمد¹¹ از روی او
بدل گفت گیو این بجز¹³ شاه نیست
پیماده بدو تیـز بنهاد روی
گره سست¹⁸ شد بر در رنج او 3135
چو کیخسرو از چشمه اورا بدید
بدل گفت کاین گرد جز گیو نیست
مرا کرد خواهد همی خواستار
چو آمد برش گیو بردش نماز
پرانم²⁰ که پر سیاوش تو
چنین داد پاسخ ورا شهـریار 3140
بدو گفت گیو ای سر راستان

شهرآشده - T; شاه کند غمگسار - IV; شاه کند خواستار - I²; دل - T; سری - VI¹
I, IV - I, IV و T - برگرفته
I, IV و T - دل انجام تور - JI⁴; رخشان - T³; خواستار
که با طوق - I, IV⁹; خسروی - IV⁸; آید و - VI⁷; گل برنگ - VI⁶; رزنگ رزنگ
نشسته - VI⁶; نو [و - оп. IV] بر سرش بیجاده تاج - I, IV¹⁰; که با طوق و با - VI⁶; پر
بوی - VI¹²; آید - I, VI و T¹¹; T - разбивает б. пятью другими бб.
دل شاهجوی - I¹⁵; شاه - VI¹⁴; این جز که آن - VI⁶; زکین جز از - IV⁴; زکین را بجز - I¹³
VI¹⁷ نیست - IV¹⁶; به نزدیک اوی - T; بذل شاهجوی - VI⁶; دلش شاهجوی - IV⁴
I, IV و T¹⁹; کند تا بزد - VI⁶; ببرد تا پر - IV⁴; ببرد تا دوم - I¹⁸; آن نور و آن گنج او
بدو گفت گیو ای شه [سر - T] سرافراز * جهانرا بمهر تو آمد نیاز
VI -

بدو گفت گیو ای گو سرفراز * خردرا بنام تو آید نیاز
I, IV - 21²¹ - بدانم - I, IV²⁰; فتلقاه گیو و قال أيتها الملك الشهريار الكيمبر : ب. перевод ср. Б -
مرا یا کن : такими : بدو گفت گیو T - след. б. оп. а в б. 3142, заменяет слова : زباهشن توپی - T و I⁴

بمپیشش یکی بارور^۱ بیشه بود^۲
جهان خرم و مرد را دل^۳ بغم
همی^۴ جای آرامش و خواب دید
بخفت و همی بر دل^۵ اندیشه داشت
بر پهلوان بد که آن خواب دید^{۱۰}
چه^{۱۲} دارم همی خویشستن را کشان^{۱۳}
بمزم اندرون غمگساران من
مرا بخت بر گنبد^{۱۶} افشانند گوز
خمیدست پیشتم^{۱۸} چو خم کمان
و گر زاد دادش زمانه بباد^{۱۹}
انوشه کسی کو بمیرد بزهر

چنان بد که روزی پر اندیشه بود
بدان مرغزار اندر آمد دژم
زمین سبز و چشمه پر از آب^۴ دید^۵
فرود آمد و اسب را بر^۷ گذاشت^۸
همی گفت مانا که دیو پلید
ز کیخسرو ایدر نمینم^{۱۱} نشان
کنون گر^{۱۴} برم اند یاران من
یکی نامجوی و یکی^{۱۵} شادروز
همی بر فشازم بخیره روان^{۱۷}
همانا که خسرو ز مادر نژاد
ز جستن مرا رنج و سختیست بهر

3120

3125

بدانگه که رستم ازین روی آب * بیاورد لشکر هم اندر شتاب
سپهدار توران بگنگ [بچنگ-IV] آمدش * دگر باره توران بچنگ آمدش
به پیران بفرمود کای شهریار [هوشیار-IV] * تو کیخسرو شوم از ایدر بیمار [شومرا ایدر آر-IV]
ز ماچین بیاور بمادر دهش * برو هر سویی دار بسته رهش
فرستاد پیران هم اندر زمان * فرستاده بر هیونی چمان
بیاورد پسر سپاوش را * جوان و خردمند با هوش را
سپردش بمادر همان جایگاه * برآمد برین زمینز یک چند گاه
چو گیو دلاور بتوران زمین * برانسان همی گشت اندوهگین
T — доб. варианты тех же бб.

فانتهی جیو ذات الیوم الی — 3116—3119 бб. ср. Б перевод 3116—3119 бб. 1 Так в VI; Л, I, IV—نامور; ср. Б перевод бб.

T — 2 مرج کنیر النبات و معشب الجنیات
چنان شد که روزی پراندیشه شد * به نزدیکی نامور بیشه شد
بود VI — 5 زمین سبزه و جوی پر آب — I, IV, VI 4 دل مر ورا — VI 3 گیو را دل — I, IV 3
T — I و 9 از اسب و اندر گذاشت — I, IV 8 در — VI 7 همه — VI 6 همان — IV 6 چنان — I 6
: доб. бб. I, IV — 10 بخفت و همه دل پر — VI 9 همی خفت و دل پر — IV 9 بخفت و همی دل پر
دگر گفت با دل که از چند گاه * شدستم بدین مرز جوای شاه
— VI 16 دگر — I, IV, VI 15 تا — I, IV, VI 14 نهان — IV 13 چو — VI 12 نیام — T 11
— VI 19 خمیده روانم — T, I, IV, VI 18 زمان — T, I, IV, VI 17 پر کند و

تنش را ز جان زود کردی تھی¹
 سمک از بیرش خاک بر بیختی²
 همان نشش نمود نام و آواز او
 ورا⁴ رهنمون بود زان انجمن
 برو راز نگشاد تا چند گاه
 سخن پرسیم از تو یکی در⁵ نهان
 بشویی بدانش دل از⁶ کاستی
 ندارم دریغ از تو پرمایه تن
 و لیکن پراگنده با هر کسست
 ز پاسخ زبان را نیابی⁸ تھی
 بماید بمن بر گشادنت راست
 چنین¹⁰ نام هرگز نه پرسیده ام
 بزد تیغ و انداختش سرنگون¹²

چو گفتمی ندارم ز شاه آگهی
 3100 بخم کمندش بیاویختی
 بدان تا نداند کسی راز او
 یکی را³ همی برد با خویشتن
 همی رفت بیدار با او بر راه
 بدو گفتم روزی که اندر جهان
 3105 گر ایدونک یابم ز تو راستی
 بیخشم ترا هرچ خواهی ز من
 چنین داد پاسخ که دانش بسست
 اگر ز انک⁷ پرسیم هست آگهی
 بدو گفتم کیخسرو اکنون⁹ کجاست
 3110 چنین داد پاسخ که نشنیده ام
 چو پاسخ چنین یافت از رهنمون¹¹

مگر یابد از شاه جایی¹⁴ نشان
 میان سوده¹⁵ از تیغ و بند¹⁶ دوال
 گیاه خوردن¹⁷ باره و¹⁸ آب شور¹⁹
 برنج و بسختی و دور از گرود²⁰

بتواران همی رفت¹³ چون بیهشان
 چنین تا بر آمد برین هفت سال
 خورش گور و پوشش هم از چرم گور
 3115 همی گشت گرد بیابان و کوه

ز دور از درش خاک—VI؛ بر ریختی—I, IV² فان قال «لا أعرفه» طبر رأسه—B¹
 ز دل کزی و—I, IV⁶ بر—IV⁵ کجا—T؛ که او—I, IV⁴ (так) یارا—IV³ بر ریختی
 ایدر—I, IV, VI و T⁹ نیابی زبانم—I, IV, VI و T⁸ اگر ز آنچه—VI؛ گر ایدونک—L⁷
 سر بیپای—VI¹² گفتم آن رهنمون—T؛ یافت از رهنمای—VI¹¹ خود این—T¹⁰
 13 T؛ بسته—VI¹⁵ از شاهزاده—T؛ از شاهپاسی—VI¹⁴ همی رفت هر جای—T¹³
 حتی أنت علیه سبع سنین لم یضع فیها ساعة—B؛ держивается арабским переводом, ср. B—
 و—L¹⁷ و. доб. VI؛ از بند و تیغ و—IV؛ از تیغ بند و—I¹⁶ سلاحه و لا أراح یوما فرسه
 B—перевод мисра؛ گیاه خورد گاهی و گاه آب شور—T¹⁹ و پاداشی—I, IV¹⁸ оп.
 20 I, IV—доб. бб.: .

3085 نشاید خور و خواب با آن نشست
دلش کور باشد سرش² بی خرد
ز هستی نشاندست بر آب و خاک
توانا و دانا و دارنده اوست
[جهان آفرید و مکان و زمان
چو سالار ترکان⁵ بدل گفت من
چنان شاهزاده جوانرا⁷ بکشت
هم از پشت او روشن¹⁰ کردگار
3090 که با او بگفت آنک¹³ جز تو کس است
خداوند خورشید و کیوان و ماه
[خداوند هستی و هم راستی
جز از¹⁶ رای و فرمان او راه نیست

3095 پسر را بفرمود گودرز پیور
بفرمان او گپو بسته میان
همی تاخت تا مرز¹⁸ توران رسید
زبان را بترکی بیاراستی

بتهوران شدن کار را ناگزیر¹⁷
پیامد بکردار شپیر ژبان
هر آنکس که در راه تنها بدید¹⁹
ز کیخسرو از وی نشان²⁰ خواستی

کفش را مکن - IV; کنش راه در هر مغاک - I³ دلش - VI² خشنود باید - I, IV¹
I, IV, VI و T - б. оп.⁴ مکن خویشتن در مغاک - T; منش را مگردان هلاک - VI; در مغاک
جنگ - I, IV⁸ جوان شهریار جهانرا - VI⁷ سر انجمن - IV⁶ توران - I, IV و T⁵
IV¹² نو آورد - T¹¹ داور - I, IV و T¹⁰ به پیش آمدش روزگار درشت - T⁹ گرز - VI
- T¹⁴ آنچه - I, IV, VI¹³ روشن بیمار - VI; بباران بیمار
که با او بکرد آنچه بایست کرد * بر آورد از مغز و ایوانش گورد
ازویست پیشی و هم - T; اگر پیش خواهی و گبر کاستی - VI; I, IV; так в I, IV; б. оп. LI¹⁵
VI - б. оп.; B - перевод б. 3095 также отсутствует и повествование начинается с б. 3096 текста. I, IV, VI و T - б. оп.; B - перевод б. 3095 также отсутствует и повествование начинается с б. 3096 текста.
و مضمی - B - перевод мисра B - شهر - I, IV¹⁸ ز خسرو بخوبی - IV; ز خسرو بچربی خبر - I²⁰ رسید - VI¹⁹ حتی دخل بلاد التبرک
ز کیخسرو از وی خبر - VI; خبر

3070 پدر پیرسر بود و برنا دلیر¹ دهن جنگرا باز کرده چو شیر²
 ندانست کو³ باز بیند پسر⁴ ز رفتن دلش بود⁵ زیر و زبر

۱۷

3075 بسا رنجهها کن جهان دیده اند سرانجام بستر جز از⁶ خاک نیست
 چو⁷ دانی که ایدر نمایی⁸ دراز همان آزرا زیر خاک⁹ آوری
 ترا زین جهان شادمانی بس است تو رنجی و آسان¹¹ دگر کس خورد
 پرو نیز شادی سر آید همی ز روز گذر کردن اندیشه کن
 بترسی از خدا¹⁴ و میازار کس کنون ای خردمند بیداردل¹⁶ 3080
 ترا کردگارست پروردگار چو گردن بااندیشه زیر²⁰ آوری
 ز بهر بزرگی پسندیده اند ازو بهره زهرست و تریاک نیست
 بتبارک چورا برنهی تاج آز سرش را سر اندر مغاک¹⁰ آوری
 کجا رنج تو بهر دیگر کس است سنوی گور¹² و تابوت تو ننگرد
 سرش زیر گرد اندر آید همی پرستیدن دادگر پیشه کن¹³
 ره رستگاری همین است و بس¹⁵ مشو در گمان¹⁷ پای درکش¹⁸ ز گل
 تو ی بنده و کرده¹⁹ کردگار ز هستی مکن پرسش و داوری

Б-бб. زبسته میانرا بکردار شیر-Т² پدر بر پسر بود برنا و پیر-VI¹
 3069 и 3070 и весь последующий отрывок, содержащий сетования на бренность всего земного, до б.
 3094 включительно отсутствуют. ³ I, IV, VI и Т-کشی ⁴ VI-پدر; Т-دگر ⁵ I, IV,
 VI-مغاک-⁹ I, IV, ⁸ VI-بمانی ⁷ VI-تو ⁶ VI-بجز-⁶ VI-گشت-⁶ VI-
 خاک-¹² I, IV, VI, ¹¹ I, IV, ¹⁰ I, IV, ¹¹ I, IV, VI-رنجی بری و-
¹³ I-обратный порядок мисра. ¹⁴ Т-به نیکی گرای ¹⁵ I, IV, VI-б. оп.; I, IV и Т-доб. бб.:
 اگر چند مانی بماید شدن * پس این شدن نیست باز آمدن
 منہ هیچ دل بر جهنده [خمیده-IV] جهان * که با تو نمازد همی جاودان
 VI-доб. те же бб., но с вариантом первого из них:

که گر چند مانی بماید شدن * پس از رفتنت نیز (так!) باز آمدن
 کرده و بنده-¹⁹ VI-برکش-¹⁸ I, IV, VI и Т-بد گمان-¹⁷ VI-پاکیزه دل-¹⁶ I, IV, VI
 پیش-²⁰ I, IV-بنده کرده-Т

3060 چو¹ مردم برم² خواستار آیدم
مرا دشت و کوهست یکچند جای
به پیروزبخت⁶ جهان پهلوان
تو مر بیژن خردرا در کنار
ندانم که دیدار باشد جزین
تو پردود باشی و مرا یاد دار
3065 چو شوئی ز بهر پرستش رخان¹⁰
مگر باشدم دادگر¹² رهنمای
بفرمان بیاراست و آمد برون
ازان پس مگر³ کارزار آیدم⁴
مگر پیشم آید یکی رهنمای⁵
نیایم جز از⁷ شاد و⁸ روشن روان
بپرور نگرهدارش از روزگار⁹
که داند چنین جز جهان آفرین
روان را ز درد مـــــــن آزاد دار
بمن بر جهان آفرین را بخوان¹¹
بنزدیک آن نامور کدخدای¹³
پدر دل پر از درد و رخ¹⁴ پر ز خون¹⁵

1 I, IV — که 2 I — برو 3 T — مرا 4 I и T — доб. б.:

کندی بفتراک [بمازو—I] و اسپوی دوان * پزندآوری [پزند آور و—T] جامه هندوان
IV — доб. тот же б. с вариантом первого мисра: 5 VI — б. оп.; I,
IV и T — доб. б.:

نشاید که در شهرها بگذرم * مرا باز دانند و کیفر برم
VI — б. оп. و شاه—VI⁸. بیایم برت—T; نیایم بجز—VI, IV, VI⁷. پیروز بختی—VI⁶
стоит после б. 3067 текста; I, IV — доб. бб.:

بیایم—وزش آرایش رزم را * بشاید [نشاید—I] مگر رزم یا بزم را
بدین کدوسی آن ازو دیده ام * ز مردی که از کس بنشنیده ام
VI — доб. вариант второго из этих бб. после б. 3067 текста (см.); T — доб. варианты тех же бб.; I,
IV — б. 3065 стоит непосредственно после добавочных бб. 10 T — جهان 11 I, IV — доб. бб.:

که اویست برتر ز هر برتری * همان بنده اوست هر مهتری
نه بی امر او گردد این روزگرد * نه بی رای او باشد این خواب و خورد
زمین و زمان و مکان آفرید * توانایی و ناتوان آفرید
بدویست امید و بدویست پاک * خداوند آب و گل و باد و خاک
T — доб. варианты тех же бб. 12 I, IV, VI и T — و یاور 13 VI — доб. б.:

درین کدوی این آرزو دیده ام * که از هیچکس نیز نشنیده ام
و خرج و هو یکی—B¹⁵ پر از درد دل دیدگان—VI¹⁴ 9 к б. 3063 по I и IV. 14 VI —
I, IV и T — б. стоит после б. 3069 текста. 15 B —

سوی دشمنان افگند رنج و² کین مگر⁴ نامور پور گودرز گیو که از تو گشاید غم و رنج⁵ بند کنون نام جاویدت آمد⁶ بکف چنین نام هرگز⁷ نگردد کهن بدست تو خواهد گشادن ز بند⁹ همانا که نامت به آید ز گنج¹¹ همی¹³ نام به¹⁴ زین سپنجی سرای درخت و فـسـارـا بـبـار آوری بنکوشم به رای تو¹⁵ تا زنده ام بفرخنده نام و پی¹⁷ رهنمای ز خواب پدر مانده¹⁹ اندر شگفت²⁰

زمین شد بسان گل شنبلید یکی بارکش بادپای بی زیر²¹ دلیر و سرافراز و روشن روان نشاید کشیدن بدان مرز کس

3045 چو کیخسرو آید ز توران¹ زمین نهمیند³ کس اورا ز گردان نیو چنین کرد بخشش سپهر بلند همی نام جستی میان دو صف که تا در جهان مردمست و سخن زمین را همان با⁸ سپهر بلند برنجست گنج و بنامست رنج¹⁰ 3050 اگر جاودانه نمادی¹² بجای جهانرا یکی شهریار آوری بدو گفت گیو ای پدر بنده ام خریدارم این را گر آید¹⁸ بجای بایوان¹⁸ شد و ساز رفتن گرفت 3055

چو خورشید رخشنده آمد پدید بیامد کمر بسته گیو دلیر بگودرز گفت ای جهان پهلوان کمندی و اسپی مرا یار²² بس

درد- VI⁵ جز از- T؛ چو از- VI⁴ نیارد- T³ رزم و- I, IV² بایران- I, IV¹؛
 I, IV, VI- доб. و VI⁶ آید- VI⁶ T⁷ نیکو- I⁸ زمین و آسمان با- I⁸؛
 و با رنج نامست و گنج- I, IV و T¹⁰ که از تو گشاید غم و درد و بند- VI⁹ زمین را همانا
 I, IV-¹³ بمانی- I, VI¹² بر آید ز گنج- VI؛ بر آید ز رنج- I, IV و T؛ به آید ز رنج- I¹¹؛
 VI-¹⁷ آری- VI¹⁶ بکام تو- VI؛ بفرمانت- I, IV¹⁵ نامبر- VI¹⁴ همان- I, VI و T؛ ترا
 I, IV- доб. 8 ب.: прощение же-
 ны Гйва с мужем и отъезд ее в Сйстан. VI²¹ کمندی بدست ازدهای دلیر- VI²¹؛
 همه دل پر از کین افراسیاب * دورخرا پر از خون و دل چون کباب
 T- доб. 6.:

بدو گفت گودرز یار تو چیست * بره اندرون با تو همراه کیست
 VI-²² باز

کنند کشور زور زیر و زبر¹
 بخارد² سر از کین افراسیاب
 شب و روز در جنگ بر زمین بود
 نیابد جز از گیو ازو کس³ نشان
 بدو دارد⁴ از داد گسترده مهر
 نیایش⁵ کنان پیش⁶ دادار شد
 ز شاه جهاندار شد پرامید⁷

برآمد بکردار ز زمین چراغ⁸
 بیماراست ایوان بکرسی ساج⁹
 وزان خواب چندی سخنها براند
 همان اختر گیتی افروز تو
 پر از آفرین شد سراسر زمین
 مرا روی بنمود در خواب دوش
 بشستی جهانرا¹⁰ سراسر ز غم
 جهانی پر از کین و¹¹ بی نم¹² چراست
 ندارد همی راه شاهان نگاه

میانرا به بندد بکین پدر
 بدریای قلمزم¹ بجوش آرد آب
 همه ساله در جوشن کین بود
 ز گردان ایران و² گردنکشان
 چنین است فرمان گردان³ سپهر
 چو از خواب گودرز بیدار شد
 بمالید بر خاک ریش سپید

3030

چو خورشید پیدا شد از پشت زاغ¹
 سپهبد نشست از بر تخت عاج²
 پر اندیشه مر³ گیو را پیش خواند
 بدو گفت فرخ پی و⁴ روز تو
 تو تا زادی از مادر بآفرین⁵
 بفرمان یزدان خجسته سروش
 نشسته بر ابری⁶ پر از باد⁷ و نم
 مرا دید و⁸ گفت این همه غم چراست
 ازیرا⁹ که بی فر و برزست شاه

3035

3040

نشوید-JI³ ز دریای بی پن-VI² 1 B - перевод этого мисра и б. 3029 отсутствуют. 2 VI - перевод этого мисра и б. 3029 отсутствуют. 3 I, IV - кс; 4 VI - оп. 5 I, IV - кс; 6 I, IV - گردان; 7 T - فرجام کار; 8 I, IV - گردان; 9 VI - نیابد بجز گیو زو کس; 10 I, IV - سراسر ز غم; 11 I, IV - سراسر ز غم; 12 VI - بی نم; 13 I, IV - سراسر ز غم; 14 I, IV - سراسر ز غم; 15 I, IV - سراسر ز غم; 16 I, IV - سراسر ز غم; 17 I, IV - سراسر ز غم; 18 I, IV - سراسر ز غم; 19 I, IV - سراسر ز غم; 20 I, IV - سراسر ز غم; 21 I, IV - سراسر ز غم; 22 I, IV - سراسر ز غم; 23 I, IV - سراسر ز غم

ندیدد ایچ^۲ هنگام پردازختن
به^۴ ایرانیان بر شد آن^۵ کار سخت
دگر گونه شد بخت^۶ و برگشت حال
برآمد برین روزگار^۸ دراز^۹

بر آراست بر^۱ هر سوی تاختن
همی سوخت آباد بوم^۳ درخت
ز باران هوا خشک شد هفت سال
شد از رنج و سختی^۷ جهان پر نیاز 3020

۱۶

که ابری بر آمد ز ایران^{۱۰} پر آب
بگودرز گفندی که بگشای گوش
و زین نامور ترک نرژدها^{۱۲}
کجا نام آن^{۱۴} شاه کیخسروسست^{۱۵}
هنرمند و از گوهر نامدار^{۱۷}
ز مادر سوی تور دارد نژاد
ز چرخ آنچ پرسد^{۱۹} دهد پاسخش

چنان دید گودرز یکشب بخواب
بران ابر باران خجسته^{۱۱} سروش
چو خواهی که یابی ز تنگی رها
بتوران یکی نامداری^{۱۳} نوسست
ز پشت سپاوش یکی شهریار^{۱۶} 3025
ازین تخمه از گوهر کیقباد^{۱۸}
چو آید بایران پی فرخشی

ز هر سو سلیج و سپاه آوریم * دگر رزم را دل بجای آوریم
T—доб. его вариант и два других бб. (ср. выше прим. 16 к б. 3015):

بزودی یکی لشکری گرد کرد * همه با سنان و سلیج نبرد
خود و لشکرش سوی ایران کشید * بکین دلیران و شیران کشید
VI—^۵ بر— I, IV, VI—^۴ شاخ و همی زد— I, IV—^۳ نهد هیچ— VI—^۲ از— I و T—^۱
B—^۹ روزگاری— I—^۸ خشک و تنگی— VI—^۷ رنگ— T; کار— VI—^۶ بر شده
3019—3020 отсутствует; VI—^{۱۰} доб. дважды б.:

کنون زین سپس خواب گودرز [پ]یر * بگو ای پسندیده تیر بیر
так в рукописи; последние два слова второго мисра следует, возможно, читать тиз пир, а сам байт
представляется вводным к следующему сказанию; T—^{۱۱} доб. б.:

نشسته بزابل یل پیلتن * گرفتند جهان ترک شمشیرزن
زابر باران نشسته— T; زابر و باران خجسته— VI; زابر پزان خجسته— I, IV—^{۱۱} گیتی— VI—^{۱۰}
VI—^{۱۶} б. оп. VI—^{۱۵} او— I, IV, VI—^{۱۴} شهریار— I, IV—^{۱۳} б. оп. IV—^{۱۲} و فیه— B—
زاین گوهر از تخمه کیقباد— I, IV—^{۱۸} هنرمند و هم گو و هم بابها— VI—^{۱۷} ازدها
خواهد— I, IV—^{۱۹} سرافراز و ز تخمه کیقباد— T; زاین تخمه گوهر کیقباد— VI

- و زان پس چو بشنید¹ افراسیاب
 شد از باختن سوی دریای گنگ
 همه بوم زیر و زیر کرده دید
 نه اسپ⁶ و نه گنج و نه تاج و نه تخت
 جهانی با آتش⁸ بر افروخته
 ز دیده بیمارید خونابه¹⁰ شاه
 که هر کس که این را¹¹ فرامش کند
 همه یک بیک دل پر از کین کنید
 بایران سپه¹⁴ رزم و کین آوریم¹⁵
 بیک رزم اگر باد ایشان بجست¹⁷
- که بگذشت رستم بران² روی آب³
 دلی پر ز کینه⁴ سری پر ز جنگ
 مهان کشته و کهتران برده دید⁵
 نه شاداب در باغ⁷ برگ درخت
 همه کاخها کنده و سوخته⁹
 چنین گفت با مهتران سپاه
 همی جان بیدار خامش¹² کند
 سپر بستر و تیغ¹³ بالین کنید
 بنیزه خور اندر زمین آوریم¹⁶
 نماید چنین کردن¹⁸ اندیشه پست¹⁹

Б-пере-³ شد طوس و رستم بدان-I, IV, VI-² چو بشنید بدگوهر-I, IV, VI و
 و لما رجع الایرانیان و خلعت منهم بلاد التبرک ظهر افراسیاب так: 3007-3008 бб.
 زایوان نه-I, IV-⁷ آب-VI-⁶ مرده دید-IV-⁵ ز کین و-I, IV-⁴ من اقصى المشرق
 Б-доб.:⁹ ز آتش-T- زید آتش-IV- ز آتش-I, VI-⁸ بر شاخ-T- (بوم؟) نوم و نه-VI-
 فجمع من اصحابه و أهل مملکتهم ممن أفلتوا من مغالب المنون جماعات مجمعة و أوشابا
 مختلفة. فاستأنف الأمر و جعل يستعد و یجتشد الی أن کثف سواده و کثرت عدده و عتاده
 T-I, IV, VI و T-¹³ بپهش-T-I, IV, VI و T-¹² این بد-T-I, IV, VI و T-¹¹ خوناب-VI-¹⁰
 بچنگ آسمان بر-T-I, IV, VI و T-¹⁶ آورید-I, IV, VI-¹⁵ زمین-T-I, IV, VI و T-¹⁴ ترک
 I, IV-¹⁹ обратный порядок мисра; I, IV-¹⁸ доб. здесь три бб.:

ز بهر بر و بوم و پیوند خویش * همان از پی گنج و فرزند خویش
 همه کاخهاشان به پای آوریم * چو شیران سوی جنگ رای آوریم
 ز هر سو سلاح و سپاه آوریم * بنوی یکی تازه راه آوریم
 VI-¹⁷ доб. вариант первых двух из этих бб.:

همه کاخهاشان به پای آوریم * دگر گونه بر رسم و رای آوریم
 ز بهر بر و بوم و فرزند خویش * همان از پی گنج و پیوند خویش
 T-¹⁸ доб. вариант двух первых бб. по I и IV, а варианты третьего б. VI и T доб. после б. 3016 (см.).
 VI-¹⁹ نشاید چنین کردن-I-¹⁸ یکی رزم و باد ایشان نغست-VI-¹⁷ بخت-IV-¹⁶
 VI-¹⁵ доб. б.:¹⁴ نشاید چنین دل در اندیشه بست-IV-¹³ کرد

با برست گز² در دم از ده است
 به پیچ پیچید بینادل³ پیدلتن
 سران سپه را سراسر بخواند
 بززرگان و کسار آزموده ران⁷
 نشستست⁹ بر تخت بی رهنمای
 یکی لشکر آرد بایران¹² بچنگ¹³
 شود نام و آرام ما جمله¹⁵ پست
 همه شهر آباد او¹⁷ سوختیم
 که نگذشت بر ما یکی روز¹⁸ خوش¹⁹
 چو رزم اندر آید همه²¹ نو شویم²²
 کند ناز²³ و ز تو بپوشد سخن²⁴
 که فرخنده موبد زد این²⁵ داستان

ندانیم ما کان جفاگر¹ کجاست
 چو بشنید گفتار آن انجمن
 سوی مرز قچغار باشی⁴ براند⁵
 شدند انجمن پیشی⁶ او بخردان
 که کاوسی بی دست و بی فتر⁸ و پای
 گر¹⁰ افراسیاب از رهی بی درنگ¹¹
 بیاید¹⁴ بران پیر کاوسی دست
 یکایک همه فام کین¹⁶ توختیم
 کجا سالیمان اندر آمد بشش
 کنون نزد آن پیر خسرو شویم²⁰
 چو دل بر نهی بر سرای کهن
 تهمتن بران گشت همداستان

2985

2990

در آب - VI; زیر اسم است یا - I, IV, 2; نداند کسی کان سپهبد - I, IV, VI, 1
 قچغار تاشی - I; قچغار باشی - I, 4; بیدار دل - I, IV, 3; درست ست یا - T; است یا
 و رحل و ساق - B; سپه سوی قچغار باشی براند - T, 5; قچغار باشی - VI; قچغار تاشی - IV
 و جمع: B - так; زوان - VI, 7; گرد - VI, 6; عساکره حتی نزل فی بلد سماه من تلک البلاد
 بی فتر و بی دست - VI; زبی فتر و بی پتر - I, IV, 8; عنده الامراء والقواد والأصبهیدیه
 - I, IV, VI, 12; از رهی بیگمان - VI; از ره بی درنگ - IV, 11; که - IV, VI, 10; نشست از - VI, 9
 زبوم کین - I, 16; پای - I, IV, VI, 15; پیامد - VI, 14; دمان - VI, 13; بایران یکی لشکر آرد
 شهر و آباد و - VI; زبوم آباد او - IV; زبوم آباد او - I, 17; نام و کین - T; زوم کین - IV
 - VI, 20; VI - б. стоит после б. 2990 текста; B - перевод б. отсутствует. I, IV, VI, 19; یاد - VI, 18
 چو بزوم آیدش - T; چو رزم آورد هر یکی - VI; چو رزم آیدش هر کسی - I, IV, 21; شدیم
 I - доб. бб.: I, 22; زبغنویم - VI, 22; هر یکی
 بایران پرستنده تختگاه * همانجا نگیین و همانجا کلاه
 چنین برده جستیم بر خواسته * دل آراسته شد روان کاسته
 IV, VI - доб. варианты тех же бб. I, IV, VI, 24; باز - VI; راز - I, IV, 23; I, IV, VI - доб. варианты
 бб. 2994 - 2995 (см.); B - перевод бб. 2991 - 2996 отсутствует. I, IV, 25; موبد زدش - VI
 موبد بزود - T; موبد زد این

- 2965 زواره یکی سخت سوگند خورد
 کزین پس نه نخچیر جویم نه خواب
 نه نامم که رستم بر آساید² ایچ
 همانگه چو نزد تهمتن رسید
 بدو گفت کاید⁴ بکین آمدیم
 چو یزدان نیکی دهش زور⁶ داد
 چرا باید این کشور آباد ماند
 فرامش مکن کین آن شهریار⁷
 2970 بر انگیخت آن پیلتن را ز جای⁹
 همان¹⁰ غارت و کشتن اندر گرفت
 ز توران زمین تا بسقلاب¹¹ و روم
 همی¹⁴ سر بریدند برنا و پیر
 2975 برین گونه فرسنگ پیش از هزار
 هر آنکس که بد مهتری¹⁸ باگهر
 که بیزار گشتیم ز افراسیاب
 ازان خون که او ریخت بر بیگناه
 کنون انجمن گر²¹ پراگنده ایم
 2980 چو چیره شدی بیگنه خون مریز
- فرو ریخت از دیدگان آب زرد¹
 نپردازم از کین افراسیاب
 همی کینه³ را کرد باید بسیج
 خروشید چون روی او را بدید
 و گر⁵ لب پر از آفرین آمدیم
 از اختر ترا گردش هور داد
 یکی را برین بوم و بر شاد ماند
 که چون او نمیند دگر روزگار⁸
 تهمتن هم آن کرد کو دید رای
 همه بوم و بر دست بر سر گرفت
 نه اندند¹² یک مرز¹³ آباد بوم
 زن و کودک خرد کردند¹⁵ اسپر¹⁶
 بر آمد ز کشور سراسر دمار¹⁷
 همه پیش رفتند بر خاک سر
 نخواهیم¹⁹ دیدار او را بخواب
 کسی را نبود اندر آن روی راه²⁰
 همه پیش تو چاکر و²² بنده ایم
 مکن جنگ گردون گردنده تیز²³

همی - VI؛ همه جنگ - I, IV, 3؛ بپاساید - I, IV, 2؛ آب از دو دیده بدرد - I, IV, VI, 1
 I, IV و T- 8؛ شاه را - VI, 7؛ روز - Tak в JI; IV, T- 6؛ و یا - I, IV, 5؛ ایتر - VI و T- 4؛ جنگ
 IV -؛ آن ساد دل را ز جای - I, 9؛ که او چون نه بیند کسی گاه را - VI؛ نذبینی بصد روزگار
 11 JI, همه - I, IV, 10؛ دل آرمیده ز جای - T؛ آن زنده دل را بجای - VI؛ از کین دل را ز جای
 14 IV, مهتر - VI, 13؛ ندیدند - I, IV, VI و T- 12؛ الی حدود الروم و سقلاب - B و - VI, IV,
 17 I, IV و T- 17؛ обратный порядок - 17 I, IV و T- 17؛ JI - бб. 2974 - 2975 дважды. 16 JI - 16؛ برده - I, 15؛ همه - VI و T-
 نه تخم - VI, 21؛ رای و راه - IV, VI, 20؛ رای راه - I, 20؛ نه بینیم - VI, 19؛ مهتر - VI, 18؛
 مکن جا - T, 23؛ که ما سر بسر پیش تو - VI؛ همنه پیش تو یک بیک - I, IV, 22؛ بدی ما
 جهاندار یزدان ستیز

که بنشست رستم بشاهنشاهی
 ز دینار وز گوهر شاهوار¹
 بدید آن روانهای پی‌دارشان
 برآمد برین روزگاری⁴ دراز

به نخچیر گوران خرامید تفت⁵
 به پیشش اندر افگند و آمد بجای
 که گفستی برو بر نشاید گذشت
 همی نو شد از باد گفستی روان⁸
 به پیشش زواره همی¹⁰ کرد یاد
 برین بود مهرش بتوران¹¹ زمین
 جز ایدر¹² همه جای¹³ با غم بدی
 برو تازه شد روزگار کهین
 ز اسپ اندر افتاد و¹⁴ زو رفت هوش¹⁵
 رها کرد و مژگان شدش جوی خون¹⁷
 غمی یافتندش پر از آب روی
 بزخمش فگندند¹⁹ هر یک ز پای²⁰

بماچین و چین آمد این آگهی
 همه هدیهها ساختند و نثار
 تهمتن² بجان داد زنه‌ارشان
 و زان پس بنخچیر³ با یوز و باز 2950

چنان بد که روزی زواره بررفت
 یکی ترک تا باشدش رهنمای
 یکی بی‌شده دید⁵ اندران پهن دشت
 ز بس بوی و بس رنگ و آب⁷ روان
 پس آن ترک خیره زبان⁹ برگشاد 2955
 که نخچیرگاه سپاوش بد این
 بدین جایگه شاد و خرم بدی
 زواره چو بشنید زو این سخن
 چو گفتار آن ترکش آمد بگوش
 یکی باز بودش بچنگ¹⁶ اندرون 2960
 رسیدند یاران¹⁸ لشکر بدوی
 گرفتند نفرین بران رهنمای

¹ I, IV и T— доб. б.:

بگفتند ما بنده و چاکریم * زمین جز بفرمان تو نسپیریم
 و: Л— доб. ⁵ روزگار— IV, VI ⁴ همی کرد نخچیر— I, IV, VI и T ³ سپهبد— I, IV, VI и T
 فقال له أخوه زواره ذات يوم لانا لم نقصد: 2964—2965 ب— начало эпизода оп. и начинается с бб.
 رنگه و پر می— VI; رنگ و بوی پر آب— I, IV ⁷ بود— VI ⁶ هذه البلاد إلا للأخذ بالثأر
 T— بتن در همی تازه شد زو روان— VI; کزو توشه آورد گویی روان— I, IV ⁸ (так!).
 I, IV ¹¹ سخن— I, IV и T ¹⁰ زبان ترک خیره همی— VI ⁹ تو گفستی کزو تازه گردد روان
 فرود آمد— I, IV и T ¹⁴ دگر جای— T; همه روز— I, IV, VI ¹³ اندر— I, VI ¹² ل, VI ¹² ز توران
 مژگان شدش— I, IV ¹⁷ بدست— I, IV, VI и T ¹⁶ I, IV, VI و T ¹⁵ IV— обратный порядок мисра. از اسپ
 I, ²⁰ گرفتند— I, IV ¹⁹ و. ¹⁸ IV, VI— доб. مژگانش پر شد ز خون— VI; پر ز خون
 فگندند هر کس بزخمش ز جای— VI ^{VI} ز پای— IV

که گیتی سپنجست و¹ جاوید نیست
 سپهر بلندش پیا آورد
 یکی تاج پر³ گوهر شاهوار
 سپیچاب و سغدش⁵ بگودرز داد
 ستودش فراوان و کرد آفرین
 بزرگی و فرّ و بلندی و داد⁹
 ترا با هنر | گوهرست و خرد
 روا باشد ار پند من بشنوی
 سپیچاب تا آب¹³ گل بزرزبون
 فریب برز¹⁴ کواوس را تاج زر
 بدو گفت سالار و¹⁷ مهتر توی
 میان را بکین برادر ببند
 [بچین و ختن اندر آور سپاه
 میاسای از کین²¹ افراسیاب
 2935
 2940
 2945
 فری² برتر از فرّ جمشید نیست
 جهان را جزو کند خدا آورد
 دو تا پاره و طوق⁴ با گوشوار
 بسی پند و منشور آن مرز⁶ داد
 که چون تو کسی نیست ز ایران⁷ زمین⁸
 همان بزم و رزم از تو داریم یاد¹⁰
 روانت همی از تو رامش¹¹ برد
 که آموزگار¹² بزرگان توی
 ز فرمان تو کسی نیاید برون
 فرستاد و¹⁵ دینار و تخت و کمر¹⁶
 سپاوش رد را¹⁸ برادر توی
 ز فترک مگشای بند کمند¹⁹
 بهر جای از دشمنان کینه خواه²⁰
 ز تن²² دور کن خورد و آرام و خواب²³

1 Так в VI; Л; П — перевод
 و نفذ الی جودرز تختا من الذهب مع طوق و قرطین و عقد له علی اسفیچاب و السغد —
 B — перевод
 و بدان پرهتر پهلوی [پهلوان — IV] پاکدین — I, IV, T —
 و بدو گفت مهر بزرگی و — IV, T —
 و گیزند یاد — VI —
 و دارند یاد — I, IV, VI, T —
 و را گفت مهر و بزرگی و داد — VI —
 داد.
 2 VI —
 3 VI —
 4 I, IV, VI, T —
 5 VI —
 6 Л, VI —
 7 Л —
 8 I, IV, T —
 9 I —
 10 I, IV, VI, T —
 11 VI —
 12 I, IV —
 13 VI —
 14 VI —
 15 Л, I, IV —
 16 I, IV, VI —
 17 I —
 18 VI —
 19 I, IV, VI —
 20 I, IV, VI —
 21 I, IV —
 22 I, IV, VI —
 23 I, IV —

هنر [همان — VI] بهتر از گوهر نامدار * هنرمند را گوهر آید بکار
 و سپنجاب با مرز — I; ز بلغار تا آب — VI; Л; Так в VI;
 چندی گهر — I, IV, VI —
 و نفذ الی فری بزرز بن کیناؤمی جمله من الجواهر و النفائس —
 و قال له أنت أخو سپاوخش — B; سپاوخش را خود — T; سپاوش را خود — VI —
 از کین — VI; ز کین از — I, IV, T —
 همه داد کن تو بگیتی درون * که از داد هرگز نشد کسی نگون
 12—3130

- 2915 [که با مادر آن هر دو تن را بهم
[نوندی پیامد ببردندشان
[بنزدیک افراسیاب آمدند
[و ز آنجایگه شاه توران زمین
بیارد بگوید سخن پیشی و کم
شدند آن دو بیچاره چون بپیشان
پر از درد و تپیمار و تاب آمدند
بیاورد لشکر بدریای چین]
- 2920 تهمتن نشست از بر تخت او
یکی داستانی بگفت از² نخست
چو بدخواه پیش آیدت کشته به
از ایوان همه گنج او باز جست
غلامان و اسب و پرستندگان
در گنج دینار و⁸ پرمایه تاج
یکایک ز هر سو بچنگ آمدش
سپه سر بسر زان¹¹ توانگر شدند
یکی طوس را داد زان¹⁵ تخت عاج
ورا¹⁷ گفت هر کسی که تاب آورد
همانگه سرش را ز تن دور کن
کسی کو خرد جوید و ایمنی
چو فرزند باید که داری بنواز²⁰
تو درویش را²¹ رنج منمای هیچ
- 2925
2930
- بخاک اندر آمد سر¹ بخت او
که پرمایه آنکس که دشمن نجست³
گر آواره از پیش⁴ برگشته به⁵
بگفتند با او⁶ یکایک درست
همان مایه ور⁷ خوبرخ بندگان
همان گوهر و دیبه⁹ و تخت عاج¹⁰
بسی گوهر از گنج گنگ آمدش
ابا¹² یاره و تخت¹³ و افسر شدند¹⁴
همان یاره و طوق و منشور چاچ¹⁶
وگر نام¹⁸ افراسیاب آورد
ازو کرگسانرا یکی سور کن
نیازد¹⁹ سوی کیش آهرمنی
ز رنج ایمن از خواسته بی نیاز
همی داد و بر داد دادن بسیج²²

یکی داستان زد گوی در - T یکی داستان زد برین بر - I, IV² و JI, IV - доб.¹
VI⁵ جنگ - I, IV, VI⁴ 2920 - 2921 отсутствует. B - перевод бб. VI³ شد بخت جست - VI³
оп. VI⁸ نامور - I, IV, VI⁷ بیفگند با وی - VI⁶ 2922. б. 2921 стоит после б. 2922.
همان یاره و طوق و هم تخت و عاج - VI¹⁰ جامه و دیبه - T; جامه دیبه - I, IV⁹
I, IV¹³ چو با - T, VI, IV; چه با - I¹² زو - VI, IV¹¹ 2922. б. стоит после б. 2922.
I, VI¹⁶ داد آن - T, VI, IV, I¹⁵ B - перевод б. отсутствует. VI¹⁴ طوق - T, VI¹⁴; تاج
فأعطی طوسا تختا من العاج و كتب له منشورا علی ممالک الشاش B - б. переведен так: VI¹⁴ و تاج
نتازد - T, VI; نیاید - I, IV; دیارد - JI¹⁹ یاد - T; رسم - I, IV¹⁸ بدو - I, IV, VI¹⁷
VI¹⁶; سر از داد و ز رستگاری مپیچ - I, IV²² بی رنج را - T, VI, IV, I²¹ نیاز - IV²⁰
همه مردی و داد دادن بسیج - T همه از سر داد دادن بسیج

چو یاد آرد از یال جنگاوران¹
 بر و یال کوپنده باید نخست
 تو آهن مخوانش³ که موم آن بود
 سپه یکسر⁶ از خواسته بی‌نیاز
 سنان و ستام و کلاه⁷ و کمر

بدو گفت رستم که گرز گران 2900
 دل سنگ و سندان نمازد² درست
 عمودی که کوپنده هومان بود
 بلشکرگه⁴ خویش گشتند باز⁵
 همه دشت پر آهن و سیم و زر

۱۵

بگسترد یاقوت بر جویدیمار⁸
 بمخشید یکسر بمردان مرد⁹
 تهمتن برانگیخت لشکر ز جای
 همه رخ ز کین¹⁰ سیاوش پر آب¹¹
 که رستم بستوران در آورد روی¹²
 بدی را بستند یکسر میان
 بکام دلیران ایران شود
 ازین کودک شوم بی فرّهی
 یکی ناسزا برزهندهش کلاه
 بر شوم پی زاده بدگمان

چو خورشید برزد سر از کوهسار 2905
 [تهمتن همه خواسته گرد کرد
 خروش آمد و ناله کزنای
 نهادند سر سوی افراسیاب
 پس آگاهی آمد پرخاشجوی
 2910 [پیران چنین گفت کایرانیان
 [کنون بوم و بر جمله ویران شود
 [کسی نذر رستم برد آگاهی
 [هم آنگه برزندش بایران سپاه
 [نوندی برافکن هم اندر زمان

چو باد آرد—VI؛ چو تازد ز بازوی کنداوران—IV؛ چو بارد ز بازوی کنداوران—I¹
 نمازد بر و یال سندان—VI؛ نمازد دل سنگ و سندان—I, IV² از دست کنداوران
 2904—2908 op. برفتند باز—I, IV⁵ بلشکرگهی—IV⁴ به آهن نخوانش—VI³
 I, IV, VI, T⁹ بر دشت قار—VI؛ بر پشت قار—I, IV, T⁸ سلیح—I, IV, VI⁷ گشته—I, IV⁶
 12 Остальные рукописи, как и издания, дают
 более распространенное изложение конца эпизода (бб. 2909—2917) (см. приложение III); VI—бб. 2909—
 2918 заменены двумя:

چو بشنید کامد زایران سپاه * تهمتن به پیش اندرون کینه‌خواه
 برو تنگ شد پهن روی زمین * بیاورد لشکر بدریای چین
 Б—перевод бб. 2909—2918 стстствует, и весь эпизод, вероятно, позднейшая интерполяция, как
 и вставка 8 бб. после б. 3115 текста (см. прим. 20 к б.); в таком случае редакция рук. VI окажется
 лучшей; ср. Б—حتى انتهى الى بحر صین.

- ز پس کرد رستم همانگه نگاه
 برآشفنت گردافگن تاج بخش
 بتازید چندی و چندی شتافت
 سپهدار ترکان نشد⁴ زیر دست
 2890 چو از جنگ رستم به پیچید روی
 برآمد ز هر سو دم کرد پای
 بابر اندر آمد خروش سران
 گوان سر بسر⁸ نعره برداشتند
 زمین سر بسر کشته و خسته بود⁹
 2895 [سپردند اسپان همی¹² خون بنعل
 هزیمت گرفتند ترکان چو باد
 سه فرسنگ چون ازدهای دمان
 و ز انجایگه پیلتن باز گشت
 ز رستم پیرسید پرمایه طوسی

¹ I, IV, VI, T —

بتابید رخ پهلوان سپاه * ز پس کرد رستم همانگه نگاه
 I, IV, VI, T — далее порядок бб.: 2889, 2892, 2899, 2900, 2902, 2890, 2893, 2894, 2895 (VI—оп.), 2896
 (I, IV—оп.), 2897, 2898, 2903. ² I, IV, VI — б. оп. ³ I, IV, VI — б. оп. ⁴ VI — نشد; IV —
 بشد: I, IV, VI — доб. б.; T — б. оп.; VI — نشست —
 5 I, IV — доб. б. * ورا کرد هومان ز چنگش [ویسه — IV] رها
 VI — доб. еще б. вместо след. б. 2890:

چو رسته شد از چنگ و بر داشت روی * بدان تا گزندش نیاید بروی
⁶ I, IV, VI, T — б. оп. ⁷ I, IV — доб. б.:

درآمد از ایران سپه پیش اوی * تهمتن همی بود پرخاشجوی
⁸ I, IV, VI и T — سپه ⁹ I, IV, VI — شد ¹⁰ I, IV и T — ویا ¹¹ I — ارغوان ¹² I,
 IV — б. оп. ¹³ I, IV и T — گشت لعل ¹⁴ I, IV — б. оп. همه
¹⁵ VI — سلیحش — IV; سلیح گوان نیز بدساز گشت — I ¹⁶ I — همی رفت رستم چو پیل ژیان — VI
 تو گفتی ورا چرخ دمساز — T; سلاح و بر و جامه بدبار گشت — VI; ابر راه بدساز گشت
 بود پیل از بر زخم کوسی — VI; زیافت پیل از تگ گور کوسی — I, IV ¹⁷ I, IV — گشت

- همه رزمگه¹ شد چو دریای خون
بیامد ز قلب³ سپه پیلتن
سپردار بسپار در پیش بود
همه خویش و پیوند افراسیاب
تهدمتن فراوان ازیشان⁷ بکشت
چو افراسیاب آن درفش بنفش
بدانست کان⁹ پیلتن رستمست
برآشفت بر سان جنگی پلنگ
چو رستم درفش سپه را¹¹ بدید
بجوش آمد آن نام بردار گورد
بر آویخت با سرکشی افراسیاب
یکی نیزه سالار توران سپاه
سنان اندر آمد بپند¹⁵ کمر
تهدمتن بکین اندر آورد روی
تگاور ز درد¹⁸ اندر آمد بسر¹⁹
همی جست رستم کمرگاه او²¹
نگه کرد هومان بدید از کران
بزد بر سر شانۀ پیلتن
2870
2875
2880
2885

سپاه [سوار-IV] فرامرز-IV, I, 4 به قلب-IV 3 سواران-IV, I, 2 میمنه-IV, I, 1
T- I, IV, VI و 8 از ایران فراوان سرانرا-VI 7 دل-Л 6 سر-Л 5 و آن انجمن
I, IV, 13 دست کش را-VI 12 سپه را-IV 11 اندر آمد-VI 10 کو-VI 9 باکاوایی
I, IV, T- 14 عنان را برخش تگاور سپرد
VI- обратный порядок мисра; I, IV و T- 15
I, IV, T- доб. б.: ز پیکان خن خون اندر آمد بغواب-VI; خون رفت چون جوی آب
خندگی که پیکانش بد بید برگ [ترک-IV] * فرو ریخت [دوخت-IV] بر تارک ترک ترک
I, IV, VI 17 به بند کمر-VI; (به ун.); بمر بیان-I; بمر درنمان-Л 16 بچرم-I, IV, 15
I, IV, 22 اوی-IV, VI, I 21 پرخاشجوی-VI 20 بروی-VI 19 ز اسپ-IV 18
I, IV, 24 رای اوی-VI; جای اوی-IV; جاه اوی-I 23
خروشنده گشت از دو رو انجمن-T; بایران خروش آمد از مرد و زن-VI

ازو شاد شد جان افراسیاب
 بدو گفت کای¹ نام بردار شیر
 اگر پیلتن را بچنگ آوری
 بتوران چو تو کس نباشد بجاه
 بگردان سپهر اندر آری سر
 از ایران و توران دو بهر⁶ آن تست
 چو بشنید پیران غمی گشت سخت
 بدو گفت کین مرد برنا و تیز⁹
 همی¹² در گمان افتد از¹³ نام خویش
 [کسی سوی دوزخ نپوید بپا¹⁶
 گر او با تهمتن نبرد آورد
 شکسته شود دل گوانرا¹⁹ بچنگ
 برادر تو دانی که کهتر بود
 به پیران چنین گفت پس پیلسم
 که گر²⁶ من کنم جنگ جنگی نهنگ
 به پیش تو با نامور چار گرد

سر نیزه بگذاشت از آفتاب
 همانا که پیلنت² نیارد بزیر
 زمانه برآساید از داوری
 بگنج و بتیغ و بتخت³ و کلاه
 سپارم ترا⁴ دختر و کشورم⁵
 همان گوهر⁷ و گنج و شهر آن تست
 پیامد بر شاه خورشید بخت⁸
 همی بر تن¹⁰ خویش دارد¹¹ ستیز
 نیندیشد از کار¹⁴ فرجام خویش¹⁵
 و گر خیره سوی دم ازدها¹⁷
 سر خویش را¹⁸ زیر گرد آورد
 بود این²⁰ سخن نیز بر شاه ننگ²¹
 فزون تر برو²² مهر مهتر²³ بود²⁴
 کزین پهلوان دل ندارد دژم²⁵
 نیارم بتخت²⁷ تو بر شاه ننگ²⁸
 چه کردم تو²⁹ دیدی ز من دست برد

زبتخت و بهر و بتیغ - IV; زبتخت و بتیغ و بهر - I³ شیرت - VI² ای - I, IV¹
 و ملکتک ثلثی - Cr. Б⁶ افسرم - I, IV, VI⁵ بتو - I, IV⁴ بتخت و بهر و بتاج - VI⁷
 I, پیروز بخت - I, IV, VI و T⁸ همه لشکر - VI; همه گوهر - I, IV⁷ ممالک توران
 آورد - IV¹³ همه - VI¹² سازد - VI¹¹ با تن - I, IV, VI و T¹⁰ برنای تیز - IV, VI
 I, IV, VI - 6. 2810 стоит перед б. 15 I, IV - نه بیند همی رای و - VI; نه بیند همی کار و - I, IV¹⁴
 I, IV, VI¹⁹ خویشتن - I, IV, VI¹⁸ B - тоже. 17 I, IV, VI - 6. оп.; B - оп. 16 II - بپای - 2812.
 I, IV, VI - обратный порядок мисра. I, IV²¹ تنگ - IV²¹ زن - VI; زین - I, IV²⁰ سپهرا - T
 I - доб. б.: 24 I - 23 IV - 22 VI - 21

اگر من کنم جنگ پیل آرزوی * همانا ندارم پی و تاب اوی
 ندارم دژم - B; ندارم دژم - T; ندارم دژم - IV; ندارم بغم - I²⁵
 отсутствует. I, IV²⁹ - 28 IV - تنگ; VI - 6. оп. 27 IV - بپارم بتخت. I, IV²⁸ - اگر
 باورد - VI; بپرخاش

بقلب اندرون شاه با انجمن²
 هوا شد ز تیغ یلان³ ناپدید
 سواران بیدار با پیل و کوس⁴
 هچیر و گرانمایگان یکسره
 زره دار⁵ با خنجر کابللی⁶
 نهان گشت خورشید گیتی فروز⁷
 ز نیزه هوا همچو⁸ پشت پلنگ⁹
 سر کوه پر ترگ¹¹ و جوشن شدست
 درفشیدن تیغهای بنفش¹³
 دلش پر ز خون کرده چهره دژم¹⁵
 که ای پرهنر¹⁶ خسرو نیکخواه¹⁷
 یکی باره و جوشن¹⁸ و گرز¹⁹ و تیغ
 همه نام او زیر ننگ آورم
 همان خود²³ و تیغ جهان بخش او²⁴

سوی میسره¹ کهرم تیغزن
 و زین روی رستم سپه برکشید
 بیماراست بر میمنه گیو و طوسی 2790
 چو گودرز کشواد بر میسره
 بقلب اندرون رستم زابللی
 [توگفتی نه شب بود پیدا نه روز
 شد از سم اسپان زمین سنگ رنگ
 تو گفتی هوا کوه آهن¹⁰ شدست 2795
 بابر اندر آمد سنان و¹² درفش
 پیامد ز قلب¹⁴ سپه پیلسم
 چنین گفت با شاه توران سپاه
 گر ایدونک از من نداری دریغ
 ابا²⁰ رستم امروز جنگ آورم 2800
 پیش تو آرم²¹ سر و رخس او²²

تہمتن بسیچید مر کینہ را * برافراشت از کین دل و [برو-IV] سینہ را
 بسازید بر قلبمگہ جای خویش * زوارہ پیس اندر فرامرز پییش
 IV — доб. эти бб. после б. 2788; VI — доб. второй из этих б. после б. 2792 (см).

¹ I — میمنہ ² I — سرور انجمن IV и T — خسرو انجمن IV — доб. здесь два бб. (см. прим. 30 к б. 2787). ³ I, IV — زمین شد ز گرد یلان ⁴ I, IV — زمین شد ز گرد سپہ VI — زمین شد ز گرد سپہ ⁵ VI — زره پوش ⁶ I, IV — б. оп.; VI — доб. здесь второй б. разночтения по I и IV к б. 2787 (см.). ⁷ VI — б. оп. ⁸ VI — شد چو ⁹ I, IV — доб. б.:

چنین بود هر دو سپہ همگروه * نه زین سو [سان-IV] ستوه نه زان سو
 [سان-IV] ستوه

¹⁰ I, IV — آهن ¹¹ I — نوک ¹² I, IV — و ¹³ I, IV — دلی پر ز کین چهره کرده ¹⁴ I, IV — بقلب ¹⁵ I, IV — پرخرد ¹⁶ I, IV, VI — دلش پر ز کین بود و چهره ¹⁷ I, IV — به پیش ¹⁸ I, IV — جوشن و باره ¹⁹ I, IV — ترگ ²⁰ IV — که با ²¹ VI — جهان بخش را ²² VI — اندر آرم ²³ I, IV — زهمان گرز ²⁴ VI — پر از خون ²⁵ VI — تاج بردار شاه

- 2775 چو برخاست آوای کوسی از درش
بزد نای رویین و بر بست³ کوسی
بگردنکشان خسرو⁴ آواز کرد
چو برخیزد آوای کوسی⁶ از دو روی
همه⁸ رزم را⁹ دل پر از کین کنیید¹⁰
خروش آمد و ناله¹¹ کز نای¹³
2780 زمین آمد از سم¹⁵ اسپان بجوش
چو برخاست از دشت گرد سپاه
که آمد سپاهی چو کوه گران¹⁹
ز تیغ دلیران²² هوا شد بنفش
برآمد خروشی سپاه از دو روی
خور و²⁴ ماه گفندی بزرگ²⁵ اندرست²⁶
2785 سپهدار ترکان²⁸ بر آراست جنگ
بیامد سوی میمنه بارمان

بگردان — VI, T — 4 برگشت — VI — 3 2774 — 2776 оп. I, IV — 66. 2774 — 2776 оп. 1 VI — 1
برخاست آواز کوسی — IV — 7 برخاست آوای کوسی — I — 6 مردان مرد — VI — 5 لشکرش
بمچویند مردان پرخاشجوی — VI — 6 زنجوید زمان مردم عیبجوی
I, IV, VI — б. стоят после б. 12 I, IV, T — جمله — VI — 11 13 I, IV, T — 10 I, IV, T — 10 رزم با — I, IV — 9 همه — VI — 8
2778 текста. 14 I, IV — 14 گاودم — I, IV — 13 T — доб. б. 15 I, IV, VI — 15 نعل — I, IV, VI — 15 خم
16 I — 16 بز ابر — I — 16 17 I, IV, VI — 17 سنان — I, IV, VI — 17 18 VI — 18 کینهخواه — VI — 18
отрывок дан в сокращенном пересказе. 19 I, IV, T — 19 سپهدار افراسیاب — I, IV, T — 19
20 VI — 20 جنگجویان — VI — 20 I, IV, T — доб. б. 21 I, IV, T — 21 [گران — IV] همچو کشتی بر آب — I, IV, T — 21
همه ساخته کینه و جنگ را * همه تیز کرده بدی چنگ را
سپهد گو پیلتن چون شنید * که آمد سپهدار توران پدید
сп. Б — весь 22 I, IV — 22 سواران — VI — 22 23 I, IV — 23 فسمع بذلک رستم — I, IV — 23
24 VI — 24 چو زو — VI — 24 25 VI — 25 بچنگ — VI — 25 26 I — 26 اندرند — I — 26
27 I, IV — 27 تیر خدنگ — VI — 27 28 I, IV — 28 زو پین بچنگ — I, IV — 28 29 I, IV — 29 توران — I, IV — 29
30 I, IV — 30 دمان و دنان — I — доб. б. 30 I, IV — 30 دوان و دیان — VI — 30 دمان و دنان

تنش را بخنجر بکردند² چاک
چه پروردگان داغ دل پروردگان³

بران کشته از کین برافشانند¹ خاک
جهانها چه خواهی ز پروردگان

۱۴

تنان پیر ز خون و سران پیر ز گرد⁵
که بیدار بغت اندر آمد بخواب⁶
چنان دولت تمیز برگشته شد
تنش را بخون غرقه بر دار کرد⁹
به کین سیاوش کمر بسته اند¹¹
همی کند موی و همی ریخت آب¹³
ردا نامدارا یلا بخورد¹⁵
دریغ آن کس¹⁷ برز و بالای شاه
همه جامها کرد بر خویش چاک²⁰
که مارا برآمد سر از²² خورد و خواب
نهالی ز خفتان و جوشن کنید²³

چو لشکر پیامد ز دشت⁴ نبرد
خبر شد ز ترکان بافراسیاب
همان سرخه⁷ نامور کشته شد
بریده سرش را نگونسار⁸ کرد
همه شهر ایران جگرخسته اند¹⁰
نگون شد سر و¹² تاج افراسیاب
همی گفت رادا سرا مویدا¹⁴
دریغ ارغوانی رخت همچو ماه¹⁶
خروشان بسر بر¹⁸ پراگند¹⁹ خاک
چنین گفت با لشکر افراسیاب²¹
همه کینه را چشم روشن کنید²³

2765

2770

¹ I, IV — ب. стоит после
б. 2759 текста. ² I, IV — همی کرد — VI — نیز
³ I, IV, VI — б. ⁴ I, IV — б. оп.; Б — бб. 2764 —
б. 2765 оп. ⁵ VI — бб. 2763 — ⁶ I, IV — б. оп.; Б — бб. 2764 —
б. 2771 переданы так: ⁷ I, IV — و بلغ الخبر بقتله الى افراسیاب فمزق ثوبه و بکی
دو پای از بر سر نگونسار — ⁸ I, IV — سرش تنش بر دار — VI — سرش را ابر دار — ⁹ I, IV — که آن
ز خون سیاوش جگرخسته اند — ¹⁰ I, IV, VI — کمر بسته اند — ¹¹ I, IV, VI — که بی کام بغت اندر آمد — VI — که مارا برآمد سر از خورد و خواب — ¹² I, IV, VI —
که بی کام بغت اندر آمد — VI — که مارا برآمد سر از خورد و خواب — ¹³ I, IV, VI — همی گفت زارا دلیرا گوا — ¹⁴ VI — بخواب
آن — T — آن سر خسروانی چو ماه — ¹⁵ VI — کس و — ¹⁶ VI — ریغ ارغوانی چو ماه
همه — ¹⁷ I, VI — پراگند — ¹⁸ VI — و بر سر — ¹⁹ I, VI — کس و — ²⁰ VI — جامه خسروی کرده [کرد — VI] چاک
I — бб. 2769 и 2770 оп.; IV — бб. 2769 — 2772 оп. ²¹ I, VI —
نچوید پدر هیچ آرامگاه * مگر زین جرمه باوردگاه
سر. первое мисра б. ²² I — نگون شد سر و تاج افراسیاب — IV — از آن پس رد افراسیاب —
I — бб. 2768 текста. ²³ IV — که بر ما سر آمد کنون — T — ²³ I, IV —

2745 چو آورد با سنگ خارا کند
 بسرخه نگه کرد پس پیلتن
 برش چون بر شیر و رخ چون بهار
 بفرمود پس تا¹ برندش بدشت
 به بندند³ دستش بغم کمند
 بسان سیاوش سرش را ز تن
 چو بشنید طوس سپهبد برفت
 بدو سرخه گفت ای سرافراز شاه
 2750 سیاوش مرا بود هم سال و دوست
 مرا دیده پر آب بد روز و شب
 بران کس که آن تشت و¹¹ خنجر گرفت
 دل طوس بگشایش آورد سخت
 2755 بر رستم آمد بگفت این سخن
 چنین گفت رستم که گر¹⁵ شهریار
 همیشه دل و جان افراسیاب
 همان تشت و خنجر زواره ببرد
 سرش را بخنجر ببرد²⁰ زار
 2760 بریده سر و تنش²² بر دار کرد

کز- IV 4 به ببندد- I, VI 3 اپا روزبانان و خنجر بطشت- VI 2 تا پس- VI 1
 چرا کشت خواهی مرا- T 7 و. Л- доб. 6 نیز- I 5 تن را نباشد- VI 6 کس نباشد
 8 VI 8 تیمار- VI 9 گشادم- IV 9 10 IV -б. стоит после след. б. 2753 текста. 11 I -уп. 12 I,
 IV -обратный порядок мисра. 13 VI نامداران- 14 I, IV, VI گم بوده بخت- 15 VI چون-
 16 I, IV, VI داغ دل- 17 VI باشد- 18 I, IV و T- زبادا- VI زبادا- VI 6 бб. T- доб.
 19 I, IV بداندن- I, IV, VI 20 I, IV, VI چو اورا بدان روزبانان- VI 21 I, IV, VI
 21 I, IV, VI -доб. здесь б. 2767 текста. 22 I جدا- IV, T- تن از سر جدا کرد و-
 23 I, IV دو پای از بر- 24 IV -порядок бб. после б. 2759: 2762, 2760, 2761, 2763,
 2765; VI -бб. 2760 и 2761 оп.

- 2725 از آشوب ترکان و از رزم سخت¹ بدانست سرخه که پایاب اوی پس اندر فرامرز با تیغ تیز³ سواران ایران بکردار دیو فرامرز چون سرخهرا یافت چنگ⁶ گرفتش کمر بند و از⁸ پشت زین پیاده به پیشش اندر افگند خوار درفش تهمتن همانگه ز راه فرامرز پیشش پدر شد چو گرد بپیشش اندرون سرخهرا بسته دست همه غار و هامون پر از کشته بود¹⁴ 2730 سپاه آفرین خواند بر پهلوان تهمتن برو آفرین کرد نیز یکی داستان زد برو²⁰ پیلتن خرد²¹ باید و گوهر نامدار چو این گوهرانرا بجای²⁴ آورد 2740 از آتش نمینی جز افروختن فرامرز نشگفت²⁷ اگر سرکش است
- فرامرز را نیزه شد لغت لغت ندارد غمی گشت و بر گاشت² روی همی ساخت و انگیخته رستخیز⁴ دمان از پستی⁵ بر کشیده غریو بیازید زان سان که یازد⁷ پلنگ بر آورد و زد ناگهان⁹ بر زمین بلش کمرگه آوردش از کارزار پدید آمد و گرد¹⁰ پیل و سپاه به¹¹ پیروزی از روزگار نبرد کرده¹² و رازاد را یال¹³ بست سر دشمن از رزم¹⁵ برگشته بود¹⁶ بران نامبردار پور¹⁷ جوان¹⁸ بدرویش بخشید بسیار چیز¹⁹ که هر کس که سر بر کشد ز انجمن هنر²² یار و فرهنگش²³ آموزگار دلاور شود پسر²⁵ آورد جهانی چو²⁶ پیشش آیدش سوختن که پولاد را دل پر از²⁸ آتش است

ز نیروی میدان و از جنگ سخت - VI از نیروی ایشان و از رزم سخت - I, IV, VI
 چون پیل - I, IV, VI³ غمی گشت و پیچید - VI غمی شد به پیچید - I, IV, VI²
 I - دید جنگ - VI⁶ پس و - I, IV, VI⁵ با تیغ هندی بدست - I, IV, VI⁴ مست
 I, IV, VI⁸ به سازید چونانکه یازد - VI؛ بتازید بر سان تازان - IV؛ بیازید بر سان یازان
 I, IV, VI¹² ز - IV¹¹ بانگ - I, IV, VI¹⁰ ناگه بزد - I, IV, VI⁹ کمر بند بگرفت وز - VI
 IV¹⁷ دید - I, IV, VI¹⁶ جنگ - I, IV, VI¹⁵ دید - I, IV, VI¹⁴ و رازاد با خاک - VI¹³ بریده
 برین - VI²⁰ 66. 2737 و 2738. I - که جاوید زی شاد و روشن روان - I¹⁸ گرد
 VI - چار گوهر بجای - I, IV, VI²⁴ فرهنگ - I, IV, VI²³ خرد - I, IV, VI²² هنر - I, IV, VI²¹
 IV, VI²⁷ درو هرچه - VI²⁶ بمردی جهان زیر پای - T زپای - I, IV, VI²⁵ چار گوهر بکار
 از - IV²⁸ بشگفت - VI

درفشی و سپه را بهامون¹ کشید²
 به پیچید و⁴ سوی فرامرز رفت⁵
 ز گرد سپه شد هوا⁶ آبنوس
 چو شب کرد⁸ گیتی نهان گشت ماه⁹
 سنانهای آهار داده¹⁰ بخون
 بر افروختند¹³ آتش کارزار¹⁴
 زمین کوه گشت از کران تا کران¹⁵
 درفش¹⁷ فرامرز سالار دید
 بنیزه درآمد کمان باز داد
 بر¹⁸ سرخه با نیزه شد کینه خواه¹⁹
 ز کوهه ببردش سوی یال اسپ
 پر از جنگ²¹ و پر خاشخو آمدند

ز پیش پدر سرخه بیرون کشید
 طلایه چو گرد سپه دید تفت³
 از ایران سپه بر شد آوای کوس
 خروش سواران⁷ و گرد سپه
 درخشیدن تیغ الماس گون
 تو گفستی که بر شد به¹¹ گیتی بخار¹²
 [ز کشته فگنده بهر سو سران
 چو سرخه بران گونه پیگار¹⁶ دید
 عنان را به بور سرافراز داد
 فرامرز بگذاشت قلب سپه
 یکی نیزه زد همچو آذرگشسپ
 ز تورکان بیاری او²⁰ آمدند

بدو گفت پس شاه توران سپه * که ای نامور زاده رزم خواه
 یکی داستان دارم از روزگار * که هر جای دارم همی یادگار
 سگ کاردیده بگیرد پلنگ * ز روبه رمد شیر نادیده جنگ
 فرامرز پور جهان پهلوان * دلیرست بیدار و تخم گوان
 نباید که ایمن شوی زو بجنگ * که در رنگ سازی بود بیدرنگ
 دلیری کن و رزم ایشان بسیج * مشو ایمن از کار ایشان تو هیچ
 چو یکچند ازین داستانها براند * بنه بر نهاد و سپه بر نشاند

¹ I, IV, VI — هامون سوی درفش سپه
² IV, T — доб. б.:

بسوی سپنجاب آمد چو باد * جز اندیشه رزم نامدش یاد
 VI — доб. б.; تفت — I, IV, V — оп. و IV, I — 4
 3 Так в Л и VI; I — رفت; IV — رفت و VI — 5

که آمد سپاهی ز توران برون * سپهدار سرخه به پیش اندرون
 I — слово уп. 8 IV, VI — گشت; 7 VI — زمین; 6 I, IV — جهان
 9 I — 11 I, IV, VI — سنانها ز آهار داده — 10 IV
 15 VI — زمین از سواران بر آمد بجوش — 14 VI
 13 I, IV — بر افروخت ازان — 13 I, IV
 12 VI — خروش
 20 I, IV, 19 VI — رزم خواه — 18 I, IV — سوی
 17 I — عنان; 16 VI — بیدار
 21 I, IV — کین; VI — کینه
 VI — او — 1

- 2700 نماند ایچ¹ بر² دشت ز³ اسپان یله
 در گنج⁵ گوپال و برگستان
 همان گنج دینار و دژ⁷ و گهر⁸
 ز دستور گنجور بستند کلید
 چو لشکر سراسر شد آراسته
 2705 بزد کوس¹⁰ رویین و هندی درای
 سپهدار¹¹ از گنگ بیرون کشید
 فرستاد و مر سرخه را¹² پیش خواند
 بدو گفت شمشیرزن سی هزار¹⁴
 ننگه دار جان از بد¹⁷ پور زال
 تو فرزندی و نیکخواه²⁰ منی
 2710 چو بیدار دل باشی و راهجوی
 کنون پیش رو باش و بیدار باش

ز کشور سرانرا بدانجا بخواند * درم داد و روزی دهان را بخواند

далее в рук. VI следует б. 2702, после которого стоит б. 2700 и т. д.

¹ VI — آنچه — ² I, IV — در — ³ I, IV, VI — оп. ⁴ VI — обратный порядок мисра. ⁵ IV —
 همان نیزه و تیر و تیغ و کمان — VI — همان تیغ و تیر و کمان گوان — I, IV — ⁶ و. ⁷ I, IV —
 زای — VI — ¹⁰ تاج و طوق و — VI — ⁹ همه گنج پر در و زژ و گهر — VI — ⁸ زژ — I, IV — ¹¹ I, IV —
 چو — I, IV, VI — ¹² سرخه — B — здесь и ниже имя ¹³ فراوان سخنها — I, IV, VI — ¹⁴ B — عشرة آلاى فارس —
¹⁵ بر — IV — ¹⁶ T — ¹⁷ IV — ¹⁸ I, IV, VI — ¹⁹ I, IV, VI, T — ²⁰ بجزنگت — ²¹ IV — ²² I, IV, VI — ²³ I, IV, VI, T —
 доб. б.:

بجایی که پرخاش جوید پلنگ [بسنک — VI] * سگ کارزاری نیاید [نسند — T] بجزنگ

20 доб. на полях бб.: ²¹ I, IV — ²² I, IV — ²³ IV — ²⁴ I, IV, VI — ²⁵ I, IV, VI, T — ²⁶ I, IV, VI, T —

چنین گفت سرخه که ای شهریار * ز جان تهمتن برآرم دمار
 فرامرزا دست بسته چو سنگ * بگردن نهاده ورا پالهننگ
 بیارم بدرگاه افراسیاب * سر نیزه بگذارم از آفتاب
 بجایی²⁷ که پرخاش جوید پلنگ * سگ کارزاری نیاید بجزنگ (повтор)

یکی نیوزه زد بر کمر بند او
 چنان برگرفتشی ز زین خدنگ²
 بیفگند بر خاک و آمد فرود
 سر نامه دور کرد از تنش
 چنین گفت کاین⁵ سر کین نخست
 همه بوم و بر⁸ آتش اندر فگند
 یکی نامه بنوشست نزد پدر
 که چون بر¹⁰ گشادم در¹¹ کین و جنگ¹²
 بکین سیاوش بریدم سرش
 و زان سو نوندی پیامد¹⁵ براه¹⁶
 که آمد بکین رستم پیلتن
 و رازدارا سر بریدند زار¹⁸
 سپند را سراسر بهم بر زدند
 چو بشنید افراسیاب این سخن

که بگسست زیر زره بند¹ او
 که³ گفتی یکی پشه دارد بچنگ
 سیاوش را داد چندی درود
 پر از خون بیالود⁴ پیراهنش
 پراگنده شد⁶ تخم پر خاش و⁷ رست
 همی دود بر شد بچرخ بلند
 ز کار و رازاد پسر خاش⁹
 و را برگرفتیم ز زین پلنگ¹³
 بر افروختیم¹⁴ آتش از کشورش
 بنزدیک سالار توران سپاه
 بزرگان ایران¹⁷ شدند انجمن
 برانگیخت¹⁹ از مرز توران دمار²⁰
 به بوم و بوم²¹ آتش اندر زدند
 غمی شد ز کردارهای²² کهن²³

2690

2695

1 I, IV, VI — پیوند و خفتان و پیوند — I, IV, VI
 2 I, IV, VI — پلنگ — IV — گشت — I, IV, VI —
 3 I, IV, VI — گشت — I, IV, VI —
 4 I, IV, VI — گشت — I, IV, VI —
 5 VI — کاینک — I, IV, VI —
 6 I, IV, VI — تخم و از خاک — T — تخم و پر خاش
 7 I, IV, VI —
 8 I, IV, VI —
 9 VI — پر خاشگر — B — перевод
 бб. 2692—2698 отсутствует; бб. 2699—2712 переданы сокращенно, как и последующий эпизод
 битвы Фарамурза с Сурха (бб. 2713—2762), и только бб. 2726—2734 даны в переводе и подробном
 пересказе. 10 I, IV, VI — ایدر — 11 VI — سر — 12 I — جنگ — 13 Л —
 14 I, IV, VI — خدنگ — 15 I, IV, VI — برون شد نوندی — 16 VI — ز راه — 17 I —
 بزبان بزرگان — 18 I, IV, VI —
 19 I, IV, VI —
 20 VI —
 21 IV —
 22 I, IV, T —
 23 I, IV, T —
 доб. бб.:

که بشنیده بود از لب بخردان * از اخترشناسان وز موبدان
 ز کشور سراسر مهان را بخواند * درم داد و گنج کهن برفشانند
 VI — доб. те же бб., но для второго дает вариант:

زمین را ز خون¹ رود چیه خون کننید
 بکین³ سیاوش دل آگنده ام
 فروریخت ناکار دیده گروی
 مگر بز دلیم کم شود درد و خشم⁵
 نهاده⁶ بگردن درون⁹ پالهنگ
 کشندم دو بازو¹¹ بگم کهند¹²
 برانگیزم اندر جهان رسته خیز
 حرامست بر من می و جام و¹⁴ بزم
 چو زان¹⁶ گونه آواز¹⁷ رستم شنود
 تو گفستی که میدان برآمد¹⁹ بجوش
 تو²¹ گفستی زمین شد بکام²² هژبر
 یلان برکشیدند تیغ²³ از نیام
 دم زای رویین²⁴ و²⁵ رویینه خیم
 بدریا تو گفستی بجوش آمد آب
 ز نیزه هوا مانند اندر کمین
 زمین و زمان دست خون را²⁷ بشست
 بپیشش اندرون اختر کاویان
 ز گردان²⁸ شمشیر زن کابلی

ز دلها همه ترس بیرون کنید
 بیزدان که² تا در جهان زنده ام
 بران تبشت ز زمین⁴ کجا خون اوی
 بمالید خواهم همی روی و چشم⁵
 و گر همچنانم بود⁷ بسته چنگ
 بخاک اندرون خوار چون¹⁰ گوسفند
 و گر نه من و گرز و¹³ شمشیر تیز
 نمیند دو چشمم مگر گرد رزم
 بدرگاه هر پهلوانی که بود¹⁵
 همه برگرفتند با او¹⁸ خروش
 ز میدان²⁰ یکی بازگ بر شد باپر
 بزد مهره بر پشت پیلان بجام
 برآمد خروشیدن گاو دم
 جهان پر شد از کین افراسیاب
 نید جای پوینده را²⁶ بر زمین
 ستاره بچنگ اندر آمد نخست
 بستند گردان ایران میان
 گزین کرد پس رستم زابلی

بدان - T⁴ بدرد - I, IV, VI³ بدین کینه - I, IV, VI² همه - VI¹; بخون - I, IV¹
 I⁸ - پرو - T; بززد - VI⁷; زبرد - II⁷ درد اوی - I, IV⁶ چشم و روی - I, IV⁵ شیخ بی‌نم
 بخاک - VI¹⁰; بخاک افگند خوار چون - I, IV, T¹⁰ برم - T¹⁰; زدم - VI⁹; زیکی - I, IV⁹ نهادن
 : б. доб. VI¹² به بندند دستم - VI¹²; زدو دستم بسته - I, IV, T¹¹ اندرون خاک تا
 به خنجر ببرد سرم را ز تن * تنم را کند کام شمشیران کفن
 کنارنگ با پهلوان هر که - T¹⁵ بر جان من جام - I, IV¹⁴ و - VI¹³ оп.
 یکسر - I, IV, VI¹⁸ گفتار - I, IV¹⁷ کزان - IV¹⁶ но нашими рук. не поддерживается. بود
 - I, IV, VI²³ کنام - I, IV, VI²² که - VI²¹ از ایران - I, IV, VI²⁰ در آمد - I, IV, VI¹⁹
 بدرا - I, IV, VI²⁷ نوبنده - IV²⁶ و - I²⁵ سرغین - I, IV²⁴ سپه تیغ کین برکشید
 کردار - IV²⁸

- همی¹ جنگ با چشم گریبان کنم
 ننگه کرد کاوس بر³ چهر او⁴
 نداد ایچ پاسخ مر اورا ز شرم
 2625 تهمتن برفت از بر تخت اوی
 ز پرده بگیسوش⁷ بیرون کشید
 بخنجر بدو نیم کردش براه
 پیامد بدرگاه با سوگ و درد
 همه شهر ایران بماتم شدند
 2630 چو یک¹¹ هفته با سوگ و با آب چشم¹²
 بهشتم بزد نای رویین و کوس
 چو فرهاد و شیدوش و گرگین¹⁴ و گیو
 فریبرز کاوس دژنده¹⁶ شیر
 فرامرز رستم که بد پیشرو
 بگردان¹⁸ چنین گفت رستم که من
 2635 که اندر جهان چون سیاوش سوار
 چنین کار یکسر مدارید خرد

کنون من دل و مغز تا زنده ام * بکین سیاوش بیباگنده ام [پراگنده ام — IV]
 VI — доб. тот же б. с вар. второго мисра: T — доб. два бб.

چنان — I⁵ اوی — I, IV, VI⁴ در — I, IV, VI³ ویران — IV² همه — I, IV, VI¹
 چنان آتش تیز و — VI; چنان اشک خونین با مهر اوی — IV; اشک خونابه از مهر اوی
 از جای — VI; بر تخت — I, IV⁸ بیگسوش — I, IV⁷ کاخ — T; خانه — LI⁶ آن مهر اوی
 با — LI¹² بیک — I, IV, VI¹¹ دو دیده دو — I, IV, VI¹⁰ . B — перевод мисра отсутствует.
 با — I, IV, VI¹⁴ با — IV, VI¹³ با سوگ و آب — IV; با سوگ با آب — I; سوگ و باب چشم
 فی: и далее не упоминая имен: و فرهاد و شیدوش — B; و شید و چو گرگین — VI; زگرد بهرام
 گسستم — VI; چو گرگین میلاد — I, IV¹⁵ جمیع الاصبهیدین و القواید و الامراء و الأجناد
 — б. оп.; I, IV, VI, T¹⁷ فریبرز بن کاوس — B; و بهرام — T; و رهام — I, IV, VI¹⁶ و خرد
 B — перевод б. отсутствует; ср. б. 2657 текста. I, VI¹⁸ بدیشان — IV; بایشان — I, VI¹⁹
 که این — I, IV, VI²⁰ خوار — VI²¹ I, IV, VI²² обратный порядок мисра.

- 2610 به‌دادار دارنده سوگند خورد
 نباشد بشویم سرم را² ز خاک
 کله ترگ⁴ و شمشیر جام منست
 چو آمد بنزدیک⁷ کاوس کی
 بدو گفت خوی بد ای شهریار⁸
 ترا مهر سودا¹⁰ و بدخوی
 کنون آشکارا بمبینی همی 2615
 از اندیشه خرد و شاه¹¹ سترگ
 کسی کو بود مهتر انجمن¹⁴
 سیاوش بگفتار¹⁵ زن شد بماد
 دریغ آن بر¹⁸ و برز و بالای او¹⁹
 2620 دریغ آن گو نامم‌رده سوار
 چو در بزم بودی بهاران بدی
- که هرگز تنم بی‌سلیح نبرد¹
 همه بر تن غم بود سوگ‌نیاک³
 بمبازو خم خمام دام⁵ منست⁶
 سرش بود پر خاک و پر خاک پی
 پراگندی و تخمت آمد بمبار⁹
 ز سر برگرفت افسر خسروی
 که بر موج دریا نشیننی همی
 پیامد بما بر¹² زیانی¹³ بزرگ
 کفن بهتر اورا ز فرمان زن
 خجسته زنی¹⁶ کو ز مادر نژاد¹⁷
 رکیب و خم خسرو آرای او¹⁹
 که چون او نمینند دگر روزگار²⁰
 برزم افسر نامداران بدی²¹

1 Б — соединяет этот б. с б. 2613, а бб. 2610—2612 оп. 2 I, IV —

نباشد نه رخ را بشویم [IV —] بدین سوگ ناک — I, IV, VI 3

نباشم نه رخ را بشویم — VI 4 I, IV, T — خود 5 I, IV — نام 6 I, IV, VI, T — доб. б.:

مگر کین آن شهریار جوان * بچویم [بخواهم — VI] ازان ترک تیره روان

VI — خوی بد شهریار — Л, VI 8 چو بر تخت به نشست — VI 9

چو آمد بر تخت — I, IV 7 و خوی — T; خرد شاه — VI; خوی شاه — I, IV 11 عشق سوداوه — I, IV, VI, Б 10

بخت آورد بار 12 I, IV — شاه 13 VI — زمان 14 VI — ارجمند 15 IV и T —

گفتار — VI 16 VI — انوشه کسی — VI 17 I, IV, VI, T — доб. бб.:

ز شاهان کسی چون سیاوش نبود * چو او زاد و آزاد و خامش نبود

دریغ آن سر [بر — IV, VI] و بازو و یال اوی * دریغ آن بر و چنگ [سر و ترگ — VI] و گوپال اوی

VI — خم خسروی پای اوی — I, IV 19 رخ — I, IV 18

دریغ آن خم خسروی پای اوی * چو بر گاه بودی درافشان بدی

IV — چو در جنگ بودی سرافشان بدی — I 21 I, IV, VI — б. оп; T — var. б.

20 چو بر گاه بودی درافشان بدی * چو در جنگ بودی سرافشان بدی

(ср. разночтение по I); I и IV — доб. еще б;

چو درّاج زی‌سر گیلان با تذر و
 به پیشه درون² برگ گلنار زرد³
 نه فریادرس بود و نه خواستار
 سر نامداری⁵ نگون شد ز گاه
 بخاک اندر آمد ز تخت بلند
 بدان سوگ بسته بزاری میان
 زبان از سیاوش پسر از یاد کرد
 چو شاپور و فرهاد و رهام⁸ شیر
 همه خاک بر سر بنجای کلاه

بنالد همی بلبل از شاخ سرو
 همه شهر¹ توران پسر از داغ و درد
 گرفتند شیون بهر کوهسار⁴
 چو این گفته بشنید کاوس شاه
 بر و⁶ جامه بدرید و رخ را بکند
 2595 گرفتند با مویه⁷ ایرانیان
 همه دیده پسر خون و رخساره زرد
 چو طوس و چو گودرز و گیو دلیر
 همه جامه کرده کبود و سیاه

بنزدیک سبالار گیتی‌فروز
 همی خاک تیره برآمد بجوش
 همه جامه⁹ خسروی کرد چاک
 ز زابل¹¹ بزاری برآمد خروش¹²
 همی ریخت¹⁴ خاک از بر شاخ¹⁵ و یال
 بهشتم برآمد ز شیپور دم
 ز کشمیر و کابل شدند انجمن
 دو دیده پسر از آب¹⁸ و دل کینه‌جوی
 همه²⁰ جامه²⁰ پهلوی بردرید

پس آگاهی آمد سوی نیمروز
 26:0 که از شهر ایران برآمد خروش
 پراگند⁹ کاوس بر یال¹⁰ خاک
 تهمتن چو بشنید زو رفت هوش
 بچنگال رخساره بشخود¹³ زال
 چو یک¹⁶ هفته با سوگ بود و دژم
 2605 سپاهی فراوان بر¹⁷ پیلتن
 بدرگاه کاوس بنهاد روی
 چو نزدیکی شهر ایران¹⁹ رسید

1 I, IV—چوم 2 VI—درون T—به باغ اندرون—3 I, IV, VI, T—повт. здесь б. 2376:

یکی طشت بنهاد ز زین گروی * بپیچید چون گوسفندانیش روی
 и соответственно меняют первое мисра след. б. 4 I, IV, VI, T—شاهوار—
 تاجداران—I؛ نامداران—5 Л—
 6 I, IV, VI, T—سبک—7 Л—نوحه—8 I, IV و T—بهرام—9 خرد—VI—
 10 I, IV, VI و T—تاج—11 IV—زابل—12 VI—б. стоит после б. 2605. 13 I, IV,
 VI, T—بیک—14 I, IV, VI, T—پراگند—15 I, IV, VI—تاج—16 I, IV, VI—
 17 I, IV, VI—دیر—18 I, IV, VI—سپه سر بسر بر در—19 VI—توران—20 I, IV—دگیر

نمیند همی لشکر¹ شهریار²
مگر³ پیش مژگانش آید سنان
همان شسست بدخواه کردش بپند
همش لحن بلبل هم آوی شیر
نگیرم بجز⁸ یاد تابوت و تاشست⁹
همان تیغ بزند¹⁰ پارسی
گل نارون¹¹ خواهد و شاخ سرو
که چندان زمان یابم از روزگار
بمانم بگیتی یکی داستان
ز من جز بنیکی نگیرند یاد
که با تیغ تیزست¹³ و با افسرست¹⁴
سراینده¹⁶ خاک پای وصی
چنان دان که خاک پی حیدرم¹⁷
بدین اندرون هیچ گفتار نیست
نگر تا چه گویند¹⁸ سراینده مرد¹⁹

همان دیده بان بر سر کوهسار
کشیدن ز دشمن نداند عنان
2575 گراینده⁴ تیزپای نوند
همان گوش از آوای او گشت⁵ سیر
چو برداشتم⁶ جام⁷ پنجاه و هشت
دریغ آن گل و مشک و¹⁰ خوشاب سی
نگردد همی گرد نسریں تذر
2580 همی خواهم از روشن بردگار
کزین نامور نامه باستان
که هر کس که اندر سخن داد داد
بدان گیتیم نیز¹² خواهشگرست
[منم بنده اهل¹⁵ بیت نبی
2585 [پرین زادم و هم برین بگذرم
ابا دیگران مرا کار نیست
بگفتار دهقان کنون باز گرد

۱۳

که شد روزگار سپاوش تماه²⁰
جدا کرد سالار آن ازچمن
بریدند سر زان تن شاهوار²¹

چو آگاهی آمد بکاوس شاه
بکردار مرغان سرش را ز تن
2590 ابر بی گناهش بخنجر بزار

گرازنده آن — 1 Так в Л, VI; I — 2 I, IV — 3 بی شمار — 4 لشکری — 5 IV —
6 سراینده برگشت از آواز — 7 سراینده ز آواز برگشت — 8 I, IV — 9 گرازنده — 10
پارسی — 11 VI — 12 оп. و — 13 VI — 14 دشت — 15 I, IV, VI и T — 16 مگر — 17 VI — 18 نام — 19 برداشتم
16 I, IV و — 15 VI — 16 доб. — 17 با منبرست — 18 Так в VI; Л, I, IV и T — 19 ذو الفقار — 20 T — 21
17 I, IV, VI — 66. 2585 و 2586 оп.; повтор (интерполяция)
20 I, IV, VI — 66. 100 و 112 раздела добавочного б. по рук. VI к б. 118 того же
21 VI — 18 گویند — 19 L — 20 I, IV, VI, T (ср. прим. 4 к б. 2593) —
21 سپاه — 22 IV —

ازاین بی گناهی پیش نخچیروار [نخچیرزار — IV, VI] * گرفتند شیون بهر کوهسار

گیما بر ³ چمن سرو آزاد شد ²	همه خاک آن شارسرستان شاد ¹ شد ²
بایر اندر آمد درختی ز گرد ⁴	ز خاکی که خون سیاوش بخورد
همی بوی مشک آمد از مهر او ⁶	نگاریده بر برگها چهر او ⁵
پرستش گه ⁸ سوگواران بدی	بدنی مه نشان ⁷ بهاران بدی
ستازد ز ¹⁰ فرزندان پستان شیر	چنین است کردار این گنده ⁹ پیر
بخاک اندر آرد سرش ناگهان ¹¹	چو پیوسته شد مهر دل بر جهان
بباغ جهان برگ انده مپوی	تو از وی ¹² بجز شادمانی مجوی
نمپینی ¹⁴ همی روزگار درنگ	اگر تاج داری و گر دست تنگ ¹³
بجز تنگ تابوت جای تو نیست	مردجان روان کین سرای تو نیست
بر امید گنج جهان آفرین ¹⁵	نهادهن چه باید بخوردن نشین
مده می که از سال شد مرد مست ¹⁷	چو آمد ¹⁶ بنزدیک سر تیغ شست
پراگنده شد مال ¹⁸ و برگشت حال	بجای عنانم عصاد داد سال

همه خار آن - T؛ همی خاک آن بوم بر شاد - IV؛ همی خاک آن بوم و بر شاد - I¹
 I, 4 در - T؛ و VI - 3. Б - перевод бб. 2561-2570 оп. I, IV, VI и T - 2. شهر شمشاد
 I, IV, VI - доб.: یکی سبز گرد - VI؛ یکی شیرمرد - IV:

برآمد درختی از آنجایگاه * ز خون سیاوش فرخنده شاه
 VI - 8. بسان - I, IV, VI - 7. همی بوی مهر آمد از بوی اوی - VI - 6. رنگ و بوی - VI - 5
 T - ز اندر آید همی ناگهان - I, IV, VI - 11. که پرورد - VI - 10. چرخ - I, IV, T - 9. پرستش گهی
 نه بینم - I, IV, VI - 14. عیش تنگ - VI؛ کفش تنگ - I, IV, T - 13. از تو - I, IV, VI - 12. доб. б.
 I, IV, T - доб. бб.: که خواهد تهمتن بتوران زمین - VI - 15:

ز گیتی ترا شادمانیست بس * که او هیچ مهری ندارد بکس
 یکی را سرش برکشید تا بهماه * فراز آورد ناگهش [راستش - IV] زیر چاه
 چنین است کردار چرخ برین * گهی این بر آن و گهی آن بر این
 ز خون سیاوش گذشتم بکین * به آوردن شاه ز توران زمین
 هذا منتهی الخبر عن مقتل سیاوخش و ما
 اتصل به و الآن نشرع فی ذکر نهوض الایرانیة لطلب الثأر و تغلیصهم لکیخسرو عن
 ب - доб. (ср. последний б. разночтения по I, IV): تلک الدیار و ما یتعلق بذلک إن شاء الله تعالی
 VI - 17. آید - VI - 16. B - 66. 2571-2585, содер-
 жашце жалобы Фирдоуси на свою старость, отсутствуют. VI - 18. سال

- 2535 زمانی چنان بود¹ بگشاد چهر
 بپرسید کای³ نورسیده جوان⁴
 بر⁶ گوسفندان چه گردی همی
 چنین داد پاسخ که نخچیر نیست
 بپرسید بازش ز آموزگار
 بدو¹⁰ گفت جای که باشد پلنگ
 2540 سه‌دیگر بپرسیدش از مام و باب
 چنین داد پاسخ که درنده شیر
 بخندید خسرو ز گفتار اوی
 بدو¹⁶ گفت کین¹⁷ دل ندارد بجای
 2545 نیاید همانا بد و نیک ازوی
 رو این را²⁰ بخوبی بمادر سپار
 گسی کن²¹ بسوی سیاوش گرد

1 I, IV, VI—доб. و 2 VI—اندر افگند 3 I, IV, VI—گفت ای 4 I, IV, VI—
 VI—چپه داری خبرها ز روز [بروز—IV] و شبان 5 I, IV—الراعی الجديد—сп. Б; شبان
 کیف ینقضی علیک—сп. Б; IV—обратный порядок мисра; چپه آگاهی استمت بروز و شبان
 بز و میش را چون شمردی—T 7 تو با—I, IV, VI—و 8 ولماذا تدور خلف الغنم؟ I—
 کمان و—IV; کمانرا زه و تیر—I; сп. Б—перевод мисра: کمان و زه و تیر—T; کمان دل تیر—VI;
 لا نشاب و 9 لا قوسى 10 بد و نیک و از—I, IV, VI 11 چنین—VI 12 I, IV, VI—کان النمر مزق قلب الرجل الجریء—
 ب; 13 VI—میرزا و 14 B—میسرا передано так: توران و عن ایران و 15 VI—
 VI—доб. 66.: VI—الکلب لا یغلب الأسد—B; نیاید بزیر
 بخندید شاه و چو گل برشگفت * بنرمی بکیخسرو آنگاه گفت
 دبیری بخواهی تو آموختن * ز دشمن بخواهی تو کین سوختن
 بدو گفت در شیر روغن نماند * شبانرا بخوایم من از دشت راند
 کینه—VI 19 آورد پای—VI 18 این—VI 17 چنین—I, IV 16 I, IV, VI—
 سرهما—B; فرستش—I, IV 21 شو این را—VI; شو اورا—I, IV 20 جنگ جوی

نه هرگز برو بر زخم تپیز¹ دم
 که ای دادگر شاه بسی یار و جفیت²
 کنون یافت آرام جان و قنم³
 رخی ارغوان و دلی⁵ شادمان
 چو رزم⁶ آورد پاسخش سوز کن
 مگردان زبان جز به بیگانگی⁸
 یک امروز بر تو مگر بگذرد
 بیستش کیانی کمر بر میان⁹
 برو¹⁰ بر نشست آن گو پاک مغز
 جهانی برو دیده کرده پر آب
 که آمد نوآیین یکی پیشگاه¹³
 سپهدار پیران ورا پیشش برد
 نیارا رخ از شرم او شد پر آب¹⁵
 بدان شاخ و آن فتر¹⁸ و اورنگ او
 همی گشت رنگ رخش ناپدید
 ز جان جوان پاک بگسست امید²¹

که ناید بدین کودک از من ستم
 زمین را بموسید پیران و گفت
 برین بند و سوگند تو ایمنم
 و زانجا بر خسرو آمد دمان⁴
 بدو گفت کز دل خرد دور کن
 مرو پیشش او جز به دیوانگی⁷
 مگرد ایچ گونه بگرد خرد
 بیسر بر نهادش کلاه کیان
 یکی باره گام زن خواست نغز
 بیامد بدرگاه افراسیاب
 روارو¹¹ برآمد که بگشای راه¹²
 همی رفت پیش اندرون¹⁴ شاه گرد
 بیامد بنزدیک افراسیاب
 بران خسروی¹⁶ یال و آن چنگ او¹⁷
 زمانی¹⁹ نگه کرد و نیکو بدید²⁰
 تن پهلوان گشت لرزان چو بید

2520

2525

2530

1 IV — و یاد 2 I, IV — доб. бб.:

بروی زمین بر چو تو شاه نیست * بخوبی رخت بر فلک ماه نیست
 به نیکو خرد رهنمای تو باد * زمین و زمان خاک پای تو باد
 VI — به نزدیک کیخسرو. آمد دمان — 4 I, IV — б. оп. 3 I, IV, VI, T — доб. второй б. T — доб.
 7 IV, VI 6 VI — جنگ 5 I, IV, VI — بدل 8 I, IV, VI — بیگانگی — 9 б — бб. 2526—2531 переданы одной фразой:
 ز درگاه شاه — 12 VI — زواره — 11 VI — بران — 10 VI — ثم خرج به حتی قدم علی افراسیاب
 بیامد به پیش اندرون — 14 VI — شه نیکوخواه — VI — کی تاجخواه — IV — زگو تاجخواه — 13 I —
 15 IV — б. оп.; I, IV, VI — доб. б.:

ازان پس نگه کرد و خیره بماند * وفارا بخواند و جفارا براند
 بدان رفتن راه — 18 I — جنگجوی — 17 VI — خسرو — 16 VI — فلما راه تعجب منه — ср. б
 ز کیخسرو — 21 I, IV, VI — اورا بدید — 20 I, IV, VI — ز بالا — 19 VI — بدان رفتن و جاه — IV
 آمد دلش نامید

و گس هیج¹ خوی بد آرد پدید² و گس هیج¹ خوی بد آرد پدید²
 بدو گفت پیران که ای شه‌ریار 2510
 یکی کودکی خرد⁴ چون بی‌هشاشان⁵
 تو خود این⁷ میندیش و بد را⁸ مکوش
 که پروردگار از پدر برترست⁹
 نخستین به پیمان مرا شاد کن
 فریدون بداد و بتخت¹² و کلاه 2515
 ز پیران چو بشنید افراسیاب
 یکی سخت سوگند شاهانه خورد¹⁶
 بدادار کو این¹⁷ جهان آفرید

وگر زو بد آید همانا پدید—VI؛ ندارد پدید—IV² و گر زانکه—IV؛ و گر زانک—I¹
 کودکی خرد—IV, VI⁴ و مه‌مصدر منه مانکره قتلناه و استرحنا منه—B³ ср. перевод
 و؛ کأنه شبهه المجنون: B—دوب.⁶ بی نشان—VI⁵ ср. T—دوب. бб.:
 کسی را که در گه شبان پرورد * چو دام و ددست او چه داند خرد
 شنیدم ز دارنده این نیز دوش * که شد آن پری‌چهره بی رای و هوش
 بچهر و بی‌الاست بابرز و فر * خرد نیستش در سر تاجور
 B—далее слова Пирāна и ответ Афрāsīyāба (бб. 2512—2521) оп., содержание их передано так:
 فأمر بإحضاره فامتنع پیران ثم استخلفه علی آلا یصیبه بمکروه فحلف له علی ذلک
 که—I¹⁰ بدترست—IV⁹ زین سان—I, IV⁸ تو این خود—VI؛ تو خود زین—IV⁷
 اگر زاده را مهر با—T؛ اگر زاده را مهر بر—VI؛ که زاده را مهر با—IV؛ زاده را مهربان
 I¹¹ T—دوب. бб.:

اگر شاه فرمان دهد در زمان * پیارم برش آن ستوده جوان
 I, T—دوب. бб.: تخت و اورند نگاه—I, IV¹³ با تاج و تخت—VI؛ با فر و تخت—I, IV¹²
 همان تور کش تخت و اورنگ بود * بدادار گیمهانشی سوگند بود
 نیما زادش هم بدیهیم و زور * بدادار بهرام و کیوان و هور
 IV, VI—دوب. те же бб. с вариантами первого мисра. второго б.:
 IV) نیما زرد اورا بدیهیم و زور: (VI) همان شاه جم را بدیهیم و زور
 شاهان—I, IV¹⁶ برآمد—IV, VI¹⁵ سنگی—I¹⁴ (VI) همان شاه جم را بدیهیم و زور
 سپهر و مه و مهر—VI؛ زمین و زمان و مکان—I, IV¹⁸ بدان دادگر کو—VI¹⁷ بخورد
 و جان

بگیری و از کس² نیایدت عار
بگردار آتش رخشی بر فروخت
پسندیده و ناسپردنجهان
که گوید که پور شبانان توی³
و زین داستان هست با من بسی⁴
همان جامه⁷ خسرو آرای خواست⁸
روانش ز بهر¹⁰ سیاوش دژم
بدو¹¹ شادمان گردش روزگار¹²
بمغز اندرون داشت با¹⁴ شاه مهر

شبانزاده را چنین در کنار¹
خردمندرا دل برو بر بسوخت
بدو گفت کای یادگار مهبان
[که تاج سر شهریانان توی
شبان نیست از گوهر تو کسی⁴
ز بهر جوان اسپ و⁵ بالای خواست⁶
بایوان⁹ خرامید با او بهم
همی پروراندش اندر کنار
بدین¹³ نیز بگذشت چندی سپهر

کس آمد ز نزدیک افراسیاب¹⁷
گذشته سخنها فراوان¹⁹ براند
بپیچید وز غم همی بگسلم²⁰
تو گفتی²¹ مرا روز شد ناپدید
ز رای و خرد²² این کی اندر خورد
نشاید گذشته که آن ایزد است²⁶
زید²⁷ شاد و ما نیز باشیم شاد

شب¹⁵ تیره هنگام آرام و خواب¹⁶
بران تیره گی¹⁸ پهلوان را بخواند
کز اندیشه بد همه شب دلم
ازین کودکی کز سیاوش رسید
تیره فریدون شبان پرورد
ازو²³ گر نوشته بمن بر²⁴ بدست²⁵
چو کار گذشته نیارد بیاد

نوازی و از من - VI؛ نوازی همی خود - IV؛ نداری همی و - I² بر کنار - IV¹
اسپ ره دار - VI⁶ و - I, VI و T⁵ (без рифмы). IV⁴ بسی (без рифмы). I, IV, VI و T - б. оп.³
الی ایوانه - B؛ پنخانه - VI⁹ همه جامه خسروی کرد راست - IV⁸ مایه - VI⁷ خاست
I, IV, VI و T - доб. б.: I, IV, VI و T - доб. б.:
ازو دور بد [شد - VI] خورد و آرام و خواب * بدان خردی [کودکی - VI] از بیم افراسیاب
I, IV -¹⁷ خفته بهنگام خواب - VI¹⁶ شمی - I¹⁵ از - I, IV¹⁴ برین - VI¹³ بدو - IV¹³
سخنها برو بر - I, IV¹⁹ بدان تیره گی - VI¹⁸ شه نامور - I, IV¹⁸ обратный порядок мисра.
B - слова Афрасийаба передает сокращенно, перевод бб. 2504, 2505 и 2507 отсутствует. I, IV, VI - گویی²² I, IV, VI²¹
I, IV -²² ز راه خرد - VI²² بدست - I²⁶ I, VI²⁵ گر - VI²⁴ ازین - IV²³ رای بلند
زید - I²⁷ نه پیچید به پرهیز و کار ایزدست - VI؛ نگردد به پرهیز کان ایزدست - IV
بود - T؛ ز بد - I

بیامد² بفرمان آموزگار³
 بنالید و نزدیک پیران گذشت
 سوی پهلوان آمدم با گله
 بر⁷ شیر و جنگ پلنگان نجست⁸
 همانست و⁹ نخچیر آهو همان
 پیایوزم پهلوان بلند¹⁰
 نماند نژاد و هنر در نهفت
 بیامد بر خسرو شیرفش¹²
 نگه کرد پیران فرّ و چهر¹⁴
 همی گفت با داور پاک راز
 بتو باد رخشنده توران¹⁷ زمین
 جز از²⁰ مهربانت نخواند²¹ همی²²

چنین تا برآمد برین¹ روزگار
 شبان⁴ اندر آمد ز کوه و ز دشت
 که من زین سرافراز شیر یله
 همی کرد نخچیر⁵ آهو نجست⁶
 کنون نزد او جنگ شیر دمان
 نباید که آید برو بر گزند
 چو بشنید پیران بخندید و گفت
 نشست از بر باره دستکش¹¹
 بفرمود تا پیش او شد بمهر¹³
 بمر درگرفتیش زمانی¹⁵ دراز
 بدو گفت کین خسرو پاکدین¹⁶
 ازیرا کسی کت نداند¹⁸ همی¹⁹

2485

2490

ن другой рукой вписан ۴ I, ۳ I, IV, VI پروردگار ۳ برآمد - VI ۲ خم - VI ۱
 здесь оп., стоит после ۹ VI و - VI ۹ بجست - IV ۸ ره - I, IV ۷ درست - VI ۶ و - IV ۵
 شیرفش - VI ۱۱ من آویزم ای پهلوان بلند - VI ۱۰; قوناگه مرا آوری زیر بند - I, IV ۱۰
 نخچیر پیران - I, IV ۱۴ جوان - I, IV, VI ۱۳ شیر خورشیدوش - VI ۱۲; شاه خورشیدفش - I, IV ۱۲
 :доб. бб. I, IV, VI; فنظر پیران فی وجهه فرق له - B; بالای او پهلوان - VI; بدان پهلوان
 برافکنده سالار بر شیر [در پیش - VI] باد * بیامد جوان دست او بوسه داد
 نگه کرد پیران بدان فرّ و چهر * رخس گشت پر آب و دل پر ز مهر
 T - б. заменен тремя:

هم انگه برآمد بر او جوان * نگه کرد بالای او پهلوان
 روان گشت شهزاده مانند باد * بیامد دوان دست او بوسه داد
 چو پیران بدید آنچنان فرّ و چهر * رخس گشت پر آب و دل پر ز مهر
 خسرو - I ۱۶ زمان - VI ۱۵ فأنوه به فلما وقعت عینه علی پیران بادر و قبل یده - B
 - IV ۱۸ روی - I, IV ۱۷ ای مهتر پاکدین - VI; خسرو که ای پاکدین - IV; که ای سرافراز
 نداند - VI ۲۱ بجز - I, IV, VI ۲۰ از ایران کسی کت برآمد همی - VI ۱۹ بخواند
 ۲۲ IV - доб. б.:

بدو گفت خسرو که ای سرفراز * بنیدار من چون کت آمد نیاز

- گر ایدونك بد پیمنی از روزگار   بنیکی همو باشد آموزگنار¹
- بیامد بدر² پهلیوان شادمان
جهان آفرین را نیایش گرفت
پر اندیشه بد تا بایوان⁵ رسید
شمانان کوه قلار⁷ بخواند
2470 که این را بدارید چون جان پاک
نماید که تنگ آیدش¹⁰ روزگار
شمانرا بمخشید بسیمار چیز
بریشان سپرد آن دل و دیده را
2475 بدین¹² نیز بگذشت گردان¹³ سپهر
چو شد هفت ساله گو سرفراز
ز چوبی گمان کرد وز روده¹⁵ زه
ابی پتر¹⁶ و پیمان یکی تیر کرد
چو ده ساله شد گشت گردی سترگ¹⁸
2480 و زانجایگه شد بشیر²⁰ و پلنگ

همه نیک بودش زمان را گمان - I³ فخرج - B زبر آمد بزین - VI² IV - 6. op.
زمین - I, IV⁴ همه نیک بودش زمان توان - VI¹ همه نیک بودش گمان و دمان - IV
VI - که با برز رنجش چه - IV (так!); کت ابر ز رنجش چه - I⁶ تا بدرگه - I, IV, VI⁵
2474 текста: T - доб. здесь б. 8 قلو را - T; کلان را - I; قلانرا - VI, I⁷ که تا برز رنجش کی
بدیشان سپرد آن دل و دیده را * چنان نیک پور پسندیده را
I, IV, 9 ثم استدعی رعاة كانوا یرعون النعم فی جبل هناک و سلم الصبی الیهم - B
VI - 2471, здесь вариант б.: T - б. стоит после б. 2471, I, IV, VI - 6. op.; 11 تنگش بود - VI¹⁰ آب - VI
نهادند انگشت بر چشم و سر * به بردند بر کوه آن تاجور
I, IV, VI - 14 چندی - I, IV, VI¹³ برین - I, IV, VI¹² فتسلموه - B
IV - 18 آمد - I, IV, 17 (!) ابی تر - I¹⁶ رود - I¹⁵ بگشاد چهر [کار - I; مهر - IV]
بخمش [بجنگ - IV] گراز - I, IV¹⁹ گشتت گرد دلیر - VI; آن جوان سترگ
هم از - I, IV, VI²¹ بگرگ - VI²⁰ بخرس و گراز آمد و زخم شیر - VI; آمد و زخم گرگ

بـدیـدار¹ چـهـرش نیـاز آمـدی
 بـفـر³ و بـچـهـر و بـدـست⁴ و بـپـای⁵
 بـدو⁸ تـازـه شـد فـر⁶ شـهـریـار
 بـرـافـراز¹¹ تـاج و بـر افـراز دل
 کـزو دور شـد جـنگ و بـیـداد و کـیـن
 بـر آورد بـر لب یـکی بـاد سـرد
 بـگـفـتـار بـیـهـوده آزرده بود¹³
 سـخـنـها شـنـیدـستم از هر کـسی
 هـمـه یـاد دارم ز آـمـوزـگـار
 یـکی شـاه سـر بـر زـند¹⁵ بـا نـژاد¹⁶
 هـمـه شـهـر تـوران¹⁸ بـرنـدش نـماز
 نـدارد غـم و رنج¹⁹ و انـدیـشه سـود²⁰
 بـنـزد شـیـمان فرسـتـش بـکـوه
 بـدیـشان²² سـپـرده ز بـهـر چـیـم
 ز کار گـذـشـته نیـمـایدش²⁴ یـاد
 هـمـه²⁵ نو شـمـرد این سـرای کـهن²⁶
 درازست در کام و شـسـت تو²⁹ نیـست

اگر تور را روز باز آمـدی
 فریدون گردست² گویـی بـجـای
 2450 بر ایوان⁶ چـنو کس نیـمـند نـگار⁷
 از انـدیـشـه¹⁰ بـپـرداز دل
 چـنـان کـرد روـشن جـهـان آفرین
 روانـش ز خـون سـپـاوش بـدرد
 2455 پـشـیـمان بـشد زان کـجا¹² کـرده بود
 بدو گـفـت مـن زین نوآمـد بسی
 پـر آشـوب جـنگـست زو¹⁴ روزگـار
 که از تـخـمـه¹⁷ تور وز کـیـقـبـاد
 جـهـانـرا بـمـهـر وی آید¹⁷ نیـاز
 2460 کـنـون بـودنی هـرچ بـایـست بود
 مـداریدش انـدر²¹ مـیان گـروه
 بـدان تا نـداند که مـن خـود کـیـم
 نیـمـاـوزد از کس خـرد گـر²³ نـژاد
 بـگـفـت آنـچ یـاد آمـدش زین سـخـن
 2465 چـه سـازی که²⁷ چـاره بـدست²⁸ تو نیـست

¹ IV—доб. و ² VI—اگر دست ³ VI—بدست ⁴ VI—بفر ⁵ I, IV—б. стоит после б.
 2451. ⁶ I, IV, VI—بایوان ⁷ IV—بکار ⁸ VI—برو ⁹ VI—چهره ¹⁰ VI—دل ¹¹ I, IV,
 VI и T—ببفروز ¹² I, IV—خود از بد که خود ¹³ I, IV, VI—بود ¹⁴ I, IV, VI—دم از شهر توران برآورده بود
 2464 текста: ¹⁵ I, IV, VI—برکشد ¹⁶ I, IV—доб. здесь б. ¹⁷ I, IV, VI—و جنگ است از
 بـگـفـت این و یـاد آمـدش آن سـخـن * هـمـی نو شـمـرد این سـرای کـهن
 24 IV—¹⁸ I, IV, VI—درد ¹⁹ VI—بایران و توران—T ²⁰ I, IV, VI—همه شهر ایران—²¹ I, IV, VI—آمد
 б. оп. ²² I, IV, VI—مدار ایدرش در—²³ I, IV, VI—بدین سان—²⁴ I, IV, VI—نیاموزدش خود خرد با—
 VI—²⁵ I, IV, VI—همی نیامدش ازان کار و کردار—²⁶ I, IV, VI—نیاموزدش خود خرد با—
 IV—²⁷ I, IV—چو ²⁸ IV—بنزد—²⁹ I, IV—
 و در دام و شـسـت تو—T ³⁰ I, IV, VI—ز او را ز مرد تو—VI ³¹ I, IV, VI—ز ماه اور مزد تو—IV

- سیاوش را دیدم اکنون¹ بخواب
 که گفتمی مرا چند خسپی مپای³
 همی رفت گلشهر تا پیش ماه⁵
 بدیدد و بشادی سمک باز گشت
 پیامد بشادی بپیران⁷ بگفت
 یکی اندر آی و¹¹ شگفتی بمین
 تو¹² گویی نشاید مگر تاج را
 سپهبد پیامد بر شهریار¹⁵
 بران برز و بالا و آن شاخ و یال
 ز بهر سیاوش دو دیده پر آب
 چنین گفت با نامدار¹⁸ انجمن
 نمازم که یازد بدین²⁰ شاه چنگ
 بدانکه که بنمود خورشید چهر²¹
 چو بیدار شد پهلوان سپاه
 همی²⁵ ماند²⁶ تا جای پردخت شد
 بدو گفت خورشیدش مهتر
 بدر بر²⁸ یکی بنده بفرود دوش²⁹
 نمازد ز خوبی جز از تو³² بکس
- 2435
 2440
 2445
- درخشان تر از بر² سپهر آفتاب
 بچشن جهانجوی⁴ کیخسرو آی
 جدا گشته⁶ بود از بر ماه شاه
 همانگاه گیتی پر آواز گشت
 که اینست⁸ بآیین⁹ خور و ماه¹⁰ جفت
 بزرگی و رای جهان آفرین
 و گر¹³ جوشن و ترگ¹⁴ و تاج را
 بسی آفرین کرد و بردش نثار
 تو گویی برو بر¹⁶ گذشتست سال
 همی کرد نفرین بر¹⁷ افراسیاب
 که گر بگسلد زین سخن جان من¹⁹
 مرا گر سپارد بچنگ نهنگ
 بخواب اندر آمد سر تیره مهر²²
 دمان²³ اندر آمد بنزدیک شاه²⁴
 بنزدیک آن نامور تخت شد
 جهاندار و²⁷ بیدار و²⁷ افسونگرا
 تو³⁰ گفتمی ورا مایه دادست هوش³¹
 تو گویی که بر گاه شاهست و بس³³

درفشان و چون بر—IV؛ درفشان ازو چون—I² این دم—T؛ امشب—I, IV, VI¹
 بشد گلشهر نزدیک ماه—I, IV⁵ جهاندار—I, IV, VI⁴ بجای—VI؛ زپای—IV³
 اندر—I, VI¹¹ و—оп. و—л¹⁰ نوآیین—I⁹ اینک—VI⁸ و پیران—VI⁷ کرده—VI⁶
 گرز—T؛ خود—I, IV¹⁴ و یا—VI¹³ که—VI¹² ایدر آی این—IV؛ آی این
 زبه—л¹⁷ تو گفتمی برو بر—IV, VI؛ تو گفتمی بدو بر—I¹⁶ بر کردگار—I, IV, VI¹⁵
 —IV, VI²⁰ که گر زین سپس بگسلد جان ز من—VI¹⁹ نامور—I, IV, VI¹⁸ علی—Б
 دوان—I, IV²³ تیره میخ—VI؛ تبیغ و میخ—IV؛ تبیغ میخ—I²² تبیغ—I, IV, VI²¹ برین
 و—оп. و—VI²⁷ بود—л, I, IV и T²⁶ همو—I²⁵ پیامد دمان تا به نزدیک شاه—VI²⁴
 بخوبی بجز—I, IV, VI³² مایه دارست هوش—VI³¹ که—IV³⁰ پیش—VI²⁹ بد—VI²⁸
 بگهواره ماهست و بس—T³³ ز خوبی بگیتی—T؛ تو

همانا که این درد و رنج¹ اندک است
 پیپیش تو آرم بدو ساز بد
 مرا کردی از خون او بی نیاز³
 از اندیشه و درد آزاد شد⁵
 بسی نیز بر⁶ روزبانان شمرد⁷
 خروشان همه⁸ درگه و انجمن
 که این خوب رخ را بماید نهفت
 بمش و بدارش¹¹ پرستاروار
 گران شد فرنگیس گیتی فر روز¹²

2415 گر ایدونک اندیشه زین کودک است
 بمان تا جدا گردد از کالمبد
 بدو گفت زینسان که گفتی² بساز
 سپهدار پیران بدان شاد شد⁴
 پیامد بدرگاه و اورا ببرد
 2420 بی آزار بردش بسوی ختن
 چو آمد بایوان بگلشهر⁹ گفت
 تو بر¹⁰ پیش این نامور زینهار
 برین نیز بگذشت یک چند روز

۱۲

بخواب اندرون مرغ و دام و¹³ دده
 که شمعی بر افروختی¹⁵ آفتاب
 باواز گفتی نشاید¹⁷ نشست
 ز فرجام گیتی یکی یاد کن²⁰
 شب سور آزاده²² کیخسروست
 بچنبید گلشهر خورشیدفش
 خرامنده²⁴ پیش²⁵ فرنگیس شو

شبی قیرگون ماه پنهان شده
 2425 چنان دید سالار پیران¹⁴ بخواب
 سیاوش بر شمع¹⁶ تیغی بدست
 [کزین¹⁸ خواب نوشین سر آزاد کن¹⁹
 که زوز نوآیین و جشنی²¹ نوست
 سپهدار بلرزید در²³ خواب خوش
 2430 بدو گفت پیران که برخیز و رو

3 B- از انسان که سازی-IV; ازینسان که دانی-I-² رنج و آن-VI; رنج و درد-I-¹
 روانش از اندیشه-IV, I-⁵ ازو شاد شد-VI; ازان شاد گشت-IV, I-⁴ فوهیها افراسیاب
 بران [بر-I] روزبانان-IV, I-⁷ با-VI-⁶ B- перевод б. отсутствует. ; آزاد گشت
 پپای-IV, I-¹¹ در-VI-¹⁰ بایوان گلشهر-VI-⁹ خروشا همی-I-⁸ بسی بر شمرد
 ز-IV-¹⁵ توران-IV, VI-¹⁴ پپیل و-VI-¹³ جمله-IV-¹³ فرنگیس را دل بسوز-I-¹² ایستاده
 یکی یاد کن-I-¹⁹ ازین-IV, I-¹⁸ نماید-I-¹⁷ عندها-B-¹⁶ برافروخت از-VI-¹⁵ оп.;
 20 I, IV, VI-²² جشن-IV, I, VI-²¹ B. оп. ; обратный порядок мисра; سر آزاد کن-I-²⁰
 23 Л, فهذا العید المبارک قد حضر و اللیلة لیلة ضیافة کیخسرو-B. ср.; شب زادن شاه
 قومی و ادخلی علی فری کیس و انظری و B. ср.; بخردمند-IV, I, L-²⁴ Так в VI; بر-I-
 25 I, IV- نزد

- چه آمد ز بد بر تو¹ ای نیکجوی
 چرا بر دلت چیره⁴ شد رای⁵ دیو 2400
 بکشستی سیاوش را بی گناه
 بایران رسد زین بدی آگهی
 بسا تاجداران ایران زمین⁸
 جهان آرمیده ز دست بدی
 فریبنده¹⁰ دیوی ز دوزخ بچست 2405
 بران¹² اهرمن نیز نفرین سزد¹³
 پیشیمان شوی زین بروز دراز¹⁵
 ندانم¹⁸ که این گفتن بد¹⁹ ز کیست
 چو دیوانه از جای برخاستی
 کنون زو گذشتی بفرزند خویش 2410
 نجوید همانا²⁴ فرنگیس بخت²⁵
 بفرزند²⁶ با کودکی در نهان
 که تا زنده بر تو نفرین بود
 اگر شاه روشن کند جان من

این کار—VI؛ اختر این—IV؛ از اختر این—I³ چه آورد—VI² بروی تو—VI¹
 دلت راه—VI؛ دلت ترمی—I, IV⁶ خیره—I, IV, VI⁵ خیره—II, IV⁴ و این
 VI—؛ آیند ایدر بکین—I, IV⁹ کز ایران زمین—VI⁸ بگریند بر تخت شاهنشهی—VI
 دل—VI؛ دل شاه ازین سان بچست—I, IV¹¹ فروزنده—VI¹⁰ آمد پر از درد و کین
 IV—؛ پییچید رایت—I, VI¹⁴ بود—I, IV¹³ بدان—II¹² شاه توران بچست
 بروز دراز—IV¹⁷ نشیننی نهانی—I, IV, VI¹⁶ خود براه دراز—VI¹⁵ پیچید راحت
 I, IV—²¹ VI—ب. оп. ²⁰ II—را. оп. (неразобранное слово). ¹⁹ VI—من ¹⁸ I, IV—بدانی
 2408—2409; Б—сокращает бб. 2408; б. стоит после б. I, IV—²³ به پیمان و—VI؛ به تیمار و
 дальнейшие слова; و طفق یعنقه و یوبغه حتی انتهی الی الحدیث فری کیس: так
 و قال إن کان عرض الملک فی قتلها ألا یظهر منها ولد ینسب: (بب. 2410—2416) Pirāna
 الی سیاوش فانی أحملها الی منزلی فاذا وضعت الیک ما وضعت فتری فیہ رأیک
 IV—²⁷ مفرمای—VI²⁶ نجوید فرنگیس برگشته بخت—I, IV²⁵ همانا نخواهد—VI²⁴
 مر اورا سوی خان من—VI²⁹ پس—VI²⁸ نهان

- بدرگاه بردند مویزش کشان
 2385 جهانی بدو کرده دیده پر آب
 که این هول کاریست با درد و بیم
 زنند و شود پادشاهی تپاه
 ز آخر بییاورد² پس پهلوان
 خود و گرد رویین و فرشیدورد
 بدو روز و دو شب بدرگه رسید
 2390 فرنگیس را دید چون بیمهشان
 بچنگال هر يك یکی تیغ تیز
 همانگاه پیران پیامد چو باد
 چو چشم گرامی بپیران رسید
 بدو گفت با من چه بد ساختی
 2395 ز اسپ اندر افتاد پیران بچاک
 بفرمود تا روزبانان در
 پیامد دمان پیش افرسیاب
 بدو گفت شاهها انوشه بدی¹⁸

ز به بردند - I² I, IV, VI-66. 2385-2386 интерполированы между бб. 2391 и 2392. 3 I-
 از اسپان چو ده آزموده گوان - IV از اسپان تازی دو ده را روان - I³ نیماورد - IV
 VI-б. оп. 4 VI- درد 5 VI- سخت مردم کشان - I, IV, VI и T-здесь интерполированы ва-
 рианты бб. 2385-2386 (см.):

همه دل پر از درد و دیده پر آب * ز کردار بدگوهر افراسیاب
 که این [با- VI] هول کاریست با ترس و بیم * فرنگیس را بر زدن [بریدن فرنگیس را - VI] بر دونیم
 ز قندی شود پادشاهی تپاه * مر اورا نخواند کسی نیز شاه
 IV - доб. ещё б.:

بگفتند هر کس همی با دگر * زن و مرد و کودکی بدرگاه پر
 چرا زنده ام با تشی - I, VI⁹ آب - I, IV⁸ بود دلش گشت - IV زبند دلش گشت - I, VI⁷
 جهانت - IV¹³ و VI- доб. 12 کرد - I, IV, VI¹¹ بتنی - I, IV¹⁰ که زدم در این آتش - IV
 ذقرا جاودان عمر بادا تمام - IV زبزی - VI¹⁵ جهانرا تو جاوید - I¹⁴ انوشه بزى - VI زبکام
 همیشه ز تو دور دست بدی - T

نه بیند کسی از کهان و مهان²
 فگندند در گردنش³ پالهننگ
 پیاده دوان در بپیش⁶ گروی
 فگندند و از کسی نکردند باك⁸
 به پیچید چون گوسفندانش روی¹⁰
 فگندش¹² چو سرو سهی بر¹³ چمن
 بچشم اندرون آب چون ژاله گشت¹⁵
 ز تخت اندر افتاد و زو رفت هوش
 همی کند موی¹⁷ و همی ریخت خاک¹⁸
 که دردی بدین درد و سختی فزود²⁰
 مکن هیچ گونه برین کار پشت²¹

یکی زاریی خاست¹ کاندر جهان
 سپاوش را دست بسته چو سنگ
 بدشتش کشیدند⁴ پر⁵ آب روی
 تن پیل وارث بران گرم خاک⁷ 2375
 یکی تشت بنهاد پیشش⁹ گروی
 برید آن سر شاهوارش¹¹ ز تن
 همه شهر پر¹⁴ زاری و ناله گشت
 چو پیران بگفتار بنهاد گوش
 همی جامه را بر¹⁶ برش کرد چاک 2380
 بدو پیلسم گفت¹⁹ بشتاب زود
 فرنگیس را نیز خواهند کشت

فگنده - I, IV, VI - ³ I, IV, VI - 2372-2378 оп. T - 66. 2372-2378 оп. ² VI - در میان مهان - ¹ I, IV, VI - رفت
 زهمی شد پیاده به - I, IV - ⁶ با - IV - ⁵ بی - I - ⁴ به پیشش فگندند - VI - ⁴ بگردن درش
 شستند رخ را - I, IV - ⁸ بدان خاک گرم - I, IV - ⁷ همی شد به پیش پیاده - VI - ⁶ پیش
 سر تاج دارش - I, IV - ¹¹ I, IV - 2372-2378 оп. VI - ¹⁰ ب. 6. VI - ⁹ ز زین - I, IV - ⁹ شسته رخ از آب پای - VI - ⁸ ز شرم
 : I, IV, VI - доб. б. ¹⁵ I, IV, VI - ¹⁴ پر - I - ¹³ در - VI - ¹² فگنده - VI - ¹²
 ستمگاره چوپان بزیر قلو [بمثل گرو - VI] * همانا نبرد بدانسان گلو
 T - ¹⁸ ریخت خاک - VI - ¹⁷ ریخت روی - IV - ¹⁶ همه جامهها در - IV, VI - ¹⁵ همه جامهها پر - I - ¹⁴
 IV ²⁰ فقال له پیلسم - B - ¹⁹ بدو گفت لپای - T - ¹⁸ بدو گفت روئین که - I, IV, VI - ¹⁷ доб. б. ¹⁶
 I - ²¹ Ср. варианты бб. 2382-2383 в остальных рук.: I - ²⁰ برین درد خواهد فزود - T - ¹⁹

بمردند کیس فری را ز تخت * تنش بود لرزان بسان درخت
 فرنگیس را نیز مردم کشان * بمردنش از تخت بر مو کشان
 IV -

فرنگیس را نیز مردم کشان * بمردنش از تخت بر مو کشان
 بمردند فرنگیس را هم ز تخت * تنش بود لرزان بسان درخت
 VI и T (вар.) -

فرنگیس را گوید از پیش تخت * بمردند لرزان به پیش درخت
 بدرگاه بردند گوید کشان * برروزبانان و مردم کشان
 و ذلک آنه امر باحراج فری گیس من خدرها و ضربها حتی تسقط ما فی بطنه - B

- 2355 برید و میانرا بگیسو¹ بیست
 باواز بر جان افراسیاب
 خروشش بگوش سپهبد رسید
 بگرسبوز بدنشان شاه گفت
 ز پرده بدرگه بریدش کشان⁶
- 2360 بدان تا بگیرند موی سرش
 ز نندش همی¹¹ چوب تا تخم کین
 نخواهم ز بیخ¹³ سیاوش درخت
 همه نامداران آن¹⁵ انجمن
 که از شاه و دستور وز لشکری
 پیامد پر از خون دو رخ پیلسم
 2365 بنزدیک لَهّاک²⁰ و فرشید ورد
 که دوزخ به از بوم²³ افراسیاب
 بتازیم و نزدیک پیران شویم
 سه اسپ گرانمایه کردند زین
 2370 بپیران رسیدند هر سه سوار
 برو بر شمرند یکسر سخن
- بفندق گل ارغوانرا² بخت
 همی کرد نفرین و می³ ریخت آب
 چو آن ناله و زار⁴ نفرین شنید
 که اورا بکوی آورد⁵ از نهفت
 بر⁷ روزبانان⁸ مردم کشان⁹
 بدرند بر بر¹⁰ همه چادرش
 بریزد برین¹² بوم توران زمین
 نه شاخ و نه برگ و نه تاج و نه تخت¹⁴
 گرفتند نفرین برو¹⁶ تن بتن
 ازین گونه نشنید کسی داوری
 روان¹⁷ پر ز داغ ورخان¹⁸ پر ز نم¹⁹
 سراسر²¹ سخنها همه یاد کرد²²
 نماید بدین²⁴ کشور آرام و خواب
 بتیمار و درد اسپران شویم
 همی بر نوشتند گفتی²⁵ زمین
 رخان پر ز خون همچو ابر بهار²⁶
 که بخت²⁷ از بدیها چه افگند بن²⁸

دو زلفین مشکین چو دو کمند * برترید از ماه و سرو بلند

- بفندق گل و ارغوانرا - II² بکند و بیگسو میانرا - VI زمین را هر دو گیسو - I, IV¹
 IV, VI³ بناخن گل ارغوانرا - VI بناخن گل و ارغوانرا - IV زه نرگس گل ارغوانرا - I
 این را بکوی آورد - IV, VI این را بکوی آورد - I⁵ ناله زار و - I, IV, VI⁴ همی
 گردنکشان - IV⁹ و I, IV, VI - دو⁸ به بردیدشان - VI زبردش کشان - I, IV⁶
 I, IV¹⁴ ز تخم - VI¹³ برو - VI¹² بسی - T همه - VI¹¹ تن - VI¹⁰ سر - I, IV¹⁰
 رخان - VI¹⁷ همه - VI¹⁶ شدند - I, IV¹⁵ نه برگ و نه بار و نه تاج و نه تخت
 فمشی - B²² پیامد - I, IV, VI²¹ کهای - VI زکهای - IV²⁰ غم - I, VI¹⁹ روان - VI¹⁸
 VI - نشاید برین - I, IV²⁴ تخت - I, IV²³ پیلسم الی اخویه لهّاک و فرشید و قال
 ز خون و روان پر ز خار - I, IV, VI²⁶ تو گفتی همه بر نوشتند - VI²⁵ که یابد درین
 T - 66. 2372-2378. و اخباره بما جری علی سیاوشش: B - 66. 2371-2378. شاه - I, IV²⁷

یکی باد با تیره گردی سپاه
همی² یکدگرا ندیدند روی
برآمد بپوشید¹ خورشید و ماه
گرفتند نفرین همه³ بر گروی

۱۱

2345 چو از سرو بن دور گشت آفتاب
چه خوابی⁴ که چندین زمان برگذشت⁵
چو از شاه شد گاه و میدان تهی⁶
چپ و راست هر سو⁹ بتابم¹⁰ همی
یکی بد کند نیک پیش آیدش
2350 یکی جز بنیکی جهان¹³ نسپرد
مدار ایچ تیمار با او¹⁵ بهم
ز خان¹⁹ سیاوش بر آمد خروش
ز سر ماهرویان گسسته کمند
همه بندگان موی کردند باز

بساعت گیاهی برآمد ز خون * بدانجا که آن طشت کردش نگون
گیارا دهم من کنونت نشان * که خوانی همی فر [خون - IV] سیاوشان
بسی فایده خلق را هست ازوی * که هست اصلش از خون آن ماه روی
قال صاحب الكتاب: B — перевод этих бб., добавляя к нему пояснения, дает: T — доб. вар. 2 и 3 бб.; B — перевод этих бб., добавляя к нему пояснения, дает:

و إنهم لما سكبوا دمه نبت منه النبت المعروف الذی یسمیه العجم بخون سیاوشان و
هو الذی یسمى فی بلاد العرب دم الأخوين و هو الی الآن یجلب الی اطراف البلاد من ذلک امکان

IV — 4 نفرین بد — VI³ کسی — I, IV, VI² که پوشید — VI¹ سیه کرد — I, IV¹
VI — 7 تخت و میدان تهی — VI⁶ تخت شاهی تهی — I, IV⁶ درگذشت — IV⁵ خواهی
بیبایم — IV¹⁰ دو — VI⁹ (дважды). I, IV — 8 نه خورشید با او نه

هم از زندی — VI¹⁴ زمین — VI¹³ نتابم همی — IV¹² سر از پا — IV¹¹ سرپای — I¹¹
بگیتی مده — I, IV¹⁶ آنچه تیمار با جان — VI¹⁶ ایچ تیمار با جان — I, IV¹⁵ (описка).
I, IV, VI, T — 18 بغم I, IV, VI¹⁸ جاودان دل — VI¹⁷ بغمها مکن — VI

یکی دان ازو هرچه زاید همی * که جاوید با تو نپاید همی
I, IV, VI — 6. 2353 I, IV, VI — 20 نمازده پزند — IV²⁰ کاخ — T; خوان — VI; خون — I, IV¹⁹
6. 2356. I, IV — 21 (IV — вариант второго мисра: бкнд): (ببرید آن ماه وز بن بکند): I, IV — 21

- 2330 که خواهد ازین دشمنان کین خویش¹ همی شد پس پشت او پیلسم³ سیاوش بدو گفت پردود باش درودی ز من سوی پیران رسان به پیران نه زین گونه بودم امید مرا گفته بود او که با صد هزار⁸ 2335 چو برگرددت روز یار تو ام کنون پیشی گرسیوز اندر دوان¹⁰ نه بینم همی¹² یار با خود¹³ کسی چو از شهر وز لشکر اندر گذشت ز گرسیوز آن خنجر آبگون 2340 بیفگند پیل ژیانرا بخاک یکی تشت بنهاد¹⁷ ز زین برش¹⁸ بجایی که فرموده بد تشت خون
- کند تازه در کشور آیین خویش² دو دیده پر از خون و دل پر ز غم زمین تار و تو جاودان⁴ بود باش بگویشی که گیتی دگر شد بسان همی⁵ پند او باد بُد⁶ من چو بید⁷ زره دار و برگستوان ور⁹ سوار بگاو چرا مرغزار تو ام پیاده چنین خوار و تیزه روان¹¹ که بغروشدی زار بر من بسی کشانش بمردند بر سوی دشت¹⁴ گروی زره بستند از بهر خون¹⁵ نه شرم آمدش زان سپهبد نه باک¹⁶ جدا کرد زان سرو سیمین سرش¹⁹ گروی زره برد و کردش نگون²⁰

1 I, IV — من 2 I, IV — من и доб. б.:

جهان سر بسر زیر پای آورد * هنرهای مردی بجای آورد
یاد شد — VI؛ یاد شد — I, IV, VI همه — I, IV, VI در میان — I, IV, VI آخو پیران — B
7 B — первое мисра передано: اقر پیران عنی السلام: далее же слова Сийāvуша переданы так:
IV — 9 مرا گفتا بودی که او شهریار — VI 8 و قل له ما ما کان ظنی بک أن تغفر الذمام
نمی بینم — IV 12 خسته روان — VI 11 زمان — VI 10 برگستوان بر — VI 13 برگستوان وز
نبر پهن دشت — I, IV 14 من — I, IV 15 (نمی بینمی). (против метра, вероятно, следует)
VI — доб. б.: 15 I, IV, VI — بسته بدشت — T زهر دو بدشت — VI

پیاده همی برد مویش کشان * چو آمد بدان جایگاه نشان
گروی — I 18 و 17 VI — доб. (!) سپهدار خای — VI 16 T — доб. этот же б. и еще 2 бб.
I, IV и T — доб. б.: I, IV и T — доб. б.: I, IV и T — доб. б.: I, IV и T — доб. б.:
19 VI — I, IV и T — доб. б.: I, IV и T — доб. б.: I, IV и T — доб. б.: I, IV и T — доб. б.:
20 VI — б. 2342 стонт после б. 2344; T — порядок бб.: 2342, 2345, 2346, 2343, 2344, 2347; I, IV —
доб. бб.:

فرو ریخت خون سر پر بها * به شخی که هرگز نروید گییا

دگر¹ آهوانرا بشور افگنی²
 درین کار به زمین نگه کن پگاه⁴
 بماید⁶ که روز بد⁷ آیدت ییاد
 دو رخ را بکنند و فغان بر کشید⁸
 همی خیره چشم خردرا بدوخت
 چه دانی کزین بد مرا چیست رای
 فرنگیس زان خانه بیگانه بود
 در خانه را بند بر ساختند
 مرآن شاه بی کین و خاموش را¹¹
 نمباشد ورا یار و فریادرمی¹²
 تنش کرگسانرا بپوشد کفن
 نموید نروید گیاه روز کین
 چنان روزبازانان مردم کشان
 که ای برتر از گردش¹⁴ روزگار¹⁵
 چو خورشید تابنده بر انجمن

نه اندر شکاری که گور افگنی
 همی³ شهریاری ربایی ز گاه
 مده شهر⁵ توران بخیره بمیاد
 بگفت این و روی سیاوش بدید
 دل شاه توران برو بر بسوخت
 بدو گفت برگرد و ایدر⁹ مپای
 بکاخ بلندش یکی خانه بود
 مر اورا دران خانه¹⁰ انداختند
 بفرمود پس تا سیاوش را
 که این را بجایی بریدش که کس
 سرش را برید یکسر ز تن
 بماید که خون سیاوش زمین
 همی ساختندش پیاده کشان
 سیاوش بنالید با¹³ کردگار
 یکی شاخ پیدا کن از تخم من

که نفرین کند بر تو — I, IV, VI و T — همه VI — 3
 1 I, IV — و گر — 2 VI — 6. оп.
 4 I, IV, VI و T — 5 I, IV — تخت و کلاه
 6 VI — میادا — 7 I, IV — پند من — 8 I, IV و T (вар.) — доб. б.:
 چو گفتار فرزند بشنید شاه * جهان گشت در پیش چشمش سپاه
 9 VI — خیره — 10 I, IV, VI — اندر — 11 I, IV
 T — доб. перед ним еще 12 бб. —
 и T (вар.) —

بفرمود تا [با — IV] روزبازانان کشان * مرو اورا بگردند چون بیمه کشان
 12 I, IV, VI و T — бб. 2323—2326 заменяют следующими:

نگه کرد گرسپوز اندر گروی * گروی ستمگر بپوشید [بپیچید — I, IV] روی
 بیامد چو پیش سیاوش رسید * جوانمردی و شرم شد ناپدید
 بزد دست و آن گوش [موی — I, IV] شه را گرفت * بخواری کشیدش بکوی [بروی — I, IV] ای شکفت
 و التفت کرسپوز الی صاحبه کرو فعمد الی سیاوش: I, IV, VI — B — поддерживает рук.
 از جای وز — IV — از جای و از — I, VI — 14 بر — I, VI — 13 و جعل يسوقه بالاهانة و الادل
 15 B — перевод бб. 2327—2329 отсутствует.

که نیپسندد این² داور هور و ماه³ همی از جهان بر تو کرد آفرین چنان افسر و تخت و آن گاه را⁴ کنون زو چه دیدی⁵ که بردت ز راه که با تاج بر تخت⁶ ماند بسی که گیتی سپنج است با⁷ باد و دم یکی با کله⁸ بر نشانند⁹ بگاه ز اختر بچنگ¹⁰ مغاک اندرند¹¹ ستمگاره ضحاک تازی چه برد چه آمد بسلم و بتور سترگ چو دستان و چون رستم کینه خواه¹² که توران¹³ بچنگش نیرزد همی¹⁴ که نندیشد از گرز کنداوران¹⁵ همی چرم روباه پوشد پلنگ¹⁶ کجا برگ خون آورد بار کین¹⁷ کند زار¹⁸ نفرین بافراسیاب¹⁹ بسی یادت آید ز گفتار²⁰ من

سر تاج داران¹ مبر بی گناه سپاوش که² بگذاشت ایران زمین بیازرد از بهر تو شاه را 2300
بیماد ترا کرد پشت و پناه نبرد سر تاجداران کسسی مکن بی گنه بر تن من ستم یکی را بچاه افکنند بی گناه سرانجام هر دو بخاک اندرند 2305
شنیدی که از¹³ آفریدون گرد همان از منوچهر شاه بزرگ کنون زنده بر گاه¹⁴ کاوسی شاه جهان از تهمتن بلرزد همی چو بهرام و چون زنگه شاوران همان گپو کز بیم او¹⁹ روز جنگ 2310
درختی نشانی همی بر²¹ زمین بکین سپاوش سیه پوشد آب²³ ستمگاره بر تن خویشتن²⁶

1 I, IV, VI, T—سر تاجداری 2 VI—نیپسند[د]ت 3 Ср. второе мисра б. 1946. 4 VI—
بر تخت و بر تاج—IV; بر تاج و بر تخت—I 7 خواهی—VI 6 تخت با گاه را—I 5 چو
نو نشانند—IV 10 با گنه—I, IV, VI 9 و بر—VI 8 بر تاج و با تخت—VI
VI—доб. б.: I, IV, VI—12 بتاریک دام—I, IV 11 بر نشینند—VI
بگفتار گرسیموز بدنهان * درفشسی مکن خویشتن در جهان
13 I—доб. б.: I, IV, VI и T (б. оп.)—17 گیتی—VI 16 درگاه—Л 14 کجا از—VI; کجا از—I 13
چو گودرز کشواد کو [گرز آورد—VI] روز جنگ * بدزد دل شیر و چرم پلنگ [چنگ نینگ—IV]
چرم شیران—I, IV 20 کز چنگ او—VI; گودرز کو—I, IV 19 چنگ جنگ اوران—VI 18
چرح—T; روز—I, IV, VI 24 بسوگ سپاوش همی جوشد آب—T 23 روز کین—I, IV 22 در—I 21
آیدت یاد گفتار—VI 27 تضم نفسک—ср. Б—26 بتاریک شدی—T 25 بر افراسیاب—I, IV, VI, T

- 2280 که چندین بخون سیاوش مپیچ
 بگفتار گرسپوز رهنمای
 زدی دام و دشمن گرفتگی بدوی³
 سزا نیست این را گرفتن⁵ بدست
 سپاهی بدین گونه کردی تباه
 اگر خود نیاززدی⁸ از نخست
 کنون آن به آید¹⁰ که اندر جهان
 بدیشان چنین پاسخ آورد شاه
 و لیکن ز گفت¹³ ستاره شمر
 گر ایدونک خونش بریزم بکین
 رها کردنش بتتر از کشتنست
 بتوران گزند مرا آمدست
 خردمند گر¹⁸ مردم بدگمان
 فرنگیس بشنید رخ را بغست
 پیاده پیامد بنزدیک شاه
 بپیش پدر شد پر از درد²¹ و باك
 بدو گفت کای²³ پر هنر شهریار
 دلتم را چرا بستگی اندر فریب
- 2285
 2290
 2295
- که آرام خوار آید اندر¹ بسپیچ
 بر آرای² و بردار دشمن ز جای
 ز ایران بر آید یکی های و هوی⁴
 دل بدسگالان بماید⁶ شکست
 نگر تا چگونه بود رای⁷ شاه
 بآب این گنه را⁹ توانست شست
 نباشد پدید¹¹ آشکار و نهان
 کزو من ندیدم بدیده¹² گناه
 بفرجام زو سختی آید بسر¹⁴
 یکی گرد خیزد ز ایران زمین¹⁵
 همان کشتنش رنج و درد منست¹⁶
 غم و درد و بند¹⁷ مرا آمدست
 نداند کسی چاره آسمان¹⁹
 میانرا بزتار خونین بست
 بخون رنگ داده دو رخساره ماه²⁰
 خروشان بسر بر همی ریخت²² خاک
 چرا کرد خواهی مرا خاکسار
 همی از بلندی نه بیمنی نشیب

بپارای I, IV, VI-² خار آید اندر- VI-³ بخوار آید ایدر- IV-⁴ بخواب آید اندر- I-⁵
 سزا نیست از- I, IV, VI-⁶ بکش تیز و خیره مبر آب روی- I, IV, VI-⁷ بروی- I, VI-⁸
 پر تو- VI-⁹ زبا تو- I, IV, VI-¹⁰ نماید- I-¹¹ سزا نیست این را که داری- VI-¹² ز ایران که داری
 بآب- VI-¹³ نیاززدی- T-¹⁴ نیاززده بود- I-¹⁵ نیاززدی- L-¹⁶ Так в IV;¹⁷
 بدیده ندانم- VI-¹⁸ بدیده ندیدم- I, IV, VI-¹⁹ نه آید- IV-²⁰ خرد کین
 نیز رنج- I, IV, VI-²¹ T-²² توران زمین- I, IV, VI-²³ L-²⁴ بگفت- I, IV, VI-²⁵
 زنج و بند- I, IV, VI-²⁶ 2289 стоит после б. 2290. ²⁷ I, IV, VI-²⁸ زنج منست- VI-²⁹
 همی آشکار- VI-³⁰ T-³¹ وهم- T-³² I, VI, VI-³³ زبا- IV-³⁴ T-³⁵ درد و رنج- VI-³⁶
 ای- VI-³⁷ بر افگندند- VI-³⁸ پر از ترس- I, IV, VI-³⁹ T-⁴⁰ VI-⁴¹ و نهان

- چو گودرز و چون گیو و برزین و طوس¹ 2265
 دمنده سپهبد² گو پیلتن
 فریبرز³ کاوس دژنده شایر
 برین کینه بندند⁴ یکسر کمر⁵
 نه من پای دارم نه پیوند⁶ من
 همانا که پیران بیاید پگاه
 مگر خود نیازت نیاید بدین 2270
 بدو گفت گرسیوز ای هوشمند
 از ایرانیان دشت پر کرگس است
 همین بد که کردی ترا خود نه بس
 سیاوش چو بخروشد⁷ از روم و چین
 بریدی⁸ دم مار و خستی سرش 2275
 گر ایدونک اورا بجان زینهار
 به بیغول⁹ خیزم از بیم جان¹⁰
 برفتند پیچان دمور و گروی
- ببندند بر کوه¹¹ پیل کوس
 که خوارند¹² بر چشم او انجمن¹³
 که هرگز ندیدش کس از جنک سیر
 در و دشت گردد¹⁴ پر از کینه ور¹⁵
 نه گردی ز گردان این انجمن
 ازو بشنود¹⁶ داستان نیز شاه
 مگستر¹⁷ یکی تا جهانست کین¹⁸
 بگفت جوانان¹⁹ هوارا میند
 گر از کین بترسی ترا این بس است²⁰
 که خیره همی بشنوی²¹ پند کس²²
 پر از گرز و شمشیر بینی زمین
 بدیما بپوشید خواهی برش²³
 دهی من بباشم²⁴ بر شهریار
 مگر خود بزودی سر آید زمان²⁵
 بر شاه ترکان²⁶ پر از رنگ و بوی²⁷

2 I, IV, VI—второе; مثل جوهرز و جرجین و طوس و فرهاد—B; گرگین و فرهاد و طوس—I, IV, VI
 2 I, IV—VI—چو پیل دمنده; 2 I, IV—VI—چو پیل دمنده; 2 I, IV—VI—چو پیل دمنده
 3 I, IV—VI—خوارست; 3 I, IV—VI—خوارست; 3 I, IV—VI—خوارست
 4 I, IV—VI—کمر بر میان; 4 I, IV—VI—کمر بر میان; 4 I, IV—VI—کمر بر میان
 5 I—کرده; 5 I—کرده; 5 I—کرده
 6 I—زو بشنو; 6 I—زو بشنو; 6 I—زو بشنو
 7 I, IV, VI—مآذند; 7 I, IV, VI—مآذند; 7 I, IV, VI—مآذند
 8 I, IV—مگستار بگیتی چنین فرش کین; 8 I, IV—مگستار بگیتی چنین فرش کین; 8 I, IV—مگستار بگیتی چنین فرش کین
 9 I—نترسی; 9 I—نترسی; 9 I—نترسی
 10 I, IV, VI—زای کس; 10 I, IV, VI—زای کس; 10 I, IV, VI—زای کس
 11 I, IV, VI—زای کس; 11 I, IV, VI—زای کس; 11 I, IV, VI—زای کس
 12 I, IV, VI—زای کس; 12 I, IV, VI—زای کس; 12 I, IV, VI—زای کس
 13 I, IV, VI—زای کس; 13 I, IV, VI—زای کس; 13 I, IV, VI—زای کس
 14 I, IV, VI—زای کس; 14 I, IV, VI—زای کس; 14 I, IV, VI—زای کس
 15 I, IV, VI—زای کس; 15 I, IV, VI—زای کس; 15 I, IV, VI—زای کس
 16 I, IV, VI—زای کس; 16 I, IV, VI—زای کس; 16 I, IV, VI—زای کس
 17 I, IV, VI—زای کس; 17 I, IV, VI—زای کس; 17 I, IV, VI—زای کس
 18 I, IV, VI—زای کس; 18 I, IV, VI—زای کس; 18 I, IV, VI—زای کس
 19 I, IV, VI—زای کس; 19 I, IV, VI—زای کس; 19 I, IV, VI—زای کس
 20 I, IV, VI—زای کس; 20 I, IV, VI—زای کس; 20 I, IV, VI—زای کس
 21 I, IV, VI—زای کس; 21 I, IV, VI—زای کس; 21 I, IV, VI—زای کس
 22 I, IV, VI—زای کس; 22 I, IV, VI—زای کس; 22 I, IV, VI—زای کس
 23 I, IV, VI—زای کس; 23 I, IV, VI—زای کس; 23 I, IV, VI—زای کس
 24 I, IV, VI—زای کس; 24 I, IV, VI—زای کس; 24 I, IV, VI—زای کس
 25 I, IV, VI—زای کس; 25 I, IV, VI—زای کس; 25 I, IV, VI—زای کس

- ز تیر و ز ژوپین بید¹ خسته شاه
 همی گشت بر خاک و نیزه بدست³
 نهادند بر گردنش پالهنگ
 2240 دوان⁵ خون بران⁶ چهره⁷ ارغوان
 برفتند سوی سیاوش گرد
 چنین گفت سالار توران سپاه
 [کنیدش بخنجر سر از تن جدا
 2245 [بریزید خونش بران گرم خاک
 چنین گفت با شاه یکسر سپاه
 چرا کشت خواهی کسی را که تاج
 سری را کجا تاج باشد کلاه
 بهنگام شادی¹⁶ درختی مکار
 2250 همی بود گرسپیوز بدنشان¹⁷
 که خون سیاوش بریزد بدرد¹⁹
- نگون² اندر آمد ز پشت سپاه
 گروی زره⁴ دست او را بیست
 دو دست از پس پشت بسته چو سنگ
 چنان روزنادیده چشم جوان⁷
 پس پشت و پیش سپه بود گرد⁸
 که ایدر کشیدش بیکسو ز راه⁹
 بشخی¹⁰ که هرگز نروید گیاه¹¹
 ممانید دیر و مدارید باک¹²
 کزو شهریارا چه دیدی گناه¹³
 بگریید برو زار با تخت عاج¹⁴
 نشاید برید ای خردمند شاه¹⁵
 که زهر آورد بار او روزگار
 ز بیمهوده گی یار¹⁸ مردم کشان
 کزو داشت درد دل اندر نبرد²⁰

IV, T — доб. б.:

چو رزم یلان سخت پیوسته شد * سیاوش بچنگ اندرون خسته شد
 I-² به تیر و بنیزه شده—VI؛ به تیر و بنیزه بید—IV؛ به تیر و به نیزه نبد—I
 بر خاک تیره چو—T؛ زبر خاک تیری بدست—VI؛ زبر خاک تیره بدست—IV³ بگرز
 (IV—обратный порядок мисра): I, IV—доб. б.⁷ خونش بر—VI⁶ روان—I, IV⁵ کرو زره—B⁴ مست

چو آمد بران جایگاه نشان * همی تاختندش پیاده کشان
 I, IV—⁸ چنان روزبانان مردمکشان T—доб. тот же б. с вариантом второго мисра:
 کز ایدر بیک سو کشیدش ز راه—I؛ ز یکسوی راه—VI⁹ و پیش هر سو سپه بود و گرد
 B—как I. IV—б. оп.¹² VI—б. оп.¹¹ بجایی—I¹⁰؛ کزو شهریارا چه دیدی گناه—IV
 IV—б. оп.؛ I, IV, VI—доб. б.:

چه کردست با تو نگوویی همی * که بر خون او دست شویی [شوید—VI] همی
 Sr. разночтение к б. 2221 по I и IV.¹⁴ I, IV, VI—здесь б. оп., доб. после б. 2261؛ B—перевод бб. 2248 и 2249 отсутствует.¹⁵ VI—شاهی¹⁶ I, IV—بدگمان¹⁷ I—¹⁸ میان بسته بر سان
 I, IV, VI—²⁰ ز درد—I, IV¹⁹؛ به بیمهوده گی باز—IV

از ایران سپه بود مردی هزار 2230
 رده برکشیدند ایرانیان
 همه با سیاوش گرفتند جنگ
 کنون خیره گفتند ما را کشند
 بمان تا^۶ ز ایرانیان دست برد
 سیاوش چنین گفت کین رای نیست^۸
 مرا چرخ گردان اگر^{۱۰} بی گناه 2235
 بمردی کنون زور و^{۱۱} آهنگ نیست
 سر آمد بریشان بر آن^{۱۳} روزگار

همه نامدار از در کارزار^۱
 بمستند خون ریختن را میان^۲
 ندیدند جای فسون^۳ و درنگ^۴
 بماید که تنها بخون در کشند^۵
 به بینند و مشمر^۷ چنین کار خرد
 همان جنگ را مایه و پای نیست^۸
 بدست بدان کرد خواهد تماه
 که با کردگار جهان جنگ نیست^{۱۲}
 همه کشته گشتند و برگشته^{۱۴} کار^{۱۵}

بکشگر بفرمود تا تیغ تیز * کشید و خروشید [خروشان-VI] چون رستخیز
 همی [بسی-VI] گفت یکسر بخنجر * در ودشت [یکسون-VI] کشتی [گیتی-IV]
 [بنخچیر-IV] دهید
 بخون درنمید

T — то же, но интерполирует между ними еще 3 бб.; Б — дает перевод соответствующий, как и
 далее, редакции I, IV, VI: فأمر افراسياب عسكرة بوضع السيف فيهم، یعنی اصحاب سیاوخش؛ و تواردوا حياض الموت توارد الإبل الهيم
 فاشتعلت بينهم نار الحرب في ذلك الغضاء، و تواردوا حياض الموت توارد الإبل الهيم
 مشارع السماء.

¹ VI — б. оп. ² I, IV — бб. 2230—2236, VI — бб. 2232 — 2236 (бб. 2230 и 2231 оп.) здесь оп. и
 интерполированы между бб. 2218 и 2219 текста; Б — помещает передачу этих бб. там же: فاصطف
 الايرانيين و تأهبوا للقتال و قالوا: قد أيسنا من أرواحنا فلا بد أن نملئ عذرا و نثبت في مستنقع
 القتال حتى نقتل. فمنعهم سیاوخش و قال: إن كان قد قدر فتلى على أیدی هؤلاء الأشرار فلن ينفع
 گرفتند آرام و — I ⁴ سکون — IV ³ الحذر من القدر و ما هذا بيوم قتال و انما هو يوم تفويض
 VI — ⁶ نماید که بر خاک تنها کشند — I, IV, VI ⁵. (ср. б. 2218). هوش و درنگ
 جای نیست — I, IV, VI ⁸ نباید شمردن — VI ⁹ به بینند مشمر — I, IV ⁷ نه بینی
 IV, VI — доб. б. ⁹

بگوهر بدان روز ننگ آورم * که در پیش شه هدیه جنگ آورم
 I, IV — доб. б.: ¹² مرا زور و — IV ¹¹ مرا زور و — I, VI ¹⁰ چرخ گردنده گر — VI
 یکایک گرفتندشان در میان * همه کشته گشتند ایرانیان
 I, IV, ¹⁵ برگشت — I, IV, VI ¹⁴ بدیشان بد — VI ¹³ بدیشان چنان — IV ¹³ بدیشان چنان — I
 VI — обратный порядок мисра; T —

همه کشته گشتند بر دشت کین * ز خونشان همه لاله گون شد زمین

مگر گفت بدخواه گرد ز نهان¹
 که کینه بدیشان بدل پیش ازین⁴
 گرفتند آرام و هوش و درنگ⁵
 که با اختر بد بمردی مکش⁷
 که ای پرهنر⁹ شاه با جاه و آب
 چرا کشت خواهی مرا بی گناه¹⁰
 زمان و زمین پر ز نفرین کنی
 کزین در سخن خود کی اندر خورد¹³
 چرا با زره نزد شاه آمدی
 زنان و سپهر¹⁶ هدیه شاه نیست
 بر آشفتن شه ز بازار اوست¹⁷
 شنید و بر آمد بلند آفتاب
 درین دشت کشتی بخون بر نهید¹⁸

سیاوش بترسید از بیم جان
 همی² بنگرید این بدان آن بدین³
 ز بیم سیاوش سواران جنگ
 چه گفت آن خردمند بسیار هوش⁶
 چنین گفت زان⁸ پس با فراسیاب
 چرا جنگجوی آمدی با سپاه
 سپاه دو کشور¹¹ پر از کین کنی
 چنین گفت گرسپوز کم خرد¹²
 گر ایدر¹⁴ چنین بی گناه آمدی
 پذیره شدن زین نشان راه¹⁵ نیست
 [سیاوش بدانست کان کار اوست
 چو گفتار گرسپوز افراسیاب
 بترکان بفرمود کاندر دهید

2220

2225

¹ I, IV — نهان T — заменяет б. двумя:

سیاوش بترسید از جان خویش * چو سالار توران رسیدش به پیش
 سپاهش بترسید از بیم شاه * گرفتند ترکان همه کوه و راه
 I, IV — доб. б.:

باستاد تا نزدش آمد سپاه * ستادند پیش سیاوش
 که در دل نمد پیش ازین کینه شان — I, IV⁴ آن بدین این بدان — I, IV³ همه — VI²
 I, IV, T — доб. здесь VI⁵ ندیدند جای فسون و درنگ — VI⁵ که کینه بدیشان نمد پیش ازین — VI
 66. 2230—2236, a VI — 66. 2232—2236 текста; Б — дает соответствующий их перевод здесь же, как
 и в других местах, придерживаясь редакции I, IV и VI. Но возможно и обратное: рук. I, IV и VI
 придерживаются перевода Б (см. б. 2230, прим. 2).
 T — مجوش⁷ برای و هوش — I, IV⁶

چرا کشت خواهی کسی را که تاج * بگرید بدو زار وهم تخت عاج
 ز تو — VI¹¹ ز تو این سخنها کی اندر خورد — I, IV¹³ بی خرد — VI¹² دو لشکر — VI¹¹
 VI — کمان و زره — I, IV¹⁶ رای — I, IV¹⁵ کز ایدر — IV, VI¹⁴ این سخنها کجا در خورد
 VI — کمان و سپهر¹⁷ Так в Л; I, IV, VI — б. оп.; T — б. оп., но доб. еще 9 бб.; Б — перевод б.
 отсутствует. I, IV, VI — б. передан двумя:¹⁸

برین گفتمها بر تو دل سخت کن
 سیاوش چو با جفت غمها بگفت
 رخس پر ز خون دل و دیده گشت
 بیامورد شمشیرنگ به زار را 2205
 خروشان سرش را بمر درگرفت
 بگوش اندرش گفت رازی دراز⁵
 چو کیخسرو آید بکین خواستن
 ورا بارگی باش و گیتی بکوب
 از آخر بپر دل بیکبارگی 2210
 دگر مرکبمانرا همه⁷ کرد پی
 خود و سرکشان سوی ایران⁹ کشید

تن از نیاز و آرام پردخت کن¹
 خروشان بدو اندر آویخت جفت
 سوی آخر تازی اسپان گذشت²
 که دریافتی روز کین باد را
 لگام³ و فسارش ز سر برگرفت⁴
 که بیدار دل باش و با کسی مساز
 عنانشی تو را باید آراستن
 چنان چون سر مار افعی بچوب⁶
 که اورا تو باشی بکین بارگی
 برافروخت بر سان آتش ز نی⁸
 رخ از خون دیده شده ناپدید

چو يك¹⁰ نیم فرسنگ بیریید راه
 سپه دید با خود و تیغ و زره¹⁴
 بدل گفت گرسیوز این راست گفت 2215

رسید اندرو شاه توران سپاه
 سیاوش زده بر زره بر گره¹²
 سخن زین نشانی که بود در نهفت¹³

جهاننا ندانم چرا پروری * چو پروردیش می چرا بشکری
 و زان پیس سیاوش آزادمرد * رخانرا بسوی فرنگیسی کرد
 ورا کرد پردود و با او بگفت * که من رفتنی گشتم ای نیک جفت
 (в рук. IV первое мисра после б.: کرد پردود و گفت); VI — доб. третий б. по рук. IV.

1 I, IV — از تخت پردخت کن — VI — б. оп.; I, IV — доб. бб.:

خروش مغانسی و دل پر ز درد * برون رفت از ایوان دو رخساره زرد
 فرنگیسی رخ را همی کند و موی * روان کرد بر رخ ز دیده دو جوی
 I, 2 B — второе мисра не переведено, первое: فضم رأسه الیه 5 IV — 6 T — 7 I, IV, VI — 8 I — 9 I, IV, VI — 10 I — 11 I — 12 I — 13 I, IV, VI — 14 I, IV, VI — б. оп.

1 I, IV — از تخت پردخت کن — VI — б. оп.; I, IV — доб. бб.:

خروش مغانسی و دل پر ز درد * برون رفت از ایوان دو رخساره زرد
 فرنگیسی رخ را همی کند و موی * روان کرد بر رخ ز دیده دو جوی
 I, 2 B — второе мисра не переведено, первое: فضم رأسه الیه 5 IV — 6 T — 7 I, IV, VI — 8 I — 9 I, IV, VI — 10 I — 11 I — 12 I — 13 I, IV, VI — 14 I, IV, VI — б. оп.

1 I, IV — از تخت پردخت کن — VI — б. оп.; I, IV — доб. бб.:

خروش مغانسی و دل پر ز درد * برون رفت از ایوان دو رخساره زرد
 فرنگیسی رخ را همی کند و موی * روان کرد بر رخ ز دیده دو جوی
 I, 2 B — второе мисра не переведено, первое: فضم رأسه الیه 5 IV — 6 T — 7 I, IV, VI — 8 I — 9 I, IV, VI — 10 I — 11 I — 12 I — 13 I, IV, VI — 14 I, IV, VI — б. оп.

- مرا زندگانی سر آید¹ همی
 چنین است کار سپهر³ بلند
 گر ایوان من⁴ سر بکیوان کشید
 اگر سال گردد⁷ هزار و دوست
 ز شب روشنایی نچوید⁹ کسی
 ترا پنج ماهست ز آبستنی
 درخت تو گر نر بیمار¹² آورد
 سرافراز کیخسروش نام کن
 چنین گردد این گنبد تیزرو
 ازین پس بفرمان افراسیاب
 ببرند بر بی گنه بر¹⁸ سرم
 نه تابوت یابم نه گور و کفن
 نهالی²⁰ مرا خاک توران بود
 برین گونه خواهد گذشتن سپهر
- غم و درد و انده در آید همی²
 گهی شاد دارد گهی مستمند
 همان زهر گیتی⁵ بیاید چشید⁶
 بجز خاک تیره مرا جای نیست⁹
 کجا بهره دارد ز دانش بسی¹⁰
 ازین نامور گر بود¹¹ رستنی
 یکی نامور شه پریار آورد
 بغم خوردن او¹³ دل آرام کن¹⁴
 سرای کهن را نخوانند نو¹⁵
 مرا تیره بخت¹⁶ اندر آید¹⁷ بخواب
 ز خون جگر بر نهند افسرم
 نه بر من بگرید کسی ز¹⁹ انجمن
 سرای کهن کام شیران بود²¹
 نخواهد شدن رام با من بههر²²

غم روز تلخ اندر آمد همی—IV؛ غم و روز تلخ اندر آید همی—VI، I² سر آمد—IV¹
 B—مرگم—I، IV⁵ تو—VI⁴ الدهر—B؛ رسم سرای—VI؛ کردار چرخ—I، IV³
 перевод б. отсутствует. I، IV—عمر باشد—⁷ I، IV، VI—доб. б.:
 یکی سینۀ شیر باشدش جای * یکی کرگس و دیگر پرا همای
 VI—текст второго мисра искажен. IV—نیاید—⁹ B—перевод б. отсутствует. I، IV، VI—
 B—¹⁴ VI—¹³ I، IV—اورا—¹² I، IV، T—درختی گزین تو بار—VI؛ درخت گزین تو بار—¹² I، IV، T—
 оп.; I، IV، T—доб. б.:

ز پتر پشه تا پی [با پی—IV] ژنده پیل * همان چشمه آب و دریای نیل
 I، IV، T—порядок бб.: 2184، 2191، 2189، 2185—2188، 2190، 2192—2194؛ VI—порядок бб.: 2189، 2185 و
 далее как в I и IV. IV—¹⁵ B—перевод бб. 2185 и 2186 отсутствует. I—¹⁶ Bخت
 IV—¹⁷ I и T—در آید—¹⁸ I، VI—زهر بی گناهی—¹⁷ Bخت خرم—T؛ بخت تیر—IV؛ خندان
 I، IV—²¹ I، IV—²⁰ IV и T—بگریید زار—VI¹⁹ بغیر جرم—B؛ زهر بی گنه این
 B—перевод следующих двух бб. 2190 и 2191 отсутствует. VI—²² I، IV، VI—
 B—²² I، IV، VI—

بمانم بسان [میان—VI] غریبان بچاک * سرم گردد [کرده—VI] از تن بشمشیر چاک

دمپیدی مـرا روی کرده دژم¹
 از افروختن مـر مرا سوختی²
 نباشد نگر يك زمان بغنوی⁴
 شود کشته بر دست سالار⁷ روم
 بدرگاه ایوان زمانی بماند⁹
 طلایه فرستاد بر سوی گنگ¹²
 طلایه هم آنگه¹⁴ بیامد ز دشت
 پدید آمد از دور تازان بر¹⁵
 که بر چاره جان میانرا بیند
 از آتش ندیدم جز از تیره دود¹⁸
 سپهرا کجا باید انداختن
 همی راست آمدش گفتار او²⁰
 مکن هیچ گونه بها در نگاه²²
 مباش ایچ ایمن بتوران زمین
 سر خویش گیر و کسی را مپای²⁶
 بجای²⁸ آمد و تیره شد آب من

2165
 2170
 2175

بـدیـدی مـرا روی کرده دژم¹
 [چو گرسپیوز آن آتش آفروختی
 فرنگیس گفت این بجز³ نیکوی
 بگرسپیوز⁵ آید همی⁶ بخت شوم
 سیاوش سپه را سراسر⁸ بخواند
 بسپچید و¹⁰ بنشست خنجر بچنگ¹¹
 دو بهره چو از تیره شب¹³ در گذشت
 که افراسیاب و فراوان سپاه
 ز نزدیک گرسپیوز آمد نوند¹⁶
 نیامد ز گفتار من¹⁷ هیچ سود
 نگر تا چه باید کنون ساختن
 سیاوش ندانست زان کار او¹⁹
 فرنگیس گفت ای خردمند²¹ شاه
 یکی باره گام زن²³ بر نشین
 ترا²⁴ زنده خواهم²⁵ که مانی بجای
 سیاوش بدو گفت کان²⁷ خواب من

گفتا بجز—VI؛ گفت جز از—I, IV, VI—б. оп. کردی دژم—I, IV, VI

I, IV, VI и T—نباشد یک امشب مگر نغوی—I, IV—доб. б.:

کنون شادمان باش و انده مغور * بجز نیکویی خود نباشد دگر

یکایک—I, IV, VI—خاقان—IV, VI؛ شاهان—I, IV, VI—همه—I, IV, VI—ز گرسپیوز—IV

VI—بسیچیده—IV¹⁰. B—так же. بدرگاه و ایرانیانرا بخواند—VI؛ زماند—T

ثلثی—B¹³ حوالی المدینة—B؛ و خود بر نشست—VI¹² بدست—VI¹¹ بسنجیده

VI—من جانب مدینة کنک—B؛ ز راه—VI¹⁵ سوار طلایه—I, IV, VI¹⁴ اللیل

ندیدم مگر سود دود—VI؛ نپینم مگر تیره دود—I, IV¹⁸ ز گفت وز من—VI¹⁷ پزند

سپهدار—VI²¹ راست پنداشت گفتار اوی—T, IV, VI²⁰ بازار اوی—I, IV, VI¹⁹

سر—T, IV, VI²⁶ و I, IV, VI—باید—I, IV²⁵ توام—IV²⁴ عداء—B²³ بمن بر نگاه—VI²²

بجای—I, IV, VI²⁸ کز—VI²⁷ خویشتن گیر و کسی را مپای

ازین پس به پیچی^۱ ز کردار^۲ خویش^۳
 برو تازه شد روزگار که بن
 دلش گشت. پر آتش^۴ و سر چو باد^۵
 همان صنج و شپور^۶ و هندی درای
 ابا نامداران پر خاشا^۷ چوی^۸
 گران کرد بر زمین دوال^۹ رکیب^{۱۰}
 بتن^{۱۱} لرز لرزان و رخساره زرد
 چه بودت که دیگر شدستی^{۱۲} برونک
 بتوران زمین شد مرا آب روی^{۱۳}
 ز پرگار^{۱۴} بهره مرا مرکزست^{۱۵}
 گل ارغوانرا بندق بخست^{۱۶}
 پر از آب چشم و پر از گرد روی^{۱۷}
 دو لاله ز خوشاب شد بدو نیم^{۱۸}
 ز گفتار و کردار افراسیاب^{۱۹}

ترا کردم آگه ز دیدار^۱ خویش^۲
 چو بشنید افراسیاب این سخن
 بگرسیموز از خشم پاسخ نداد
 بفرمود تا بر کشیدند^۳ نای
 بسوی سیاوش بنهناد روی
 بدانگه که گرسیموز بدفریب^۴
 سیاوش پیورده در آمد بندرد
 فرنگیس گفت ای گو شیرچنگ^۵
 چنین داد پاسخ که ای خوب روی
 بدین سان که^۶ گفتار گرسیموزست
 فرنگیس بگرفت گیسو بدست
 پر از خون شد آن بشد^۷ مشک بوی
 همی اشک بارید^۸ بر کوه سیم
 همی کند موی و همی ریخت آب

و زان پس به پیچی — I, IV^۱ تو آگه نداری ز کردار خویش — I, IV^۲ گفتار — VI^۳
 ز بازار گشت — VI^۴ و شد پر از آتش — I^۵ ل — дальнейший текст не выделен и здесь в особую главу, как то имеет место в других
 рукописях, у Бундари и принято в существующих изданиях. ۶ — I^۶ و سر ز باد — IV^۷ و سرد باد — VI^۸ و پند باد — I, IV^۹ обратный порядок мисра;
 چون آتش — VI^{۱۰} — далее бб. 2134 — 2137 оп. ۱۱ — I, IV^{۱۱} در دمیدند — I, IV^{۱۲} شپور — IV^{۱۳} I, IV^{۱۴} —
 برون رفت از گنگ خندان بهشت * درختی ز کینه بنوی بکشت
 то же Б: ۱۲ I, IV, VI^{۱۲} و ۱۱ VI — доб. و ۱۰ I, IV^{۱۰} و خرج من ملکه بمدینه کنک
 بدوزخ بر از دیده — VI^{۱۳} شدی تو — VI^{۱۴} گویو تیزچنگ — I, IV^{۱۵} ۱۳ I, IV^{۱۳} تنش — T
 بدورخ بر از دیده بگشاد جوی: мисра искажено; его допустимо читать
 нли вариант мисра по Л, I, IV поддерживает Б; I, IV и T — доб. б.:
 ندانم که پاسخ چه رانم همی * درین کار خیره بمانم همی
 فلا مکان لی من هذه الدائرة — VI^{۱۶} — б. оп.; ۱۷ L — I, IV^{۱۷} اگر راست — I, IV^{۱۸}
 ۱۹ I, IV^{۱۹} — سوی المرکز ۲۰ I — سنبل — IV^{۲۰} مسند — I, IV^{۲۱}
 مشک بارید — VI^{۲۲} و مشک پاشید — I, IV^{۲۲} ۲۲ I, IV^{۲۲} و دلش شد پر آتش پر از آب روی
 ۲۳ I, IV^{۲۳} کرده دو نیم — VI^{۲۴} و شد بر دو نیم — VI^{۲۴} ۲۴ VI — б. оп.

- 2115 مرا دل پر از رای و¹ دیدار تستت
 ز نالندگی⁴ چون سبکتر شود
 بهانه مرا نیز آزار اوست
 چو نامه بمهر اندر آمد بداد
 دلاور سه اسپ تگاور بخواست
 2120 چهارم پیامد بدرگاه¹⁰ شاه
 فراوان بپرسیدش افراسیاب
 چرا باشتاب آمدی گفت شاه
 بدو¹⁵ گفت چون تیره شد روی کار¹⁶
 سپاوش نکرد ایچ بر کس¹⁸ نگاه
 2125 سخن نیز نشنید²⁰ و نامه نخواند²¹
 ز ایران بدو نامه پیوسته شد²⁵
 سپاهی ز روم و سپاهی ز چین
 تو در کار او گر²⁹ درنگ آوری
 و گر دیر گیری تو³¹ جنگ آورد
 2130 و گر سوی ایران براند³² سپاه

ازین ماندگی — VI 4 کردار — I, IV, VI 3 که — VI 2 مر اورا همی رای — VI 1 و — I 1
 : б. доб. T 9 راند — I 8 همه — VI 7 نهانی مرا — I, IV, VI 6 مهتر — VI 5
 به سه روزه پیوسته بود راه دراز * چنان سخت راهی نشیب و فراز
 فرکیب ... حتی وصل الی آخیه: Согласно Б Герсйваз приезжает к Афрасийабу на третий день: I, IV, VI 11 بنزدیک — I, IV 10 (сп. бб. 2119 — 2120 текста). افراسیاب فی ثلاثة ایام
 — VI 14 پر ز تاب — I, IV 13 سرش دید پر رنج و دل — VI 12 پر از بد زبان و روان
 — I, IV 17 روزگار — I, IV, VI 16 مرا — VI 15 ورا — I, IV 15 روان پر ز اندوه و لب پر ز آه
 . оп. VI 19 در من — I, IV 18 نباید شمردن بدروزگار — VI 16 شدن ساکن آنکه نباید بکار
 I, 23 زیر تختش — T же то; دون تخته — Б 22 (!) خواند — VI 21 بخواند — Л 21 نشنود — VI 20
 بما بر در شهر — I, IV 26 گشت — VI 25 Б — обратный порядок мисра. 24 بپایان — IV, VI
 چو بر کار او بر — VI 29 VI — б. оп. 28 گشت — VI 27 بابری در شهر او — VI 28 زاو
 سوی او — VI 33 بر آمد — VI 32 تو گر دیر گیری — I, IV 31 باز ازان — IV 30

پرستنده و غمگسار¹ تو اند
جهان بنده خویش و² پیوند تست
بسپهچیده باش و درنگی مساز
چنان جان⁶ بیدار او بغنوید⁷
ز پیمان⁹ و رایت نگر دم ز بن
همی¹⁰ راستی جوی و بنمای راه

ازین سو همه دوستدار تو اند
و زان سو پدر آرزومند تست
بهر کسی³ یکی نامه کن دراز⁴
سپاوش بگفتار او بگروید⁵
بدو گفت ازان در که رانی⁸ سخن
تو خواهشگری کن مرا زو بخواه

۱۰

سخنهای آکنده را برفشانند¹¹
ز وام خرد جاننش¹² آزاد کرد¹³
ابر شاه ترکان¹⁵ نیایش¹⁶ گرفت
زمانه مبادا ز تو یادگار
که بادا نشست تو با موبدان
بمهر و وفادل بیاراستی
بلب ناچران²¹ و بتن ناچمان²²
میان دو گیتیش بینم²⁵ نشست²⁶

دبیر پژوهنده را پیش خواند
نخست آفریننده را یاد کرد
ازان پس خردا ستایش¹⁴ گرفت
که ای¹⁷ شاه پیروز و بهروزگار¹⁸
مرا خواستی شاد گشتم بدان¹⁹
و دیگر فرنگیس را خواستی
فرنگیس نالنده بود²⁰ این زمان
بخفت²³ مرا پیش بالین²⁴ بست

زجهان بنده شهر و— IV, VI² وگر بنده شهریار— VI¹ وگر بنده گر شهریار— IV¹
چون— I, IV⁶ بنگرید— I, IV⁵ براز— IV⁴ بهر سو— IV, VI³ سپه بنده و شهر— T
— I, IV⁹ راندی— I, IV⁸ به بیدار او بغنوید— IV⁷ بگفتار او بگروید— I⁷ بخت— VI
— I, IV¹¹ همه— IV, VI¹⁰ همان— I¹⁰ بگفتار— VI¹⁰ ز گفتار

بفرمود از وی بافراستیاب * یکی نامه روشن چو در خوشاب
B — содержание письма Сийāvуша (66. 2108 — 2117) передано
و کتب الیه کتابا یدعو له فیه، و یثنی علیہ، و یعتذر الیه فی تأخره عنہ، و یذکر أنه عرض
لصاحبته فری کیس عارض منعه عن المبادرة الی حضرته و لعل ذلك العارض یزول عن
توران— I, IV, VI¹⁵ نیایش— VI¹⁴ فریب فیسارح للامتنال لآمره و المثل فی خدمته
که— IV¹⁶؛ که ای شاه فرخنده روزگار— I¹⁷؛ پیروزه روزگار— VI¹⁸ یا— VI¹⁷ ستایش— VI¹⁶
ناتوان— VI²² باخزان— IV²¹ است— VI²⁰ ازان— IV¹⁹ ای شاه فرخنده بهروزگار
— I, IV²⁶ گفتش نه بینم— VI²⁵؛ گیتی نه بینم— IV²⁵ بستر— I, IV²⁴ بخفته— I, IV²³
б. оп.

پیر از غم دل و لب پیر از باد سرد
 بمادافره بند نه اندر خورم³
 ز من هیچ⁶ ناخوب نشنید کس
 بپیچد همانا تن⁸ از رنج او
 هم از¹⁰ رای و فرمان او ننگند
 به بینم که از¹³ چیست آزار شاه
 ترا آمدن پیش او¹⁵ نیست روی
 نه بر موج دریا¹⁸ بر ایمن بدن¹⁹
 سر بخت خندان بخواب آوری
 بر آتش یکی²⁰ برزنم آب²¹ سرد
 پدیدار کردن همه خوب و زشت
 درخشان²² شود روزگار بهی
 درفشان کنم رای²³ تاریک تو
 شناسنده آشکار و نهان
 شود دور از²⁵ کژی و کاستی
 هیونی فرستم هم اندر شتاب
 مکن کار بر خویشتن بر دراز²⁹
 بهر نامداری و هر مهتری
 همان سیصد و سی³² بایران زمین³³

دانش گشت پیر درد و رخساره زرد
 بدو گفت هنر چو نك می² بنگرم
 ز گفتار⁴ و کردار⁵ پیش و پس
 چو گستاخ شد دست با گنج⁷ او
 اگر چه بد آیند⁹ همی بر سرم
 بیایم برش هم کنون¹¹ بی سپاه¹²
 بدو گفت گرسبوز ای¹⁴ نامجوی
 بپا¹⁶ اندر آتشی نشاید¹⁷ شدن
 همی خیره بر بد شتاب آوری
 ترا من همانا بسم پای مرد
 یکی پاسخ نامه باید نوشت
 ز کین گر به بینم سر او تهی
 سواری فرستم بنزدیک تو
 امیدستم از کردگار جهان
 که او²⁴ باز گردد سوی راستی
 و گر بینم اندر سرش هیچ²⁶ تاب
 تو زان سان²⁷ که باید بزودی²⁸ بساز
 برون ران³⁰ از ایدر بهر کشوری
 [صد و بیست فرسنگ ز ایدر³¹ بچین³²]

که از گفت- VI-؛ بگفتار- I, IV, 4. 6. VI- 3. من- IV, 2. روان- I, IV, 1.
 همانا- VI؛ همانا نشی- IV, 8. گنج با دست- IV, 7. هرچ- I, 6. من- VI؛ نوز- IV؛ نواز- I, 5.
 بیایم کنون با- VI, 12. کنون با تو من- I, IV, 11. من از- I, IV, 10. بد آمد- VI, 9. دل
 بپای- I, IV, 16. آیدت نزد او- VI, 15. ای- I, IV, 14. تا- I, VI, 13. تو من نزد شاه
 I, IV, 20. 2092-2089. 66. VI- 19. در بر- IV, 18. نماید- I, IV, 17.
 ازین- VI, 25. این- I, IV, 24. روی- VI, 23. درفشان- I, IV, 22. باد- I, IV, 21. مگن
 بر خویش دور و دراز- VI, 29. بخوبی- VI, 28. زان سو- VI, 27. پیچ و تاب- VI, 26.
 2103-2100. 66. I- 33. چل- VI, 32. دارند از ایدر- VI, 31. نه دورست- I, IV, VI و T, 30.
 op.; IV- 6. op.

- 2065 همی¹ مر ترا بند و² تنبل فروخت
 نخست آنکه⁴ داماد کردت⁵ بدام⁶
 و دیگر کت⁸ از خویشتن دور کرد
 بدان تا تو گستاخ باشی⁹ بدوی
 ترا هم ز¹⁰ اغسیرت ارجمند
 2070 میانش بخنجر بدو نیم کرد
 نهانش بهمین¹³ آشکارا کنون
 مرا هرچ اندر دل اندیشه بود¹⁴
 همان آزماییش بد از¹⁷ روزگار
 همه پیش تو یک بیک راندم¹⁹
 2075 بایران پدر را بینداختی
 چنمین دل بدادی بگفتار او
 درختی بد این²³ بر²⁴ نشانده بدست
 همی گفت و مزگان پر از آب زرد²⁷
 سیاوش نگه کرد خیره بدوی
 2080 چو بیاد³⁰ آمدش روزگار گزند
 نماند برو بر بسی³¹ روزگار

کردش - IV 5 یکی آنکه - IV 4 بچاره دو - I, IV, VI 3 مرد - IV 2 همه - VI 1
 VI - ترا همچو - I, IV 10 گشتی - VI 9 دویم آنکه - VI 8 دل - IV 7 بنام - I, IV 6
 نهانش به - IV 13 ز کردار بد - VI 6 بکردار بد - I, IV 12 فزونست - VI 11 برادر چو
 بدی - VI 15 مرا هرچه در دل از اندیشه بود - I, IV, VI 14 نمانی بدان - VI 6 پیش
 VI - ز کین ار نبردی دل - IV 4 ز کین ار بتری دل از - I 18 آن - VI 17 بُد - IV 16
 برخوانده ام - VI 20 همه یک بیک پیش تو رانده ام - VI 19 ازان کینه وز تیره دل
 VI - همه - I, IV 25 خود - I, IV, VI 24 بدین - VI 23 شارسان - IV, VI 22 همه - VI 21
 پر از - IV 28 کرد - I, IV, VI 27 برگش که است - VI 6 برگش کبست - I, IV 26 همی
 - IV 31 بیاد - I, IV, VI 30 برده - VI 29 پر از کینه و دل پر از باد کرد - VI 6 کتاب کرد
 - I 33 بر آمدش - VI 32 بسی بر نیاید برو
 سر آیدش روز جوانی بزار * بسی بر نیاید برو روزگار
 IV - обратный порядок мира.

مرا این سخن نیست با² شهریار
نه³ از چاره دورم بمردی و گنج
که یاد آمدم زان⁵ سخنهای راست
که بر خاستت زو⁷ فرود ایزدی
باآغاز کینه چه افگند بن
شدست آتش ایران و توران چو آب⁸
ز پند و خرد هر دو¹⁰ بگریختند¹¹
کنون گاو پیسه¹⁴ بچرم اندرست¹⁵
بمان تا بیاید بدی را زمان¹⁶
که بر دست او کشته شد خیره خیر
چنان پر خرد بیگنه را¹⁸ بکشت
شدستند¹⁹ بر دست او بر تپاه
که بیداردل بادی²⁰ و تن درست
کسی را نیامد بد از تو²¹ بسر
جهانی بدانش بیاراستی
ورا از تو کردست آزرده²³ دل
ندانم چه خواهد جهان آفرین

بدو گفت گرسپوز نامدار¹
نه از دشمنی آمدستم برنج
ز گوهر مرا با⁴ دل اندیشه خاست
نخستین ز تور ایدر⁶ آمد بدی
شنییدی که با ایرج کمسخن
و زان جایگه تا بافراسیاب
بیک جای هرگز نیامیختند⁹
سپهدار ترکان¹² ازان بترست¹³
ندانی تو خوی بدش بیگمان
نخستین ز اغریوت اندازه گیر
برادر بد از کالمدهم ز¹⁷ پشت
ازان پس بسی نامور بیگناه
مرا زین سخن ویژه اندوه تست
تو تا آمدستی بدین بوم و بر
همه²² مردمی جستی و راستی
کنون خیره آهرمن دلگسل
دلی دارد از تو پر از درد²⁴ و کین

در- I, IV و T-⁴ که I, IV, VI و T-³ بر- VI-² ای شهریار- VI؛ ای نامدار- I, IV-¹
از- VI-⁷ ز تو اندر- VI؛ ز تو ایدر- IV؛ ز تور اندر- I و T-⁶ آن- I, IV, VI-⁵ بر- VI
شدست آب ایران و توران خراب- VI؛ شد این بوم ایران و توران خراب- I, IV-⁸
б. стоит после VI-¹¹ ز بند خرد دور- I, IV, VI-¹⁰ گوهر برانگیختم- VI-⁹
کنون گاو- T؛ زو زو گاو وپسه- VI-¹⁴ ازو بدترست- VI-¹³ توران- I, IV, VI, T-¹² 6. 2039.
بمان تا برآید برین- I, IV-¹⁶ 16 I, IV, VI-¹⁵ доб. здесь вариант б. 2038 текста (см.). پیشه
I-¹⁸ ز یک کالمد بود و- I, IV, VI, T-¹⁷ بجان تا بیاید بدی را زمان- VI؛ بر زمان
که گشتند- VI-¹⁹ بیگنه مر خرد را- VI؛ بی خرد بیگنه را- IV؛ بیگنه پر خرد را
I, IV, VI-²³ همی- I, IV-²² نیاید ز تو بد- IV, VI-²¹ نیامد ز تو بد- I-²¹ باشی- I, IV-²⁰
پر از داغ- VI-²⁴ پر داغ دل- VI

بِه پیچید² گرسپوز کینهخواه
 سیاوش بیاید⁴ بنزدیک شاه
 کمان مرا زیر پی بسپرد
 شود پیش او⁵ چاره من دروغ
 دلش را بره بد انداختن⁶
 دو چشمش بروی سیاوش بماند
 بآب دو دیده همی چاره کرد
 بسان کسی کو به پیچد بهر⁹
 غمی هست کائرا بشاید شنود¹⁰
 بیدیده در آوردی از درد نسیم
 کنم جنگ با شاه توران سپاه
 چرا کمتر¹³ از خویشتن داردت¹⁴
 که تیمار و رنجش بیاید کشید
 چو جنگ آوری مایه دار تو ام
 ترا تیمره گشتست بر خیره آب
 کسی برتر¹⁶ از تو گرفتست جای¹⁷

چو بشنید گفت خردمند شاه¹
 بدل گفت³ ار ایدونک با من بره
 بدین شیرمردی و چندین خرد
 سخن گفتن من بشود بی فروغ
 یکی چاره باید کنون ساختن
 زمانی همی بود و خامش بماند
 فرو ریخت از دیدگان آب زرد⁷
 سیاوش ورا دید پرآب چه هر⁸
 بدو گفت نرم ای برادر چه بود
 گر از شاه ترکان¹¹ شدستی درم
 من اینک همی با تو آیم بره
 بدان تا ز بهر چه آزدت¹²
 و گر دشمنی آمدستی¹⁵ پدید
 من اینک بهر کار یار تو ام
 و ایدونک نزدیک افراسیاب
 بگفتار مرد دروغ آزمای

2020

2025

2030

بیامد - I, VI⁴ بدو گفت - Л³ ضایق صدره - В; نه ترسید - VI² سیاوش - В¹
 چشم - I, IV, VI⁸ سرد - IV⁷ بره اندر انداختن - IV⁶ نزد او - VI; پیش شه - I, IV⁵
 کائرا نشاید - IV; کائرا نشاید ستود - I¹⁰ بجوشد بخشم - VI; نه پیچد ز خشم - I, IV⁹
 کمتر - VI¹³ بهرزه نیاززدت - I, IV¹² توران - I, IV, VI¹¹ کورا نشاید شنود - VI; شنود
 14 I, IV - доб. бб.:

همان [بدان - IV] تا چرا جوید آزار تو * چرا خواری آرد بدیدار [بدین کار - IV] تو
 چرا آورد بر تو رنج و سخن * شمارد ترا کمتر [کمتر - IV] از خویشتن
 I, IV и T - доб. б.:¹⁷ پر تو - VI¹⁶ و VI¹⁵ اگر آمدستی - VI¹⁵

همه راز این کار با من بیگویی * که من باشمست زین همان چارهجوی
 T - доб. еще б.:

بیایم همه کار نیکو کنم * همان شاره را زان بی آهو کنم

- 2000 بدو گفت رو با سیاوش بگویی
بجان و سر شاه توران سپاه
که از بهر من برنخیزی ز گاه
که تو زان افزونی بفرهنگ و بخت⁶
که هر باد را بست باید میان
2005 فرستاده نزد سیاوش رسید
چو پیغام گرسپیوز او را بگفت
پر اندیشه بنشست بیدار دیر
[ندانم که گرسپیوز نیکخواه
چو گرسپیوز آمد بران شهر نو¹²
2010 پپرسیدش از راه وز کار¹⁴ شاه
پیام سپهدار توران بداد
چنین داد پاسخ که با یاد اوی
من اینک برفتن کمر بسته ام
سه روز اندرین گلشن زرنگار²¹
2015 که²³ گیتی سپنج است پر درد و رنج

بجان و سر تاج - IV; بجان و سر و تاج - I² شاهزاده کی - VI; نامورزاده - I, IV¹
VI - زبه پیشم نیایی - I, IV⁴; обратный порядок мисра - VI³ بجان و سر شاه - VI
оп. و - VI⁸ جهان - VI⁷ بفرهنگ. بخت - I⁶ پذیری - VI⁵ به پیش من آیی
б. оп. - I, IV, VI¹¹ بدل گفت - I, IV, VI¹⁰; بدل گشت با درد جفت - I и T⁹
نپیاده پیامد از ایوان بکوی - I, IV, VI¹³ به نزدیک اوی - VI; بدرگاه اوی - I, IV¹²
از رای و از کار - VI; راه و از گاه - IV¹⁴ و خرج من الایوان حتی التقاء - B
B - доб.:¹⁸ گفتار او - VI¹⁷ B - перевод б. отсутствует.¹⁶ جمله - IV; حال - I¹⁵
گلشن نوبهار - VI²¹ اوی - VI²⁰ فولاد - I, IV¹⁹ و قابل الأمر بالامتثال و الانقیاد
VI - نوز باده گیریم یار - IV; نواز باده گیریم یاد: I - против рифмы²² الایوان الذهبی - B
بدانکس که - IV, VI²⁴ زبر انکس که با غم زید - I²⁴ ز - VI²³ بنوشیم و از باده گیریم یار
B - перевод б. отсутствует.²⁵ با غم زید

- 1985 برفتند پیچان و لب پر¹ سخن
بر شاه رفتی زمان تا زمان
ز هر گونه رنگ⁴ اندر آمیختی
چنین تا برآمد برین روزگار
سپهبد چنین دید یک روز رای
بگرسبوز این داستان بر گشاد
1990 ترا⁹ گفت ز ایدر بماید¹⁰ شدن
بپرستی و گویی کزان¹² جشن گاه¹³
بمهرت همی دل بچنبد ز جای¹⁵
نیازست مآرا بیدیدار تو
برین کوه ما نیز نغچیر هست
1995 گذاریم یک چند و باشیم شاد
برامش بماش و بشادی خرام
بر آراست²² گرسبوز دامساز
چو نزدیک شهر سیاوش رسید
- پر از کین دل از روزگار کهن
بداندیشه² گرسبوز بدگمان³
دل شاه ترکان⁵ بر انگیختی
پر از درد و کین شد دل شهریار⁶
که پردخت⁷ ماند ز بیگانه جای
ز کار سیاوش بسی⁸ کرد یاد
بر او فراوان نیاید¹¹ بدن
نخواهی همی کرد کس را نگاه¹⁴
یکی با فرنگیس خیز ایدر آی¹⁶
بدان پرهنر جان بیدار تو¹⁷
ز جام¹⁸ زبرد می و شیر هست
چو آیدت از شهر آباد¹⁹ یاد
می و جام با²⁰ من چرا شد حرام²¹
دلی پر ز کین و²³ سری پر ز راز²⁴
ز لشکر زبان آوری برگزید²⁵

بدنهان — I³ بداندیشی — I, IV, VI² پیچان لب پر — VI¹; پیچان لبان پر — I, IV¹
و لم یزل کرسبوز یتردد الیه بالأکاذیب الموهّبة و الأباطیل: передает так: 1986 и 1987 бб. — Б
передавая таким образом в этих предложениях также содержание предшествующих бб. 1969 — 1983.
زهر — VI⁴
همی — I, IV, VI⁸ پردخته — I, IV⁷ мисра оп. — Б⁶ توران — I, IV, VI⁵ رنگ و بوی
— I, IV¹² نیاید — VI¹² نیاید — VI¹¹ و T — IV¹¹ نماید — LI¹⁰ ورا — I, IV¹⁰; بدو — LI⁹ Так в VI;
نسزد گر بچنمی همانا ز جای — I, IV¹⁵ بگاه — LI¹⁴ جنگ گاه — VI¹³ که از — VI¹³ زابین
VI¹⁶ 1994—1997 отсутствуют. — Б¹⁷ اندر آی — IV¹⁶ همانا بس است ار بچنمی بجای — VI¹⁶
: б. — I, IV, VI, T — 21 بر — I, IV²⁰ چو آید ازان شهر آباد — VI¹⁹ بچام — I, IV, VI¹⁸
تهی کن دل از جایگاه کبان [گران — VI] * برفتین کمر سخت کن بر میان
Б — перевод б. оп. — سری پر ز کینه دلی پر گداز — VI²⁴ ز کینه — I, IV²³ بیمار است — VI²²
оп. — б. — VI²⁵

شود بر تو بر تیره^۲ خورشید و ماه
 همی ز آسمان برگذارد^۳ کلاه
 تو گویی شدست از^۴ جهان بی‌نیاز
 تو باشی رمه گر نیاری دمه^۵
 بدان بخششش و رای و آن ماه روی^۷
 بخواری بمهر من^۹ آگنده^{۱۰} باش
 نه آتش دمان از بر و^{۱۳} آب زیر^{۱۴}
 بپوشد کسی در میان حریر
 نترسد ز^{۱۷} آهنک پیل بزرگ^{۱۸}
 غمی گشت و اندیشه پیوسته شد^{۲۰}
 که پیروز باشد خداوند سنگ
 بدین داستان زد یکی هوشیار^{۲۳}
 نهاندی برو پیشه و پر و پای^{۲۵}
 و گرچه بتن^{۲۸} سرودالا بود

بباید بدرگاه تو با^۱ سپاه
 سپاوش نه آنست کش دید شاه
 فرنگیس را هم ندانی تو باز
 سپاهت بدو باز گردد همه
 سپاهی که شاهی به بیند چنوی^۶
 تو خوانی^۸ که ایدر مرا بنده باش
 ندیدست^{۱۱} کس جفت با پیل^{۱۲} شیر
 اگر بچقه^{۱۳} شیر ناخورده شیر
 بگوهر شود باز^{۱۵} چون شد سترگ^{۱۶}
 پس افراسیاب^{۱۹} اندر آن بسته شد
 همی^{۲۱} از شتابش به آمد^{۲۲} درنگ
 ستوده نباشد سر بادسار
 که گر باد خیره بجستی^{۲۴} ز جای
 سبکسار^{۲۶} مردم نه والا^{۲۷} بود

1975

1980

ز اسمان-IV؛ باسماں برفرازد-I^۳ زو تراخیره-VI^۲ نیاید بدرگاه تو بی-VI^۱، T
 VI- زرمه گر نباشی دمه-IV؛ زرمه گر نباشی رمه-I^۵ که هست از-VI^۴ برفرازد
 سپاهت چو-VI؛ چو اوی-I^۶ نباشد شبان چو نباشد رمه-T؛ شبان کز پی آن رمه
 بدان بخشش و آن رای-IV؛ بدان نیکویی روی و آن رای اوی-I^۷ شاهی پیامد چو اوی
 I, IV, VI, T-доб. 66.؛ بدان بخششش و رای و آن روی و موی-VI؛ زو آن ماه روی

نخواهند ازان پس بشاهی ترا * سر گناه اورا و ماهی ترا
 و دیگر که از شهر آباد اوی * چنان بوم و فرخنده بنیاد اوی
 с разночтениями в первом мисра первого б.: I-بخوانند؛ VI-بخواهند، во втором мисра того
 же б.: IV, T-اورا؛ VI-بزرگان مر او را؛ VI^۸؛ خواهی-T؛ خوانش-I^۹؛ دلبرت را-I^{۱۱}؛ افگنده-VI^{۱۰}؛
 بخواری به بینم سر-VI؛ بخواری و رای من-IV؛ برای من
 بزرگ-I, IV, VI^{۱۶}؛ ناز-Л^{۱۵}؛ доб. б. T-^{۱۴}؛ оп. و-^{۱۳} VI^{۱۲}؛ доб. IV^{۱۲}؛
 I, IV, VI-سترگ^{۱۸}؛ از-VI^{۱۷}؛ دل نامدار-T^{۱۹}؛ I, IV, VI-سترگ^{۱۸}؛ I, IV, VI-سترگ^{۱۸}؛
 ولی-VI^{۲۱}؛ I, IV-دست و پای-^{۲۵} I, IV؛ نجستی-I, IV^{۲۴}؛ شهریار-VI^{۲۳}؛ به آید
 اگر چه گو-VI؛ و گر چه گوی-I, IV^{۲۸}؛ جلا-VI^{۲۷}؛ سبکساز-IV^{۲۶}؛ بر و پای-VI-то же, но

- 1955 بدین داستان زد یکی رهنمون ندانی تو بستن برو رهگذار سپاوش داند همه کار تو نه بینی تو زو³ جز همه درد و رنج ندانی⁵ که پروردگار پلنگ چو افراسیاب این⁷ سخن باز جست پیشیمان شد از⁹ رای و کردار¹⁰ خویش
- 1960 چنین داد پاسخ که من زین سخن بباشیم تا رای¹⁴ گردان سپهر بهر کار بهتر درنگ از شتاب به بینم که رای جهاندار چیست و گر سوی درگاه خوانمش باز نگه‌بان او من بسم¹⁸ بی‌گمان چو زو کژیی²⁰ آشکارا شود ازان پس نکوهش نباید بکس²²
- 1965 چنین گفت گرسیوز کینهجوی سپاوش بران²⁶ آلت و فرّ و برز
- 1970 که بادی که از خانه آید برون¹ و گر بگذری نگذرد روزگار² هم از کار تو هم ز گفتار تو پراگندن دوده و نام⁴ و گنج نه بیند ز پرورده جز درد و چنگ⁶ همه⁸ گفت گرسیوز آمد درست همی کژ¹¹ دانست بازار خویش نه سر نیک بینم¹² بلارا¹³ نه بن چگونه¹⁵ گشاید بدین کار چهر بمان تا برآید بلند¹⁶ آفتاب رخ شمع چرخ روان سوی کیست بجویم¹⁷ سخن تا چه دارد براز همی بنگرم¹⁹ تا چه گردد زمان که با چاره²¹ دل بی مدارا شود مکافات بد²³ جز بدی نیست بس²⁴ که ای شاه بینادل و²⁵ راست‌گوی بدان ایزدی شاخ²⁷ و آن تیغ²⁸ و گرز

1 VI — доб. б.:

اگر تو بناکام یابد گذر * نباشدت سودابه بند تو بر پراگندن⁴ IV نه بینی ازو³ I, IV 1955—1956 оп.; VI — 66. 1955—1958 оп. 2 I, IV, T— 66. 1955—1956 оп. 3 I, IV, T— 66. 1955—1958 оп. 4 I, IV, T— 66. 1955—1958 оп. 5 I, IV, T— 66. 1955—1958 оп. 6 I, IV, T— 66. 1955—1958 оп. 7 I, IV, T— 66. 1955—1958 оп. 8 I, IV, T— 66. 1955—1958 оп. 9 I, IV, T— 66. 1955—1958 оп. 10 I, IV, T— 66. 1955—1958 оп. 11 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 12 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 13 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 14 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 15 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 16 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 17 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 18 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 19 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 20 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 21 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 22 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 23 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 24 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 25 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 26 Так в Л; I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 27 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп. 28 I, IV, VI— 66. 1955—1958 оп.

به پیچیدم از جنگ و فرزند روی¹
 پس از² نیکویدها و هر³ گونه رنج
 1940 گر ایدونک من بدسگالم بدوی
 بدو بر⁶ بهانه ندارم ببند
 زبان برگشایند بر من مهان⁷
 نباشد⁸ پسند جهان آفرین
 ز دد تیزدندان تر از شیر نیست
 1945 اگر بچه⁹ از پدر¹¹ دردمند
 سزد گر بد آید بدو از پناه¹⁴؟
 ندانم جز آنکش بخوانم بدر¹⁷
 اگر گاه جوید گر انگشتری
 بدو گفت گرسیموز ای شهریار
 1950 از ای پدر گر او سوی ایران شود
 هر آنکه که بیگانه شد خویش تو
 چو جوئی دگر زو تو بیگانگی
 یکی دشمنی باشد اندوخته

نه—T؛ مپیچیدم از جنگ او نیز روی—IV؛ نه پیچیدم از رای او نیز روی—I
 —I, IV, VI؛ بگیتی—I, IV؛ 4 صد—I, IV؛ 3 پس آن—VI؛ 2 پیچیدم از گنج و فرزند روی
 آن بزرگان—I؛ 9 نیاید—I, IV؛ 8 текст искажен. IV—7 برو بر—I, IV, VI؛ 6 بسی
 ؛(او شود) اگر بچه از پدر—L, IV؛ 11 Так в IV؛ 10 نیز—IV؛ 10 پیش بزرگان—IV
 —I, IV, VI؛ 12 Так в рук. K (указано редактором)؛ چو از بهر بچه شود—VI؛ 13 اگر بچه بیند پدر—I
 наши рукописи—مرغزاری؛ 14 Так в I, IV؛ 14 تباہ—L, IV و VI؛ 15 Так в I и T؛ 13 مرغزاری—
 و گر ما بشوریم بر بی گناه—L؛ 12 سزد گر بد آید از پناه؛ 14 вариант по L؛ 15 آید ازو بر پناه
 принадлежит другой редакции. Предлагаемый вариант бб. 1944—1945 дает отчетливый текст, хорошо
 увязывающийся с остальным: обиженный отцом сын (بچه دردمند) — это Сийāvуш, пришедший искать
 убежища у свирепого льва — Афрāsийāба. Два мисра б. 1946 представляют два самостоятельных
 вопросительных предложения. —I, IV؛ 17 همی—VI؛ 16 نپسندد—L؛ 15 IV—
 19 1948, 1949 и 1950 оп. 19 سوی—I, IV, VI؛ 18 نخوانم پسر
 21 VI—رای؛ 20 مکن—I؛ 22 I, IV, VI, T—бб. 1952 и 1953 оп.

- 1920 برو انجمن شد فراوان سپاه
 آگر تو را دل نگشستنی دژم²
 دو کشور⁴ یکی آتش و دیگر آب⁵
 تو خواهی کشان⁷ خیره جفت آوری
 آگر کردمی بر تو این بد نهان
 دل شاه زان کار شد دردمند
- 1925 بدو گفت بر من ترا¹⁰ مهر خون
 سه روز اندرین کار رای آوریم
 چو این رای¹¹ گردد خرد را درست
 چهارم چو گرسبوز آمد بدر
 سپهدار ترکان¹³ ورا پیش خواند
- 1930 بدو گفت کای¹⁵ یادگار پیشنگ
 همه رازها بر تو باید¹⁷ گشاد
 ازان خواب بد چون دلم شد غمی¹⁸
 نیستم بچنگ سیاوش میان
 چو او²⁰ تخت پرمایه²¹ پدرو کرد
- 1935 ز فرمان من یک زمان سر نتافت
 سپردم بدو کشور و گنج خویش
 بخون نیز پیوستگی ساختم²³
 دل از کین ایران بپرداختم²⁴
- به پیچید¹ ازو یک زمان جان شاه
 ز گیتی بایرج³ نکردی ستم
 بدل یک ز دیگر گرفته⁶ شتاب
 همی باد را⁸ در نهفت آوری
 مرا زشت نامی بدی در جهان
 پر از غم شد از روزگار گزند⁹
 بچنمید و شد مر ترا رهنمون
 سخنها¹² بگویم که درمان چه¹² بایدت جست
 کله بر سر و تنگ بسته¹⁴ کمر
 ز کار سیاوش فراوان¹⁴ برانند
 چه دارم بگیتی جز از تو¹⁶ بچنگ
 بژرفی بمین تا چه آیدت یاد
 بمغز اندر آورد لغتی¹⁹ کمی
 ازو نیز ما را نیامد زیان
 خرد تار کرد و مرا²² پود کرد
 چو از من چنان نیکوینها بیافت
 نکردیم یاد از غم و رنج خویش
 دل از کین ایران بپرداختم²⁴

I, IV — 3 آگر تو در اون بگشتی دژم: misra искажено — VI 2 نه پیچید — IV 1
 دو کشور — VI 5 اقلیمین — Б; دو گوهر — T 4 بر ایرج ز گیتی — VI; بگیتی بر ایرج
 مگر — I 8 که بر — I, IV و T 7 نیز با هم نگیرد — I 6 که چون آتش تیز و آب
 Б — перевод бб. از روزگار نژند — I, IV و T 9 همه بیاد را — VI; آگر باد را — IV; باد را
 VI — 10 I, IV, VI — مرا — I, IV, VI 11 I, IV — کار — I, IV, VI 12 I, IV — سر راه آنگاه — I, IV, VI 13 I, IV, VI — توران — I, IV, VI 14 I, IV, VI — سخنها — VI 15 I, IV — ای — I, IV, VI 16 VI — جز از
 شد دل — I, IV 18 همه رازها را بتو بر — IV; همان رازها بر تو باید — I 17 تو بگیتی
 زکرد و هنر — VI 22 سرمایه — IV 21 چنان[ن] — IV; چنان — I, VI 20 یک ره — I 19 من غمی
 به پرداختم — VI 24 بجان نیز پیوستگی خواستیم — VI; ساختیم — IV 23 و مهر مرا — T

که مارا ز ایران دد آمد بروی¹
 که از ننگ مارا بخوی² در نشاند
 که بودند گردان پرخاشجوی
 به⁴ چنگال ناپاک تن⁵ یک سوار
 نه سر بینم این کار اورا نه بن⁷
 نرفت اندران جوی جز تیره آب⁸
 رسیدند و هر گونه پرسید شاه¹¹
 بخواند و بخندید و زو گشت شاد¹²
 بدان تازہ رخساره¹³ شهـریار
 بدانگه که خورشید شد لاژورد¹⁵
 چو شب جامه¹⁴ قیرگون کرد چاک
 بیامد بنزدیک افراسیاب
 نشستند و جستند هر گونه رای
 سیاوش جزان¹⁹ دارد آیین و کار²⁰
 نهانی بنزدیک او چند گاه²¹
 همی²³ یاد کاوس گیرد بجام

چنین گفت گرسپوز کینهجوی
 یکی مرد را شاه ز ایران بخواند
 دو شیر زبان چون دمور و گروی
 چنین زار و بیکار³ گشتند و خوار
 سرانجام ازین بگذرانند⁶ سخن
 چنین تا بدرگاه افراسیاب
 چو نزدیک سالار توران⁹ سپاه¹⁰
 فراوان سخن گفت و نامه بداد
 نگه کرد گرسپوز کینهدار¹³
 همی رفت¹⁴ یکدل پر از کین و درد
 همه شب به پیچید تا¹⁶ روز پاک
 سر مرد کین اندر آمد¹⁷ ز خواب
 ز پیگانه پردخته¹⁸ کردند جای
 بدو گفت گرسپوز ای شهـریار
 فرستاده آمد ز کاوس شاه
 ز روم و ز چین نیزش آمد²² پیام

1905

1910

1915

¹ VI — б. оп.   ² IV — بخون   ³ VI — بیچاره; T —   ⁴ VI и T —   ⁵ I, IV, VI —
 نه سر — IV; نه سر راست پیدا مرین را نه بن — I   ⁶ I, IV — بگذرانم   ⁷ I — ناپاکدل
 برفت — I, IV   ⁸ I, IV — نه بس شهر توران مر اورا ز بن — VI; راست این کار و نه نیز بن
 Начиная с б. 1908 до конца тома сплошная выписка разночтений рук.
 I, IV и VI к тексту делалась О. Ф. Акимускиным. Пользуюсь случаем принести ему свою благо-
 дарность за оказанную помощь в работе над т. III.   ⁹ VI — ترکان   ¹⁰ IV, VI — رسید   ¹¹ IV —
 IV — بخندید برگشت شاد — I   ¹² I — بپرسید و با او بگفت آنچه دید — VI; شاد   ¹³ I, IV — نامدار   ¹⁴ I — доб. و   ¹⁵ VI —
 همی رفت پر درد و اندوه کین * چو شب سایه بگفتند اندر زمین
 I —   ²⁰ I — جزین — VI   ¹⁹ VI — پردخت — IV, VI   ¹⁸ I, IV — سر مرد کینه برآمد — VI   ¹⁷ VI — چون — I, IV   ¹⁶ I, IV —
 I, IV — سیاوش ازان شد که دیدی تو یار — IV; سیاوش ازان شد که دیدی تو بار
 همه — I   ²³ I — نزدش آمد — VI; نیز آمد — I   ²² I — چند راه

- یکی نامور¹ بود نامش دموور
 پیامد بران کار بسته‌میان
 سیاوش با آورد بنهاد روی
 بپند² میان گروی زره³ 1890
 ز زین برگرفتش بمیدان فگند
 و زان پس به پیچید سوی دموور
 چنان خوارش از پشت زین برگرفت
 چنان پیش⁴ گرسیوز آورد خوش
 فرود آمد از باره بگشاد⁵ دست 1895
 برآشفست گرسیوز از کار اوی
 و زان تخت زرین بایوان شدند
 نشستند یک هفته با نای و رود⁶
 بهشتم برفتن گرفتند⁷ ساز
 یکی نامه بنوشست نزدیک شاه 1900
 ازان پس مر اورا بسی⁸ هدیه داد
 برهشان سخن رفت یک با دگر⁹
 که همتا نبودش بترکان¹⁰ بزور¹¹
 بنزد جهانجوی شاه کیان¹²
 برفتند پیچان دموور و گروی¹³
 فرو برد چنگال و بزرد گره
 نیازش نیامد بگرز¹⁴ و کمند
 گرفت آن¹⁵ بر و گردن او بزور¹⁶
 که لشکر بدو ماند اندر شکفت¹⁷
 که گفتی ندارد کسی زیر کش¹⁸
 پر از خنده بر تخت زرین نشست
 پر از غم شدش دل پر از رنگ روی¹⁹
 تو گفتی که بر اوج کیوان شدند²⁰
 می و ناز و رامشگران و سرود²¹
 بززرگان و گرسیوز سرفراز²²
 پر از لابه و پرسش و نیکخواه²³
 برفتند زان شهر آباد شاد²⁴
 ازان پرهنر شاه و آن بوم و بر

1 I, IV, T — دگر سرکشی 2 T — بتوران 3 VI — б. оп.; T — доб. б. 4 I, IV, VI — б. оп.

5 I, IV, VI — обратный порядок мисра. 6 Л — تندی 7 VI — گره یک کرد هم 8 I, IV, VI — обратный порядок мисра.

9 I, IV и T — گرفتش 10 VI — بزور او گرفتش 11 I — که ماندند 12 VI — بکرد

13 I, IV и T — گرفتش 14 VI — بزور او گرفتش 15 I, IV и T — گرفتش 16 VI — بزور او گرفتش

17 I, IV и T — گرفتش 18 I, IV и T — گرفتش 19 I, IV и T — گرفتش 20 I, IV, T — گرفتش

21 I, IV и T — گرفتش 22 I, IV и T — گرفتش 23 I, IV и T — گرفتش 24 I, IV, T — گرفتش

25 I, IV, T — گرفتش 26 I, IV, T — گرفتش 27 I, IV, T — گرفتش 28 I, IV, T — گرفتش

29 I, IV, T — گرفتش 30 I, IV, T — گرفتش 31 I, IV, T — گرفتش 32 I, IV, T — گرفتش

33 I, IV, T — گرفتش 34 I, IV, T — گرفتش 35 I, IV, T — گرفتش 36 I, IV, T — گرفتش

37 I, IV, T — گرفتش 38 I, IV, T — گرفتش 39 I, IV, T — گرفتش 40 I, IV, T — گرفتش

41 I, IV, T — گرفتش 42 I, IV, T — گرفتش 43 I, IV, T — گرفتش 44 I, IV, T — گرفتش

45 I, IV, T — گرفتش 46 I, IV, T — گرفتش 47 I, IV, T — گرفتش 48 I, IV, T — گرفتش

49 I, IV, T — گرفتش 50 I, IV, T — گرفتش 51 I, IV, T — گرفتش 52 I, IV, T — گرفتش

53 I, IV, T — گرفتش 54 I, IV, T — گرفتش 55 I, IV, T — گرفتش 56 I, IV, T — گرفتش

57 I, IV, T — گرفتش 58 I, IV, T — گرفتش 59 I, IV, T — گرفتش 60 I, IV, T — گرفتش

61 I, IV, T — گرفتش 62 I, IV, T — گرفتش 63 I, IV, T — گرفتش 64 I, IV, T — گرفتش

65 I, IV, T — گرفتش 66 I, IV, T — گرفتش 67 I, IV, T — گرفتش 68 I, IV, T — گرفتش

با یکدگر

- سیاوش بدو گفت کین رای نیست¹ .
 نبرد³ دو تن جنگ و⁴ میدان بود
 ز گیتی برادر توی شاه را
 کنم هرچ گوئی بفرمان تو
 ز یاران یکی شیر جنگی بخوان
 گر ایدونک رایت نبرد⁸ منست
 بختدید¹⁰ گرسپیوز نامجوی
 بیاران¹² چنین گفت کای سرکشان
 یکی با سیاوش نبرد آورد¹⁴
 نیوشنده بودند¹⁵ لب با گره¹⁶
 منم گفت شایسته کار کرد
 سیاوش ز گفت گروی¹⁸ زره
 بدو گفت گرسپیوز ای نامدار²⁰
 سیاوش بدو گفت کز تو گذشت
 ازیشان دو یل²⁶ باید آراسته

1875

1880

1885

که آورد گیرند با یکدیگر * بگریزند هر دو دوال کمر
 VI — доб. б.:

ببازی زمانسی نبرد آوریم * نه بر کینه بر روی گرد آوریم

بنزد VI — مرا با نبرد تو خود پای نیست — I, IV و T² نیست راست — VI¹
 همه — IV⁶ اگر — I, IV, VI و T⁵ و — I, IV و T⁴ بنزد — VI³ سواران زمینان سراسر
 I, IV — доб. б. : سر شهر بر زیر گرد منست — VI⁹ بنزد — IV, VI⁸ تیزرو — I⁷

بکنوشم که نیکی بکردم [نکردم — I] بکار * بنزدیک آن نامور شه ریاری
 آورید — VI¹⁴ گیرد — VI¹³ بترکان — I, IV, VI¹² همه ناخوش آوردش — VI¹¹ بگردید — VI¹⁰
 VI¹⁷ سراینده را بود بر لب گره — VI¹⁶ سراینده بودید — IV ; سراینده بودند — I¹⁵
 برو پر ز چین — I, IV¹⁹ ز گفتار پور — VI ; سیاوش را گفت گروی — IV¹⁸ بیامد براه
 I, 21 شهریار — I, IV, VI و T²⁰ برو پر ز چین کرد و لب پر گره — VI ; کرد و رخ پر گره
 I, 25 VI — ب. — I²⁴ بزرگان — I, IV و T²³ ترا — VI²² گردان — I, IV, VI و T²²
 ترا — VI²⁷ یک — VI²⁶ ; تن — I, IV²⁶

- 1855 کمان خواست با تیرهای خدنگ
شش اندر میان زد¹ سه چوبه بتنگ²
یکی در کمان راند و بفشارد ران
نظاره بگردش سپاهی گران
بران چار چوبین و ز آهن سپر³
گذر کرد پیکان آن⁴ نامور
بزد هم بر آنگونه⁵ دو⁶ چوبه تیر
برو آفرین کرد⁷ برنا و پیر
ازان ده یکی بی⁸ گذاره نماند
بدو گفت گرسیوز ای شهریار
1860 بیاتان من و تو با آوردگاه
بگیریم هر دو دوال کمر
ز ترکان مرا نیست همتا کسی
بمیدان کسی¹³ نیست همتای تو
گر ایدونک بر دارم از پشت¹⁵ زین
1865 چنان دان که از تو دلاورترم
و گر تو مرا بر نهی¹⁸ بر زمین
سیاوش بدو گفت کین خود مگوی
[همان اسپ تو شاه اسپ منست
جز از خود ز ترکان یکی²² برگزین²³
1870 بدو گفت گرسیوز ای نامجوی
ز بازی نشانی²⁵ نیاید بروی²⁶

اسپر - I, IV³ به پیش سپاه اندر آمد بچنگ - VI; بچنگ - I, IV² و - IV¹
همچنین نیز - VI⁵ تیر شه - I, IV⁴ چوبین و آهن سپر - VI; زدو جوشن دگر
از آنها یکی بی - I, IV, VI⁸; ازان ده یکی را - VI⁸ خواند - I, IV⁷ ده - I, IV, VI⁶ و T
فہلم نتماسک بمناطقنا لنگر: 1861-1867. B-66. 11 بسازیم - VI¹⁰ همی - I, IV, VI⁹
همان - I, IV¹³ گر آیند ازیشان بپیشم بسی - I, IV¹² اینا یقتلح صاحبہ من متعده
برنہم - VI¹⁶ بردارمت من ز - I, IV, VI¹⁵ یا - T; نہ - VI; گر - IV; من - I¹⁴
کہ با من نکردی نہ بر - IV¹⁹ برزنی - IV¹⁸ بگردی و نیرو - T; زآب و بگردی - IV¹⁷
نجز از تو ز توران کسی - I, IV, VI²² و - I, IV, VI, T²¹ و - I, IV, VI, T²⁰ 21 VI - 6. 21
نگردم بجایی کہ - IV; زابر رای کین - VI²⁴ بر زمین - IV²³ جز از تو کسی را دگر - VI
نماند بروی - I²⁶ ز بازی زبانی - T; ز یاری نشانی - IV²⁵ 25 IV. 25 1867. 25
I, IV, T - 6. 6. 26; کہ ما چون بروی اندر آریم. روی - VI; نماند اندر اوی - IV

هم آورد او³ خاک میدان گرفت
 تو گفستی⁴ سپهرش همی برکشید
 بمیدان پرخاش ژوپین نهند⁵
 بدان تا کرا بر فرورد هنر⁶
 هنرمند وز خسروان یادگار
 سزد گر نمایی بترکان¹⁰ هنر
 زمین آورد تیرگی¹² یک زمان
 بزین اندر آمد ز تخت¹⁴ نشست
 که از یک زره تن رسیدی برنج
 نظاره برو¹⁶ بر زهر سو سپاه
 کجا داشتی از پدر یادگار
 بنخچیر بر شیر بگذاشتی¹⁸
 عنانرا بپیچید چون پیل مست
 زره را نماند ایچ بند و گره¹⁹
 زره را بینداخت زان سو²⁰ که خواست²¹
 برفتند با نیزهای دراز
 ز میدان نه بر شد زره²⁴ یک²⁵ گره
 دو چوبین و دو²⁶ آهن آبدار

چو او¹ گوی در زخم² چوگان گرفت
 ز چوگان او گوی شد ناپدید
 بفرمود تا تخت زین نهند⁵
 دو مهتر نشستند بر⁷ تخت زر
 بدو گفت گرسیوز ای شه‌ریار
 هنر بر گهر⁹ نیز کرده گذر
 بنوک سنان و¹¹ بتیر و کمان
 بمرزد سیاوش بدان¹³ کار دست
 زره را بهم بر بستند پنچ
 نهادند بر خ¹⁵ آوردگاه
 سیاوش یکی نیزه شاهوار
 که در جنگ مازندران داشتی¹⁷
 باوردگه رفت نیزه بدست
 بزد نیزه و بر گرفت آن زره
 [از آورد نیزه بر آورد راست
 [سواران²² گرسیوز دامساز²³
 [فراوان بگشتند گرد زره
 سیاوش سپر خواست گیلی چهار

نهد - VI⁵ تو گویی - VI⁴ هم آورد را - IV³ در خم - I, IV و T² او - LI¹

VI⁶ - I, IV, VI - доб. б.:

سواران بمیدان بکردار گرد * بزوپین گرفتند ننگ و نبرد

نخرد - LI, VI; Так в VI⁹ برفرازد گهر - T; برفرازد هنر - I, IV⁸ نشستنه بران - I, IV⁷

زمین - VI; عنان تاب و آورد کن - I, IV¹² تا - VI¹¹ بگردان - VI¹⁰ هنر - I, IV

بتخت - IV¹⁴ ازان - VI; بدین - I, IV¹³ هنرها پدیدار کن - T; گهر و آورد کن

بگذاشت او - I, IV¹⁸ داشت او - I, IV¹⁷ بره - VI¹⁶ طرف - I, IV, VI و T¹⁵

زه سو - I, IV²⁰ ز میدان نه بر شد زمین یک گره - VI¹⁹ 66. 1851 - 1853 оп. VI²¹

آن - IV²⁵ زره برنشد - I, IV و T²⁴ رزم ساز - I, IV و T²³ و - I, IV²² доб.

دو چوبین دو از - VI²⁶ زدو جوشن دگر ز

- سیاوش چو بشنید بسپرد راه¹ گرفتند مر یکدیگر را² کنار بایوان کشیدند زان جایگاه دگر روز گرسبوز آمد پگاه³ سیاوش بدان خلعت شهریار نشست از بر باره گامزن همه شهر و برزن یکایک⁴ بدوی⁵
- سیاوش بشدش⁶ تازیان با سپاه سیاوش بپرسید از⁷ شهریار⁸ سیاوش بیاراست جای سپاه⁹ بیاورد خلعت ز نزدیک شاه¹⁰ نگه کرد و شد چون گل اندر بهار سواران ایران شدند انجمن¹¹ نمود و سوی کاخ بنهاد روی
- هم آنگه بنزد¹² سیاوش¹³ چو باد که از دختر پهلوان سپاه¹⁴ ورا نام کردند فرخ فرود بزدی¹⁵ مرا با سواری دگر همان مادر کودک ارجمند بفرمود یکسر¹⁶ بفرمان بران نهادند بر پشت این نامه بر بگویش که هرچند من سالخورد سیاوش بدو گفت گاه مهی
- سواری بیامد ورا¹⁷ مژده داد¹⁸ یکی کودک آمد بهانند شاه¹⁹ بتیره شب آمد²⁰ چو پیران شنود بگفت اینک شو²¹ شاه را مژده بر جریره سر بانوان بلند زدن دست آن خرد بر زعفران که پیش²² سیاوش خود کامه بر بدم پاک یزدان مرا شاد کرد ازین تخمه²³ هرگز مهادا تهی

سیاوخش بشنید و بسپرد راه—VI؛ سیاوش چو بشنید آمد بر راه—I, IV, 1
 2 I, IV—شدن؛ VI—شده 3 I, IV—یکدیگر در—4 VI—ازو 5 Б—перевод б. отсутствует.
 6 T—بیاورد با هدیه پیغام—8 I, IV—ز راه—IV—زیراه—7 I—VI—66. 1808—1810 оп. آرامگاه—T—9
 چو نزد—IV—12 بروی—11 Л—VI—سراسر—VI—همانگه—IV—زیرزن—10 I—оп. 9 Л—б. شاه
 13 I—سواری—14 I—بیماد سواری ورا—IV—بیماد سیاوش را—14 I—سواری—15 VI—66. 1812—1822 оп.;
 Б—перевод бб. 1812—1822 отсутствует. 16 Л—ماه و مهر—17 I и T—چو تابنده ماه—IV—17 I и T—ماه
 بگفتا که رو—20 I, IV и T—هم آنگه—19 I, IV и T—اندر—18 I, IV и T—همانند ماه
 21 I, IV и T—بچه—23 I, IV и T—نزد—22 I, IV—خفته—21 I, IV и T

- 1795 فرنگی‌س را کاخ‌های بلند
 چو بینی بخوبی³ فراوان بگوی⁴
 چو نخچیر و می باشد⁵ و دشت و کوه
 بدانگه که یاد⁶ من آید بدست⁹
 یکی هدیه آرای¹¹ بسسیار مر
 همان گوهر و تخت و¹³ دیبای چین
 ز گسترده‌ی‌ها و از سوی و رنگ
 فرنگی‌س را هدیه بر همچنین¹⁷
 اگر آب دارد ترا¹⁸ می‌زبان
- 1800
- بر آورد¹ دارد همی ارجمنند²
 بچشم بزرگی نگه کن بروی⁵
 نشینند پیشت ز ایران⁷ گروه
 چو خوردی بشادی بماید نشست¹⁰
 ز دینار وز اسب و زرین کمر¹²
 همان یاره و گرز و تیغ¹⁴ و نگین¹⁵
 بمین تا ز گنجت چه آید بچنگ¹⁶
 برو با زبانی پر از آفرین
 بران شهر خرم دو هفته بمان¹⁹

۹

- نگه کرد گرسیوز نامدار²⁰
 خنیده سپاه²² اندر آورد کرد
- 1805
- سواران تـرکان²¹ گزیده هزار
 بشد شادمان تا²³ سیاوش‌گرد

и доб. б.; I, IV — 2 T — 1 VI — بر آورده

بششادی دران کاخ‌های بلند * نشانده فرنگی‌س را ارجمنند
 VI — زبوی — I⁵ مگوی — T⁴ چو بینیش خوبی — VI³ زچو بر تخت بینی — I, IV, T³
 نشینند نچوید ز ایران — VI⁶ نشینند پیشت فراوان — I, IV⁷ باید — VI⁶ *мисра искажено.*
 VI — یکی هدیه ساز — I, IV¹¹ گذشت — I, IV¹⁰ بدشت — I, IV⁹ باد — IV⁸ زباد — I, IV⁸
 I — 13 و از اسب و تاج و گهر — VI¹³ و اسب و سلیج و کمر — I, IV¹² یکی هدیه آورد
 VI — 15 افسر و تیغ و گرز — I, IV¹⁴ یکی تاج با فرش — IV¹⁴ همان تاج با فرش
 همان گوهر و تیغ و تخت نگین * همان یاره و طوق و دیبای چین
 I, IV — доб. б.:

ز دینار بماید نثار گران * شمردند هر گونه گوهران
 VI — доб. тот же б. с вариантом второго мисра *после б. 1801 текста.*
 VI — آب دندان بود — I, IV¹⁸ این چنین — IV¹⁷ *VI — текст б. искажен; рифмы нет.*
 I, IV — доб. б.: I, IV¹⁹ دو هفته یلان — VI¹⁹ زمان شادمان — I, IV¹⁹ دارد بود

دو هفته بمباش و بیاسای روز * بنیک اختر و فال گیتی‌فروز
 بشد تا بنزد — I, IV²³ سوار — I, IV, VI²² ترکی — VI²² توران — I, IV²¹ شیرخوار — VI²⁰

برآمییخت گفستی خرد با روان
 چو گنج گهر بد بمیدان^۳ سور^۴
 ز خوبی^۷ بکام^۸ دل شاد تست^۶
 ترا چون نباشد ز گیتی^{۱۰} گله
 نباشد بدان فر^{۱۱} و اورنگ^{۱۱} هوش
 بر آسود^{۱۳} چون مهتر^{۱۴} آمد^{۱۵} بهوش^{۱۶}
 دل هوشمندان و رای^{۱۷} ران
 که دخت^{۱۹} برومندش آمد بیمار
 سخنه‌های پیران همه کرد یاد^{۲۰}
 نهفته همه برگشاد از نهفت
 ببین تا چه جایست^{۲۳} بر گرد گرد
 از^{۲۴} ایران نگیرد دگر^{۲۵} هیچ یاد
 چو گودرز و بهرام و کاوس شاه
 همی بوم و بر سازد و شارستان^{۲۸}

ز بس باغ و^۱ ایوان^۲ و آب روان
 چو کاخ فرنگیسی دیدم ز دور
 بدان زیب و آیین^۵ که داماد تست^۶
 گله کرد باید بگیتی^۹ یله
 گر ایدونک آید ز مینو سروش
 و دیگر دو کشور ز جنگ و ز^{۱۲} جوش
 بماناد بر ما چنیین جاودان
 ز گفتار او شاد شد^{۱۳} شهریار
 بگرسپیوز این داستان بر گشاد
 پس آنکه بگرسپیوز آهسته گفت
 بدو گفت رو^{۲۱} تا^{۲۲} سیاوش گرد
 سیاوش بتوران زمین دل نهاد
 مگر^{۲۶} کرد پردود تخت و کلاه
 بران خرمی بر یکی خارستان^{۲۷}

1785

1790

۱ I, IV — поря-
 док бб.: 1781, 1784, 1782, 1785, 1783, 1786, 1787. ۲ VI — میدان ۳ I — بود درمان VI —
 ۴ I, IV — ۵ VI — خوبی ۶ VI — اوست ۷ I, IV —
 بگیتی VI — بچیزی I, IV — ۱۰ I, IV —
 ۹ I, IV — ۱۱ I, VI — ۱۲ I, IV, VI و T —
 ۱۱ VI — ۱۳ I, VI — ۱۴ I, IV, VI و T —
 ۱۵ VI — ۱۶ I, IV, T — ۱۷ VI —
 ۱۸ I, IV, T — ۱۹ I, IV و T — ۲۰ I, IV, T — ۲۱ I, IV, VI, T —
 ۲۲ I, IV, VI, T — ۲۳ I, IV — ۲۴ I, IV, VI, T — ۲۵ I, IV, VI, T —
 ۲۶ I, IV, VI — ۲۷ I, IV — ۲۸ I, IV —

بگرسپیوز آن داستانها بگفت * نهفته برون آورید از نهفت
 VI — вариантом того же б.:

بگرسپیوز او این سخنها بگفت * نهفته همی برگشاد از نهفت
 همی — ۲۱ I, IV, VI, T — ۲۲ I, IV — ۲۳ I, IV — ۲۴ I, IV — ۲۵ I, IV, VI, T —
 ۲۶ I, IV, VI — ۲۷ I, IV — ۲۸ I, IV —
 بچایی که بد بوم آن خارسار * بسازید شهری چو خرم بهار

نشسته بآیین و² با فرّ و هوش
 پرو شارستان سیاوش بمین
 تو گوویی فروزنده خاورست⁵
 همی رفت بر سان کشتی بر آب⁶
 همان باز کشور که⁸ آورده بود⁹
 بدادش ز کشور سراسر خبر¹⁰
 ز دریای چین تا دریای روم
 سراسر همه یاد کرد آنچه دید
 و زان شهر و آن کشور و جایگاه¹²
 کسی کو نه بیند باردیمهشت¹³
 که چونان نگاریدش آن بوم و بر¹⁴
 نه خورشید ازان مهتر سرفراز
 نمیند دگر¹⁶ کس بتوران و چین¹⁷

چو خورشید بر گاه¹ فرّخ سروش
 برامش بپیمای لغتی زمین³
 خداوند ازان⁴ شهر نیکوترست
 و زان جایگه نزد افراسیاب
 پیامد⁷ بگفت آن کجا کرده بود
 بیاورد پیشش همه سر بسر
 که از داد شه گشت آباد بوم
 و زانجا بکار¹¹ سیاوش رسید
 ز کار سیاوش بپرسید شاه
 بدو گفت پیران که خرم بهشت
 سروش آوریدش همانا خبر
 همانا ندانند¹⁵ ازان شهر باز
 یکی شهر دیدم که اندر زمین
 1780

درو [پرو-IV]-I, IV, VI-زروی زمین-VI³ سیاووشش-Т-و-Л² بر کاخ-I, IV, VI¹
 فروزنده-I⁵ آن-Л, I, IV, T-⁴ I, IV-обратный порядок мисра. شاد بر تخت شاه گزین
 I, IV-доб. б.:⁶ فزاینده خاورست-VI; فانورست

چو پیران از آنجای برگشت شاد * پیامد بر شاه توران چو باد
 VI-б. оп.⁹ باز کز کشور-Т; نیز کز کوشن-IV; نیز کز کوشش-I⁸ سپهبد-⁷ I, IV
 I, VI-бб. 1773 и 1774 оп.; IV-б. 1773 оп.; T-заменяют бб. 1773 и 1774 одним:¹⁰

که در کشور هند چون رزم کرد * بدانرا سر اندر کشیده بگرد
 I, IV-б. 1776 разбивают на два бб.:¹² که سوی-VI¹¹

بپرسید ازو شهریار بلند * زحال سیاوش زچون وز [وزجون-IV] چند
 و زان شهر وز کشور و جایگاه * یکایک همه باز پرسید شاه
 I, IV-б. 1777¹³ سأله عن حاله و حال المدينة التي انشأها و قصورها التي بناها-Б
 заменен тремя другими:

بدو گفت پیران که ای شاه دهر * ز فرّت همه خلق راهست بهر
 سیاوش یکی جایگه ساخت نغز * پسندیده مردم پاکب مغز
 کسانى که هنگام اردیبهشت * بدیده نمیند [ندیده بمیند-IV] خرم بهشت
 I, IV, VI-б. оп.¹⁴ زمین-T-¹⁷ چنان-I, IV¹⁶ نداند-VI¹⁵

- 1750 بدو گفت گر¹ فرّ و برز کیان کی⁴ آغاز کردی بدین گونه جای بماناد تا رستخیز این نشان پسر بر پسر هم چنین شاد باد⁵ چو یک بهره از⁷ شهر خرّم بدید
- 1755 بکاخ فرنگیسی بنهاد روی پذیره شدش دختر شهریار چو بر تخت بنشست و آن جای دید بدان نیز چندی¹³ ستایش گرفت ازان پس بخوردن گرفتند کار¹⁴
- 1760 بمودند یک هفته با می بدست به ششم ره آورد پیشش آورد ز یاقوت وز گوهر شاهوار ز دیبا و اسپان بزین پلنگ¹⁹ فرنگیسی را افسر و گوشوار
- 1765 بداد و پیامد بسوی ختن چو آمد بشادی بایوان خویش بگلشهر گفت آنک خرّم بهشت

میان — I, IV, VI و T³ نبود آنچه — VI; نبودند — IV; نبودند — I² کز — I, IV¹

فرّخ نهاد — I, IV⁶ همچنان شاه و شاد — IV; همچنین شاه و شاد — I⁵ چو — VI و T⁴

خرّم و شاد — I, IV و T⁹ و IV — доб.⁸ یک بهره این — VI; یک بهره ازان — I, IV⁷

— I, IV, VI و T¹¹ оп. первое мисра б. 1759 оп. 1757 и 1758 и второе мисра б. 1756, бб. 1757

بران نیز — IV¹³ Б — перевод бб. 1757 — 1758 отсутствует. پرستنده بسیار بر پای

گاهی — I, IV¹⁶ خوالیگر — VI, I¹⁵ ل یار — IV¹⁴ بدان نیز چندین — VI و T¹³; چندی

T¹⁹ هدیهها سر بر — T; هدیه شهرها — I, IV¹⁸ همه — VI¹⁷ شاد و خرّم دل و

VI — б. оп.²¹ VI — б. оп. چنای پلنگ — IV و T²⁰; چنای خدنگ — I; چنای خدنگ — VI²⁰

I, IV — б. оп.; B — перевод бб. 1765—1770 T²²; پیشش شاه آمدن — T; شاه با انجمن — I, IV²²

— (без рифмы); VI — T²⁴ доб. T²⁴ بدیدار — I, IV, VI²³ оп. отсутствует.

بگلشهر شد در شبستان خویش * بگلشهر گفت آنچه خرّم بهشت

سر اندر ستاره سران سران¹
 همه شهر زان شارستان² شادکام
 سخن رفت زان شهر با آفرین³
 کز اختر بنش⁴ کرده شد روز ارد⁵
 ز کوه و در و رود وز دشت و راغ⁷
 چه کرد اندران نامور⁸ جایگاه
 بدان مرز⁹ با او سزاوار بود
 چو هنگامه رفتن¹¹ آمد ببرد¹²
 سیاوش پذیره شدش با سپاه
 پیاده شد از دور کورا بدید
 مر او را گرفت اندر آغوش¹⁴ تنگ
 ز هر در زدند از هنر دامستان¹⁵
 همی دید هر سو بنای فراخ¹⁷
 بسی آفرین پر سیاوش بخواند²¹

نشسته سراینده رامشگران
 سیاوش گردش نهادند نام
 چو پیران بیامد ز هند و ز چین
 خنیده بتوران سیاوش گرد
 از ایوان و کاخ و ز پالیز⁶ و باغ
 شتاب آمدش تا بییند که شاه
 هر آنکس که او از در کار بود
 هزار از هنرمند کردان¹⁰ گرد
 چو آمد بنزدیک آن جایگاه
 چو پیران بنزد سیاوش رسید
 سیاوش فرود آمد از نیل رنگ¹³
 بگشتند هر دو بدان شارستان
 سراسر همه باغ و میدان و کاخ¹⁶
 سپهدار پیران¹⁸ ز هر¹⁹ سو براند²⁰

1740

1745

Б—перевод; سران را سران—VI; زبهر [همه—T] جا ستاده گوان و سران—I, IV و T
 1 I, IV و T—ب. отсутствует. 2 I, IV—همه اندر آن شارستان—VI; همه مردمان زان بدل—I, IV
 3 VI—با آفرین I, IV—доб. б.: زوز گرد—VI 5 تنش—VI; چنمین—I, IV; دنش—Л 4 شهر ازان آفرین
 چو پیران رد را ازان شارستان * خیر شد ازان نامور کارستان
 ز رود و—I, IV و T 7 از کاخ و پالیز—T; کاخ وز المرز—VI; گنبد ز پالیز—I, IV 6
 ز کوه و ز رود و ز دشت و ز راغ—VI; ز دشت و ز کوه و ز راغ [ز باغ—IV]
 هزاران خردمند—I, IV, VI 10 دران بزم—VI; میدان بزم—I, IV 9 مایهور—I, IV و T 8
 زپیل زنگ—I, IV, VI 13 نبرد—VI 12 هنگام رفتنش—I, IV 11 [و—доб. VI] مردان
 Л—без точек. 14 I, IV, VI و T—پیاده گرفتشی باغوش—I, IV, VI 15 I, IV—б. разбит на два:
 بگشتند هر دو بران شهر باز * سیاوش و پیران گردن فراز
 بگشتند بر گرد آن شارستان * خوش آمد ورا آن چنان کارستان
 کاخ و—VI; کاخ و ایوان و باغ—I, IV 16 و رکبا و طافا بتلک المدینة—VI—б. оп.; ср. Б
 توران—VI 18 همی تافت [دید—VI] هر سو چو روشن چراغ—I, IV, VI 17 میدان و باغ
 سیاوش خواند—VI 21 که راند—VI 20 بهر—I, IV, VI 18

- از ایران و توران گزیده سوار¹ به پیش سپاه اندرون خواسته² ز یاقوت وز گوهر³ شاهوار 1725
 چه مشک و چه کافور و عود⁴ و عبیر
 ز مصری و چینی و از⁵ پارسی
 چو آمد بران شارستان⁶ دست آخت⁷
 از ایوان و میدان و کاخ بلند
 بیماراست شهری بسان بهشت 1730
 بر⁸ ایوان نگارید چندی نگار
 نگار سر و تاج⁹ کاوس شاه
 بر تخت او رستم پیلتن
 ز دیگر سو¹⁰ افراسیاب و سپاه
 بهر گوشه¹¹ گنبدی ساخته 1735

و پیروزة— I, IV и T⁵ بیماراستند— VI⁴ تاختند— VI³ صد— VI² هزار— IV¹
 چه از— VI⁶; چه عنبر چه عود و چه مشک— I, IV и T⁷ و از تاج گوهرنگار— I, IV и T⁸
 : I, IV, VI—доб. б.:¹⁰ وز چینی و— IV, VI⁹ چه از— I, IV и T⁸ مشک و عنبر چه عود
 نهادند سر سوی خرّم بهار * سپهدار و آن لشکر نامدار
 VI—; پهنا بساخت— I, IV и T¹³ باخت— IV¹² بر شارستان— IV; بدان جایگه— I и T¹¹
 چو آید پدیدار آن شارستان * دو فرسنگ بالای و پهنای آن
 I, IV, VI—¹⁶ شاه— I, IV, VI¹⁵ به— I, IV, VI¹⁴ فینی مدینه جعل عرضها و طولها فرسخین— B
 I, IV, T—доб. б.:¹⁹ دگر سوی— VI; و دیگر سوی— IV¹⁸ I, IV, T—доб. б.:¹⁷ بفرمود— VI; زبشتند
 полях; I, IV, T—доб. б.:

بایران و توران بر راستان * شد آن شهر خرّم یکی داستان
 VI—доб. вариант того же б.:

بایران و توران شد آن شارستان * میان بزرگان یکی داستان
 VI—; سرش تا— I²¹ فی جوانب— B; همیشه— VI²⁰

- همه باز کشور سراسر بخواه
بر آمد خروش از در پهلوان
ز هر سو سپاه انجمن شد بروی
بنزد سیاوش بسی خواسته
بهنگام پردود کردن بماند
- 1710
- هیونی ز نزدیک افراسیاب
یکی نامه سوی⁸ سیاوش بمهر
که تا تو برفتی نیم شادمان
و لیکن من اندرخور¹⁰ رای تو
گر¹³ آنجا که¹⁴ هستی¹⁵ خوش و خرم است
[بشادی بیاش و بنیکی بمان
بدان پادشاهی همی¹⁷ باز گرد
سیاوش سپه برگرفت¹⁸ و برفت
صد اشتر ز گنج و²⁰ درم بار کرد
هزار اشتر بختی²² سرخموی
- 1715
- 1720
- بگستر بمرز خزر در¹ سپاه
ز بانگ² تمیره زمین شد نوان³
یکی لشکری گشت⁴ پرخاشجوی⁵
ز دینار و اسپان آراسته⁶
بفرمان برفت و سپه را براند
- چو آتش پیامد بهنگام خواب⁷
نوشته بکردار گردان⁹ سپهر
از اندیشه بیغم نیم یک زمان
بتوران بچستم¹¹ همی¹² جای تو
چنان چون بماید دلت بیغم است
تو شادان بداندیش تو باغمان¹⁶
سر بدسگال اندر آور بگرد
بدان سو¹⁹ که فرمود سالار تفت
چهل را همه بار دینار کرد²¹
بنه برنهادند با²³ رنگ و بوی

ز کوسی و - I³ ز کوسی و - IV و VI² بتترک و خزر در - VI¹؛ بمرز خزر بر - I¹
I, IV - доб. б.:⁵ لشکر گشن - I, IV؛ لشکری گشن - Л, T⁴ تمیره برآمد فغان
چو آمد بدرگاه توران سپاه * همی رفت ازان سو که فرمود شاه
ازان سو ازان سان و توران вместо پیران VI - доб. тот же б. с разночтениями:
ثم قدم رسول: 1705-1727 переданы так: Б - бб. 1705-1727 переданы так: Б - бб.
افراسیاب علی پیران یستنیهضه الی بعض الممالک و یأمره بجز العساکر الیه فامتثل
I, IV و⁸ ذلک پیران و فارقه و انتقل سیاوخش الی موضع آخر أشار علیه به افراسیاب
که - IV¹³ همه - VI¹² نجستم - I, IV¹¹ و¹⁰ روشن - I, VI و T⁹ نزد - T
کنون - I, IV, VI و T¹⁷ ب. оп. I, IV, VI و T¹⁶ بودن - VI؛ رفتی - I, IV¹⁵ آذجات - VI¹⁴
оп. و - I, I²⁰ ل, I²⁰ بدان سان - VI؛ برانسان - I, IV¹⁹ سپهبد بنه برنهاد - I, IV و T¹⁸
I, IV - б. 1721 стоит после б. 1722 текста; Б - перевод
بنه برنهاده پر از - VI²³ ماده - I, IV, VI و T²² 1721-1727 отсутствует.
66. 1721-1727 отсутствует.

ز گفتار او شد دلش پر ز درد
 گر⁴ او راست گوید همی این سخن
 پراگندم⁶ اندر جهان تخم کین⁷
 چنین هم همی گفت با من پگاه⁸
 که از جنمیش و راز¹¹ گردان سپهر
 همانا¹³ ز ایرانی آمد بیاد
 بیاد¹⁴ آمدش روزگار بهی¹⁵
 نه آهننگ¹⁸ رای خردمند کرد
 دل از بودنیها²⁰ پر از جست و جوی
 ز گفتار یکباره²¹ دم بر زدند
 می و رود²² رامشگران خواستند

چو بشنید پیران¹ اندیشه کرد
 چنین² گفت کز من بد آمد بمن³
 1695 ورا من کشیده⁵ بتوران زمین
 شمردم همه باد گفتار شاه⁸
 و زان پس چنین گفت با دل¹⁰ بمهر
 چه داند بدو رازها کی گشاد¹²
 ز کاوسی وز تخت شاهنشاهی
 1700 دل¹⁶ خویش زان گفته¹⁷ خرسند کرد
 همه راه¹⁹ زین گونه بد گفت و گوی
 چو از پشت اسپان فرود آمدند
 یکی خوان زرین بیاراستند

ز شاهان گیتی گرفتند یاد²³
 بنزدیک سالار توران سپاه
 ازان پس گذر کن بمکران زمین²⁵
 وزانجا گذر کن بدریای سند

ببودند یک هفته زین گونه شاد
 1705 بهشتم یکی نامه آمد ز شاه
 کزانجا برو تا بدریای چین²⁴
 همی رو چنین تا سر مرز هند

که - IV, VI - 4 گر بدندان بماند بمن - VI - 3
 کنون - VI - همی - I, IV - 2 یک - I - 1
 زمانه کشیدش - VI - 6 پراگند - VI - 7
 5 I, IV - 5 کس کشیدم - I, IV - 5
 که اورا بتوران کشیدم برنج * سپهرم بدو کشور و تاج و گنج
 بشنودم همه پاک - IV - بشنودم همی پاک گفتار شاه - I - 8
 VI - 6. вариант того же б. I - 8
 جامن - IV, VI - 10 با او - I - 10
 9 I, IV, VI - 9 شمردم بدو باد گفتار شاه - VI - 8
 چه داند - VI - 10 فلک رازها را برو [بدو - IV] کی گشاد - I, IV - 12
 رسم و - IV - رسم - I, VI - 11
 کز - VI - 13 که این رازها بر دل وی گشاد - T - 13
 زین گونه - VI - 17 ازین گفته - I, IV - 17
 از - VI - 17 از - VI - 17
 15 I, VI - 15 فرار - VI - 15
 16 I, VI - 16 مهی - I, VI - 16
 18 I, VI - 18 از - VI - 18
 19 I, VI - 19 مهی - I, VI - 19
 20 I, VI - 20 از - VI - 20
 21 I, VI - 21 از - VI - 21
 22 I, VI - 22 از - VI - 22
 23 I, VI - 23 از - VI - 23
 24 I, VI - 24 از - VI - 24
 25 I, VI - 25 از - VI - 25

1675 همه راز من آشکارا به¹ تست
 من آگاهی از فرّ یزدان دهم
 بگویم ترا⁴ بوندنیها درست
 بدان تا نگوئی⁵ چو بینی جهان⁶
 تو ای گرد پیران بسیار هوش
 فراوان بدین نگذرد روزگار
 شوم زار من کشته بر⁹ بی گناه
 ز گفتار بدخواه¹¹ وز بخت¹² بد
 ز کشته¹⁴ شود زندگانی¹⁵ دژم
 پر از رنج گردد سراسر زمین
 بسی¹⁹ سرخ و زرد و سیاه و بنفش
 1685 بسی غارت و بردن²¹ خواسته
 بسا کشورا کان پپای ستور
 از ایران و توران بر آید خروش
 جهاندار بر چرخ چونین²⁴ نوشت²⁵
 سپهدار ترکان²⁶ ز کردار خویش
 1690 پیشیمانی آنکه نداردش²⁸ سود
 بیا تا بشادی خوریم و دهیم

1 I, IV و T — آشکارای — 2 VI — باشی — 3 VI — که — 4 VI — بتو — 5 IV — بگوئی — 6 VI —
 گردد دل — 7 I, VI, K — زبی کام — 8 VI — بیکار — 9 I, IV, K — آید برین تاج و گاه — 10 I, IV — کند زار کشته مرا — 11 I, IV, K و T — چو بینی چنان — 12 VI — گفت — 13 I, IV — بی گناه — 14 I, IV و T — کینه — 15 VI — روی گیتی — 16 VI — تور و ایران بهم — 17 I, IV — زمانه — 18 Л — و — 19 I, IV — زبسی
 خوردن — 20 I, VI و T — بتوران — 21 I — بردۀ — 22 I, IV, VI و T — (و گردد) و کردن بجای — 23 I, IV, VI و T —
 نشست — 24 VI — چوپین — 25 VI — خونین — 26 I, IV, VI و T — کردار — 27 I, IV — پیگار — 28 VI — نداردش — 29 VI — доб. و
 30 I, IV, VI و T — доб. 1661 و 1662.

خردمندی و بخت بیدار بود
 سرش را بپروین پرذاختند²
 بدو در فراوان نگار آوریم³
 چه یازی برنج⁴ و چه نازی بگنج⁵
 جهانجوی دشمن چرا پرورد
 پدید آید از هر سوی خواسته⁶
 نشینند برین جای دیگر¹⁰ کسی
 نه برمایه گردی ز پیوند من
 ز کاخ و ز ایوان شوم بی نیاز¹²
 کند بی گنه مرگ¹⁴ بر من شتاب¹⁵
 گهی شاد دارد گهی مستمند
 مکن خیره اندیشه دل دراز¹⁸
 بشاهی نگین اندر انگشت تست
 بکوشم که پیمان تو نشکنم
 و گر موی بر تو هوا بشمرد
 نبینم جز از²⁰ نیکنامیت کام²¹
 و لیکن فلک را جز اینست²⁴ خواست²⁵

مرا فرّ نیکی دهش یار بود
 برین سان یکی شارستان ساختند¹
 کنون اندرین هم بکار آوریم
 چه بندی دل اندر سرای سپنج
 که از رنج⁸ دیگر کسی بر خورد
 چو خرم شود⁷ جای آراسته
 نباشد مرا بودن ایدر⁹ بسی
 نه من شاد باشم نه فرزند من
 نباشد¹¹ مرا زندگانی دراز
 شود تخت من گاه¹³ افراسیاب
 چنین است رای¹⁶ سپهر بلند
 بدو گفت پیران کای سرفراز¹⁷
 که افراسیاب از بلا¹⁹ پشت تست
 مرا نیز تا جان بود در تنم
 نمانم که بادی بتو بگذرد
 سیاوش بدو گفت کای نیکنام
 تو پیمان چنین²² داری و رای راست²³

1660

1665

1670

VI—здесь; بابر اندر افراتخم— I, IV; پپرون بر افراتخم— Л; 1 Л, I, IV— ساختم
 вторичное повторение, см. сноску 15 к б. 1606. 3 I, IV— б. оп.; Л—

کنون ای خردمند بیدار دل * من این گنگ دژ را بر آرم ز گل
 4 I, IV و T— تازی بگنج 5 I— نازی برنج— IV; نالی زرنج— I, IV, VI—66. 1661 و 1662 стоят после
 همان گنج و هم کاخ— IV 8 بود— Л 7 کزان گنج— T; کزان رنج— I, IV—6 6. 1692. 6 I, IV—
 کمتر— IV 10 شاد بودن— I, IV, VI—9 VI—доб. здесь б. 1666 текста. 9 I, IV, VI—
 بخت— IV 14 شود تختگاه شه— VI 13 12 VI—б. стоит после б. 1663 текста. 13 VI—
 مکن— I, IV 18 شهریار— VI 17 راز— I, IV 16 I, IV—б. 1667 стоит после б. 1668 текста. 16 I, IV—
 20 I, IV— جهان— I 19 مکن خیره اندیشه دل براز— VI; خیره اندیشه در [بر— I] دل دراز
 راه راست— I, IV 23 I, IV— همی— I, IV, VI 22 نه بینی جز از جنگ با منت کام— VI 21 بجز
 24 VI—ب. 1681. 25 I, IV, VI—б. стоит после б. 1681.

- [و زان روی هامونی آید پدید
همه گلشن و باغ و ایوان بود] 1645
[بششد پور کاوس و آنجای دید³
تن خویشتی را نام بردار کرد
ز سنگ و ز گچ بود و چندی رخام⁶
دو صد⁸ رش فزونست بالای اوی
[که آنرا کسی تا نبیند بچشم
نماید برو¹² منجنیق و نه تیر
ز تیغش دو فرسنگ تا بوم خاک
نه بیند ز بن¹⁵ دیده بر تیغ کوه
بدان آفرین کان چنان¹⁸ آفرید
[نمایست یار و نه آموزگار
جز اورا مخوان کردگار جهان
بپیغمبرش بر کنیم آفرین
- کزان خوبتر جایها¹ کس ندید²
کش ایوانها سر بکیوان بود
مر آنرا ز ایران همی بر گزید⁴
فزونی یکی⁵ نیز دیوار کرد
و زان جوهری⁷ کش ندانیم نام
همان سی و پنج ست⁹ پهنای اوی¹⁰
تو گوئی ز گوینده گیرند چشم¹¹
بماید ترا دیدن¹³ آن ناگزیر
همه¹⁴ گرد بر گرد خاکش مغاک
هم از بر شدن مرد¹⁶ گردد ستوه¹⁷
ابا آشکارا نهان آفرید¹⁹
برو بر همه کار دشوار خوار
جز اورا مدان آشکار و نهان²⁰
بیماراننش بر هر یکی²¹ هم چنین

1 T — جایگاه 2 I, IV —

بران آفرین کو چنان آفرید * زمین و بلند آسمان آفرید
برفتش سیاوش و آنرا بدید³ I, IV — ср. б. 1654, а также разночтения по I и IV к б. 1653.
گوهری — I, IV и T⁷ ز خام — IV⁶ برو — I, IV⁵ مر اورا ز توران همی برگزید — I, IV⁴
I, IV — آید بچشم — T¹¹ — б. оп. I, IV¹⁰ هشتست — T⁹ ز صد — T⁸
T¹⁸ — زمین — T¹⁵ همی — I, IV¹⁴ نماید ترا دید — IV¹³ نیابد بدو — IV¹² б. оп.
17 I, IV — доб. здесь бб.:

و زان روی هامونی آید پدید * کزان خوبتر جایها کس ندید
بران آفرین کن که آن آفرید * زمینها ابا آسمان آفرید
جز اورا مخوان کردگار جهان * جز اورا مدان آشکار و نهان
I, IV¹⁸ — б. оп. I, IV¹⁹ — Sr. прим. 2 по I и IV к б. 1644 и по тем же рукописям прим. 17 к б.
1653, в которых этот б. повторяется. I, IV²⁰ — бб. 1655 и 1656 заменяют одним:

خداوند دارنده هست و یکست * همه چیز جفتست و ایزد یکیست
I и T — то же, но с вариантом первого мисра: б. 1656 в I и
IV стоит после б. 1653, см. прим. 17 к нему. I²¹ — ابر شاه مردان علی —

- 1625 [که آنرا سیماوش¹ بر آورده بود
[بیک ماه² زان روی دریای چین
[بیابان بیاید چو دریا گذشت
[کزین بگذری بینی آباد شهر
[ازانپس یکی کوه بینی بلند
[مرین کوه را گنگ دژ در میان
1630 [چو فرسنگ صد گرد بر گرد کوه³
[ز هر سو که پویی⁴ بدو⁵ راه نیست
[بدین کوه بینی دو⁶ فرسنگ تنگ
[بدین چند⁷ فرسنگ اگر پنج مرد
[نیابد بریشان گذر صد هزار⁸
1635 [چو زین⁹ بگذری شهر بینی فراخ
[همه شهر گرمابه و رود و جوی
[همه کوه نخچیر و آهو بدشت
[گذران و طاوس و کیمک دری
[نه گرماش گرم و نه سرماش سرد
1640 [نبینی بدان¹⁰ شهر بیمار کس
[همه آبها روشن و خوشگوار
[درازی و پهناش سی سیار سی
[یک و نیم فرسنگ بالای کوه

کیان نام - I, IV - ماهه - I, IV - 3
 1 K - افریدون
 2 VI - 66. 1624-1657 on.
 4 I, IV - کوه - IV - کرده بد گرد کوه - 6 Л
 5 I - پتنگی - [کنان پام - IV] گشت آن زمان را زمین
 6 I, IV - برین گوته سی و - 10 I, IV - بر - 9 I, IV
 7 I - بینی - 8 I, IV и T - پرو
 9 I, IV - یک سوار - 14 I, IV - نباشد - 13 IV
 12 I, IV - برین پنج - 11 I - روی آن روی - 11 I
 10 I, IV - دو
 15 I, IV - که - 19 I, IV - بیاید - IV - نباید - 18 I
 17 I, IV - سوو - 17 I, IV - رامش - 16 I, IV
 18 I, IV - کزین
 19 I, IV - پر - 23 I - on. و - 22 Л
 20 I, IV - دران - 20 I, IV - چو بر - T
 21 I - بوستان از - T
 22 I - بوستانی - 21 I

هم از گنج و هم تاج² آراسته
 بدی بد بود مرگ بر تن رسد³
 همان رنج بردار خوانندگان⁴
 کجا آن دلاور گرامی مهان
 سخن گفتن خوب و آوای نرم
 رمییده⁵ ز آرام وز کام و نام
 تو ایدر بیودن مزن داستان¹¹
 همه جای ترسست و تیمار و باک
 کسی آشکارا نداند ز راز
 چرا زو همه بهر¹⁵ من غفلتست
 ز پیشستی و از رنج بر تاب روی
 گذشتند بر¹⁷ تو بسی همرهان
 تو تاج فزونی چرا بر نهی
 یکی شو بخوان نامه داستان¹⁹
 بدانگه که اندر جهان داد بود
 بدین داستان باش همداستان²¹
 بدانسان زمینی دلاری نیست²³

که هرچند گرد آورم خواسته¹
 بفرجام یکسر بدشمن رسد
 [کجا آن حکیمان و دانندگان
 کجا آن سر⁵ تاج شاهنشهان
 کجا آن بتان⁶ پر از ناز⁷ و شرم
 کجا آنک بر⁸ کوه بودش کنام
 چو گیتی تهی ماند¹⁰ از راستان
 ز خاکیم¹² و باید شدن زیر خاک¹³
 تو رفتی و گیتی بماند دراز
 جهان سر بسر عبرت و حکمتست¹⁴
 چو شد سال بر شست و شش چاره جوی
 تو چنگ فزونی زدی بر¹⁶ جهان
 چو زان نامداران جهان شد تهی
 [نمایشی بدین گفته¹⁸ همداستان
 کزیشان جهان یکسر آباد بود
 ز من²⁰ بشنو از گنگ دژ داستان
 که چون گنگ دژ در جهان جای²² نیست

بران سان یکی شارستان ساختم * سرش را ز پیروین برافراختم
 کنون ایدر این هم بجای آورم * بیرو آفرین خدای آورم
 первый из этих бб. ср. с б. 1623 текста, а три последних соответствуют бб. 1658, 1659, 1660 текста.

مرگ بدتر VI-³ همان کاخ و آن گنج VI-⁶؛ همان گنج و هم تاج IV-² I-¹ б. оп.
 طرم I, IV-⁷ بتانی LI-⁶ و I, IV و T-⁵ доб. VI-⁴ бб. 1609-1622 оп. I-¹ б. оп. زید
 I, IV-⁸ در IV و T-⁹ بریده I, IV-¹⁰ که گیتی نمازد هم I, IV-¹¹ I, IV-¹¹ б. стоит после б.
 حکمت و غیرتست I-¹⁴ سوی خاک I, IV و T-¹³ ز خاکی I, IV-¹² 1657 текста.
 I, IV-¹⁸ از IV و T-¹⁷ در I, IV و T-¹⁶ بهر من زو همه IV-¹⁵؛ بهره ازو همه I-¹⁵
 I, IV-²¹ کنون I, IV-²⁰ بدین داستان باش همداستان I, IV-¹⁹ برین نیز
 оп. с оставлением пробела. VI-²³ که چون گنگ اندر جهان جای-²² I, IV-²³ ب. здесь оп. (ср. прим. 15 к б. 1606).
 جز این شارستان-²³ VI-²³ I, IV-²³ ب. здесь оп. (ср. прим. 15 к б. 1606).

فراوان بدو اندر ایوان و کاخ²
 درخت³ بزرگی تو آری بهار
 بهر جای رنج تو بینم نخست
 که خیره بماند دل⁵ انچمن⁶
 سیاوش همی بود با دل براز
 که گر سازم ایدر یکی جایگاه⁷
 وگر کار با جنگ سازان بود⁸
 که بس نیست فرخنده بنیاد این¹⁰
 دلش گشت پر درد و پر آب چشم¹²
 که چون بگذرد چرخ برکار خویش¹⁸
 بزشتی شود بخت آموزگار
 همی ریخت از دیدگان آب گرم¹⁴
 چه بودت که گشتی چنین سوگوار
 دلم کرد پر درد و جانم نژند¹⁵

یکی شارستان سازم ایدر¹ فراخ
 سیاوش بدو گفت کای بختیار
 مرا گنج و خوبی همه زان⁴ تست 1595
 یکی شهر سازم بدین جای من
 ازان بوم خرم چو گشتند باز
 از اخترشناسان پسر سید شاه
 ازو فرّ و بختم بسامان بود
 بگفتند یکسر بشاه گزین⁹ 1600
 از اخترشناسان بر آورد چشم¹¹
 [کجا گفته بودند با او ز پیش
 [سرانجام چون گوردت روزگار
 عنان تگاور همیداشت نرم
 بدو گفت پیران که ای شهریار 1605
 چنین داد پاسخ که چرخ بلند

درختی—VI³ IV—б. оп. (ср. б. 1588 текста). 1 اکنون—I
 بدو اندرون باغ و کاخ—I² 4 I, VI—همه آن—VI
 خیره بماند بران—VI⁶ I, IV—доб. б. (ср. с б. 1622):
 ز گنگ سیاوش بگویم سخنی * وزان شهر و آن داستان کهن

В дальнейшем (бб. 1597—1721) сохранена редакция текста Л (то же К). В скобках бб., которые согласно VI и Б представляются интерполяцией (другая редакция?); I, IV—порядок бб.: 1596, 1654 (вар.) —1657, 1613, 1610, 1609, 1611, 1612, 1614, 1615, 1618, 1616, 1617, 1620, 1619, 1621, 1622, 1624—1648, 1651—1653, 1658, 1659, 1597, 1601—1606, 1663 и т. д. (редакцию текста по I, IV, T см. прил. II).
 زمین—I, IV, VI⁹ و یا دل ز کرده پشیمان شود—T
 دلش پر ز درد و پر از آب چشم—IV¹² چشم—IV¹¹ I, IV—б. оп.
 و جان پر—IV¹⁵ I, VI—گزند—VI¹⁵ I, VI—норм—VI¹⁴ IV, VI и T—бб. 1602 и 1603 оп.
 نژند; IV—доб. бб.:

کنون شارستان آن دلرای نیست * که چون من همی در جهان جای نیست
 مرا فرّ نیکی دهش یار بود * خردمندی و بخت بیدار بود

گهی رود و می گاه نغچیرگاه
 برانگه¹ که خیزد خروش خروسی
 سپاه از پیس پشت و پیران ز پیش²
 بزرگان براه⁴ شهنشه شدند
 جهانی بآیین⁶ بیاراستند
 تو⁷ گفتی زمین گشت با چرخ راست
 تو گفتی بچنبد همی دل¹¹ ز جای
 یکی خوب فرخنده بنیاد بود
 برو بر ز نغچیر گشته گروه¹⁴
 همی شد دل سال خورده جوان
 که اینست بر و بوم فرخ نهاد
 که باشد بشادی مرا رهنمای¹⁵
 فراوان کنم اندرو باغ و کاخ¹⁷
 چنان چون بود درخور تاج و گاه
 بران رو که اندیشه آرد بجای¹⁹
 بر آرم یکی جای تا ماه²⁰ راست
 زمان و زمین از تو دارم سپنج²²

ز خوردن نیاسود یکروز شاه
 سیر ماه برخاست آوای کومی
 پیامد سوی پادشاهی خویش
 بران مرز و بوم اندر³ آگه شدند
 1580 بشادی دل⁵ از جای بر خاستند
 ازان پادشاهی خروشی بخاست
 ز پس رامش⁸ و ناله⁹ کز نای¹⁰
 بجایی رسیدند کاباد بود
 بیک روی¹² دریا و یک روی کوه¹³
 1585 درختان بسپار و آب روان
 سیاوش پیران سخن برگشاد
 بسازم من ایدر یکی خوب جای
 بر آرم یکی شارستان فراخ¹⁶
 نشستن گهی بر فرازم بماه
 1590 بدو گفت پیران که ای خوب رای¹⁸
 چو فرمان دهد من بران سان که خواست
 نخواهم²¹ که باشد مرا بوم و گنج

و پپلان ز—VI؛ پیرانشی پیشی—IV؛ پیران به پیشی—I² بدانگه—I, IV, VI¹
 بزرگان—T؛ پذیره برای—IV؛ پذیره براه—I⁴ بدان مرز چون مردم—I, IV³ پیشی
 غلغل—T؛ گنبد—VI⁸ که—I, IV, VI⁷ بآیین جهانرا—VI⁶ بکام دل—T⁵ بنزد
 همی دل بچنبد—IV؛ همی دل بپیچد—I¹¹ چنگ و نای—I, IV, VI¹⁰ ناله و—VI⁹
 VI—؛ بیک روی کوه—IV, T¹³ بیکسوش—T¹² بپیچد همی دل—T؛ ازین دل بچنبد—VI
 بیک روی بر کوه—VI؛ بیک روی نغچیر [و IV—доб.] دور از گروه—I, IV¹⁴ بیک روی راه
 فراوان بدو—I, IV¹⁷ VI—میسرا up.¹⁶ VI—میسرا up.¹⁵ و نغچیر گاه
 بدو اندرون باغ و ایوان و کاخ—T؛ فراوان بدو اندرون بام و کاخ—VI؛ اندرون باغ و کاخ
 بدان رو کت اندیشه—T¹⁹ کزین خوب جای—I, IV¹⁸ 1589—1593 оп. VI—последующие бб.
 برنج—I, IV²² بخواهم—I؛ بخواهم—II, IV²¹ یکی دژ برین جای—I, IV²⁰ آید بجای

- گرفتند هر دو برو آفرین همیشه ترا جاودان باد روز و زان جایگه باز گشتند شاد چنین نیز يك سال گردان سپهر فرستاده آمد ز نزدیک شاه⁵ که پرسد همی شاهرا⁷ شهریار بود کت ز من⁸ دل بگیری⁹ همی از ایدر¹¹ ترا دادهام تا بچین 1565 بشهری که آرام و رای آیدت بشادی بماش و بنیکی بمان سیاوش ز گفتار او¹⁴ گشت شاد [سلیج و سپاه و نگین و¹⁵ کلاه 1570 فراوان عماری بپاراستند فرنگیس را در عماری نشانند ازو باز نگسست پیران گرد بشادی برفتند سوی ختن که سالار پیران ازان شهر بود همی بود یکماه²⁰ مهمان او 1575
- که ای مهتر و¹ شهریار زمین² بشادی و بدخواه را پشت کوز³ بسی از جهاندار کردند باد همی گشت بیدار بر داد و مهر⁴ بنزد سیاوش یکی نیکخواه⁶ همی گوید ای مهتر نامدار و زین بر نشستن¹⁰ گزیرد همی یکی گرد بر گرد و بنگر زمین هممان آرزوها بجای¹² آیدت ز خوبی¹³ مپرداز دل یکزمان بزد نای و کوسی و بنه بر نهاد ببردند زین گونه¹⁸ با او براه¹⁷] پس پرده خوبان بپیراستند [بنه بر نهاد و سپه را¹⁸ براند بنه بر نهاد و سپه را ببرد¹⁹ همه نامداران شدند انجمن که از بد گمانیش بی بهر بود بران²¹ سر چنین بود پیمان او²²

¹ VI и T — مهردان — ² I, IV—66. 1558—1561 здесь оп.; K—66. 1558 и 1559 оп. ³ VI—

بسارنج کز من تو برداشتی * به نیک و ببد روز بگذاشتی

⁴ VI и K—6. оп. ⁵ IV—اوی ⁶ IV—نیکخوی— VI—

کس آمد ز نزدیک افراسیاب * یکی مرد دانای حاضر جواب

⁷ T — ترا نامور — ⁸ VI — منت — ⁹ I, VI — نگیرد — ¹⁰ I, IV, VI — برنشست — ¹¹ I, IV —

همه آرزوها بجای — IV, VI — بجان آرزوهای رای — I — ¹² VI — از ایران — ¹³ I, IV —

سلیج فراوان و زین — I, IV — ¹⁵ I, IV — چو بشنید ازو — I, IV — ¹⁴ I, IV — ز نیک — VI — ز خوشی

¹⁸ I, IV, VI и T — عماری — ¹⁹ I, IV, VI — ¹⁷ VI—66. 1569 и 1570 оп. ¹⁸ I, IV — با گنج — I, IV, VI —

بدان — IV — ²¹ IV — نه ماه — VI — ²⁰ VI — و صحبه پیران ارتحل معه — B. оп.; но ср. B. — перевод

этого б. и бб. 1576—1703 отсутствует (см. б. 1704 текста и перевод его у Б).

بسوی فرنگیس بنهاد روی
 که خورشید را گشت² ناهید جفت
 بیاراستن³ گاه اورا بمه⁴
 بنزدیک آن تاجور شاه نو⁵
 سپهبد بیاراست بسیار چیز
 همان⁷ جوشن و خود و تیغ و کمند⁸
 ز پوشیدنی ها و از¹⁰ پیش و کم
 همی¹² نام بردند شهر و زمین¹³
 نشایست پیمود پهنای او
 همه پادشاهی برسم کیان
 یکی¹⁵ تخت زرین و زرین کلاه¹⁶
 هر آنکس که رفتی ز نزدیک و دور
 بخوردی و¹⁸ هر چند بر تافتی¹⁹
 بدی شاد یک هفته²⁰ مهمان خویش
 ازو شادمان بخت²¹ و او نیز شاد²²
 ابا گرد پیران بنزدیک شاه²³

چو بانوی بشنید پیغام او
 زمین را بسوسید¹ گلشهر و گفت
 هم امشب بماید شدن نزد شاه
 پیامد فرنگیس چون ماه نو
 بدین⁶ کار بگذشت یک هفته نیز
 از اسپان تازی و از گوسفند
 ز دینار و از⁹ بدرهای درم
 وزین¹¹ مرز تا¹ پیش دریای چین
 [بفرسنگ صد بود بالای او
 نوشتند منشور بر پرنیان
 بخان¹⁴ سیاوش فرستاد شاه
 ازان پس بیاراست میدان سور
 می و¹⁷ خوان و خوالیگران یافتی
 بمردی و رفتی سوی خان خویش
 در بسته زندانها بر گشاد
 بهشتم سیاوش پیامد پگاه

1545

1550

1555

1 VI — بپرسید 2 VI — گفت 3 IV — بیاراستند 4 I, IV, T (var.) — доб. б.:

همی هفت روزش بیاراستند * سر مشک بر گل بپیراستند
 IV — доб. бб.: بنزدیکشان نامور شاه نو VI — 5

بیک هفته در مرغ و ماهی نخفت * نیامد سر یک تن اندر نهفت
 زمین باغ گشت از کران تا کران * ز شادی و آواز رامشگران
 هم از I, IV, VI — 7 ازین VI — 6 زرین I, IV, VI — 6 I, IV, T — доб. б. и два бб. по IV; K — 66. 1542—1545 оп.
 8 I, IV и T — کمند و گرز VI — б. оп. 9 Л — 9 ز دیبا وز 10 I — هم از 11 IV — ازان 12 I,
 IV и T — همه VI — که می VI — 13 K —

وزین دژ تا مرز دریای چین * همه نام او بود شهر و زمین
 و کتب له منشورا من ذلک الحد الی الصین: и оп. б. 1550; Б — бб. 1549—1551 переданы фразой:
 14 I, IV — 15 I, IV и T — 16 Б — перевод бб. 1552—1560 отсутствует.
 17 Л — 18 Л — 19 VI — б. оп. 20 I, IV, VI — روز 21 I — روز VI — 22 I —
 б. 1556 стоит после б. 1557; IV — б. оп. 23 VI — доб. б.:

بدرستی وری باز رفتن ز کاخ * برفتند یکسر بکاخ فراخ

- 1525 دو افسر¹ پر از گوهر شاهوار
 ز گسترده‌نیهام⁴ شتروار شست
 همه پیکرش سرخ کرده بز
 ز سیمین⁷ و زرین شتربار سی
 یکی تخت زرین و کرسی چهار¹⁰
 پرستنده سپصد بز زرین کلاه¹²
 پرستار¹⁴ با جام زرین دو شست¹⁵
 همان صد¹⁷ طبق مشك و صد¹⁸ زعفران
 بز زرین عماری و دیما جلیل
 بی آورد بانو ز بهر نثار
 بنزد فرنگیس بردند چپیز
 و زان روی پییران و افراسیاب
 بیک هفته بر مرغ²³ و ماهی نغفت
 زمین باغ گشت از کران تا کران
 بپیوستگی بر گوا²⁵ ساختند
 1530
 1535
 1540
 هم امشب بکاخ سیاوش رود

المفارش—⁴ B—VI—6. оп. زرین نگار—³ I, IV—B—قرطین—² B—سوارین—¹ B—
 الی غیر ذلک من: 1527—1529 сокращены так: VI—6. оп.; B—66. ⁵ Л, IV, VI—доб. و
 طبقات زر—⁸ VI—⁷ I, IV—ز شمشیر—¹⁰ VI—⁹ I, IV—جام ده—
 پیش گاه—¹⁴ B—¹³ I, IV—¹² B—¹¹ VI—سه نعلین پای—
 گفتی بایوان چنان جای نیست—¹⁶ I, IV—مائتی—¹⁵ I, IV—¹⁵ I, IV—وصیفة
 رفت گلشهر—¹⁹ I, IV, VI—ده—¹⁸ IV—¹⁷ I, IV—همان ده—
 هزار—²⁰ I, IV—ثم جاءت مع أخواتها فی مائة نفس من قرابتها—
 بزبانها—²¹ I, IV, VI—²² I, IV, VI—порядок
 66.: 1535, 1543, 1544, 1545, 1537, 1538, 1546 и т. д.; 66. 1536, 1539—1542 оп.; VI—оп. также 6.
 بیک—^{VI} и T—²³ I, IV—²⁴ VI—²⁵ Л—²⁵ Л—²⁴ VI—²³ I, IV—²² I, IV, VI—²¹ I, IV, VI—²⁰ I, IV—¹⁹ I, IV, VI—¹⁸ IV—¹⁷ I, IV—¹⁶ I, IV—¹⁵ I, IV—¹⁴ B—
 هم امشب بکاخ سیاوش رود

برو برشمرد آن کجا رفته بود
بماده بشستند جان را ز غم²

بنزد سیاوش خرامید زود
نشستم شادان دل آن¹ شب بهم

برآورد بر سان ز زین سپهر⁴
یکی باره تیزرو⁵ بر نشست
بسی آفرین خواند⁷ بر فرّ اوی⁸
بمهمانی دختر شهریار¹¹
میانرا بمندم پی کار او¹²
ز پیران رخانش¹⁴ پر از شرم بود¹⁵
تو دانی که از تو مرا¹⁷ نیست راز
دل و جان بستم اندر آن کار تفت¹⁸
بگلشهر²⁰ بسپرد پیران کلید
ستوده زنی بود روشن روان²²
گزیده ز زربفت²³ چینی هزار²⁴
پر از نافه مشک و پر عود خام²⁵

چو خورشید از چرخ گردنده سر³
سپهدار پیران میانرا بستم
بکاخ سیاوش بنهاد⁶ روی
[بدو⁹ گفت کامروز¹⁰ پرساز کار
چو فرمان دهی من سزاوار او
سیاوش را دل پر آزم بود¹³
بدو گفت رو هرچ باید¹⁶ بساز
چو بشنید پیران سوی خانه رفت
در خانه¹⁹ جامه نابرید
کجا²¹ بود کدبانوی پهلوان
بگنج اندرون آنچ بد نامدار
زیرجد طبقها و پیروزه جام

چو خورشید را چرخ—³ I, IV—همه—¹ I, IV—
² Б—доб.: و رجع پیران الی منزله
⁴ I—6. 1511 стоит после б. 1514; VI—б. оп.
⁵ T—⁶ I—⁷ I, ⁸ I, ⁹ I, IV—
امروز—¹⁰ IV—¹¹ I, ¹² I, IV—
چنانچون بود مردم چاره جوی—¹³ I, IV—
رخ او—¹⁴ I, IV—¹⁵ I, IV—
شد—¹⁶ I, IV—¹⁷ I, IV—
بشده; Б—перевод б. отсутствует; I, IV—доб. б.:
کرد—¹⁸ I, IV—
بشده; Б—перевод б. отсутствует; I, IV—доб. б.:

کجا بود داماد بر دخترش * همی بود چون جان و دل درخورش
از من ترا—¹⁷ I, IV—¹⁸ I, IV, VI—
خواهی—¹⁹ I, IV—
اندر آن چاره تفت—²⁰ I, IV—
زی تو مرا—²¹ I, IV—
اندر آن کار و تفت—²² I, IV, VI—
که او—²³ I, IV—
بگلشهر—²⁴ I, IV—
ذات رأی و عقل—²⁵ I, IV—
بشده; Б—перевод б. отсутствует; I, IV—доб. б.:

بنزد فرنگیس بردند چیمز * زبانیشان پر از آفرین بود نیز
و از عود خام—²⁵ I, IV—

و گر^۲ سوی ایران^۳ کند پاک. چهر
دم مار خیره نباید گزید^۴
دلت را^۵ بدین کار غمگین مدار
خردمند و بیدار و خامش بود
خرد گیر و کار سیاوش بسیمچ
برآرد بخورشید تابنده سر^۶
دو کشور بر آساید از کارزار^۷
بیفزایدش هم باندیشه^{۱۱} مهر
نه کاهد بپرهیز^{۱۳} افزودنی^{۱۴}
ز بخت^{۱۵} آنچه پرسند^{۱۶} پاسخ بود^{۱۷}
فروزنده تر زین نباشد نژاد^{۱۹}
که رای تو بر بد نیاید بکار^{۲۰}
پرو هرچ باید^{۲۲} بخوبی بکن
بسی آفرین کرد و بر گشت باز

ندانم بتوران گراید^۱ بمهر
چرا بر گمان زهر باید چشید
بدو گفت پیران که ای شهریار
کسی کن نژاد سیاوش بود
بگفت ستاره شمر مگرو ایچ
کزین دو نژاده^۹ یکی نامور^۷
بایران و توران بود شهریار
وگر زین نشان راز دارد^{۱۰} سپهر
بخواهد^{۱۲} بدن بی گمان بودنی
نگه کن که این کار فرخ بود
ز تخم فریدون و^{۱۸} کیقباد
بپیران چنین گفت پس شهریار
بفرمان و^{۲۱} رای تو کردم سخن
دو تا گشت پیران و بردش نماز

1500

1505

1510

T-; پیزدان-Л^۳ و یا-VI^۲ ندانم بایران گر آید-T; ندانم که توران که آید-VI^۱
I, VI-доб. 6.: I, IV, VI-گزید-^۴ I, توران

بدارمش چندان که ایدر بود * مرا او بجای برادر بود
IV-доб. тот же б. с незначительными расхождениями:

بداریش چندان که اندر بود * مر اورا بجای برادر بود
а затем обе рук. доб. б.:

که ایدر کند سوی ایران سفر * بخوبی بیاریم اورا سفر
زباید برآرد بخورشید سر-I, IV^۸ تاجور-T^۷ ازین دو برادر-VI^۶ تو دلرا-VI^۵
I, IV, VI-доб. здесь I, IV, VI-; که رای تو بر بد نیاید بکار-VI^۹ بیاید برآید بخورشید سر-VI
б. 1507 текста. VI^{۱۱} خود جزین راز دارد-T; زین نشان رای دارد-VI^{۱۰} б. 1507 текста.

VI-доб. 6.: I, IV-доб. 14 و VI-доб. 6.: I, IV-; نگردد بپرهیز-^{۱۳} I, IV- نخواهد-^{۱۲} Л, IV, VI

بباشد [نباشد-IV] همه بودنی بی گمان * نتابیم با گردش آسمان
دهد(!)-I^{۱۷} پرسسی تو-T; پرسیش-VI; پرسمد-IV; پرسیت-I^{۱۶} ز کار-VI^{۱۵}
B-перевод бб. 1506 и 1507 отсутствует. I, VI-از-^{۱۸} I, IV, VI-6. стоит после б. 1503
текста. B-перевод б. отсутствует. I-оп. و^{۲۱} I, IV-خواهی-^{۲۲} I, IV-; تو رو هرچ خواهی-^{۲۲} I, IV-
ما ترید-B; تو رو هرچ خواهی-^{۲۲} I, IV-
B-перевод б. отсутствует. ^{۲۰} B-перевод б. отсутствует. ^{۲۱} I-оп.

- 1470 بگفت این و بر خاست از پیش او
 بشادی² بشد تا بدرگاه شاه
 همی بود بر⁴ پیش او یک زمان
 که چندین چه باشی بپیشم بی پای
 سپاه و در گنج من⁸ پیش تست
 کسی کو بزندان و بند منست
 1475 ز خشم و ز بند من آزاد گشت
 ز بسیار و اندک چه باید¹² بخواه
 خردمند پاسخ چنین داد باز
 مرا خواسته هست و گنج و سپاه
 ز بهر سیاوش پیامی¹⁵ دراز
 1480 مرا گفت با شاه ترکان¹⁷ بگوی
 بپروردیم¹⁸ چون پدر¹⁹ در کنار
 کنون هم چنین کدخدایی بساز
 پس پرده²⁰ تو یکی بخترست
 1485 فرنگیس خواند همی مادرش
 پر اندیشه شد جان افراسیاب

فرود آمدند و—VI; فرود آمدند برگشادند—IV³ و زانجا—VI² 1 I, IV, VI—6. on.
 ز گیتی—I, IV, VI⁶ گیتی توان—VI; نیکی گمان—L⁵ در—VI, I, IV, 4 گشادند
 9. I, IV, VI— سپاه من و گنج در—VI; سپاه و زر و گنج من—I, IV⁸ آمدت—I, IV و T⁷
 گشایش و گر—I, IV, VI— و L¹⁰ on.; B—перевод бб. 1474—1477 отсутствует. 10 L¹⁰ on.; I, IV—گر
 VI—; بخت تو—IV¹³ خواهی—I, IV, VI¹² پیگار من یاد—VI; پیگار او یاد—L¹¹ خود
 رسانم—I¹⁶ پیام—VI¹⁵ هم تیغ زن هم کلاه—IV; هم تیغ و تیر و کلاه—I¹⁴ بخت و
 به پرورده ام—IV¹⁸ شاه ایران—IV; شاه توران—I, VI و T¹⁷ بگوش سپهدار باز
 I—²³ ایران—VI²² بختم بیمار—T; هنگام بار—I, IV²¹ همی—I, IV و T²⁰ پسر—I¹⁹
 دیدگان پر ز آب—VI²⁴ خان

نیامد ز کاوس و دستانش¹ یاد
سیاوش را بد ز نیکیش برخ²
فزونتر بدی حشمت و جاه و آب

همی بود با او شب و روز شاد
برین نیز چندی بگردید چرخ
ورا هر زمان پیش افراسیاب

سیاوش را گفت کای نامدار⁴
ز اوج فلک بر فرازد کلاه⁵
دل و⁷ هوش و توش و توانش⁸ توی
ازین پایه هر دم بافزون¹⁰ شوی
که خواهی بدن¹² پیش او پایدار
مرا غم ز بهر کم و بیش تست¹³
نیمینی بگیتی چنان موی و روی¹⁶
ز مشک سیه بر سرش افسرست

1445 یکی روز پیران به به روزگار³
تو دانی که سالار توران سپاه
شب و روز روشن⁶ روانش توی
چو با⁹ او تو پیوسته خون شوی
بمآشد امیدش بتو استوار¹¹
1450 اگر چند فرزندی من خویش تست
فرنگیس مهتر¹⁴ ز خوبان اوی¹⁵
ببالا ز سرو سهی بر ترست

¹ I, IV, VI и T—بر دلش ² I, IV—ز هر کار برخ—VI; ³ I, IV, VI, T—پرهیزگار—⁴ I, IV и T—شهریار—VI, ср. б. 1438 текста. ⁵ VI—бб. 1446—1449 стоят после б. 1469 текста (см. прим. 19 к нему). ⁶ I, IV—⁷ I, IV—⁸ I, IV—⁹ I, IV—¹⁰ I—¹¹ I, IV—¹² I, IV—¹³ I, IV—доб. бб.:
زهر افزون—¹⁰ I—چو ما—⁹ IV—روانش—⁸ VI—همان—⁷ VI—اوس و—⁶ VI—⁵ VI—⁴ I, IV—³ I, IV—² I, IV—¹ I, IV, VI, T—

جریره یکی خوب پیراسته * ترا خواست از بهر آن خواسته
نخواهم همی گفتن این رای نیست * که چهر تو اورا دلرای نیست
مرا گفت کین تا جهان بلند * کند مر ترا نزد او ارجمند
و لیکن ترا آن سزاوارتر * که در دامن شاه جویی گهر
VI—доб. бб.:

که این دختر خوب پیراسته * ترا خواست از بهر آن خواسته
که باشد بنزدیک تو بنده وار * شب و روز باشد پرستنده وار
و لیکن ترا آن سزاوارتر * که از دامن شاه جویی گهر
T—доб. здесь первый и четвертый бб. настоящего разночтения по I и IV; ср. бб. 1422, 1425—1427.

14 VI—¹³ I, IV—¹² I, IV—¹¹ I, IV—¹⁰ I, IV—⁹ I, IV—⁸ I, IV—⁷ I, IV—⁶ I, IV—⁵ I, IV—⁴ I, IV—³ I, IV—² I, IV—¹ I, IV—

بجز چهر شاهش دلارای نیست
 بود روز رخسارنده² دمساز تو
 بپیش تو اندر پرستنده ایست
 مرا خود ز فرزند برتر شناس⁴
 نخواهم جزو کس ازین انجمن
 که تا زنده ام حق آن نسپرم
 سوی خانه خویش بنهاد روی⁷
 بنزدیک گلشهر تازید تفت⁹
 بفر سیاوش خسرو بنواز¹⁰
 که داماد باشد نییره¹¹ قباد
 نهاد از بر تارک افسرش را
 بموی و برنگ و بهر بیش و کم¹³
 فرستاد در شب بر¹⁵ شهریار
 نشانند از بر گاه چون ماه نو¹⁶
 ز یاقوت وز تاج¹⁷ گوهرنگار¹⁸
 خوش آمدش خندید¹⁹ و شادی گزید

نخواهد¹ کسی را که آن رای نیست
 ز خوبان جریرست انماز تو
 اگر رای¹ باشد ترا بنده ایست
 سیاوش بدو گفت دارم³ سپاس
 گر او باشد⁵ نازش جان و تن
 سپاسی نهی زین همی⁶ بر سرم
 [پس آنگاه پیران ز نزدیک اوی
 چو پیران ز پیش⁸ سیاوش برفت
 بدو گفت کار جریره بساز
 چگونه نمائیم امروز شاد
 بی آورد گلشهر دخترش را
 بدیبا و دینار و در¹² و درم
 بیاراست اورا چو خرم بهار¹⁴
 مر اورا بپیوست با شاه نو
 ندانست کسی گنج اورا شمار
 سیاوش چو روی جریره بدید

1430

1435

1440

1 I, IV, VI 2 I, IV, VI 3 دادم 4 I, IV, VI

رخسارنده, описка вместо должного 5 I, IV, VI 6 I, IV, VI 7 I, IV, VI 8 I, IV, VI 9 I, IV, VI 10 I, IV, VI 11 I, IV, VI 12 I, IV, VI 13 I, IV, VI 14 I, IV, VI 15 I, IV, VI 16 I, IV, VI 17 I, IV, VI 18 I, IV, VI 19 I, IV, VI

ز خوبان جریره مرا درخورست * که پیوندم از جان و دل بهترست
 I, IV, VI 2 I, IV, VI 3 I, IV, VI 4 I, IV, VI 5 I, IV, VI 6 I, IV, VI 7 I, IV, VI 8 I, IV, VI 9 I, IV, VI 10 I, IV, VI 11 I, IV, VI 12 I, IV, VI 13 I, IV, VI 14 I, IV, VI 15 I, IV, VI 16 I, IV, VI 17 I, IV, VI 18 I, IV, VI 19 I, IV, VI

پدر پیرسر شد تو¹ برنادلی² باایران و توران توی شه-ریار
 [بنه دل برین بوم و جای بیساز نه بینمت پیوسته خون کسی
 برادر نداری نه خواهر نه زن 1415
 یکی زن نگه⁹ کن سزاوار خویش پس از مرگ کاوس ایران تراست
 پس پرده شه-ریار جه-هان اگر¹⁴ ماه را دیده بودی سیاه¹⁵
 سه اندر شمس-ستان گرسیوز اند 1420
 نپیره فریدون و فرزندان¹⁸ شاه و لیک-کن ترا آن سزاوارتر
 پس پرده من²¹ چهارند خرد ازیشان جریرست مهتر بسال
 یکی دختری هست آراسته 1425

نگر تا ز- I, IV-³ برنا تویی- VI-² پیر گشتست و- VI-¹ زپیر گشت و تو- I, IV-¹
 ز شاهان- VI-⁵ Б-перевод б. отсутствует. ⁴ نگر تا ز سر تاج کی- VI-⁶ تاج کین
 :б. доб. I, IV-⁸ оп.; IV-⁸ مهر دارد اجر تو- VI-⁷ б. оп. I, IV, VI и T-⁶ گیتی توی
 ز [IV-⁹] توران سزاوار و انباز [همراز-IV] تو * نیاب-م کسی نیب-م دم-ساز تو
 زبنه [منه-VI] درد و تیمار خویش- I, IV, VI и T-¹¹ ازینسان- IV-¹⁰ گزین- VI-⁹
 I, IV-¹⁴ (!) سه ماهیست بارست اندر زمان- VI-¹³ گنج- VI-¹² VI-⁶ стоит после б. 1417.
 I, IV, VI и T-¹⁶ اگر ماه دیدار بودی چو ماه- VI-¹⁵ زبراه- I, IV и T-¹⁵ که گر- T-¹⁷
 پیوند- T-¹⁸ б. стоит после б. 1421. که از مال و اسباب خود برترند- VI-¹⁷ دیده
 Б-перевод б. هم جاه دارند و هم تخت و گاه- VI-¹⁹ هم تاج دارند و هم جایگاه- I, IV и T-¹⁹
 B-перевод б. :б. доб. I, IV, VI и T-²⁰ оп., см. прим. 13 к б. 1450; B-даёт его перевод после б. 1449.
 I-²² доб. б.: ²¹ ستری- B-²¹

جریره یکی خوب پیراسته * ازین هر سه اویست نوخاسته
 B-²³ весь эпизод с Джарйре отсутствует (66. 1424-1450 текста). I, IV, VI и T-²⁴ бб.
 1425-1427 оп., ср. прим. 13 к б. 1450.

- بیك جو ز دیگر¹ گرانتر نبود 1395
 بگفتند یکسر همه انجمن
 که اینت سرافراز⁴ و⁵ شمشیرزن
 که مارا بد آمد ز ایران بسر⁷
 سوز گر بسازیم با شاه جنگ⁹
 سیاوش همیدون بنخچیر بور¹⁰
 همی تاخت و افگند در دشت گور
 بغار و بکوه و بهامون بتاخت
 بشمشیر و تیر و بنیزه بیاخت¹¹
 سپه را ز بنخچیر¹² آسوده کرد
 همه شاد دل بر گرفتند راه
 بهر جایگه بر یکی توده کرد
 1400
 و زانجایگه سوی ایوان شاه
 سپهید چه شادان چه بودی¹³ دژم
 ز جهن و ز گرسیوز و هرک بود¹⁴
 مگر با سیاوش بدی روز و شب
 برین گونه یک سال بگذاشتند 1405
 سیاوش یکی روز و¹⁶ پیران بهم
 بدو گفت پیران کزین بوم و بر
 بدین¹⁹ مهربانی که بر تست شاه
 چنان دان که خرم بهارش توی
 بزرگی و فرزندان کاوسی شاه 1410
- نظاره شد آن² لشکر شاه زود³
 همی تاخت و افگند در دشت گور
 بشمشیر و تیر و بنیزه بیاخت¹¹
 سپه را ز بنخچیر¹² آسوده کرد
 همه شاد دل بر گرفتند راه
 بهر جایگه بر یکی توده کرد
 1400
 و زانجایگه سوی ایوان شاه
 سپهید چه شادان چه بودی¹³ دژم
 ز جهن و ز گرسیوز و هرک بود¹⁴
 مگر با سیاوش بدی روز و شب
 برین گونه یک سال بگذاشتند 1405
 سیاوش یکی روز و¹⁶ پیران بهم
 بدو گفت پیران کزین بوم و بر
 بدین¹⁹ مهربانی که بر تست شاه
 چنان دان که خرم بهارش توی
 بزرگی و فرزندان کاوسی شاه 1410

¹ I, IV — بود VI — б. оп.; ² VI — برو T — زیکسو (так!); ³ VI — کیسو (так!); ⁴ I, IV —
 ز ایران بر آمد بسر — VI — 7 با یکدگر — I, IV, VI — 6 оп. و — I, IV, VI — 5 سزوار
 — L — تصحیح قیاسی (رداکتور) ¹⁰ VI — б. оп. ⁹ نیمرده سران — T — که نام سران — I, IV — 8
 — I, IV, VI и T — 12 بشاخت — IV — بشاخت — I, VI и T — 11 B. также, I, IV, VI и T — 6. оп.; ¹³ I, IV, VI и T — چه شادان بدی چه — I, IV, VI и T — 13
 ببنخچیر یکی — VI — 18 اطراف الاحادیث — B — زبر پیش و کم — T — 17 оп. و — VI — 16 VI — б. оп. ¹⁵
¹⁹ I, IV и T — ازین VI — 20 VI — второе мисра б. 1408 заменено таковым же б. 1410, а
 последнее — вторым мисра б. 1408; B — бб. 1408 и 1409 переданы так: ²¹ B —
 و إن أفراسياب من فرط حنوه علیک و محبتہ لک کأنه لا یری الدنيا إلا بعینک و لا یحب الحياة إلا لأجلک
 перевод б. отсутствует.

بنام سپاوشی کردند² یاد
 از اسپ و ستام و ز تخت و کلاه
 که اندر جهان پیش ازان⁴ کس ندید
 ز یاقوت و پیروزه⁶ و پیش و کم
 یکی پر ز یاقوت رخشنده جام
 همه سوی کاخ سپاوش برزند
 ورا مهردانی برو پیش بود
 شما خیل باشید هم چون رمه⁸
 که یکروز با من بنخچیر گاه
 روانرا بنخچیر¹¹ بی غم کنیم¹⁰
 بران سو که دل رهنمای آیدت
 همی رفت با یوز و با باز شاه¹²
 از ایران و توران¹³ بنخچیر تفت
 چو باد از میان سپه بر دمید
 همی تاخت اندر فراز و نشیب
 دو دستش ترازو بد¹⁴ و گور سیم

می¹ چند خوردند و گشتند شاد
 بخوان بر یکی خلعت آراست شاه
 همان دست زر جامه³ ناپرید³
 ز دینار و وز⁵ بدره های درم
 پرستار پیسار و چندی⁷ غلام
 بفرمود تا خواسته بشمرند
 ز هر کس بتوران زمین خویش بود
 [بخویشان چنین گفت کو را همه
 بدان شاهزاده چنین گفت شاه
 گر آیی که⁹ دل شاد و خرم کنیم¹⁰
 بدو گفت هر گاه که رای آیدت
 برفتند روزی بنخچیر گاه
 سپاهی ز هر گونه با او برفت
 سپاوش بدشت اندرون گور دید
 سبک شد عنان و گران شد رکیب
 یکی را بشمشیر زد بدو نیم

1380

1385

1390

همان پوشش از جامه³ I - بنام سپاوش گرفتند - I, IV, VI و T² همی - IV¹
 مثل - VI⁴ همان بخت جامه بس ناپرید - VI؛ همان پوشش از جامه³ ناپدید - IV؛ ناپرید
 پرستار - I, IV⁷ بر - IV؛ از - I و T⁶. (так!) ز دینار و وز - IV⁵ آنچنان - T؛ و
 پرستار پنجاه و چندی - VI؛ چندی و چندی - I, VI - 6. оп.; IV -⁸
 سپه دار روزی سپاوش را * همان مایه دانش و هوش را
 T -

چنین گفت آنگه بلشکر همه * که باشید اورا بجمله رمه
 با یوز - VI¹² ز نخچیر - VI¹¹ کنی - VI¹⁰ گر آیی و - VI؛ زیبا تا که - I, IV و T⁹
 شد - I, IV, VI و T¹⁴ بتوران - IV¹³ و شیران شاه

که خانه بمال و درآور¹ بزّه
 نیامد برو² خیره³ شد بدگمان
 بمالید خانه کمان را بدست
 که اینست کمانی چو باید برآه⁴
 چنین بود و اکنون دگر شد زمان⁵
 نیارد⁶ گرفتن بهنگام جنگ
 نخواهد کمان¹⁰ نیز بر دشت کین¹¹
 سیاوش نکرد ایچ با کس مکیس
 بر افشارد¹⁴ ران و بزآمد غریو
 نهاده بدو¹⁵ چشم گردنکشان
 بینداخت از باد و¹⁷ بگشاد پر
 مغربل بکرد²⁰ اندر انداختن
 بزد بار دیگر بران سو²¹ که خواست
 پیامد بر شهریار بلند
 پرو آفرین ز آفریننده خواست²²
 برفتند بشادان دل و ارجمند
 کسی کو سزا بود بنشاستند²⁴

بگرسبوز تیغزن داد مه
 بکوشید تا بر زه آرد کمان
 ازو شاه بستد بزانو نشست
 بزّه کرد و خندان چنین گفت شاه
 مرا نیز گاه جوانی⁵ کمان
 بتوران و ایران کس این را بچنگ⁷
 بر و یال و کتف⁹ سیاوش جزین
 نشانی¹² نهادند بر اسپریس¹³
 نشست از بر بادپایی چو دیو
 یکی تیر زد بر میان نشان
 خدنگی دگر باره با¹⁶ چار پر
 نشانه دو باره¹⁸ بیك¹⁹ تاختن
 عنان را بپیچید بر دست راست
 کمان را بزّه بر بمازو فگند
 فرود آمد و شاه بر پای²¹ خاست
 و زانجایگه سوی کاخ بلند
 نشستند²³ خوان و می آراستند

— I, IV 4 طیره — I, IV 3 نیارد بزّه — IV نیامد بزّه — I, VI 2 بر آور — VI 1

تیر گاه جوانی — IV 5 که اینست کمان جوانان برآه — VI؛ توان زد ازین تیر بر چرخ ماه
 بایران و توران — I, IV 7 کمان — I, IV, VI 6 نیز روز جوانی — T؛ نیز گاهی جوانی — VI
 یال کتف — IV 9 نداند — VI 8 بایران و توران کسی را بچنگ — VI؛ کسی این بچنگ
 — VI؛ نشانه — I, IV و T 12 پشت زین — I, IV, VI 11 همی — I, IV 10 یال فرخ — VI
 — I 16 برو — VI 15 بیفشرد — I, IV, VI 14 نهادست بر پشت دس — VI 13 نشانها
 بچرخ اندرون راند و — I, IV و T 17 دگر بر گرفت — VI؛ دگر باز هم — IV؛ دگر بار هم
 برانسان — VI 21 مغربل نبود — IV, VI؛ مغربل نبود — I 20 بدان — I 19 دو پاره — IV 18
 I, IV و 24 — I 23 و — б. оп. VI؛ زهر گفت بر گوهرت بر خواست — I, IV 22
 — б. оп. VI؛ سزاوار رامشگران خواستند — T

- 1345 سپاوش¹ بنشست با او بتخت
 پلشگر چنین گفت پس نامجوی
 همی ساختند آن دو لشکر زبرد
 چو ترکان بتندی بیماراستند
 ربودند ایرانیان گوی پیش
 1350 سپاوش همی گشت ز ایرانیان
 که میدان باز بست گر⁸ کارزار
 چو میدان سر آید¹⁰ بتابید روی
 سواران عنانها کشیدند¹² نرم
 یکی گوی ترکان بینداختند¹⁴
 1355 سپهپد چو آواز ترکان شنود
 چنین گفت پس شاه توران سپاه¹⁶
 که او را ز گیتی¹⁷ کسی نیست جفت¹⁸
 سپاوش چو گفتار مهتر²⁰ شنید
 سپهپد کمان خواست تا بنگرد
 1360 کمان را نگه کرد و خیره همانند

1 VI — سپاوش چو 2 VI — доб. б.:

نشستند بر تخت شاهان بهم * سواران بمیدان درون پیش و کم
 4 I, IV — که اکنون شمارا ست میدان و گوی T — ز رسید آن شما را و چوگان و گوی VI —
 доб. б.:

ازین سوی و زان سوی با گفتگوی * همی این ازان آن ازین برد گوی
 با پهلوان زمان VI — 7 I, IV, VI — б. оп. 5 VI — б. оп. T — доб. вариант того же б.
 سر آمد 10 I, IV и T — برین گردش و کوشش و کار و بار VI — 9 I, VI и T — زیا IV —
 ازان پس نکردند یک اسب گرم VI — 13 کردند T — 12 بایشان VI — زبترکان T — 11 I, IV и T —
 چنان از پس گوی VI — ز انداختن سر برافراختند T — 15 I, IV и T — بر انداختند VI — 14
 و بهزم I, IV — 19 نیست یار I, IV — 18 بگیتی IV, VI — 17 ترکان VI — 16 میتاختند
 IV, 21 I — کشید I — 21 آواز ترکان VI — 20 و گشاد و گرفت VI — نو شکار
 ز ترکش کمان کیانی کشید I — 22 آفرین بزرگان IV — 22 ز ترکش کمان کیان برکشید VI —
 آفرین بر بزرگان IV — 22 آفرین بزرگان I — 22 ز ترکش کمان کیان برکشید VI —
 VI — آفرین بر سپاوش

گزین کرد شایسته¹ کار کرد¹
 همی خاک با آسمان گشت راست
 تو گفستی بچنمید میدان ز جای²
 چو گوی³ اندر آمد پیمیش⁴ بگرد
 بران سان که از چشم شد ناپدید
 که گویی بنزد سیاوش برزند
 بر آمد خروشیدن نای و کوس⁵
 بیانداخت⁷ آن گوی خسرو بدست⁸
 چنان شد که با ماه دیدار کرد
 تو گفستی سپهرش همی بر کشید¹⁰
 سر نامداران بر آمد ز خواب
 ندیدیم بر زین چنمین نامدار¹¹
 بیامد نشست از¹² بر گاه شاه

[سیاوش از ایرانپان هفت مرد
 خروش تمپیره ز میدان بغاست
 از آوای صنج و دم کوره نای
 سیاوش بر انگیخت اسپ نبرد
 بزد هم چنان چون بمیدان رسید
 بفرمود پس شهریار بلند
 سیاوش بران گوی بر داد بوسی
 سیاوش باسپی⁶ دگر بر نشست
 ازان پس بچوگان⁹ برو کار کرد
 [ز چوگان او گوی شد ناپدید
 ازان گوی خندان شد افراسیاب
 باواز گفتمند هرگز سوار
 ز میدان بیکسو نهادند گاه

1335

1340

¹ I, IV و T— نبرد 2 I, IV, VI و T— دوب. ب.:

سپهدار گویی ز بالا بزد * باپر اندر آمد چنان چون سزد

3 Л— چو گو-IV اسپ— 4 I, IV و T— نهشتش VI— بهشتش 5 VI— دوب. ب.:

یکی گوی ترکان بر انداختند * بکردار آتش همی تاختند

لغتی— IV و T— لغتی بدست— 8 I— برانداخت— 7 VI— بر اسپ— VI— باسپی— I, IV و T— 6

10 VI— ب. оп.; I, و زان پس که چوگان— VI— پس آنکه بچوگان— I, IV و T— 9 ز دست
 IV— دوب. ب.:

بمیدان یکی [تک— IV] اسپ میدان نبود * کسی را چنان روی خندان نبود

VI— доб. вариант того же б.:

بمیدان یکی اسپ خودان نبود * یکی را چنان روی خندان نبود

T— доб. вар. того же б. 11 I, IV, T (вар.)— доб. бб.:

کی نامور گفتم زین سان بود * هر آنکس که با فرّ یزدان بود

ز خودی و دیدار و فرّ و هنر * بدانم که دیدنش پیش از خبر

VI— доб. первый из этих б. с вариантом первого мисра: کجا نامبردار زین سان بود 12

بازدیشه بنشست

- تو باشی بدان روی و زینروی¹ من
 سپاوش بدو گفت کای شهریار⁴ 1315
 برابر نیارم زدن با تو گوی
 چو هستم سزاوار یار تو ام⁶
 سپهبد ز گفتار او شاد شد
 بجان و⁸ سر شاه کاوس گفت
 هنر کن بپیش سواران پدید 1320
 کنند آفرین بر تو مردان من
 سپاوش بدو گفت فرمان تراست
 سپهبد گزین کرد کلباد را
 چو پیران و¹² نستیهن جنگجوی
 بنزد سپاوش فرستاد یار 1325
 دگر اندریمان سوار دلیر
 سپاوش چنین گفت کای نامجوی
 همه یار شاهند¹⁹ و تنها منم
 گر ایدونک فرمان دهد شهریار
 [مرا یار باشنند بر²² زخم گوی 1330
 [سپهبد چو بشنیدزو داستان
- بدو نیم² هم زین نشان³ انجمن
 کجا⁵ باشدم دست و چوگان بکار
 بمیدان هم آورد دیگر بجوی
 برین پهن میدان سوار تو ام⁷
 سخن گفتن هر کسی باد شد
 که با من تو باشی هم آورد و⁹ جفت
 بدان تا نگویند کو بد گزید
 شگفته شود روی خندان من
 سواران و میدان و چوگان تراست¹⁰
 چو گرسیوز و جهن و¹¹ پولادرا
 چو هومان که بر دارد از آب¹³ گوی
 چو رویین و چون شهید¹⁴ نامدار¹⁵
 چو ارجاسپ¹⁶ اسپافگن¹⁷ نره شیر
 ازیشان که یار شدند پیش گوی¹⁸
 نگهیمان چوگان یک تا²⁰ منم
 بیارم بمیدان ز ایران²¹ سوار
 بران سان که آیین بود بر دو روی²³
 بران داستان گشت هم داستان

— IV³ بدو نیمه — I, IV و T ازین روی و آنروی — T ازان روی و زین روی — I, IV¹
 از ایرا که همواره — I⁶ که کی — I, IV⁵ چنین گفت با شهریار — I, IV⁴ گردانم این
 تو ایم — I⁷ که گوید سزاوار یار تو ام — VI زگر استم سزاوار یار تو ام — IV یار تو ایم
 VI — б. оп.¹⁰ که باشیم اینجا با درد — VI زکه من با تو باشم هم آورد — IV⁹ оп. و — IV⁸
 VI — که برداشتی ز آب — I, IV و T¹³ оп. و — IV, VI¹² оп. و — II, IV¹¹
 (Z. 84), اوخواست: Вольф фиксирует написания: VI — б. оп.¹⁵ و خور شهیده
 چو اوخواست — I¹⁷ Так в T; II — چو اوخواست — имя собственное брата Андарймāна. (Z. 51) اوخواست
 چو اوخواست — VI چو اخراشت اسپافگن — IV چو آخواست اسپافگن — I زمردافگن
 IV — زو تنها — I, VI²⁰ گاهند — VI¹⁹ پیش اوی — VI زنزد گوی — I, IV¹⁸ شیراوژن
 VI — 66. 1330—1332 оп.²³ در — I, IV²² از ایدر — VI²¹ و اینها

- 1285 که فرزند باشد کسی را چنین
 از ایوانها پس² یکی برگزید
 یکی تخت زرین نهادند پیش
 بدیهای چینی بیماراستند
 بفرمود پس تا رود سوی کاخ
 سیاوشی چو در پیش ایوان رسید
 پیامد بران تخت زر بر نشست⁷
 چو خوان سپهبد بیماراستند⁹
 ز هرگونه رفت بر خوان¹¹ سخن
 چو از خوان سالار بر خواستند¹³
 برفتند با رود و¹⁵ رامشگران
 بدو داد جان و دل افراسیاب
 1290 همی خورد¹⁸ می تا جهان تیره شد¹⁹
 سیاوش به ایوان خرامید شاد²⁰
 بدان شب هم اندر²³ بفرمود شاه
 چنین گفت با شیده²⁶ افراسیاب
 تو با پهلوانان و خویشان من
 1295
 1300

I и T-⁶ زربفت را - I и T-⁴ همی - IV-³ از ایوانهایش - IV, VI-² او بر - IV-¹ بران - I, IV-⁷ VI-⁶ б. оп. cp. б. 1291. کسی آمد سیاوشی را - VI-⁶ ز هر گونه سازها
 جان در - IV-⁷ و جان اندر اندیشه - I-⁸ بر تخت زرین نشست - VI-⁶ تخت زرین نشست
 فراوان - I, IV-¹⁰ سیاوشی پرداختند - VI-⁹ جان را در اندیشه - VI-⁶ (так); اندیشه
 I-¹⁰ доб. б. : پرستندگان خواستند

کسی آمد سیاوشی را خواندند * بران تخت زرینش بنشاندند
 از خوان و خوردن پرداختند - VI-¹³ обратный порядок мисра. - IV-¹² با او - I, IV-¹¹
 و - VI-¹⁵ نشستنگه رود و می ساختند - VI-⁶ نشستنگه مجلس آراستند - I, IV-¹⁴
 I, IV-²⁰ گشت - I, VI и T-¹⁹ خوردند - T-¹⁸ کشیدند - VI-¹⁸ VI-¹⁷ б. оп. - I, T-¹⁶
 و زان پس همان - I, IV-²³ از ایوان مهتر بر رفت - I, IV-²² تو گفتی کز - VI-²¹ تخت
 سر بر آمد شمارا - VI-²⁷ بشیده چنین گفت - I-²⁶ VI-²⁵ б. оп. - I, IV-²⁴ در - I, IV-²⁴ شب

- از انپس چنمین گفت افراسیاب
 ازین پس نه آشوب خیزد نه جنگ
 بر آشفت⁴ گیتی ز تور دلیر
 نو کشور سراسر پر از شور⁶ بود
 بتو رام گردد زمانه کنون
 کنون شهر توران ترا بنده اند
 مرا چیز با جان همی⁸ پیش تست
 سیاوش برو آفرین کرد سخت
 سپاس از خدای جهان آفرین¹¹
 سپهدار دست سیاوش بدست
 بروی سیاوش نگه کرد و گفت
 نه زین¹⁴ گونه مردم بود در جهان
 از انپس پیران چنمین گفت رد¹⁶
 که بشکیمد از¹⁸ روی چونین پسر
 مرا دیده از خوب²¹ دیدار او
- 1270
 1275
 1280

Б — перевод бб. ² که بد در جهان — T; که بد از جهان — IV; که گرد از جهان — I
 کشور — I, IV, VI ⁵ پر آشوب — VI ⁴ آید گوزن — I, IV و T ³ 1269—1277 отсутствует.
 مرا خود — I ⁸ از — I, VI ⁷ همه ساله پر شور — IV, VI; همیشه پر از شور — I و T ⁶
 همیشه — I ⁹ مرا نیز هم جان و دل — VI; مرا با تن و جان همه — IV, T; تن و جان همه
 سپهدار پیران بتن — T; تو خود شاد دل باشی و تندرست — VI; جوان بادی و تن درست
 I — доб. бб.:
 سپهدار پیران پش تو مهر آورم * همیشه پر از خنده چهر آورم
 در گنج بی رنج در پیش تست * همه شادمانی بکم پیش تست
 همیشه: IV — доб. первый из этих бб. после б. 1276 текста и второй б. с вариантом второго мисра:
 خداوند جان آفرین — I و T ¹¹ VI — б. оп. ¹⁰ sr. пред. б. جوان بادی و تن درست
 ازین — VI; برین — I, IV ¹⁴ ندانیم — VI; نیابند — I, IV ¹³ آرام و هم مهر و — VI ¹²
 شکیمد — VI ¹⁸ پیرست — I, IV, VI ¹⁷ چنمین گفت پیران رد — I, IV ¹⁶ بدین روی — VI ¹⁵
 ز دیده خوب از — IV; دیده چون دید — I و T ²¹ چونین هنر — I ²⁰ و — I, VI, L ¹⁹ ازو
 دلم مانده بد خیره در کار اوی — VI; دلم خیره در کار اوی — I, IV و T ²² دیده در خواب — VI

بگفتار نینکو بیاراستی
 بیماردهمی بر زمین مهر تو
 که ای پیر پاکیزه² راست گوی³
 ز آهرمنی دور⁴ دور از جفنا
 شناسم⁵ که پیمان من مشکنی⁶
 برین کرده خود نماید⁷ گریست
 نمایی ره کشوری دیگرم⁹
 چو اندر¹⁰ گذشتهی ز ایران زمین
 مکن هیچ گونه برفتن شتاب
 و لیکن جز اینست مرد¹³ ایزدبست¹⁴
 بخیره نماید¹⁵ براه گزند
 همش پهلوانم همش رهنمون¹⁷
 بفرمان من پیش باشد سوار¹⁸
 هم²⁰ اسپ و سلیج²¹ و کمان و کمند
 نهفته جزین نیز هستم بسی

و دیگر زبانی¹ بدین راستی
 سه دیگر که گویی که از چهر تو
 چنین داد پاسخ سپاوش بدوی
 1245 خنیده بگیتی بمهر و وفا
 گر ایدونک با من تو پیمان کنی
 گر از بودن ایدر مرا نیکویست
 و گر نیست فرمای تا⁸ بگذرم
 1250 بدو گفت پیران که مندیش زین
 مگردان دل از مهر افراسیاب
 پراگنده نامش بگیتی¹¹ بدیست¹²
 خرد دارد و رای و هوش بلند
 مرا نیز خویشیست با او¹⁶ بخون
 همانا برین بوم و بر صد هزار
 1255 هم بوم و بر هست و هم¹⁹ گوسفند
 مرا بی نیازیست از هر کسی

VI-3. оп. و VI-6. زپیر پاکیزه- I, IV-7. زپیر و پاکیزه- II, 2 دویم این زبان- VI-1. خوبروی
 و VI-4. оп. و VI-4. بدانم- IV-5. I, IV-6. доб. б.:

بسیازم برین بوم آرامگاه * بمهر و وفای تو ای نیکخواه
 نمایی برفتن ره دیگرم- VI-9. فرمای تو- VI-6. زفرجام تا- IV-8. بپاید- IV-7. VI-6. оп.
 مردی- VI-10. زو مرد- IV-13. بدوی- VI-12. بگفتی- VI-12. زبه نیکی- IV-11. ایدر- VI-10.
 I-15. و هو فی الباطن علی خلاف ذلک: B-второе мисра передано так: زاز وی- VI-14.
 I, IV-17. доб. б.: مرا نیز با اوست خویشی- VI-16. نیارد- IV-12. زنیازد
 مرا نزد او آب رویست و جاه * فراوان مرا گنج و رنج [تخت-IV] و سپاه
 I, IV, VI-18. доб. б.:

ده و دو هزار آنک خویش منند * چو خواهم شب و روز پیش منند
 و لی اثنا عشر ألفا من اقاربی مهمما دعت الحاجة الیهم اجتماعا: ср. B, который доб.:
 VI-20. هم از شهر بوم و سر- VI-6. زهمان بوم و بر هست پر- I-19. لئی و اختفوا بی
 هم اسپ و گنج- IV-21.

- همه ره ز آوای¹ چنگ و رباب
 همه⁴ خاک مشکین شد از مشک و زر⁵ 1230
 سپاوش چو آن دید آب از دو چشم
 که یاد آمدش بوم⁹ زابلستان
 همان شهر ایرانیش آمد بیاد
 ز ایران دلش یاد کرد و بسوخت
 ز پیران بیچید و پوشید¹³ روی 1235
 بدانست کورا چه آمد بیاد
 بقچقار باشی¹⁴ فرود آمدند
 نگه کرد پیران بدیدار او
 بدو در¹⁶ دو چشمش همه خیره ماند
 بدو¹⁸ گفت کای نامور شهریار 1240
 سه چیزست بر تو که اندر جهان
 یکی آنست از تخمه کیقباد
- همی² خفته را سر برآمد³ ز خواب
 همی⁴ اسپ تازی بر آورد پر⁶
 بیمارید و ز اندیشه⁷ آمد بخشم⁸
 بیماراسته تا بکابلستان¹⁰
 همی بر کشید از جگر سرد باد¹¹
 بکردار آتش رخشی¹² بر فروخت
 سپهید بدید آن غم و درد او
 غمی گشت و دندان بلب بر نهاد
 نشستند و یکبار¹⁵ دم بر زدند
 نشست و بر و یال و گفتار او
 همی هر زمان¹⁷ نام یزدان بخواند
 ز شاهان گیتی توی یادگار
 کسی را نباشد ز تخم مهران
 همی از تو گیرند گویی¹⁹ نژاد

1 IV — برآید — IV³ همه — VI² همه شهر از آوای — IV؛ همه شهر از آواز — I, VI¹
 همه خاک مشکین شد از مشک در — T؛ همه کوی رنگین ز سیم و ز زر — VI⁵ همه
 I и B — б. оп. 7 I, IV — همه اسپ تازی برآورده پر — VI؛ همه تازی اسپان برآورده پر — IV⁶
 فمینا هو كذلك إذ تذكر أرض زابلستان: 1231—1234 переданы так: Б — бб. 8 و از دشمن
 ایام مقامه بها ضیافت رستم بن دستان و ذکر ریاضها الممسکة و جناتها المزخرفة فنثر
 I, IV — доб. бб. 10 همی یادش آمد ز — VI؛ که یاد آمدش بزم — I, IV и T⁹ عقد الدموع
 بسی گوهر و زر همی ریختند * ز بر مشک و عنبر همی بیختند
 که آمد به همانی پیلتن * شده نامداران شهر انجمن
 I, IV — доб. варианты тех же бб., а Б дает их перевод (см.). 11 VI — б. оп. 12 I, IV — دلش
 I и T¹³ و پیرسید و پیچید — IV؛ و پوشید و پیچید — I و T¹⁴ و بقچقار باشی — I؛ بقچقار باشی — II¹⁴
 I, IV — و — VI¹⁵ یکبار — VI؛ یکبار و — I, IV¹⁵ بقچقار باشی — T؛ بقچقار باشی — VI؛ بقچقار باشی — IV
 شاهان — VI¹⁹ چنین — I, IV, VI¹⁸ برو در نهان — VI¹⁷ برو بر — VI¹⁶

پذیره شدن را بیاراست شاه²
 خروشیدن پیل و⁴ اسپان شنید
 بپرسیدش از نامور شه‌ریار⁵
 چرا رنجه کردی روانرا⁶ بزاه
 که بیند⁸ دو چشمم ترا تندرست
 همان خوب چه‌ر دلاری او
 مرا گر بخواب این نمودی روان¹⁰
 چو دیدم ترا روشن و تندرست¹²
 همه¹³ بنده باشم¹⁴ زین روی آب
 پرستندگانند¹⁶ با گوشوار¹⁷
 ترا بنده باشد همی مرد و زن¹⁸
 ز بهر پرستش بیندم کمر²⁰
 سخن یاد کردند بر پیش و کم

سیاوش¹ بشنید کامد سپاه
 درفش سپهدار پیران⁸ بدید
 بشد تیز و بگرفتشی اندر کنار
 بدو گفت کای پهلوان سپاه
 همه بر⁷ دل اندیشه این بد نخست
 بموسید پیران سر و پای او⁹
 چنین گفت کای شه‌ریار جوان
 ستایش¹¹ کنم پیش یزدان نخست
 ترا چون پدر باشد افراسیاب
 ز پیوستگان هست¹⁵ بیش از هزار
 تو بی کام دل هیچ دم بر مزن
 مرا گر پذیری¹⁹ تو با پیرسر
 برفتند هر دو بشادی بهم

1220

1225

1 I, IV, VI— سپاوش چو 2 راه—T 3 I, IV, VI— توران 4 بانگ—VI 5 I, IV—
 بینم—VI 6 در—VI 7 تو خودرا—I, IV 8 از گردش روزگار—VI; از شهر و از شه‌ریار
 9 I, IV— او—VI; سرپای او—VI 10 Остальные рук. разбивают б. на два: I—

همی گفت با کردگار جهان * همانا سر پیر گشتی جوان
 مرا گر بخواب این نمودی روان * تو آگاهی از آشکار و نهان
 IV, VI—

همی گفت با کردگار جهان * تو آگاهی از [که ای داور—VI] آشکار و نهان
 مرا گر بخواب این نمودی روان * همانا سر [ز سر—VI] پیر گشتی جوان
 11 I, IV— نیایش 12 I, IV— обратный порядок мисра.; VI— б. оп. 13 I— همان; IV—

همه پای با—VI 16 مرا هست پیوسته—I, IV, VI و T—باشید—IV, VI; باشند—I 17 I, IV— б. стоит после б. 1226 текста. 18 I, IV و T— چه مرد و چه زن—
 VI— б. 19 IV— بدیدی 20 VI—
 оп.

همه بنده باشند پیش تو بر * ز فرمان تو سر نیارد بدر

۸

هوا شد سیاه و زمین شد درشت
 بمژگان همی از جگر خون کشید²
 بسان بهاران پر از رنگ و بوی
 تو گفستی عروسپست با طوق و تاج
 خورشهای زیبا و⁷ گسترده
 فرود آمد آنجا و چندی بمآند
 همه سرکشان⁹ با تمیره شدند
 پذیره شدندرا بر آراست کار¹⁰
 سپه را همه¹² داد یکسر نوید
 درفشنده مهدی¹³ بسان درخت
 بزر بافته پرنیازی درفش
 صد از ماه رویان زرین کنور¹⁶
 بیماراست روی زمین را بمهر¹⁷
 بدیبا بیماراسته سر بسر¹⁹

چو خورشید تابنده نمود پشت
 سیاوش لشکر بجیحون¹ کشید
 چو آمد بترمذ درون³ بام و کوی⁴
 چنان بد همه⁵ شهرها تا چاچ⁶ 1205
 بهر منزلی ساخته خوردنی
 چنین تا بقچقار باشی⁸ برآند
 چو آگاهی آمد پذیره شدند
 ز خویشان گزین کرد پیران هزار
 بیماراسته¹¹ چار پیل سپید 1210
 یکی بر نهاده ز پیروزه تخت
 سرش ماه زرین و بومش¹⁴ بنفش
 ابا تخت زرین سه پیل دگر¹⁵
 سپاهی بران سان که گفستی سپهر
 صد اسب گرانمایه با زرین زر¹⁸ 1215

۱ از آب دو دیده رخس ناپدید— I, IV, VI² ز ایوان بهامون— VI³ ز سپحون— J, I
 نامجوی— VI⁴ در و— I, IV⁵ فرکب سیاوخش و عبر جیحون حزین القلب غزیر الدمع— B
 چنان هم نشان تا در شهر چاچ— T⁶ بران سان همه— VI⁷ چنان هم همه— I, IV⁸
 بقچقارباشی— I; بقچقارباشی— J⁹ خورشها و گسترده— IV, VI و T¹⁰ خورشها ز گسترده— I¹¹
 قاجقارباشی ср. у Бируни بقچقارباشی— B; بقچقارباشی— T; بقچقارباشی— VI; بقچقارباشی— IV
 لشکران— VI¹² I, IV, VI¹³ همی— J, IV¹⁴ بیماراسته— IV; بیماراسته— I, VI¹⁵ همه با نثار— VI
 سرش ماه زرین غلافش— I, IV¹⁶ درفش درفشان— VI¹⁷ کرسی او درفش
 بدیبا بیماراسته سر بسر— I, IV, VI و T¹⁸ کرسی بزر— T
 زار و غلامان زرین کمر— VI¹⁹ با سیم و زر— VI²⁰ I, IV— б. оп.
 چند گونه گهر— I, IV— б. оп.

چه دارد بر از اندر از کین² و مهر
 که اندر جهان تازه کن کام³ را
 همان گنج آگنده و تخت و جای⁴
 چو ای در بیاید⁵ سپهدار⁶ طومس
 تو بیدار دل باشی و به روزگار
 لب رادمردان پسر از بناد سرد¹⁰
 همه گرد و¹¹ شایسته کارزار¹²
 پرستار¹⁴ و زرین کمر صد¹⁵ غلام
 سلیح و ستام و کمر بشمردند¹⁷
 ز دینار و ز گوهه سر شاهوار¹⁸
 سخنه های بایسته چندی براند
 گذشته ست پیران بدین¹⁹ روی آب²⁰
 که ایمن بدویست از انجمن²³
 شمارا هم ای در بیاید بدن
 مپیچید دل را ز گفتار اوی²⁴
 بران خوب سالار²⁷ با آفرین²⁸

ندانم کزین کار بر من¹ سپهر
 ازان پس بفرمود بهرام را
 سپردم ترا تاج⁴ و پرده سرای⁵
 درفش و سواران و پیلان⁷ کوسن
 چنین هم پذیرفته اورا سپار
 [ز دیده بهارید خوناب زرد
 ز لشکر گزین کرد سیصد سوار
 صد اسپ گزیده¹³ بزربین ستام
 بفرمود تا پیش او آورند¹⁶
 درم نیز چندانکه بودش بکار
 ازان پس گرانمایگانرا بخواند
 چنین گفت کز نزد افراسیاب
 یکی راز²¹ پیغام دارد بمن²²
 همی سازم اکنون پذیره شدن
 همه سوی بهرام دارید روی
 همی²⁵ بوسه دهند گردان²⁶ زمین

¹ I, IV, VI -- گردان ² I, IV -- جنگ ³ I, IV, VI بدل اندرین کین -- VI ⁴ نام -- T و ⁵ VI -- پرده سرا ⁶ I -- جای و تخت ⁷ I, IV, VI -- доб. و ⁸ I -- آید بایدر ⁹ I -- آید بدینجا -- IV, VI ¹⁰ I, IV, VI -- б. оп. ¹¹ I -- و ¹² I, IV и VI -- доб. здесь б. 1195 текста. ¹³ VI -- و کنیزکی ¹⁴ Л -- و ¹⁵ VI -- با ¹⁶ IV -- آورد ¹⁷ VI -- بشمرد -- IV ¹⁸ См. прим. 12 к б. 1192; IV -- доб. б.: ¹⁹ IV -- ازین ²⁰ I -- б. оп. ²¹ I -- و ²² VI -- ز من ²³ I -- که ایمن بدویست آن -- IV, VI ²⁴ I, IV -- ازین ²⁵ I, IV, VI -- متا بید دلها ز دیدار اوی ²⁶ VI -- ب. ²⁷ I, IV, VI -- سالار ²⁸ B -- ب. ²⁹ B -- ب. ³⁰ B -- ب. ³¹ B -- ب. ³² B -- ب. ³³ B -- ب. ³⁴ B -- ب. ³⁵ B -- ب. ³⁶ B -- ب. ³⁷ B -- ب. ³⁸ B -- ب. ³⁹ B -- ب. ⁴⁰ B -- ب. ⁴¹ B -- ب. ⁴² B -- ب. ⁴³ B -- ب. ⁴⁴ B -- ب. ⁴⁵ B -- ب. ⁴⁶ B -- ب. ⁴⁷ B -- ب. ⁴⁸ B -- ب. ⁴⁹ B -- ب. ⁵⁰ B -- ب. ⁵¹ B -- ب. ⁵² B -- ب. ⁵³ B -- ب. ⁵⁴ B -- ب. ⁵⁵ B -- ب. ⁵⁶ B -- ب. ⁵⁷ B -- ب. ⁵⁸ B -- ب. ⁵⁹ B -- ب. ⁶⁰ B -- ب. ⁶¹ B -- ب. ⁶² B -- ب. ⁶³ B -- ب. ⁶⁴ B -- ب. ⁶⁵ B -- ب. ⁶⁶ B -- ب. ⁶⁷ B -- ب. ⁶⁸ B -- ب. ⁶⁹ B -- ب. ⁷⁰ B -- ب. ⁷¹ B -- ب. ⁷² B -- ب. ⁷³ B -- ب. ⁷⁴ B -- ب. ⁷⁵ B -- ب. ⁷⁶ B -- ب. ⁷⁷ B -- ب. ⁷⁸ B -- ب. ⁷⁹ B -- ب. ⁸⁰ B -- ب. ⁸¹ B -- ب. ⁸² B -- ب. ⁸³ B -- ب. ⁸⁴ B -- ب. ⁸⁵ B -- ب. ⁸⁶ B -- ب. ⁸⁷ B -- ب. ⁸⁸ B -- ب. ⁸⁹ B -- ب. ⁹⁰ B -- ب. ⁹¹ B -- ب. ⁹² B -- ب. ⁹³ B -- ب. ⁹⁴ B -- ب. ⁹⁵ B -- ب. ⁹⁶ B -- ب. ⁹⁷ B -- ب. ⁹⁸ B -- ب. ⁹⁹ B -- ب. ¹⁰⁰ B -- ب. ¹⁰¹ B -- ب. ¹⁰² B -- ب. ¹⁰³ B -- ب. ¹⁰⁴ B -- ب. ¹⁰⁵ B -- ب. ¹⁰⁶ B -- ب. ¹⁰⁷ B -- ب. ¹⁰⁸ B -- ب. ¹⁰⁹ B -- ب. ¹¹⁰ B -- ب. ¹¹¹ B -- ب. ¹¹² B -- ب. ¹¹³ B -- ب. ¹¹⁴ B -- ب. ¹¹⁵ B -- ب. ¹¹⁶ B -- ب. ¹¹⁷ B -- ب. ¹¹⁸ B -- ب. ¹¹⁹ B -- ب. ¹²⁰ B -- ب. ¹²¹ B -- ب. ¹²² B -- ب. ¹²³ B -- ب. ¹²⁴ B -- ب. ¹²⁵ B -- ب. ¹²⁶ B -- ب. ¹²⁷ B -- ب. ¹²⁸ B -- ب. ¹²⁹ B -- ب. ¹³⁰ B -- ب. ¹³¹ B -- ب. ¹³² B -- ب. ¹³³ B -- ب. ¹³⁴ B -- ب. ¹³⁵ B -- ب. ¹³⁶ B -- ب. ¹³⁷ B -- ب. ¹³⁸ B -- ب. ¹³⁹ B -- ب. ¹⁴⁰ B -- ب. ¹⁴¹ B -- ب. ¹⁴² B -- ب. ¹⁴³ B -- ب. ¹⁴⁴ B -- ب. ¹⁴⁵ B -- ب. ¹⁴⁶ B -- ب. ¹⁴⁷ B -- ب. ¹⁴⁸ B -- ب. ¹⁴⁹ B -- ب. ¹⁵⁰ B -- ب. ¹⁵¹ B -- ب. ¹⁵² B -- ب. ¹⁵³ B -- ب. ¹⁵⁴ B -- ب. ¹⁵⁵ B -- ب. ¹⁵⁶ B -- ب. ¹⁵⁷ B -- ب. ¹⁵⁸ B -- ب. ¹⁵⁹ B -- ب. ¹⁶⁰ B -- ب. ¹⁶¹ B -- ب. ¹⁶² B -- ب. ¹⁶³ B -- ب. ¹⁶⁴ B -- ب. ¹⁶⁵ B -- ب. ¹⁶⁶ B -- ب. ¹⁶⁷ B -- ب. ¹⁶⁸ B -- ب. ¹⁶⁹ B -- ب. ¹⁷⁰ B -- ب. ¹⁷¹ B -- ب. ¹⁷² B -- ب. ¹⁷³ B -- ب. ¹⁷⁴ B -- ب. ¹⁷⁵ B -- ب. ¹⁷⁶ B -- ب. ¹⁷⁷ B -- ب. ¹⁷⁸ B -- ب. ¹⁷⁹ B -- ب. ¹⁸⁰ B -- ب. ¹⁸¹ B -- ب. ¹⁸² B -- ب. ¹⁸³ B -- ب. ¹⁸⁴ B -- ب. ¹⁸⁵ B -- ب. ¹⁸⁶ B -- ب. ¹⁸⁷ B -- ب. ¹⁸⁸ B -- ب. ¹⁸⁹ B -- ب. ¹⁹⁰ B -- ب. ¹⁹¹ B -- ب. ¹⁹² B -- ب. ¹⁹³ B -- ب. ¹⁹⁴ B -- ب. ¹⁹⁵ B -- ب. ¹⁹⁶ B -- ب. ¹⁹⁷ B -- ب. ¹⁹⁸ B -- ب. ¹⁹⁹ B -- ب. ²⁰⁰ B -- ب. ²⁰¹ B -- ب. ²⁰² B -- ب. ²⁰³ B -- ب. ²⁰⁴ B -- ب. ²⁰⁵ B -- ب. ²⁰⁶ B -- ب. ²⁰⁷ B -- ب. ²⁰⁸ B -- ب. ²⁰⁹ B -- ب. ²¹⁰ B -- ب. ²¹¹ B -- ب. ²¹² B -- ب. ²¹³ B -- ب. ²¹⁴ B -- ب. ²¹⁵ B -- ب. ²¹⁶ B -- ب. ²¹⁷ B -- ب. ²¹⁸ B -- ب. ²¹⁹ B -- ب. ²²⁰ B -- ب. ²²¹ B -- ب. ²²² B -- ب. ²²³ B -- ب. ²²⁴ B -- ب. ²²⁵ B -- ب. ²²⁶ B -- ب. ²²⁷ B -- ب. ²²⁸ B -- ب. ²²⁹ B -- ب. ²³⁰ B -- ب. ²³¹ B -- ب. ²³² B -- ب. ²³³ B -- ب. ²³⁴ B -- ب. ²³⁵ B -- ب. ²³⁶ B -- ب. ²³⁷ B -- ب. ²³⁸ B -- ب. ²³⁹ B -- ب. ²⁴⁰ B -- ب. ²⁴¹ B -- ب. ²⁴² B -- ب. ²⁴³ B -- ب. ²⁴⁴ B -- ب. ²⁴⁵ B -- ب. ²⁴⁶ B -- ب. ²⁴⁷ B -- ب. ²⁴⁸ B -- ب. ²⁴⁹ B -- ب. ²⁵⁰ B -- ب. ²⁵¹ B -- ب. ²⁵² B -- ب. ²⁵³ B -- ب. ²⁵⁴ B -- ب. ²⁵⁵ B -- ب. ²⁵⁶ B -- ب. ²⁵⁷ B -- ب. ²⁵⁸ B -- ب. ²⁵⁹ B -- ب. ²⁶⁰ B -- ب. ²⁶¹ B -- ب. ²⁶² B -- ب. ²⁶³ B -- ب. ²⁶⁴ B -- ب. ²⁶⁵ B -- ب. ²⁶⁶ B -- ب. ²⁶⁷ B -- ب. ²⁶⁸ B -- ب. ²⁶⁹ B -- ب. ²⁷⁰ B -- ب. ²⁷¹ B -- ب. ²⁷² B -- ب. ²⁷³ B -- ب. ²⁷⁴ B -- ب. ²⁷⁵ B -- ب. ²⁷⁶ B -- ب. ²⁷⁷ B -- ب. ²⁷⁸ B -- ب. ²⁷⁹ B -- ب. ²⁸⁰ B -- ب. ²⁸¹ B -- ب. ²⁸² B -- ب. ²⁸³ B -- ب. ²⁸⁴ B -- ب. ²⁸⁵ B -- ب. ²⁸⁶ B -- ب. ²⁸⁷ B -- ب. ²⁸⁸ B -- ب. ²⁸⁹ B -- ب. ²⁹⁰ B -- ب. ²⁹¹ B -- ب. ²⁹² B -- ب. ²⁹³ B -- ب. ²⁹⁴ B -- ب. ²⁹⁵ B -- ب. ²⁹⁶ B -- ب. ²⁹⁷ B -- ب. ²⁹⁸ B -- ب. ²⁹⁹ B -- ب. ³⁰⁰ B -- ب. ³⁰¹ B -- ب. ³⁰² B -- ب. ³⁰³ B -- ب. ³⁰⁴ B -- ب. ³⁰⁵ B -- ب. ³⁰⁶ B -- ب. ³⁰⁷ B -- ب. ³⁰⁸ B -- ب. ³⁰⁹ B -- ب. ³¹⁰ B -- ب. ³¹¹ B -- ب. ³¹² B -- ب. ³¹³ B -- ب. ³¹⁴ B -- ب. ³¹⁵ B -- ب. ³¹⁶ B -- ب. ³¹⁷ B -- ب. ³¹⁸ B -- ب. ³¹⁹ B -- ب. ³²⁰ B -- ب. ³²¹ B -- ب. ³²² B -- ب. ³²³ B -- ب. ³²⁴ B -- ب. ³²⁵ B -- ب. ³²⁶ B -- ب. ³²⁷ B -- ب. ³²⁸ B -- ب. ³²⁹ B -- ب. ³³⁰ B -- ب. ³³¹ B -- ب. ³³² B -- ب. ³³³ B -- ب. ³³⁴ B -- ب. ³³⁵ B -- ب. ³³⁶ B -- ب. ³³⁷ B -- ب. ³³⁸ B -- ب. ³³⁹ B -- ب. ³⁴⁰ B -- ب. ³⁴¹ B -- ب. ³⁴² B -- ب. ³⁴³ B -- ب. ³⁴⁴ B -- ب. ³⁴⁵ B -- ب. ³⁴⁶ B -- ب. ³⁴⁷ B -- ب. ³⁴⁸ B -- ب. ³⁴⁹ B -- ب. ³⁵⁰ B -- ب. ³⁵¹ B -- ب. ³⁵² B -- ب. ³⁵³ B -- ب. ³⁵⁴ B -- ب. ³⁵⁵ B -- ب. ³⁵⁶ B -- ب. ³⁵⁷ B -- ب. ³⁵⁸ B -- ب. ³⁵⁹ B -- ب. ³⁶⁰ B -- ب. ³⁶¹ B -- ب. ³⁶² B -- ب. ³⁶³ B -- ب. ³⁶⁴ B -- ب. ³⁶⁵ B -- ب. ³⁶⁶ B -- ب. ³⁶⁷ B -- ب. ³⁶⁸ B -- ب. ³⁶⁹ B -- ب. ³⁷⁰ B -- ب. ³⁷¹ B -- ب. ³⁷² B -- ب. ³⁷³ B -- ب. ³⁷⁴ B -- ب. ³⁷⁵ B -- ب. ³⁷⁶ B -- ب. ³⁷⁷ B -- ب. ³⁷⁸ B -- ب. ³⁷⁹ B -- ب. ³⁸⁰ B -- ب. ³⁸¹ B -- ب. ³⁸² B -- ب. ³⁸³ B -- ب. ³⁸⁴ B -- ب. ³⁸⁵ B -- ب. ³⁸⁶ B -- ب. ³⁸⁷ B -- ب. ³⁸⁸ B -- ب. ³⁸⁹ B -- ب. ³⁹⁰ B -- ب. ³⁹¹ B -- ب. ³⁹² B -- ب. ³⁹³ B -- ب. ³⁹⁴ B -- ب. ³⁹⁵ B -- ب. ³⁹⁶ B -- ب. ³⁹⁷ B -- ب. ³⁹⁸ B -- ب. ³⁹⁹ B -- ب. ⁴⁰⁰ B -- ب. ⁴⁰¹ B -- ب. ⁴⁰² B -- ب. ⁴⁰³ B -- ب. ⁴⁰⁴ B -- ب. ⁴⁰⁵ B -- ب. ⁴⁰⁶ B -- ب. ⁴⁰⁷ B -- ب. ⁴⁰⁸ B -- ب. ⁴⁰⁹ B -- ب. ⁴¹⁰ B -- ب. ⁴¹¹ B -- ب. ⁴¹² B -- ب. ⁴¹³ B -- ب. ⁴¹⁴ B -- ب. ⁴¹⁵ B -- ب. ⁴¹⁶ B -- ب. ⁴¹⁷ B -- ب. ⁴¹⁸ B -- ب. ⁴¹⁹ B -- ب. ⁴²⁰ B -- ب. ⁴²¹ B -- ب. ⁴²² B -- ب. ⁴²³ B -- ب. ⁴²⁴ B -- ب. ⁴²⁵ B -- ب. ⁴²⁶ B -- ب. ⁴²⁷ B -- ب. ⁴²⁸ B -- ب. ⁴²⁹ B -- ب. ⁴³⁰ B -- ب. ⁴³¹ B -- ب. ⁴³² B -- ب. ⁴³³ B -- ب. ⁴³⁴ B -- ب. ⁴³⁵ B -- ب. ⁴³⁶ B -- ب. ⁴³⁷ B -- ب. ⁴³⁸ B -- ب. ⁴³⁹ B -- ب. ⁴⁴⁰ B -- ب. ⁴⁴¹ B -- ب. ⁴⁴² B -- ب. ⁴⁴³ B -- ب. ⁴⁴⁴ B -- ب. ⁴⁴⁵ B -- ب. ⁴⁴⁶ B -- ب. ⁴⁴⁷ B -- ب. ⁴⁴⁸ B -- ب. ⁴⁴⁹ B -- ب. ⁴⁵⁰ B -- ب. ⁴⁵¹ B -- ب. ⁴⁵² B -- ب. ⁴⁵³ B -- ب. ⁴⁵⁴ B -- ب. ⁴⁵⁵ B -- ب. ⁴⁵⁶ B -- ب. ⁴⁵⁷ B -- ب. ⁴⁵⁸ B -- ب. ⁴⁵⁹ B -- ب. ⁴⁶⁰ B -- ب. ⁴⁶¹ B -- ب. ⁴⁶² B -- ب. ⁴⁶³ B -- ب. ⁴⁶⁴ B -- ب. ⁴⁶⁵ B -- ب. ⁴⁶⁶ B -- ب. ⁴⁶⁷ B -- ب. ⁴⁶⁸ B -- ب. ⁴⁶⁹ B -- ب. ⁴⁷⁰ B -- ب. ⁴⁷¹ B -- ب. ⁴⁷² B -- ب. ⁴⁷³ B -- ب. ⁴⁷⁴ B -- ب. ⁴⁷⁵ B -- ب. ⁴⁷⁶ B -- ب. ⁴⁷⁷ B -- ب. ⁴⁷⁸ B -- ب. ⁴⁷⁹ B -- ب. ⁴⁸⁰ B -- ب. ⁴⁸¹ B -- ب. ⁴⁸² B -- ب. ⁴⁸³ B -- ب. ⁴⁸⁴ B -- ب. ⁴⁸⁵ B -- ب. ⁴⁸⁶ B -- ب. ⁴⁸⁷ B -- ب. ⁴⁸⁸ B -- ب. ⁴⁸⁹ B -- ب. ⁴⁹⁰ B -- ب. ⁴⁹¹ B -- ب. ⁴⁹² B -- ب. ⁴⁹³ B -- ب. ⁴⁹⁴ B -- ب. ⁴⁹⁵ B -- ب. ⁴⁹⁶ B -- ب. ⁴⁹⁷ B -- ب. ⁴⁹⁸ B -- ب. ⁴⁹⁹ B -- ب. ⁵⁰⁰ B -- ب. ⁵⁰¹ B -- ب. ⁵⁰² B -- ب. ⁵⁰³ B -- ب. ⁵⁰⁴ B -- ب. ⁵⁰⁵ B -- ب. ⁵⁰⁶ B -- ب. ⁵⁰⁷ B -- ب. ⁵⁰⁸ B -- ب. ⁵⁰⁹ B -- ب. ⁵¹⁰ B -- ب. ⁵¹¹ B -- ب. ⁵¹² B -- ب. ⁵¹³ B -- ب. ⁵¹⁴ B -- ب. ⁵¹⁵ B -- ب. ⁵¹⁶ B -- ب. ⁵¹⁷ B -- ب. ⁵¹⁸ B -- ب. ⁵¹⁹ B -- ب. ⁵²⁰ B -- ب. ⁵²¹ B -- ب. ⁵²² B -- ب. ⁵²³ B -- ب. ⁵²⁴ B -- ب. ⁵²⁵ B -- ب. ⁵²⁶ B -- ب. ⁵²⁷ B -- ب. ⁵²⁸ B -- ب. ⁵²⁹ B -- ب. ⁵³⁰ B -- ب. ⁵³¹ B -- ب. ⁵³² B -- ب. ⁵³³ B -- ب. ⁵³⁴ B -- ب. ⁵³⁵ B -- ب. ⁵³⁶ B -- ب. ⁵³⁷ B -- ب. ⁵³⁸ B -- ب. ⁵³⁹ B -- ب. ⁵⁴⁰ B -- ب. ⁵⁴¹ B -- ب. ⁵⁴² B -- ب. ⁵⁴³ B -- ب. ⁵⁴⁴ B -- ب. ⁵⁴⁵ B -- ب. ⁵⁴⁶ B -- ب. ⁵⁴⁷ B -- ب. ⁵⁴⁸ B -- ب. ⁵⁴⁹ B -- ب. ⁵⁵⁰ B -- ب. ⁵⁵¹ B -- ب. ⁵⁵² B -- ب. ⁵⁵³ B -- ب. ⁵⁵⁴ B -- ب. ⁵⁵⁵ B -- ب. ⁵⁵⁶ B -- ب. ⁵⁵⁷ B -- ب. ⁵⁵⁸ B -- ب. ⁵⁵⁹ B -- ب. ⁵⁶⁰ B -- ب. ⁵⁶¹ B -- ب. ⁵⁶² B -- ب. ⁵⁶³ B -- ب. ⁵⁶⁴ B -- ب. ⁵⁶⁵ B -- ب. ⁵⁶⁶ B -- ب. ⁵⁶⁷ B -- ب. ⁵⁶⁸ B -- ب. ⁵⁶⁹ B -- ب. ⁵⁷⁰ B -- ب. ⁵⁷¹ B -- ب. ⁵⁷² B -- ب. ⁵⁷³ B -- ب. ⁵⁷⁴ B -- ب. ⁵⁷⁵ B -- ب. ⁵⁷⁶ B -- ب. ⁵⁷⁷ B -- ب. ⁵⁷⁸ B -- ب. ⁵⁷⁹ B -- ب. ⁵⁸⁰ B -- ب. ⁵⁸¹ B -- ب. ⁵⁸² B -- ب. ⁵⁸³ B -- ب. ⁵⁸⁴ B -- ب. ⁵⁸⁵ B -- ب. ⁵⁸⁶ B -- ب. ⁵⁸⁷ B -- ب. ⁵⁸⁸ B -- ب. ⁵⁸⁹ B -- ب. ⁵⁹⁰ B -- ب. ⁵⁹¹ B -- ب. ⁵⁹² B -- ب. ⁵⁹³ B -- ب. ⁵⁹⁴ B -- ب. ⁵⁹⁵ B -- ب. ⁵⁹⁶ B -- ب. ⁵⁹⁷ B -- ب. ⁵⁹⁸ B -- ب. ⁵⁹⁹ B -- ب. ⁶⁰⁰ B -- ب. ⁶⁰¹ B -- ب. ⁶⁰² B -- ب. ⁶⁰³ B -- ب. ⁶⁰⁴ B -- ب. ⁶⁰⁵ B -- ب. ⁶⁰⁶ B -- ب. ⁶⁰⁷ B -- ب. ⁶⁰⁸ B -- ب. ⁶⁰⁹ B -- ب. ⁶¹⁰ B -- ب. ⁶¹¹ B -- ب. ⁶¹² B -- ب. ⁶¹³ B -- ب. ⁶¹⁴ B -- ب. ⁶¹⁵ B -- ب. ⁶¹⁶ B -- ب. ⁶¹⁷ B -- ب. ⁶¹⁸ B -- ب. ⁶¹⁹ B -- ب. ⁶²⁰ B -- ب. ⁶²¹ B -- ب. ⁶²² B -- ب. ⁶²³ B -- ب. ⁶²⁴ B -- ب. ⁶²⁵ B -- ب. ⁶²⁶ B -- ب. ⁶²⁷ B -- ب. ⁶²⁸ B -- ب. ⁶²⁹ B -- ب. ⁶³⁰ B -- ب. ⁶³¹ B -- ب. ⁶³² B -- ب. ⁶³³ B -- ب. ⁶³⁴ B -- ب. ⁶³⁵ B -- ب. ⁶³⁶ B -- ب. ⁶³⁷ B -- ب. ⁶³⁸ B -- ب. ⁶³⁹ B -- ب. ⁶⁴⁰ B -- ب. ⁶⁴¹ B -- ب. ⁶⁴² B -- ب. ⁶⁴³ B -- ب. ⁶⁴⁴ B -- ب. ⁶⁴⁵ B -- ب. ⁶⁴⁶ B -- ب. ⁶⁴⁷ B -- ب. ⁶⁴⁸ B -- ب. ⁶⁴⁹ B -- ب. ⁶⁵⁰ B -- ب. ⁶⁵¹ B -- ب. ⁶⁵² B -- ب. ⁶⁵³ B -- ب. ⁶⁵⁴ B -- ب. ⁶⁵⁵ B -- ب. ⁶⁵⁶ B -- ب. ⁶⁵⁷ B -- ب. ⁶⁵⁸ B -- ب. ⁶⁵⁹ B -- ب. ⁶⁶⁰ B -- ب. ⁶⁶¹ B -- ب. ⁶⁶² B -- ب. ⁶⁶³ B -- ب. ⁶⁶⁴ B -- ب. ⁶⁶⁵ B -- ب. ⁶⁶⁶ B -- ب. ⁶⁶⁷ B -- ب. ⁶⁶⁸ B -- ب. ⁶⁶⁹ B -- ب. ⁶⁷⁰ B -- ب. ⁶⁷¹ B -- ب. ⁶⁷² B -- ب. ⁶⁷³ B -- ب. ⁶⁷⁴ B -- ب. ⁶⁷⁵ B -- ب. ⁶⁷⁶ B -- ب. ⁶⁷⁷ B -- ب. ⁶⁷⁸ B -- ب. ⁶⁷⁹ B -- ب. ⁶⁸⁰ B -- ب. ⁶⁸¹ B -- ب. ⁶⁸² B -- ب. ⁶⁸³ B -- ب. ⁶⁸⁴ B -- ب. ⁶⁸⁵ B -- ب. ⁶⁸⁶ B -- ب. ⁶⁸⁷ B -- ب. ⁶⁸⁸ B -- ب. ⁶⁸⁹ B -- ب. ⁶⁹⁰ B -- ب. ⁶⁹¹ B -- ب. ⁶⁹² B -- ب. ⁶⁹³ B -- ب. ⁶⁹⁴ B -- ب. ⁶⁹⁵ B -- ب. ⁶⁹⁶ B -- ب. ⁶⁹⁷ B -- ب. ⁶⁹⁸ B -- ب. ⁶⁹⁹ B -- ب. ⁷⁰⁰ B -- ب. ⁷⁰¹ B -- ب. ⁷⁰² B -- ب. ⁷⁰³ B -- ب. ⁷⁰⁴ B -- ب. ⁷⁰⁵ B -- ب. ⁷⁰⁶ B -- ب. ⁷⁰⁷ B -- ب. ⁷⁰⁸ B -- ب. ⁷⁰⁹ B -- ب. ⁷¹⁰ B -- ب. ⁷¹¹ B -- ب. ⁷¹² B -- ب. ⁷¹³ B -- ب. ⁷¹⁴ B -- ب. ⁷¹⁵ B -- ب. ⁷¹⁶ B -- ب. ⁷¹⁷ B -- ب. ⁷¹⁸ B -- ب. ⁷¹⁹ B -- ب. ⁷²⁰ B -- ب. ⁷²¹ B -- ب. ⁷²² B -- ب. ⁷²³ B -- ب. ⁷²⁴ B -- ب. ⁷²⁵ B -- ب. ⁷²⁶ B -- ب. ⁷²⁷ B -- ب. ⁷²⁸ B -- ب. ⁷²⁹ B -- ب. ⁷³⁰ B -- ب. ⁷³¹ B -- ب. ⁷³² B -- ب. ⁷³³ B -- ب. ⁷³⁴ B -- ب. ⁷³⁵ B -- ب. ⁷³⁶ B -- ب. ⁷³⁷ B -- ب. ⁷³⁸ B -- ب. ⁷³⁹ B -- ب. ⁷⁴⁰ B -- ب. ⁷⁴¹ B -- ب. ⁷⁴² B -- ب. ⁷⁴³ B -- ب. ⁷⁴⁴ B -- ب. ⁷⁴⁵ B -- ب. ⁷⁴⁶ B -- ب. ⁷⁴⁷ B -- ب. ⁷⁴⁸ B -- ب. ⁷⁴⁹ B -- ب. ⁷⁵⁰ B -- ب. ⁷⁵¹ B -- ب. ⁷⁵² B -- ب. ⁷⁵³ B -- ب. ⁷⁵⁴ B -- ب. ⁷⁵⁵ B -- ب. ⁷⁵⁶ B -- ب. ⁷⁵⁷ B -- ب. ⁷⁵⁸ B -- ب. ⁷⁵⁹ B -- ب. ⁷⁶⁰ B -- ب. ⁷⁶¹ B -- ب. ⁷⁶² B -- ب. ⁷⁶³ B -- ب. ⁷⁶⁴ B -- ب. ⁷⁶⁵ B -- ب. ⁷⁶⁶ B -- ب. ⁷⁶⁷ B -- ب. ⁷⁶⁸ B -- ب. ⁷⁶⁹ B -- ب. ⁷⁷⁰ B -- ب. ⁷⁷¹ B -- ب. ⁷⁷² B -- ب. ⁷⁷³ B -- ب. ⁷⁷⁴ B -- ب. ⁷⁷⁵ B -- ب. ⁷⁷⁶ B -- ب. ⁷⁷⁷ B -- ب. ⁷⁷⁸ B -- ب. ⁷⁷⁹ B -- ب. ⁷⁸⁰ B -- ب. ⁷⁸¹ B -- ب. ⁷⁸² B -- ب. ⁷⁸³ B -- ب. ⁷⁸⁴ B -- ب. ⁷⁸⁵ B -- ب. ⁷⁸⁶ B -- ب. ⁷⁸⁷ B -- ب. ⁷⁸⁸ B -- ب. ⁷⁸⁹ B -- ب. ⁷⁹⁰ B -- ب. ⁷⁹¹ B -- ب. ⁷⁹² B -- ب. ⁷⁹³ B -- ب. ⁷⁹⁴ B -- ب. ⁷⁹⁵ B -- ب. ⁷⁹⁶ B -- ب. ⁷⁹⁷ B -- ب. ⁷⁹⁸ B -- ب. ⁷⁹⁹ B -- ب. ⁸⁰⁰ B -- ب. ⁸⁰¹ B -- ب. ⁸⁰² B -- ب. ⁸⁰³ B -- ب. ⁸⁰⁴ B -- ب. ⁸⁰⁵ B -- ب. ⁸⁰⁶ B -- ب. ⁸⁰⁷ B -- ب. ⁸⁰⁸ B -- ب. ⁸⁰⁹ B -- ب. ⁸¹⁰ B -- ب. ⁸¹¹ B -- ب. ⁸¹² B -- ب. ⁸¹³ B -- ب. ⁸¹⁴ B -- ب. ⁸¹⁵ B -- ب. ⁸¹⁶ B -- ب. ⁸¹⁷ B -- ب. ⁸¹⁸ B -- ب. ⁸¹⁹ B -- ب. ⁸²⁰ B -- ب. ⁸²¹ B -- ب. ⁸²² B -- ب. ⁸²³ B -- ب. ⁸²⁴ B -- ب. ⁸²⁵ B -- ب. ⁸²⁶ B -- ب. ⁸²⁷ B -- ب. ⁸²⁸ B -- ب. ⁸²⁹ B -- ب. ⁸³⁰ B -- ب. ⁸³¹ B -- ب. ⁸³² B -- ب. ⁸³³ B -- ب. ⁸³⁴ B -- ب. ⁸³⁵ B -- ب. ⁸³⁶ B -- ب. ⁸³⁷ B -- ب. ⁸³⁸ B -- ب. ⁸³⁹ B -- ب. ⁸⁴⁰ B -- ب. ⁸⁴¹ B -- ب. ⁸⁴² B -- ب. ⁸⁴³ B -- ب. ⁸⁴⁴ B -- ب. ⁸⁴⁵ B -- ب. ⁸⁴⁶ B -- ب. ⁸⁴⁷ B -- ب. ⁸⁴⁸ B -- ب. ⁸⁴⁹ B -- ب. ⁸⁵⁰ B -- ب. ⁸⁵¹ B -- ب. ⁸⁵² B -- ب. ⁸⁵³ B -- ب. ⁸⁵⁴ B -- ب. ⁸⁵⁵ B -- ب. ⁸⁵⁶ B -- ب. ⁸⁵⁷ B -- ب. ⁸⁵⁸ B -- ب. ⁸⁵⁹ B -- ب. ⁸⁶⁰ B -- ب. ⁸⁶¹ B -- ب. ⁸⁶² B -- ب. ⁸⁶³ B -- ب. ⁸⁶⁴ B -- ب. ⁸⁶⁵ B -- ب. ⁸⁶⁶ B -- ب. ⁸⁶⁷ B -- ب. ⁸⁶⁸ B -- ب. ⁸⁶⁹ B -- ب. ⁸⁷⁰ B -- ب. ⁸⁷¹ B -- ب. ⁸⁷² B -- ب. ⁸⁷³ B -- ب. ⁸⁷⁴ B -- ب. ⁸⁷⁵ B -- ب. ⁸⁷⁶ B -- ب. ⁸⁷⁷ B -- ب. ⁸⁷⁸ B -- ب. ⁸⁷⁹ B -- ب. ⁸⁸⁰ B -- ب. ⁸⁸¹ B -- ب. ⁸⁸² B -- ب. ⁸⁸³ B -- ب. ⁸⁸⁴ B -- ب. ⁸⁸⁵ B -- ب. ⁸⁸⁶ B -- ب. ⁸⁸⁷ B -- ب. ⁸⁸⁸ B -- ب. ⁸⁸⁹ B -- ب. ⁸⁹⁰ B -- ب. ⁸⁹¹ B -- ب. ⁸⁹² B -- ب.

- یکی¹ اسپ بر سر ستام گران² بیامد دمان زنگه شاوران
- چو نزدیک تخت سیاوش³ رسید
 سیاوش بیک روی زان⁵ شاد شد⁶
 1175 که دشمن⁹ همی دوست بایست کرد
 یکی نامه بنوشست نزد پدر
 که من با جوانی خرد یافتم
 ازان زن یکی¹⁴ مغز شاه جهان
 شمیستان او¹⁵ درد من شد نخست
 1180 بپایست بر کوه آتش گذشت
 ازان ننگ و خواری بچنگ آمدم
 دو کشور بدین آشتی شاد گشت
 نیاید همی هیچ¹⁸ کارش پسند
 چو چشمش ز دیدار²¹ من گشت سپر
 1185 ز شادی مبادا دل او ره!²³
- بگفت آنچ پرسید و بشنید و دید⁴
 بدیگر پر از⁷ درد و فریاد شد⁸
 ز آتش¹⁰ کجا بر دم باد سرد¹¹
 همه یاد کرد آنچ بد¹² در پدر
 بهر نیک و بد نیز بشتافتیم¹³
 دل من بر افروخت اندر نهان
 ز¹⁶ خون دلم رخ بپایست شست
 مرا زار بگریست آهو بدشت¹⁷
 خرامان بچنگ نهنگ آمدم
 دل شاه چون تیغ پولاد گشت
 گشادن¹⁹ همان و همان بود بند²⁰
 بر سپر دیده نباشند دیر²²
 شدم من ز غم در دم²⁴ ازدها

وزرین سنان می گران—VI زرین ستام گران—T زو بر سر ستامی گران—I, IV² ابا—VI¹
 پرسید و گفت—IV; بشنید و گفت و شنید—I⁴ چو نزدیک تخت ایران—VI³
 گشت—VI⁶ ازو—VI⁵ گفتند و دید و شنید—T; پرسید و دید و شنید—VI; و شنید
 7 IV⁷ بیکروی پر—IV⁸ I—б. оп.; VI—оп. второе мисра б. 1173, бб. 1174—1181 и первое мисра
 б. 1182 текста. 9 I, IV⁹ ز دشمن—IV¹⁰ I, IV¹⁰ ازان پس—IV¹¹ I, IV¹¹—доб. б.:
 ز دشمن نیاید مگر دشمنی * بفرجام هرچند نیکی کنی
 12 I, IV¹² اندرو—IV¹³ T—برتافتیم—IV¹⁴ I, IV¹⁴ و T—ازان آتش—IV¹⁵ I, IV¹⁵ ز کردار بد روی برتافتیم—IV¹⁶ I, IV¹⁶ اندرو—IV¹⁷ I, IV¹⁷
 15 IV¹⁵ نیامد همی هیچ—IV¹⁶ I, IV¹⁶ نیاید همی هیچ—IV¹⁷ I, IV¹⁷ به—I¹⁸ I, IV¹⁸ L—هیچ—IV¹⁹ I, IV¹⁹ نیامد ز من هیچ—IV²⁰ I, IV²⁰ گشاده—IV²¹ I, IV²¹ نیاید همی روز—VI²² I, IV²²
 21 I, VI²¹ دیر—VI²² I, VI²² پیکار—VI²³ I, VI²³ گفتار—IV²⁴ I, VI²⁴ و همان نیز بند—T
 IV²⁴ دل—IV²⁴ دل او نباشد رها—VI²³ VI²³ بر سپرگشته نیایم دلیر—IV²⁴ IV²⁴

- 1155 [چنان دان که کاوسی بر تو بمهر
کجا من گشایم در گنج بست²
بدارمت بی رنج فرزندانوار
چو از⁴ کشورم بگذری در جهان⁵
وزین روی دشوار یابی گذر
بدین راه پیدا نمینی زمین
ازین⁸ کرد یزدان ترا بی نیاز
سپاه و در گنج¹¹ و شهر آن تست
چو رای¹³ آیدت آشتی با پدر
که ز ایدر بایران شوی با سپاه
نماند ترا با پدر جنگ دیر
گر آتش ببیند²⁰ پی شصت و پنج
ترا باشد ایران و گنج و سپاه
پذیرفتم از پاک یزدان که من
نفرمایم²⁴ و خود نسازم بید
چو نامه بمهر اندر آورد شاه
بزودی برفتن بماند کمر
- 1160
1165
1170
- بران گونه یکروز نگشاد چهر¹
سپارم بتو تاج و تخت³ نشست
بگیتی تو مانی ز من یادگار
نکوهش کنفدم کهنان و مهان⁶
مگر آیزدی باشد آیین و فر
گذر کرد باید بدریای⁷ چین
هم ایدر بماش⁹ و بخوبی بنماز¹⁰
برفتن بهانه نیایدت جست¹²
سپارم¹⁴ ترا تاج و زرین کمر¹⁵
بمندم¹⁶ بدلسوزگی با¹⁷ تو راه¹⁸
کهن شد سرش¹⁹ گردد از جنگ سیر
رسد آتش از باد پیری برنج²¹
ز کشور بکشور رساند کلاه²²
بکوشم بخوبی بجان²³ و به تن
به اندیشه²⁵ دل را نیازم بید²⁶
بفرمود تا زنگه نیك خواه
یکی²⁷ خلعت آراست با²⁸ سیم و زر

¹ I, VI - 6. оп.; Б - перевод бб. 1155-1157 отсутствует. ² I -

سپارم دل و گنج و دست - VI; گشایم در گنج و دست - IV; گشایم دل و گنج و دست
I - 6. ³ I, VI и T - جایگاه; IV - доб. ⁴ IV - 4. ⁵ VI - 5. ⁶ I - 6. ⁷ VI - 7. ⁸ I, IV, VI - اگر; ⁹ T - 9. ¹⁰ I, IV - بساز; VI - 6. оп.
I - 11. ¹¹ VI - 11. ¹² VI - 12. ¹³ I - 13. ¹⁴ I, IV - بسازم; ¹⁵ I, IV - 15. ¹⁶ I, IV - 16. ¹⁷ I, IV - 17. ¹⁸ I, IV - 18. ¹⁹ I, IV, VI - مگر; ²⁰ I - 20. ²¹ I и T - پیری از آب پیری; IV - کزانیس نمیند; ²² I - 22. ²³ I - 23. ²⁴ I, IV - 24. ²⁵ I, IV - 25. ²⁶ I, IV - 26. ²⁷ I, IV, VI - 27. ²⁸ I, IV, VI - 28. ²⁹ I, IV, VI - 29.

چو دیرینه گشت او¹ بپاید گذشت
بسی گنج بی رنج و ایوان و کاخ³
چنین خود که یابد مگر نپک بخت

یکی رای بادانش⁵ افگند بن
زبان برگشاد و سخن برفشاند
بعنیر سر خامه را کرد مست⁷
بزرگی و دانش⁸ نمایش⁹ گرفت
بدو کی رسد بندگانرا گمان
خردمند را داد او¹² پرورد
خداوند گوپال و شمشیر و خود¹³
ز بیداد و کژی¹⁴ دل و دست پاک
ز بیدار دل زنگه شاوران
چنین تیز¹⁵ شد با تو اندر زهان
چه جوید¹⁸ خردمند بیدار بخت
اگر شهریاری و گر²⁰ خواستست
مرا خود بمهر تو باشد²¹ نیاز
پدر پیش فرزند بسته کمر

نه بینی که کاوس دیرینه گشت
سپاوش بگنیرد جهان² فراخ
دو کشور ترا باشد و تاج و تخت 1140

چو بشنید⁴ افراسیاب این سخن
دبیر جهان دیده را پیش خواند
نخستین که بر خامه⁶ بنهاد دست
جهان آفرین را ستایش گرفت
کجا¹⁰ برترست از مکان و زمان 1145
خداوند جانست و آن خرد¹¹
ازو باد بر شاهزاده درود
خداوند شرم و خداوند پاک
شنیدم پیام از کران تا کران
غمی شد دلم زانک شاه جهان 1150
و لیکن بگیتی بجز¹⁶ تاج¹⁷ و تخت
ترا این همه ایدر¹⁹ آراستست
همه شهر توران برندت نماز
تو فرزند باشی و من چون پدر

1 I и T-هم شد; IV, VI-گشتی 2 Л-جهانی 3 VI-доб. б.:

ورا باشد ایوان و گیتی همه * تو باشی شهبان و جهان چون رمه
4 I-ب. оп.; 5 I, IV-چنین گفت- 6 I, IV и T-نامه 7 I, IV-پست; VI-
B-перевод б. отсутствует. 8 IV и T-رایش 9 VI-نیایش 10 I, IV, VI-که او- 11 T-
12 VI-او- 13 VI-б. 1147 стоит после б. 1148. 14 I, IV-
نام- 15 I, IV, VI-تیره 16 I, VI-جز از- 17 IV-بگیتی جز از- 18 Л-
اگر تاج و- 19 I-ترا ایدر اینها بر- 20 I-ترا کارها اید[ر]- VI- 21 I-آمد تختست اگر

و دیگر که کاوسی شد پیرسر
 سیاوش جوانست و¹ بافرهی
 1120 اگر شاه بیند برای³ بلند
 چنان چون نوازند فرزندرا
 یکی جای سازد بدین کشورش
 بر⁶ آیین دهد دخترش⁷ را بدوی
 مگر کو⁸ بماند بنزدیک شاه
 1125 و گر باز گردد سوی شهریار
 سپاسی بود نزد شاه زمین
 بر آساید از کین دو کشور مگر
 ز داد جهان آفرین این سزاست
 1130 چو سالار گفتار پیران شنید
 پس اندیشه کرد اندر آن یکزمان
 چنین داد پاسخ بپیران پیر
 و لیکن شنیدم یکی داستان
 که چون بچه شیرنر پیروی
 1135 چو با زور و با چنگ برخیزد او
 بدو گفت پیران کاندر خرد
 کسی کز پدر کزی و²¹ خوی بد

1 I - پندمند - I, IV, VI 4 ز راه - T ز رای - I, IV 3 و - II 2 و - IV 1
 دوبرتری - T و I, IV 10 بومش - VI 9 او - VI 8 دختری - II 7 به - I, IV, VI 6 و
 دوبرین - I, IV 12 بدین آورید ایدرش - VI بدین آوریدش مگر - I و T 11 مهتری - VI
 جهان نیز هم بود پنهان بدید - VI 14 چون - IV 13 بدین کار - T بدین کینه - VI جنگ
 بر نیک و بد - IV, VI بد بر نیک و بر بد گمان - I, II 16 گشت - VI بدود - IV 15
 18 I, IV, VI - доб. б.: هست این سخن‌ها - I, IV, VI 17 بدگمان

ز کار آزموده گزیده سران [مهان - IV, VI] * همانند [بمانند - VI] تو نیست اندر جهان
 19 I و Б - б. оп. 20 VI - второе мисра б. 1135, б. 1136, первое мисра б. 1137 оп. 21 I, IV -

بگیرد - IV 22 بدیند او

ز خوی بد و رای و¹ پیمگار² او
 ز کنار سیمپاوش دل⁴ پر ز غم
 همه ییاد کرد از کران تا کران
 وزین چاره⁶ جستن چه⁷ پیمان کنیم
 انوشه بدی⁸ تا بود روزگار
 بمیانستها بر⁹ توانااتری
 چنینست اندیشه بر جای من¹¹
 توانا بود آشکار و نهان¹²
 ز گنج و ز رنج آنچه آید فراز
 کسی نیست مانند او از مهان¹⁴
 بفرهنگ و رای و بشایستگی¹⁵
 ز مادر چنو شاهزاده نژاد
 گرانمایه و شاهزاد¹⁷ مهست¹⁸
 که از خون²⁰ صد نامور با پدر
 همی از تو جوید بدینگونه راه²¹
 کزین کشور آن نامور²³ بگذرد
 سر او همان²⁴ از تو گردد گران²⁵

ز کاوسی وز خناب گفتار او
 همی گفت و³ رخساره کرده دژم
 فرستادن⁵ زنگه شاهاوران
 بپرسید کاینرا چه درمان کنیم
 1105 بدو گفت پیران که ای شهریار
 تو از ما بهر کار داناتری
 گمان و دل و دانش و رای من¹⁰
 که هر کس که بر نیکوی در جهان
 1110 ازین شاهزاده نگیرند¹³ باز
 من ایدون شنیدم که اندر جهان
 ببالا و دیدار و آهستگی
 هنر با خرد نیز پیش از نژاد
 بدیدن کنون¹⁶ از شنیدن بهست
 و گر خود جز اینش¹⁹ نبودی هنر
 1115 بر آشفت و بگذاشت تخت و کلاه
 نه نیکو نماید²² ز راه خرد
 ترا سرزنش باشد از مهتران

فرستاده— IV, VI—⁵ دلش— I, IV, VI—⁴ بود— VI—³ گفتار— IV—² و— I, VI—¹
 بگنج و بمردی— I, IV, VI—⁹ بزی— I, IV, VI—⁸ به— VI—⁷ راه— I, IV, VI—⁶
 چنین— VI—¹¹ نگیرد بدانش کسی جای تو— I, IV, VI—¹⁰ رای و تن— VI—¹² ز رای تو— I, IV, VI—¹¹
 IV—¹³ оп. б. 1109, б. 1110 и первое мисра б. 1111 оп. VI—¹² второе мисра б. 1109, б. 1110 и первое мисра б. 1111 оп. است ای سرور انجمن
 I, IV, VI—¹⁷ همان— VI—¹⁶ بفرهنگی و رای و شایستگی— II—¹⁵ б. оп. I—¹⁴ بگیرند
 I, VI—²¹ ازین خوب— VI—²⁰ ز به از خون— IV—²⁰ جز آتش— I—¹⁹ به است— VI—¹⁸ شاهزاده
 IV—²² доб. бб.: IV—²³ بکهتر سپارد خود آید براه— VI—

بدان کشور آید بدی مهتری * که باشد خریدار کنند آوری
 ز بهر ترا تاج و تخت و کلاه * بکهتر سپارد خود آید براه
 پر هنر— IV—²³ مهتر او— I, VI—²³ نه نیکو بود خود— VI—²² второй б. ср. с б. 1116 текста.
 I, IV, VI—²⁴ ب. стоит после б. 1120; همان از تو گردد سرانشان گران— I—²⁵ مهتران— VI—²⁴
 б. 1118—1120 отсутствует. Б — перевод бб.

1085 که رو شاه توران سپه‌را بگویی
 ازین آشتی جنگ بهر منست
 ز پیمان تو سر نگرده² تهی
 جهاندار یزدان پناه منست
 و دیگر که بر خیره ناکرده کار⁶
 یکی راه بگشای تا بگذرم
 [یکی کشوری جویم اندر جهان
 1090 [ز خوی بد او سخن نشنوم
 که زین کار ما را چه آمد بروی
 همه نوش تو درد و زهر منست¹
 و گر دور مانم³ ز تخت مهی⁴
 زمین تخت و گردون کلاه منست⁵
 نشایست رفتن بر شهریار
 بجایی که کرد یزد آبشخووم
 که نامم ز کاوسی ماند⁷ نهان⁸
 ز پیگار او یک‌زمان بخنوم]

بشد زنگه با نامور صد سوار⁹
 چو دز شهر سالار ترکان¹⁰ رسید
 پذیره شدش نامداری¹¹ بزرگ
 چو زنگه بیامد بنزدیک شاه¹³
 گرفتش بمر تنگ و بنواختش
 جو بنشست با شاه پیغام داد¹⁴
 چو بشنید پیچان شد¹⁵ افراسیاب
 بفرمود تا جایگه ساختند
 چو پیران بیامد تهی کرد جای¹⁷
 1095 گروگان بهر درد از در شهریار
 خروش آمد و دیده بانش بدید
 کجا نام او بود جنگی طورگ¹²
 سپهدار بر خاست از پیشگاه
 گرامی بر خویش بنشاختش
 سراسر سخنها بدو کرد یاد
 دلش گشت پر درد و سر پر ز تاب¹⁶
 ورا چون سزا بود بنواختند
 سخن رفت¹⁸ با نامور کدخدای

¹ I, IV, همه نوش در دهر زهر منست-IV; همه نوش و درد تو زهر منست-Л¹
 ز بخت مهی-VI; بخت مهی-IV⁴ اگرچه بمانم-VI; و گرچه بمانم-IV, I³ نگردم-VI
 -VI⁸ گردد-IV⁷ I-ب. оп. ⁶ VI-پروردگار-⁶ VI⁶ Б-перевод б. отсутствует.
 بطورگ-IV¹² پهلوان-VI¹¹ بلاد توران-Б; سالار توران-VI¹⁰ هزار-VI⁹ б. оп.
 نامه بداد-I, IV¹⁴ شد زنگه شاوران نزد شاه-I, IV, VI¹³ (так!); تری-VI
 -VI¹⁶ I, IV-چو بشنید آن نامه-VI; بپیچید از آن نامه-I, IV¹⁵ و نامه بداد-VI
 و استعصر پیران قائد جیش و پهلوان عسکره و المتولی لعله و عقده فخلا به...
 17 Б--поясняет, кто такой Пирāн, а затем
 18 I, IV, VI-رازد

دگر گونه بد راز چرخ¹ بسند
 برانم که برتر ز خورشید و ماه
 نماند ز خاشاک تا پیل و شیر
 سراسیمه شد خویشتن را نیافت
 بکین دو کشور بدن³ رهنمون
 کرا برکشید گردش روزگار⁴
 سخنهاى گم کرده باز آرد او⁶
 سرشک⁸ غم اندر کنار⁹ آورد⁷
 بپیم چید سرتان ز گفتار من
 بمانم¹² برین دشت پرده سرای¹³
 بپژمرد جان دو¹⁶ گردن فراز
 چو بر آتش تیز بریان شدند
 که اندر نهان¹⁸ چيست با شهریار
 ازان چشم گریان شد از²¹ کار او
 بمهر سپهبد دل آگنده ایم²²
 چنین باد تا²⁴ مرگ پیمان ما²⁵
 چنین گفت با زنگه بیدار شاه

نپذیرفت زان دو خردمند پند
 چنین داد پاسخ که فرمان شاه
 و لیکن بفرمان² یزدان دلیر
 کسی کو ز فرمان یزدان بتافت
 همی دست یازید باید بخون
 و زان پس که داند کزین کارزار
 ز بهر نوا هم⁵ بپاازارد او
 همان چشم و پیگار بار آورد⁷
 اگر¹⁰ تیره‌تان¹¹ شد دل از کار من
 فرستاده خود باشم و رهنمای
 سیاوش چو پاسخ چنین¹⁴ داد¹⁵ باز
 ز بیم جداییش گریان شدند
 همی دید چشم بد¹⁷ روزگار
 نخواهد بدن¹⁹ نیز دیدار²⁰ او
 چنین گفت زنگه که ما بنده ایم
 فدای تو بادا تن²³ و جان ما
 چو پاسخ چنین یافت از²⁶ نیکخواه

بکین دولشکر - VI-³ ز فرمان - VI-² دگر بود راز سپهر - I, IV, VI-¹
 I, IV, VI-⁶ I, IV, VI-⁵ I-⁴ I, IV, VI-³ I, IV, VI-² I, IV, VI-¹
 و گر باز گردم (گردیم - VI) ازین رزمگاه * شوم [شود - IV] کار ناکرده نزدیک شاه
 I, IV-⁷ I, IV-⁶ I, IV-⁵ I, IV-⁴ I, IV-³ I, IV-² I, IV-¹
 و ⁸ I, IV, VI-⁷ I, IV, VI-⁶ I, IV, VI-⁵ I, IV, VI-⁴ I, IV, VI-³ I, IV, VI-² I, IV, VI-¹
 بگوید ز هر گونه با ما [او - IV] سخن * ز کار تو و کارهای کهن
 I, IV, VI-¹³ I, IV, VI-¹² I, IV, VI-¹¹ I, IV, VI-¹⁰ I, IV, VI-⁹ I, IV, VI-⁸ I, IV, VI-⁷ I, IV, VI-⁶ I, IV, VI-⁵ I, IV, VI-⁴ I, IV, VI-³ I, IV, VI-² I, IV, VI-¹
 کسی کو نمایند همی گنج من * چرا برگمارم برو رنج من
 I, IV, VI-¹⁸ I, IV, VI-¹⁷ I, IV, VI-¹⁶ I, IV, VI-¹⁵ I, IV, VI-¹⁴ I, IV, VI-¹³ I, IV, VI-¹² I, IV, VI-¹¹ I, IV, VI-¹⁰ I, IV, VI-⁹ I, IV, VI-⁸ I, IV, VI-⁷ I, IV, VI-⁶ I, IV, VI-⁵ I, IV, VI-⁴ I, IV, VI-³ I, IV, VI-² I, IV, VI-¹
 ز بیم سپهبد سر - VI-²² ازان چشم گریان و از - VI-²¹ گفتار - I-²⁰ پدر - VI-¹⁹
 چنین باد با - IV-²⁴ دل - IV-²³ انجمن عبیدک المخلصون: Б-б. передан так: و آگنده ایم
 داد آن - VI-²⁶ فرمان ما - IV-²⁵ چنین است با - VI-²⁴

بمان تا بیاید سپهدار طوس
 همه کارها یکسر² آراسته
 ز گنج و ز تاج و ز تخت³ نشست
 دلش گشت پیچان بتیمار⁴ اوی
 بنفرید بر بوم هاماوران
 روانشان ز گفتار او شد دژم
 ترا بی پدر در جهان جای نیست
 دگر بساره زو پیلتن را بخواه⁵
 مکن خیره اندیشه⁶ دل دراز⁸
 چو آمد⁹ درخت بزرگی بیمار¹⁰

سپر دم ترا گنج و پیلان کوس¹
 بدو ده تو این لشکر و خواسته
 یکایک برو بر شمر هرچ هست
 چو بهرام بشنید گفتار اوی
 بیمارید خون⁵ زنگه شاوران
 پر از غم نشستند هر دو بهم
 بدو باز گفتند⁶ کین رای نیست
 یکی نامه بنویس نزدیک شاه
 اگر جنگ فرمان دهد جنگ ساز
 مگردان بمانا بر دژم روزگار

1060

1065

VI — سپردم ترا [1] پاک با پیل و کوس — IV; سپردم ترا بدره و پیل و کوس — I¹
 سراسر همه گاه و — VI; همه سر بسر کار — I, IV² سپردم ترا بدره و پیل و کوس
 — VI, I³ JL, VI⁵ ز تیمار — IV, VI; ز کردار — I⁴ VI — б. оп. ووز تخت و ز تاج و — IV; نو — JL — доб.³
 گو پیلتن را ازو باز خواه — T⁷ بدو گفت بهرام — I, IV, VI⁶ و بکی — B; بنالید با
 B — سخن کوتاه است ارچه گردد دراز — VI; سخن کوتاه است ار نگردد دراز — I, IV⁸
 I — доб. бб.؛ نو لا تطول علیک کلاما هو فی نفسه قصیر

گر آرام گیری سخن تنگ نیست * ترا پوزش اندر پدر تنگ نیست
 نوا گر فرستی بنزدیک اوی * بخندد دل و جان تار یک اوی
 دلت گر چنین رنجه گشت از نوا * رها کن نوا و بها کن گوا
 جز از جنگ از شاه فرمانش نیست * نرفتست کاری که درمانش نیست
 بفرمان کاوس جنگ آوریم * جهان بر بداندیش تنگ آوریم
 مکن خیره اندیشه در دل دراز * سر او بچریدی بدم آرز
 (первое мисра последнего из этих бб. ср. со вторым мисра б. 1066 текста); IV, VI — доб. варианты
 тех же бб. I, IV, VI — доб. бб. (с незначительными разночте-
 ниями):
 I — доб. бб.؛ بآمد — I⁹

پر از خون مکن دیده تاج و تخت * مجوشان تن خسروانی درخت
 نه نیکو بود بی تو تخت و کلاه * سپاه و در و پرده بازارگاه
 سر و مغز کاوس آتشکده است * همه نامه و جنگ او بیمه دست
 اگر آسمانی جزینست راز * چه باید کشیدن سخنها دراز

نژادی مرا کاشکی مادرم
 که چندین بلاها بیاید کشید
 بدین³ گونه پیمان که من کرده ام
 اگر⁵ سر بگردانم از راستی
 پراکنده شد در جهان⁶ این سخن
 1045 زبان برگشایند هر کس بید⁸
 بکین باز گشتن بریدن ز دین
 چنین کی پسندد ز من کردگار
 شوم کشوری¹² جویم اندر جهان
 که¹⁴ روشن زمانه بران سان بود
 1050 سوری کشی نباشد ز مغز آگهی
 قباد آمد و رفت و گیتی سپرد
 تو ای نامور زنگه شاوران
 برو تا بدرگاه افراسیاب
 1055 گروگان و این خواسته هرچ هست
 بمر همچنین جمله تا پیش او²²
 بفرمود بهرام گودرز را

و گر زاد مرگ آمدی بر سرم
 ز گیتی همی¹ زهر باید چشید²
 بیزدان⁴ سوگندها خورده ام
 فراز آید از هر سوی کاستی
 که با شاه ترکان⁷ فگندیم بن
 بهر⁹ جای بر من¹⁰ چنان چون سزد
 کشیدن سر از آسمان و زمین¹¹
 کجا بر دهد گردش روزگار
 که نامم ز کاوس ماند¹³ نهان
 که فرمان دادار گیهان¹⁵ بود
 نه از بستری باز داند بهی¹⁶
 ورا نیز هم¹⁷ رفته باید شمرد
 بیارای تن¹⁸ برنج گران
 درنگی مباش¹⁹ و منه سر بخواب²⁰
 ز دینار وز تاج و تخت²¹ نشست
 بگویش که مارا چه آمد بروی
 که این²³ نامور لشکر و مرز را

1 I, IV— همه 2 I, IV, VI— доб. б.:

درختبست این برکشیده بلند * که بارش همه [همی-IV] زهر و برگش گزند
 3 I, IV, VI— گردد بدهر-6 I, IV که گر-5 IV چه- T؛ چو-4 IV وزین-3 I, IV
 10 I— ز هر-9 VI هر کس ز بد-6 I, IV؛ زهر یک به بد-4 IV زیر من بید-8 I توران
 گوشه-12 T سر آسمان بر زمین-6 I؛ سر از آسمان بر زمین-11 I, IV و T جایگاهی
 13 I, IV, VI— здесь бб. 16 I, IV, VI— فرمان دارای گیهان-15 IV چو- T؛ ز-14 I گردد-13 I, IV
 1051 و 1052 оп., стоят после б. 1038 текста, см. прим. 21 к нему; IV— رهی دارد باز از تیزبیش باز دارد رهی-
 18 I, IV, VI— و زان پس همه-17 I, IV و T نه از نیکویی باز ماند تهی-6 I
 Б— дальнейшие слова его переданы сокращенно косвенной речью. 19 VI— مساز-20 I— обратный
 22 I, IV— یکایک-23 I, IV و 21 IV— تخت-21 IV
 23 T— ای-23 B؛ چنین هم همی باز بر پیش او-6 I همه باز بر پیش او

- که¹ رازش بهم بود با هر دو تن بدیشان چنین گفت³ کز بخت بد بدان مهربانی دل⁵ شه‌ریار چو سودابه اورا فریمنده گشت شبستان او گشت زندان من⁸ چنین رفت بر سر مرا روزگار گزیدم بدان شور بختیم¹¹ جنگ ببلخ اندرون بود چندان¹² سپاه نشسته بسغد اندرون شه‌ریار برفتیم بر سان باد دمان چو کشور¹⁵ سراسر بپرداختند همه موبدان آن نمودند راه¹⁶ پسندش نیامد¹⁸ همی کار من بگیریه همی جنگ فرمایدم ورا گر ز بهر فزونیمست جنگ چه باید همی خیره خون ریختن همی سر ز یزدان نماید کشید دو گیتی همی برد خواهد ز من
- ازان پس که رستم شد از انجمن² فراوان همی بر تنم⁴ بد رسد بسان درختی پر از برگ⁶ و بار تو گفتی⁷ که زهر گزاینده گشت غمی شد دل و⁹ بخت خندان من که با مهر¹⁰ او آتش آورد بار مگر دور مانم ز چنک نهنگ سپه‌مید چو گرسیموز کینه‌خواه پر از کینه با تیغ زن صد هزار نجستیم در¹³ جنگ ایشان زمان¹⁴ گروگان و آن هدیه‌ها ساختند که ما باز گردیم زین رزم‌گاه¹⁷ بکوشد برنج و بازار من¹⁹ بترسم که سوگند بگزایدم چو گنج آمد و کشور آمد بچنگ²⁰ چنین دل بکین اندر آویختن²¹ فراوان نکوهش بپاید²² شنید²³ بمانم بکام دل²⁴ اهرمن²⁵

VI - доб. б.: 1 - I چه 2 I и T زبند ز انجمن 3 I - I

بدیشان چنین گفت کز انجمن * نخواهی همی جز تن پیل‌تن گویی - I, IV 7 رنگ - Л 6 تن - VI 5 سرم - I, IV 4 چنین گفت با زنگه - VI 3 I - 11 آب - IV 10 بیژمرد ازان - T غمی گشت ازو - I, IV 9 شد همه انجمن - VI 8 بر - I 13 جنگی - VI 12 بران روی پیگار و - VI 11 زهران شور بی‌آب - IV 10 زبدان سوز بی‌آب - VI 17 بر گزیده بره - IV 16 زبرگزیدند راه - I и T 15 I 16 چو کین را - VI 15 زیان - IV 14 T - 20 1035 и 1036 стоят после б. 1038, см. прим. 21 к нему. 19 I, IV, VI - бб. 18 VI - نباشد 21 I, IV, VI - доб. здесь бб. 1051, 1052 и 1035, 1036 текста. 22 VI - نباید 23 T - زراه نیامان نماید رمید 24 VI - دل 25 I, IV, VI - доб. б.:

و زان پس که داند کزین [درین - IV] کارزار * کرا برکشید گوردش روزگار

- 1005 تو با خوبرویان برآمیختی¹ نهادند بر نامه بر مهر شاه
 بیزم اندر از رزم بگریختی²
 هیون پر برآورد و بمرید راه³
- 1010 چو نامه بنزد⁴ سیاوش رسید
 فرستاده را خواند و پرسید چست⁶
 بگفت آنک⁸ با پیلتن رفته⁹ بود
 سیاوش چو بشنید گفتار اوی
 ز کار پدر دل بر اندیشه کرد
 همی گفت صد مرد ترک و سوار¹²
 همه نیک خواه و همه بی گناه
 نپرسد¹³ نه اندیشه از کارشان
 بنزدیک یزدان چه پوشش برم
 و ایدونک جنگ آورم بی گناه
 جهاندار نپسندد این بد ز من
 و گر باز گـردم بنزدیک¹⁷ شاه
 از¹⁸ نیز هم بر تنم¹⁹ بد رسد
 نیاید ز سودابه خود جز²⁰ بدی
 دو تنرا ز لشکر ز کندآوران
 بران رازشان خواند نزدیک خویش
- 1015
 1020
- بران گونه گفتار ناخوب دید⁵
 ازو کرد یکسر سخنها درست⁷
 ز طوسی و ز کاوسی کاشفته¹⁰ بود
 ز رستم غمی گشت و برتافت روی¹¹
 ز ترکان و از روزگار نبرد
 ز خویشان شاهمی چنین نامدار
 اگرشان فرستم بنزدیک شاه
 همانگه کند زنده بر دارشان¹⁴
 بد آید¹⁵ ز کار پدر¹⁶ بر سرم
 چنان خیره با شاه توران سپاه
 گشایند بر من زبان انجمن
 بطوسی سپهبد سپارم سپاه
 چپ و راست بد بینم و پیش بد
 ندانم چه خواهد رسید ایزدی
 چو بهرام و چون زنگه شاوران
 بپرداخت ایوان و بنشانند پیش

بیمازی و از - I, VI² با خوبرویان بیمیختی - IV زبا ماهرویان بیمیختی - I¹
 بگشتادی و از جنگ بگریختی - I, IV - б. стоит после б. 991; VI - б. стоит
 после б. 993. IV - 6 ناخوش دید - I⁵ چو آن نامه نزد - VI⁴ I, IV, VI - б. оп.³
 نهفت - VI⁶ ز که بر ما مکن آشکارا نهفت - IV⁷ بسیار گفت - VI⁸ پرسید و گفت
 آشفته - IV, VI¹⁰ گفته - I, IV, VI⁹ (так!) بگفتش آنچه - VI¹⁰ بگفت آنچه - I⁸
 و صد مرد - IV¹² صد گرد مرد سوار - I¹² و از گفت و گوی - VI¹¹ و از کار اوی - I, IV¹¹
 نترسد - I, IV¹³ VI - б. оп.; Б - пер-
 редакт так: 15 اذا وقعت عینہ علیہم لم یبق منہم أحدًا
 جز - I²⁰ سرم - I, IV¹⁹ ازین - VI¹⁸ فرمان - VI¹⁷ ز بدرگاه - I, IV¹⁷ جهان - II¹⁶
 هم جز - IV, VI¹⁶ هم

- 990 کتون خیره آرم دشمن مجوی
منه با² جوانی سر اندر فریب³
که من زان فریمنده گفتار او
ترا گر فریمنده⁷ نماند شکفت
برفت ایچ با من سخن ز آشتی
همان رستم از گنج آراسته
995 ازان مردری تاج شاهنشاهی
در¹¹ بی نیازی بشمشیر¹² جوی
چو طوس سپهبد رسد پیش تو
گروگان که داری بماند گران
پرستار وز خواسته هرچ هست
تو شو کین و آویختن¹⁷ بساز
1000 [چو تو ساز جنگ¹⁹ شبیغون کنی
[سپهبد سر اندر نیارد بخواب
وگر مهر داری بران اهرمن²²
سپه طوس رد را ده و²⁴ باز گرد
- برین بارگه بر مبر آبروی¹
گر⁴ از چرخ گردان⁵ نخواهی نهیب⁶
بسی باز گشتم ز پیگار او
مرا از خود اندازه باید گرفت
ز فرمان من روی برگاشتی⁸
نخواهد شدن سیر از⁹ خواسته¹⁰
ترا شد سر از جنک جستن تپی
بکشور¹³ بود شاهرا آبروی
بسازد چو باید¹⁴ کم و بیش تو
هم اندر زمان بار کن بر خران¹⁵
بزودی مر آنرا بدرگه فرست¹⁶
ازین در سخن¹⁸ مگردان دراز
ز²⁰ خاک سیه رود چیهون کنی²¹
بباید بچنگ تو افراسیاب
نخواهی که خواندت²³ پیمان شکن
نه²⁵ مرد پرخاش روز نبرد²⁵

و لا ترق ماء وجهک بالتقصیر— ср. Б. میرتاب روی— T; میریز آب روی— IV, VI¹
порядок бб.: I, IV— 6 VI— نشیب; گردون— I⁵ که— I, VI⁴ نشیب— I, IV³ از— T²
990, 992, 991, 1005, 994, 995; VI— 990, 992, 991, 993, 1005, 994, 995; I и IV— доб. здесь var. б. 998:
گروگان که داری بدرگه فرست * ندیدست کسی جفت با پهای بست
Б— перевод б. отсутствует. 7 IV— فریبت⁷ I, IV— б. оп. 9 I, IV, VI— از⁹ و¹⁰ Б— пе-
ревод бб. 994 и 995 отсутствует. 11 IV— دگر¹¹ 12 I— ز شمشیر¹² 13 IV— ز کشور¹³
з— VI; 14 IV— ببند¹⁴ 15 I, IV, VI— обратный порядок мисра; I и IV— вариант этого б. повто-
ряют после б. 990 текста. 16 I, IV, VI— заменяют б. двумя следующими:

ازین آشتی رای [راز— IV] چرخ بلند * چنانست کاید بچانت گزند
بایران رسد زمین بندی آگهی * بر آشوبد این روزگار بهی
17 VI и Б— 21 VI— چو²¹ 20 I, IV— و²⁰ 19 IV— доб. و¹⁹ 18 VI— کینه و تاختن را— VI¹⁷
бб. 1001 и 1002 оп. 22 I, IV, VI— انجمن²² 23 I, IV— خوانند²³ 24 I, IV, VI— سپه طوس را ده— VI²⁴
و تنگ نبرد— VI; و جنگ و نبرد— I, IV²⁵ 25 I, IV— تو خود

چنان دان² که رستم ز گیتی³ کم است
 پر از خشم چشم⁴ و پر آژنگ روی⁵
 بفرمود لشکر کشیدن براه⁶
 بفرمود تا لشکر و بوق و کوس⁷
 و زان رزمگه راه¹⁰ کوته کنند⁹

975 اگر طوس جنگی تر از رستم است¹
 بگفت این و بیرون شد از پیش اوی
 هم اندر زمان طوس را خواند شاه
 چو بیرون شد از پیش کاوس طوس
 بسازند⁸ و آرایشی ره کنند⁹

V

بفرمود تا باز گورد براه¹¹
 بکرسی زرپیگرش برنشاند¹²
 زبان تیز و زخساره چون¹³ بادرنگ
 خداوند آرامش و کرازار¹⁴
 خداوند نیک و بد و فرّ و جاه¹⁵
 ازو باز گسترده هر جای مهر
 همیشسه بماناد با تاج و تخت
 ز خواب¹⁷ جوانی سرت خیره گشت
 چو پیروز شد روزگار نبرد

980 هیونی بیاراست کاوس شاه
 نویسنده نامها را پیش خواند
 یکی نامه فرمود پر خشم و جنگ
 نخست آفرین کرد بر کردگار
 خداوند بهرام و کیوان و ماه
 بفرمان او بست گردان سپهر
 985 قرا ای جوان تن درستی و تخت
 اگر بر دست رای من تیره گشت¹⁶
 شنیدی که دشمن بایران چه کرد

VI — که رستم بگیتی — IV³ کن — IV² اگر طوس جنگی ترا رستم است — IV, VI¹
 پر از — IV⁵ پر از خشم جان — T; پر از خشم و جنگ — II⁴ که گیتی برستم
 T — доб. б. IV, VI⁶ — доб. бб.:

بدو گفت کای سرفراز دلیر * بیرون رو از ایدر بکردار شایر
 من اکنون هیونی فرستم بملخ * یکی نامه با سخنهاى تلخ
 بسازید — IV⁸ B — перевод бб. 978 и 979 отсутствует. لقتال افراسیاب: B — доб., поясняя:
 B — пер. B — пер. IV и T — راه — IV¹¹ و زان بزمگه رای — VI; زو ز آرامگه رای — IV¹⁰ کنید — IV⁹
 B — доб. б. отсутствует; IV — доб. б.:

ابا نامه و با سخنهاى تلخ * فرستاد نزد سیاوش بملخ
 جلسه بین دیده — B; زیر تخت خویشش بکرسی نشاند — IV, VI¹² (ср. б. 970 текста).
 إن ثقل مرادی — B¹⁶ فرّ جاه — VI¹⁵ I — конец лакуны. ¹⁴ روان تیره و روی چون — VI¹³
 و دارت سنة الصهباء فى رأسک — B — cp. B — تاب — VI¹⁷ على قلبک

سپاوش چو پیروز بودی¹ بچنگ
 چه جستی³ جز از تخت و تاج و نگین
 همه⁵ یافتی جنگ خیره مجوی⁶
 گر⁹ افراسیاب این سخنها که گفت
 هم از جنگ جستن نگشتیم سیر
 ز فرزندان پیمان شکستن مغواه
 نهانی چرا گفت باید سخن
 وزین¹⁴ کار کاندیشه¹⁵ کردست شاه
 چو کاوس بشنید شد پر ز خشم
 برستم چنین گفت شاه جهان
 که این در سر او تو افکنده¹⁹
 تن آسانی خویش جستی برین²⁰
 تو ای در بهمان تا سپهدار طوم
 من اکنون هیونی فرستم بملخ
 سیاوش اگر سر ز پیمان²² من
 بطومی سپهبد سپارد سپاه
 بمیند ز من هرچ اندر خورست
 غمی گشت رستم باواز گفت

برفتی بسان دلاور پلنگ²
 تن آسانی و گنج ایران زمین⁴
 دل روشنست⁷ بآب تیره مشوی⁸
 به پیمان شکستن بخواهد¹⁰ نهفت
 بجایست شمشیر و چنگال شیر
 مکن آنچه نه اندر خورد با کلاه¹¹
 سیاوش ز پیمان¹² نگردد ز بن¹³
 بر آشوبد این نامور پیشگاه¹⁶
 بر آشفست زان کار و بگشاد چشم
 که ای دون¹⁷ نماند سخن¹⁸ در نهان
 چنین بیخ کین از دلش کنده¹⁹
 نه افروزش تاج و تخت و نگین
 بمندد برین کار بر پیل کوس
 یکی نامه با سخنهای تلخ²¹
 بپیچد نیاید بفرمان من²³
 خود و ویژگان²⁴ باز گردد براه²⁵
 گر²⁶ اورا چنین داوری در سرست
 که گردون سر من بیارد نهفت²⁷

958 стонт б. VI - 4. جویی - IV, VI - 3. نهنگ - IV, VI - 2. گردد - VI - 1. دیدی - IV - 1
 после б. 959. 5 VI - 5. چو تو - VI - 5. 6 IV - 6. مکن 7 IV, VI - 7. دلت روشنست - IV, VI - 7. 8 IV - 8. آب تیره - IV - 8. 9 IV, VI - 9. که - IV, VI - 9. 10 IV - 10. نخواهد - IV - 10. 11 IV - 11. دروغ آنچه نه - VI - 11. 12 IV - 12. دروغ آنچه نه - VI - 12. 13 IV - 13. دروغ آنچه نه - VI - 13. 14 IV - 14. دروغ آنچه نه - VI - 14. 15 IV - 15. دروغ آنچه نه - VI - 15. 16 IV - 16. دروغ آنچه نه - VI - 16. 17 IV - 17. دروغ آنچه نه - VI - 17. 18 IV - 18. دروغ آنچه نه - VI - 18. 19 IV - 19. دروغ آنچه نه - VI - 19. 20 IV - 20. دروغ آنچه نه - VI - 20. 21 IV - 21. دروغ آنچه نه - VI - 21. 22 IV - 22. دروغ آنچه نه - VI - 22. 23 IV - 23. دروغ آنچه نه - VI - 23. 24 IV - 24. دروغ آنچه نه - VI - 24. 25 IV - 25. دروغ آنچه نه - VI - 25. 26 IV - 26. دروغ آنچه نه - VI - 26. 27 IV - 27. دروغ آنچه نه - VI - 27.

1 IV - 1. دیدی - IV - 1. 2 IV, VI - 2. نهنگ - IV, VI - 2. 3 IV, VI - 3. جویی - IV, VI - 3. 4 VI - 4. 5 VI - 5. چو تو - VI - 5. 6 IV - 6. مکن 7 IV, VI - 7. دلت روشنست - IV, VI - 7. 8 IV - 8. آب تیره - IV - 8. 9 IV, VI - 9. که - IV, VI - 9. 10 IV - 10. نخواهد - IV - 10. 11 IV - 11. دروغ آنچه نه - VI - 11. 12 IV - 12. دروغ آنچه نه - VI - 12. 13 IV - 13. دروغ آنچه نه - VI - 13. 14 IV - 14. دروغ آنچه نه - VI - 14. 15 IV - 15. دروغ آنچه نه - VI - 15. 16 IV - 16. دروغ آنچه نه - VI - 16. 17 IV - 17. دروغ آنچه نه - VI - 17. 18 IV - 18. دروغ آنچه نه - VI - 18. 19 IV - 19. دروغ آنچه نه - VI - 19. 20 IV - 20. دروغ آنچه نه - VI - 20. 21 IV - 21. دروغ آنچه نه - VI - 21. 22 IV - 22. دروغ آنچه نه - VI - 22. 23 IV - 23. دروغ آنچه نه - VI - 23. 24 IV - 24. دروغ آنچه نه - VI - 24. 25 IV - 25. دروغ آنچه نه - VI - 25. 26 IV - 26. دروغ آنچه نه - VI - 26. 27 IV - 27. دروغ آنچه نه - VI - 27.

1 IV - 1. دیدی - IV - 1. 2 IV, VI - 2. نهنگ - IV, VI - 2. 3 IV, VI - 3. جویی - IV, VI - 3. 4 VI - 4. 5 VI - 5. چو تو - VI - 5. 6 IV - 6. مکن 7 IV, VI - 7. دلت روشنست - IV, VI - 7. 8 IV - 8. آب تیره - IV - 8. 9 IV, VI - 9. که - IV, VI - 9. 10 IV - 10. نخواهد - IV - 10. 11 IV - 11. دروغ آنچه نه - VI - 11. 12 IV - 12. دروغ آنچه نه - VI - 12. 13 IV - 13. دروغ آنچه نه - VI - 13. 14 IV - 14. دروغ آنچه نه - VI - 14. 15 IV - 15. دروغ آنچه نه - VI - 15. 16 IV - 16. دروغ آنچه نه - VI - 16. 17 IV - 17. دروغ آنچه نه - VI - 17. 18 IV - 18. دروغ آنچه نه - VI - 18. 19 IV - 19. دروغ آنچه نه - VI - 19. 20 IV - 20. دروغ آنچه نه - VI - 20. 21 IV - 21. دروغ آنچه نه - VI - 21. 22 IV - 22. دروغ آنچه نه - VI - 22. 23 IV - 23. دروغ آنچه نه - VI - 23. 24 IV - 24. دروغ آنچه نه - VI - 24. 25 IV - 25. دروغ آنچه نه - VI - 25. 26 IV - 26. دروغ آنچه نه - VI - 26. 27 IV - 27. دروغ آنچه نه - VI - 27.

1 IV - 1. دیدی - IV - 1. 2 IV, VI - 2. نهنگ - IV, VI - 2. 3 IV, VI - 3. جویی - IV, VI - 3. 4 VI - 4. 5 VI - 5. چو تو - VI - 5. 6 IV - 6. مکن 7 IV, VI - 7. دلت روشنست - IV, VI - 7. 8 IV - 8. آب تیره - IV - 8. 9 IV, VI - 9. که - IV, VI - 9. 10 IV - 10. نخواهد - IV - 10. 11 IV - 11. دروغ آنچه نه - VI - 11. 12 IV - 12. دروغ آنچه نه - VI - 12. 13 IV - 13. دروغ آنچه نه - VI - 13. 14 IV - 14. دروغ آنچه نه - VI - 14. 15 IV - 15. دروغ آنچه نه - VI - 15. 16 IV - 16. دروغ آنچه نه - VI - 16. 17 IV - 17. دروغ آنچه نه - VI - 17. 18 IV - 18. دروغ آنچه نه - VI - 18. 19 IV - 19. دروغ آنچه نه - VI - 19. 20 IV - 20. دروغ آنچه نه - VI - 20. 21 IV - 21. دروغ آنچه نه - VI - 21. 22 IV - 22. دروغ آنچه نه - VI - 22. 23 IV - 23. دروغ آنچه نه - VI - 23. 24 IV - 24. دروغ آنچه نه - VI - 24. 25 IV - 25. دروغ آنچه نه - VI - 25. 26 IV - 26. دروغ آنچه نه - VI - 26. 27 IV - 27. دروغ آنچه نه - VI - 27.

پیر از درد گشتم سوی چاره باز
بدان تا نهمینم نشیب و فراز¹
بگنج و درم چاره آراستم
کنون شد برانسان که من² خواستم

925 و زان روی چون رستم شیر مرد
بیامد بر شاه ایران چو گرد
بپیشی اندر آمد بکش کرده دست
بر آمد سپهبد ز جای³ نشست⁴
بپرسید و بگرفتشی اندر کنار
ز گردان و از رزم و کار⁵ سپاه
نخست از سیاوش زبان بر گشاد
ستودش فراوان و نامه بداد⁷
چو نامه برو⁸ خواند فرخ دپیر
رخ شهریار جهان شد چو قیر⁹
برستم چنین گفت گیرم که اوی
چو تو نیست اندر جهان سر بسر
ندیدی بدیهای¹¹ افراسیاب
مرا رفت بایست¹² کردم درنگ
زرفتم که گفتند ز اندر مرو
چو بادافره ایزدی خواست بود
شمارا بدان مردری خواسته
کجا بستند از هر کسی¹⁶ بی گناه

930
935

¹ IV и T — نماذ قن اندر گداز — B — перевод б. отсутствует.

بر آمد — IV³ بدان سان که من — T؛ بدان سان که می — VI؛ بر ایشان که من — IV²

و از — IV⁵ VI — 926 стоит после б. 928 текста. ⁴ بیامد سپهرا بدانجا — VI؛ سپهبد بجای

فرو — VI؛ بدو — IV⁸ و زو گشتم شاد — VI⁷ و ازرم و کار — VI؛ رزمگاه و

و — IV¹² تو بدهای — IV¹¹ گردان — VI¹⁰ رخ شاه کاوسی شد همچو قیر — T و IV⁹

سر — VI¹³ доб. б. — VI¹⁴

شود او بدین کار بسته کمر * ابا پهلوانان بسپار مر

VI — 937 и 938 доб. б. بدین گونه‌تان شد دل آراسته — VI؛ بران گونه بر دل شد آراسته — IV¹⁵

که او بستند از هر — VI؛ بهالی که او بستند از — T و IV¹⁶ 938 стоят после б. 939 текста.

بدین سان بپیچید سرتان ز راه — VI؛ بدین در بپیچید سرتان ز راه — IV¹⁷ کسی

رسیدم ببلخ و بخترم¹ بهار
 ز من چون خیر یافت افراسیاب
 بدانست کش⁴ کار دشوار گشت
 پیامد برادرش با خواسته 910
 که زنهار خواهد ز شاه جهان
 بسنده کند زین جهان مرز خویش
 از ایران زمین بسپرد تیره خاک
 ز خویشان فرستاد صد نزد من
 گر اورا ببخشید ز مهرش سزاست⁷ 915
 چو بنوشست نامه یل جنگجوی
 و زان روی گرسبوز نیکخواه¹¹
 همه داستان¹³ سیاوش بگفت
 ز خوبی دیدار و کردار¹⁴ او
 دلیر و سخنگوی و گرد و سوار 920
 بخندید و با او چنین گفت شاه
 و دیگر کنان خوابم آمد نهیب¹⁹

همه شادمان بودم از روزگار
 سپه شد بچشم² اندرش آفتاب³
 جهان تیره شد بخت او خوار گشت
 بسی خنوب رویان آراسته
 سپارد بدو تاج و تخت مهان⁵
 بداند همی پایه و ارز⁶ خویش
 بشوید دل از کینه و جنگ پاک
 بدین خواهش آمد گو پیلتن
 که بر⁸ مهر او چهر او بر⁹ گواست
 سوی شاه کاوس بنهاد روی¹⁰
 پیامد بر شاه توران سپاه¹²
 که اورا ز شاهان کسی نیست جفت
 ز هوش و¹⁵ دل و شرم و گفتار¹⁶ او
 تو گوئی خرد دارد اندر¹⁷ کنار
 که چاره به از جنگ ای نیکخواه¹⁸
 ز بالا بدیدم نشان نشیب

Б — روشن آب — VI, K и T³ فی اناؤه — B; بجام — K, T; بجوی — VI² بخورم — J¹
 مایه و ارز — IV; پایه ای ارز — J, VI; Так в VI⁶ کیهان — IV⁵ کان — VI⁴ صفو الزلال
 — IV, VI и T¹⁰ چهره او — VI и T⁷ چهر او خود — IV⁹ از — IV⁸ رواست — IV, VI⁷
 تهمتن پیامد بنزدیک شاه * چنانچون بود با درفش و سپاه [کلاه — VI и T]
 VI — второе мисра; رسیدش بنزدیک افراسیاب — IV¹² کینهخواه — VI; زاندر شتاب — IV¹¹
 6. 917 заменено вторым мисра 6. 921 текста. رازهای — T¹³ ز خوبی و دیدار و گفتار — IV¹⁴
 رای هشیار — VI; شرم و کردار — IV, T¹⁶ و — IV¹⁵ ز خوبی و گفتار و دیدار — VI
 دلم گشت ازان خواب بد — IV¹⁹ و از نیکخواه — VI¹⁸ داردش در — T; دارد ایدر — VI¹⁷
 دلم گشت ازان خواب اندر نهیب — VI; پر نهیب

بیبایویخته بر سر عاج تاج¹
 کسی کو سخمر را دهد رنگ و بوی⁴
 که با او بسازد دم شهریار
 کزین در که یارد گشادن سخن⁶
 ز تندی⁷ نکاهد نخواهد فزود
 کنم آشکارا برو بر نهان
 ز رفتن نمینم همی جز بهی
 حدیث فرستادگان باد⁹ شد⁸
 سخن راند¹⁰ هر گونه از¹¹ پیش و کم
 نوشتن¹² یکی نامه بر حریر¹³
 کزو دید نیروی و فر و هنر¹⁵
 خرد پروانند همی با روان¹⁷
 کسی کو بگردد¹⁸ ز پیمان¹⁹ او
 بدو باشد²² افزونی و راستی²³
 جهاندار وز²⁴ نامداران گزین
 ستون خرد گشته²⁵ بالای او

سیاوش نشست از بر تخت عاج
 همی رای زد با² یکی چربگوی³
 ز لشکر همی جست گردی⁵ سوار
 چنین گفت با او گو پیلتن
 همانست کاومی کز پیشی بود
 مگر من شوم نزد شاه جهان
 بهرم زمین گر تو فرمان دهی
 سیاوش ز گفتار او شاد شد⁸
 سپهدار بنشست و رستم بهم
 بفرمود تا رفت پیشش بدیر
 نخست آفرین کرد بر دادگر¹⁴
 خداوند هوش و زمان و مکان¹⁸
 گذر نیست کسی را ز فرمان او
 ز²⁰ گیتی نمیند مگر²¹ کاستی
 ازو باد بر شهریار آفرین
 رسیده بهر نیک و بد رای او

895

900

905

IV - 3 تا VI - 2 بر آویختند از بر عاج ساج - VI; بیبایویخت از بر عاج ساج - IV 1
 VI - 8 تیزی - IV, VI 7 دهن - IV, VI 6 گرد - IV, VI 5. б. оп. VI - 4 خوب روی
 نوشتنش - IV и T - 12 بسیار بر - VI 11 رفت - VI; گفت - IV 10 یاد - VI 9 گشت
 پیروزی و روزگار - VI 15 کردگار - VI 14 ز اندیشه با می در آویخت سپر - VI 13
 IV - доб. б.:

خداوند رای و خداوند داد * ز دانش خردمند پیروز و شاد
 کمان - VI 19 خود نگردد - IV 18 خرد بر روانش همی ناتوان - VI 17 توان - IV, VI 16
 IV, VI, T - доб. б.: از راستی - VI 23 شاد - IV 22 بجز - VI; بجز از - IV 21 به - VI 20
 هممان آفریننده هور و ماه * فرازنده بخت [فراینده تاج - VI] و تخت و کلاه
 باد - VI 25 و بر - VI (tak!); و وز - IV 24

- 875 همی¹ گفت صد² تن ز خویشان من
شکست اندر آید بدین بارگاه⁴
وگر گویم از من گروگان مجوی⁷
فرستاده¹⁰ باید بر او نوا
بران¹² سان که رستم همی نام برد
880 بر شاه ایران فرستاد شان¹⁴
بفرمود تا کوس با کره‌نای
بخارا و سغد و سمرقند و چاچ
تهی کرد و شد با سپه سوی گنگ
چو از رفتنش رستم آگاه شد
885 بنزد سیاوش پیامد²⁰ چو گرد
بدو گفت چون کارها گشت راست
بفرمود تا خلعت آراستند
یکی اسپ تازی بزربین²² ستام
چو گرسپیوز آن خلعت شاه دید
890 بشد با زبانی پر از آفرین

بران رزم‌گاه - IV, VI - 4 گزیده فرستم بدان - IV - 3 چند - IV - 2 بدل - VI - 1; بدو - IV - 1

گفت شاه - VI - 9 آمدش - VI - 8 مغواه - VI - 7 کینه‌خواه - VI, IV - 6 نباشد - IV - 5

и доб. б.: 10 IV, VI - فرستاده 11 IV - روا

مگر کین بلاها ز من بگذرد * خردمند باشم به از بی‌خرد

که این راستی راست بد - VI - 15 فرستاد و گفت - VI - 14 б. оп. - VI - 13 و زان - IV - 12

и доб. б.: در نهفت

فرستادم اینک به پیش نوا * بدانسان که در خواستی شه روا

16 Л, IV - سپنجاب 17 VI - تاج و آن کشور تخت و تاج - VI - 18 оп. و - Л - 19 بچست - VI - 18

بسپه‌مین - VI - 23 یکی اسپ زربین بتازی - VI - 22 б. оп. - VI - 21 بنزد سیاوش آمد

24 VI -

بدادش بگرسپیوز آن خواسته * بشد سوی کر کنک (!) آراسته

25 IV - همه بر - VI - زهمی در - IV - 25

که از کینه دل را² بخواهیم شست
 که از کین اگر شد سرت پر³ شتاب⁴
 ز کردار بد باز گشتن سزد
 یکی گنج گردد پر از⁵ خواسته
 دلت را ز رنج و زیان⁶ بهر نیست
 که آزار و کینه نخواهیم جست¹⁰
 کجا¹¹ نامشان¹² بر تو خواند همی
 که باشد بگفتار تو بر¹³ گوا
 که آن شهرهارا تو¹⁵ داری بدست
 زمانی ز جنگ و ز کین¹⁶ بغنوی¹⁷
 بکینه نیندم¹⁸ کمر بر میان¹⁹
 مگر باآشتی²⁰ باز خواند سپاه
 فرستاده²² چون هژدیر دمان²²
 برو تازیان نزد افراسیاب
 همی هرچ²⁵ جستیم²⁶ همه یافتیم
 چو²⁸ خواهی که بر گردد از کارزار
 ز شاه و ز گرسپوز²⁹ نیک نام³⁰
 فراوان بپیچید و گم کرد راه³⁰

کنون رای یکسر¹ بران شد درست
 تو پاسخ فرستی بافراسیاب
 کسی کو بپیند سرانجام بد
 دلی⁵ کز خرد گردد آراسته
 اگر زیر نوش⁷ اندرون زهر نیست
 چو پیمان همی کرد خواهی درست⁹
 ز گردان که رستم بداند همی
 بر من فرستی برسم نوا
 و دیگر ز ایران¹⁴ زمین هرچ هست
 بپردازی و خود بتوران شوی
 نباشد جز از راستی در میان
 فرستم یکی نامه نزدیک شاه
 بر افگند گرسپوز اندر زمان²¹
 بدو گفت خیره²³ مننه سر بخواب
 بگویش که من تیز بشتافتم²⁴
 گروگان همی خواهد از²⁷ شهریار
 فرستاده آمد بدادش پیام
 چو گفت فرستاده بشنید شاه

860

865

870

تهی کن سر ایدر- IV³ از کین همی دل-T از کینه دلها- IV² هر دو- IV, VI¹
 چو گنجی بود پر زر و-T ز یکی گنج باشد پر از- VI⁶ کسی- VI⁵ VI⁴ б. оп.
 نکسانی که پیوسته خون تست- IV¹⁰ نخست- IV, VI⁹ ز رنج زمان- VI⁸ پوشی- IV⁷
 کنون- IV¹¹ VI¹¹ б. стоит после б. 863 текста IV и VI¹¹ تنی صد که پیوسته خون تست- VI¹¹
 و زین- VI¹⁵ کز ایران- IV¹⁴ برین خوب گفتار باشد گوا- VI¹³ نام او- IV¹²
 بپندد- VI¹⁸ نغنوی- IV¹⁸ نغنوی- VI, VI¹⁷ ز جنگ و ز کین آوران- T¹⁶ شهریاری که
 IV²² (описка). دمان- VI²¹ بداند مگر- IV²⁰ نماید بدن چون پلنگ زیان- T¹⁹ IV¹⁹
 VI²⁴ خبیز و- VI²³ سواری بکردار باد دمان- T²² و VI²² فرستاد اورا چو شیر زیان
 VI²⁸ خواهدت- VI²⁷ جستی- IV, VI²⁶ کنون هر چه- T²⁵ IV, VI²⁵ نیز بساختم
 VI³⁰ б. оп.³⁰ ز شاه و وزان رستم- IV²⁹ چه

- تہمتن بدو گفت يك هفته شاد
 [بدین خواهش اندیشه باید بسی
 840 چو بشنید گرسیوز پیش‌بین
 یکی خازنه اورا⁵ بیاراستند
 نشستند بیدار هر دو⁶ بهم
 ازان کار شد⁷ پیلتن بدگمان
 845 تلایه ز هر⁸ سو برون تاختند
 سیاوش ز رستم بپرسید و گفت
 که این آشتی جستن از بهر چیست
 ز پیوسته⁹ خون بنزدیک اوی
 گروگان فرستد بنزدیک ما
 850 نیاید¹³ که از ما غمی شد ز بیم
 چو این کرده باشیم نزدیک شاه
 برد زین سخن نزد¹⁶ او آگهی
 چنین گفت رستم که اینست¹⁸ رای
- همی باش¹ تا پاسخ آریم یاد²
 همان نیز پرسیدن از هر کسی³
 زمینرا بموسید و کرد آفرین⁴
 بدیما و خوالیگران خواستند
 سگالش گرفتند بر پیش و کم
 کزانگونه گرسیوز آمد دمان
 چنانچون بمایست بر ساختند
 که این راز بیرون کنید⁹ از نهفت
 نگه کن که تریاک این زهر چیست¹⁰
 بنیمن تا کدامند صد¹¹ نامجوی¹²
 کند روشن این رای تاریک ما
 همی طبل سازد¹⁴ بزیر گلیم
 فرستاده باید یکی¹⁵ نیک‌خواه
 مگر مغز گرداند¹⁷ از کین تھی
 جزین روی پیمان نیاید¹⁹ بجای
- بشیمگیر گرسیوز آمد بدر
 بیامد بپیش سیاوش زمین
 855 سیاوش بدو²¹ گفت کز کار²² تو
- چنانچون بود با کلاه و کمر
 بموسید و بر شاه کرد آفرین²⁰
 پر اندیشه بودم ز گفتار²³ تو

1 IV, VI — بمباشیم 2 VI — یاد؛ Л — бб. 839 и 840 стоят после б. 841 текста.

3 VI — б. оп. 4 Л — б. 841 стоит после б. 838 текста; VI — б. оп., но доб. б.:

چو آگه شد از آن همه گفت و گوی * بمالید بر تخت او روی و موی

10 Б — کشیم — VI; کنیم — IV 9 بهر — IV 8 بد — VI 7 با او — VI 6 خازنه نو — VI 5
 б. отсутствует. 11 IV — چند 12 VI — бб. 848 и 849 оп.; Б — перевод этих бб. после б. 850.

مغز او گردد — IV 17 نیز نزدیک — VI 16 بر — VI 15 کوید — IV 14 نیمنی — IV 13

جز آن نیز فرمان نیارد — VI 19 که این نیست — VI 18 مغز او آید — T 20 IV и T — доб. б.:

سیاوش بدو گفت چون بود دوش * ز لشکرگه گشن و چندین خروش

ز کردار — VI 23 ازان جای — IV 23 رای — IV 22 و زان پس چنین — T 21 IV и T

که گرسپیوز آمد بدان فرّهی¹
 بیامد سوی بلخ دل پسر³ شتاب
 بگفتند⁵ گرسپیوز آمد براه⁶
 و زین داستان چند گونه براند
 بفرمود تا برگشادند راه
 بخندید و بسیار پوش¹⁰ بخواست
 رخس پر ز شرم و دلش پر ز باك
 از افراسیابش بپرسید سخت
 بدید آن سر و افسر شاه¹⁶ نو
 چو از تو خیر¹⁸ یافت اندر شتاب
 فرستاد با من کنون در براه¹⁹
 بچشم²¹ سیاوش بگذاشتند²²
 درم بود و اسب و غلام و کلاه²⁴
 ز دینار وز تاج و تخت²⁶ بلند
 پرستنده با یاره و طوق زر²⁷
 نگه کرد و بشنید پیغام اوی²⁹

بدان تا رساند بشاه آگهی
 بکشتی بیکروز بگذاشت² آب
 فرستاده آمد بدرگاه⁴ شاه
 سیاوش گو⁷ پیلتن را بخواند
 چو گرسپیوز آمد بدرگاه⁸ شاه
 سیاوش ورا دید بر⁹ پای خاست
 بموسید گرسپیوز از دور¹¹ خاك
 سیاوش بنشاندش¹² زیر تخت¹³
 چو بنشست¹⁴ گرسپیوز از گاه¹⁵ نو
 برستم چنین گفت کافراسیاب¹⁷
 یکی یادگاری بنزدیک شاه
 بفرمود تا پرده²⁰ بر داشتند
 ز دروازه شهر تا بارگاه²³
 کسی اندازه نشناخت آنرا²⁵ که چند
 غلامان همه با کلاه و کمر
 پسند آمدش سخت²⁸ بگشاد روی

825

830

835

1 IV, VI — ابا فرّهی 2 VI — بگذشت 3 IV — هم در 4 IV, VI —
 5 VI — مر 6 VI — بدادش خیر زان گو و نیکخواه 7 IV — بگفتش که 8 VI — بنزدیک
 آن روی 9 VI — چو دیدش ابر 10 VI — و عذرش 11 VI — بشنید 12 IV — عند تخته 13 B — افراسیاب 14 VI — و گاه 15 VI — از شاه 16 IV — و گاه 17 IV و T — گاه 18 IV و T —
 فرستاده بودست با من براه 19 IV — فرستاد با من هم کنون براه 20 VI — بگماشتند 21 IV و T — بپیش 22 IV — هدیه 23 VI — بگماشتند 24 VI —
 25 VI — تاخت و تاج 26 VI — تاخت تاج 27 IV — تاخت تاج 28 VI —
 29 L — * ز بهر تو ای پهلوان سپاه
 28 IV, VI — доб. و 29 L — за этим б. следует б. 841 текста.

بمسغدیم² و این پادشاهی جداست³
 ز بر شد جهان آن کجا بود زیر⁴
 ز مغز بزرگان⁵ خرد گشته شد
 که با کین و جنگ آشنایی نمود
 که آید درود و خرام و⁸ نوید
 که بر مهر دید از⁹ دلیران ترا
 شود جنگ و ناخوبی اندر¹¹ نهان
 بیمار آید آن رای تاریک¹³ تو¹⁴
 که گیتی بمخشش بگردان سپرد¹⁴
 ز جنگ و ز کین پای¹⁵ باز آوریم
 مگر نرم گردد سر جنگجوی
 بچربی¹⁶ بسی داستانهها بزن
 پرستنده و اسب و زرین ستام¹⁸
 بر ترا شود کار پیراسته¹⁹
 تن پهلووان از در گاه نیست

زمین¹ تا لب رود جیحون مراست
 همانست کز تور و سلم دلیر
 از ایرج که بر بیگنه کشته شد
 ز توران بایران⁸ جدایی نمود
 ز یزدان⁷ بران گونه دارم امید
 بر انگیخت از شهر ایران ترا
 بمخت¹⁰ تو آرام گیرد جهان
 چو گرسبوز آید¹² بنزدیک تو
 چنانچون بگاہ فریدون گرد
 بمخشیم و آن رای باز آوریم
 تو شاهی و با شاه ایران بگویی
 سخنها همی گوی با پیلتن
 برین هم نشان نزد رستم پیام¹⁷
 بنزدیک او هم چنمین خواسته
 جز از تخت زرین که او شاه نیست

810

815

820

٦

که روی زمین زو شد آراسته²⁰
 ز گردان²² فرستاده بر گزید

بیاورد گرسبوز آن خواسته
 دمان²¹ تا لب رود جیحون رسید

و انما صرنا الی: Б — передает б. так: VI — 3 مراست; VI — 2 پسندیم — VI — 1 ز چین — T —
 Б — перевод; مرا شد جهان آنچه بودم بزیر — VI — 4. السغد و هی من ممالکنا القدیمة
 از — IV — 7 از ایران و توران — IV, VI و T — 6 دلیران — IV, VI — 5. 807—812 отсутствует.
 — IV و T — 9 که آورد روز خرام و — VI; که آورد ازو روز خرم — IV — 8 از یزد — VI; ایران
 باریکی — IV — 13 آمد — II — 12 ایدر — IV — 11 بتخت — VI; دمخت — II — 10 کند مهربان بر
 — T — 18 غلام — IV, VI — 17 بخوبی — IV — 16 سران زیر سرزند — VI — 15. б. оп. — VI — 14
 (ср. б. 801 текста). ز هر چینیز گنجی بیماراسته — VI; کتارت آراسته — IV — 19
 — б. оп. — VI — 20 ز لشکر — IV — 22 دوان — VI — 21

شود آب در چشمه خویش¹ قیر
 نگیرد² بنافه درون بوی مشک
 پدید آید از هر سوی کاستی³
 بجای غم و رنج داد⁴ آوریم
 نباید که مرگ آید از⁵ ناگهان
 به⁶ ایران و توران سرای منست
 بیارند هر سال باژ گران
 فرستم فرستم یکی داستان
 بجویم⁷ فرستم بی اندازه⁸ چیز
 همی⁹ خوبی و راستی¹⁰ خواستند
 بران دل نهاده که فرمان دهی¹¹
 نیامد کسی را غم و رنج¹² یاد
 که بیسیج¹³ کار و پپیمای راه
 ز لشکر گزین کن سواری دویست
 ز هر چیز گنجی بیماراسته¹⁴
 ز شمشیر هندی بزین نیمام¹⁵
 ز گستردهی صد شتروار بار
 بگویش که با تو مرا جنگ نیست¹⁶
 که ما سوی ایران نکرديم روی

نپزد ز پستان نخچیر شیر
 شود در جهان چشمه آب خشک
 ز کژی گریزان شود راستی
 کنون دانش و داد یاد¹⁷ آوریم
 بر آساید از ما زمانی جهان
 دو بهر از¹⁸ جهان زیر پای منست
 نگه کن که چندین ز کند آوران
 گر ایدونک باشیید همدانستان
 در آشتی با سیاوش نیز
 سران یک یک پاسخ آراستند
 که تو شهریاری و ما چون رهی
 همه باز گشتند سر پر ز داد¹⁹
 بگرسیموز آنکه چنین گفت شاه
 بزودی بساز و سخن را²⁰ مه ایست
 بنزد سیاوش بر خواسته
 از اسپان تازی بزین ستام
 یکی تاج پر گوهر شاهوار
 غلام و کنیزک بمر هم دویست
 بپرسش فراوان و اورا²¹ بگوی

1 VI — در چشمها همچو — VI 2 ندارد — IV 3 نباشد — VI 4, VI — доб. б.:

مرا سیر شد دل ز جنگ و بدی * همی جست خواهم ره ایزدی
 هم — VI 8 دو بهر — VI 7 آیدت — VI 6 باز — VI 5 ناز — IV 5 پیش — VI 4 باز — IV 4
 — B 13 آشتی — IV, VI 12 همه — IV, VI 11 ز هر گونه — IV, VI и T 10 بگویم — VI 9
 — VI 16 کسی را نیامد ز غم هیچ — VI 15 باد — VI 14 перевод бб. 797 и 798 отсутствует.
 پرو تا — VI 18 برون رو بزودی و ایدر — VI 17 بزودی بساز و بره بر — IV 17 مکن هیچ
 — L 20 доб. здесь 20 (сп. б. 888). بمر و این نیمام — VI 19 (сп. б. 819 текста). شود کار آراسته
 و آنکه — VI 21 (مکرر): 801—803 текста (сверху приписка переписчика). повторно бб.

- 770 که گر من بچنگ سپاوش سپاه
 نه او کشته آید² بچنگ و نه من
 نه کاوش خواهد ز من نیز کین
 بجای جهان جستن و کارزار
 فرستم بنزدیک او سپیم و زر
 مگر کین بلاها ز من بگذرد
 775 چو چشم زمانه بدوزم بگنج⁹
 نخواهم زمانه جز آن کو نوشت
 چو بگذشت نیمی ز گردان سپهر
 بزرگان بدرگاه شاه آمدند
 780 یکی انجمن ساخت با¹⁴ بخردان
 بدیشان چنین گفت کز روزگار
 بسا نامداران که بر دست من
 بسی شارسرستان گشت بیهارستان
 بسا باغ¹⁹ کان رزمگاه منست
 785 ز بیدادی شهریار جهان
 نزیاد²² بهنگام در دشت گور

نه آشوب گردد سراسر - IV⁴ از شتر و شور - T³ گردد - VI² برانم - VI¹
 مبادا جز از راستی - VI⁵ نه گردد پر آشوب یکسر - T نه آشوب خیزد بروی - VI
 6 IV و T - هم از 7 IV - доб. бб.:
 منوچهر گیتی بپخشید راست * همو بهره خویشتن کم بخواست
 ازان نیز کوه کنم دست خویشت * زمین کی بپخشیده بودم ز پیش
 و آفرج له عن بعض البلاد: B - доб. VI, T - доб. те же бб. с незначительными разночтениями;
 8 Л - (метр нарушен); VI - ز آبی دو آتش - VI⁹ ز گنج - VI¹⁰ IV, VI و T -
 انجمن - VI¹⁴ B. оп. VI¹³ B. оп. VI¹² B. оп. VI¹¹ B. оп. VI¹¹ IV و T - رست -
 نه بینم همی من جز از - VI¹⁶ نامی بینم همی روز این - IV¹⁶ سران - VI¹⁵ کرد با
 20 B - перевод B - بسی راغ - T; بسی زاغ - VI¹⁹ گلستان - T¹⁸ بدان نامدار - VI¹⁷
 24 IV - مشو - VI²³ بر آید - IV²² نیکوییها شود در - IV, VI و T²¹ B. отсутствует.
 بچه باز با فر

که این خواب را کی توان گفت راست
 زیبا نرا¹ بپاسخ گروگان کند
 گشاییم بر شاه و یابیم² داد
 بزبان دانه داد شاه
 کجا⁴ برگشادی سخندهای نغز
 به بیداری آمد سپاهی گران⁸
 جهان دیده با وی بسی رهنمون⁷
 که این بوم گردد⁹ بما بر تماه¹⁰
 چو دیده¹¹ شود روی گیتی¹² برونک
 غمی گردد¹⁴ از جنگ او پادشاه¹⁵
 بتوران نمازد سر و¹⁶ تاج و گاه¹⁷
 ز بهر سیاوش بچنگ و بکین
 که ویران شود کشور از¹⁸ کاستی
 برین¹⁹ چرخ گردان نیابد گذر
 گهی پر ز خشم و گهی پر ز مهر
 نکرد²¹ ایچ بر جنگ جستن شتاب
 نهفته سخنها بسی²⁴ کرد یاد

بترسید وز شاه زنهار خواست
 مگر شاه با بنده پیمان کند
 کزین در سخن هرچ داریم یاد
 بزنهار دادن زبان داد شاه
 زبان آوری بود بسسیار مغز
 چنین گفت کز خواب شاه⁵ جهان
 [یکی شاه زاده بپیش اندرون
 [پران طالع اورا گسی کرد⁸ شاه
 اگر با سیاوش کند شاه جنگ
 ز ترکان نمازد کسی پارسا¹³
 وگر او شود کشته بر دست شاه
 سراسر پر آشوب گردد زمین
 پادانگاه یاد آیدت راستی
 جهاندار گر مرغ گردد بپر
 برین سان گذر کرد خواهد²⁰ سپهر
 غمی شد چو بشنید افراسیاب
 بگرسبوز آن رازها²² بر گشاد²³

755

760

765

— IV, VI 4 کز انسان — VI 3 گشایم باو شاه با مهر و — VI 2 روان را — I 1
 کند آشکارا برو بر نهان — VI 6؛ کنم آشکارا بتو بر نهان — IV 6 کای پادشاه — IV 5 که او
 فقال إن خارب الملك سیاوش اغبرت الآفاق و اختبط العالم Б — 66. 758—761 переданы так:
 IV — доб. б.:

به بیداری اکنون سپاهی گران * از این نران بیاید دلور سهران
 کند بوم و پورا — IV و T 9 که بر طالعش بر کسی نیست — IV و T 8
 نمازد کسی پادشاه — IV 13 کشور — VI 12 دیبا — VI 11 دوده — IV 11
 پادشاه — T 15 پارسا — VI 15 مازد — VI 14 نمازد کسی را بگاه — T 14
 که پیدا شود کژی و — IV 18 سر و تخت و گاه — IV 17
 — IV, VI 24 در گشاد — VI 23 کارها — IV 22 نجست — IV 21 بر ما — VI 20
 ازین — VI 19

همی

چو دیدی مرا بسته در پیش¹ خویش²
 میانم بدو نیم کردی⁴ بتیغ
 مرا ناله و درد بیدار کرد
 نباشد جز از⁷ کامه نیکخواه
 نگون گشته بر بدسگال تو⁸ بخت
 که از دانش اندازه دارد بسی¹⁰
 از اخترشناسان و از بخردان¹²

دو هفته نمودی مرا سال پیش
 دمیدی³ بکردار غرنده میغ
 خروشیدمی من فراوان ز درد⁵
 بدو گفت گرسیوز این خواب شاه⁶
 همه کام دل باشد و تاج و تخت
 گزارنده خواب بایید⁹ کسی
 بخوانیم بیدار دل موبدان¹¹

740

پراگنده گر¹⁵ بر در شه بود¹⁶
 بدان تا چرا کردشان خواستار
 سخن راند با هر يك¹⁷ از کم و بیش
 که ای پاک دل نیک پی¹⁸ بخردان
 ز کس بشنوم²¹ آشکار و نهان
 اگر زین سخن بر لب آرند دم²²
 بدان تا نباشد کسی زو بیمیم²⁴
 چو موبد ز شاه آن سخنها شنید

هر آنکس¹³ کزین دانش آگه بود¹⁴
 شدند انجمن بر در شهریار
 بخواند و سزاوار بنشانند پیش
 چنین گفت با نامور موبدان
 گر این¹⁹ خواب و²⁰ گفتار من در جهان
 یکی را نمانم سر و تن بهم
 بمخشدشان بیکران²³ زرّ و سیم
 ازان پس بگفت آنچه در خواب دید

745

750

جوانی دو رخساره مانند ماه * نشسته بدی نزد کاوسی شاه
 VI—доб. б.:

جوانی ستاده به پیشش درون * میان بسته بر چهره مانند خون
 و کان سنه غیر زائد عن: Б—переводит б. 738, опуская второе мисра: خون—VI¹
 ای پادشاه—IV⁶ بدرد—VI⁵ بدو نیمه کرده—IV⁴ دویدی—VI³ اَسْبُوَعِیْن
 VI—کزین دانش اندیشه آرد بسی—IV¹⁰ باشد—VI⁹ بدسگالانت—VI⁸ بجز—IV⁷ و T—
 کسانی—IV, T—¹³ موبدان—IV¹² نخواهیم پند از دل بخردان—IV¹¹ کزین دانش آگاه دارد بسی
 T—¹⁸ هر کس—IV¹⁷ 66. 745—748 оп. VI—بودند—IV¹⁶ یا—IV¹⁵ بودند—IV¹⁴
 یقین—VI²¹ ز کس نشنوم—IV²¹ و—II²⁰ کزین—IV, VI¹⁹ باختترشناسان و هم
 VI—²⁴ هم بسی—VI²³ اگر این سخن نشنوم پیش و کم—VI²² نشنوم
 کسی بر نباشد ز بیم

همی بود² لـرزان بـسان³ درخت
 که بگشای لب زین⁴ شکفتی بگوی
 که هرگز کسی این⁵ نمیـند بـخواب
 ز پیر و جوان نیز نشنیده‌ام
 جهان⁶ پیر ز گرد آسمان پیر¹⁰ عقاب
 بدو تا جهان¹⁸ بود نـمود چـهر
 بگـردش سپـاهی ز کندآوران
 درفش مرا سر نـگـونـسار کرد
 سراپرده و خیمه¹⁵ گشتی نـگون
 بریده سران و تن افکنده خوار¹⁷
 چه نیزه بدست و چه تیر و کمان
 وزان هر سواری سری در کنار¹⁹
 سپه‌پوش و نیزه‌وران صد هزار
 مرا تاختندی همی²⁰ بسته دست
 ز پیوسته پیشم نمودی کسی
 یکی بادسر نامور پهلوان
 نشسته برو پور²² کاوس شاه²³

نهادند شمع و برآمد¹ بتخت
 پیرسید گرسپوز نامجوی
 چنین گفت پرمایه⁵ افراسیاب
 کجا⁷ چون شب تیره من دیده‌ام
 بیابان پیر از مار⁸ دیدم بـخواب
 زمین خشک¹¹ شغی¹² که گفتی سپهر
 سراپرده¹ من زده بر کران
 یکی باد برخاستی پیر ز گرد
 برفتی ز هر سو یکی جوی¹⁴ خون
 وزان لشکر من فزون از¹⁶ هزار
 سپاهی ز ایران¹⁸ چو باد دمان
 همه نیزه‌اشان سر آورده بار
 بر تخت من تاختندی سوار
 بر انگیختندی ز جای نشست
 نگه کردمی نیک هر سو بسی
 مرا پیشش کاوس بردی دوان
 یکی تخت بودی چو تابنده²¹ ماه

725

730

735

IV - 5 وین - IV; این - I, VI 4 چو شاخ - I و T 3 تـنـشـی - VI 2 بپامد - VI, I 1
 گرد - I, IV 8 چنان - I, IV, VI 7 کس این را - VI 6 بپاسخ چنین گفت
 رود - I, IV 14 تا روان - VI 13 بوده - VI 12 و - I, IV 11 با - VI 10 زمین - T 9
 چو سیمد - VI, I, IV و T 16 سراغ و سر خیمه - VI 15
 ازان پس - VI 18 و رأیت ألقا أو أكثر من أصحابی قد ضربت رقابهم: تاک
 B - to же; 19 L - объединяет первые мисра бб. 732 и 733 в один б. (оп. вторые мисра обонх бб.):

بـر تـخت مـن تاختندی سوار * همه نیزه‌اشان سر آورده بار
 VI -

ازان نیزه‌های سر آورده بار * بهر سو سواری سر بیک‌نار
 بران گرد - T; برو گرد - IV, VI 22 سرش نزد - IV 21 همه - IV, VI 20
 I - начало лакуны.

23 IV - доб. б.:

705 برآشفت چون آتش افراسیاب . که چندین چه گوئی¹ ز آرام و خواب²
 بگرسیموز اندر³. چنان بنگرید
 یکی بانگ برزد براندش⁴ ز پیش
 بفرمود کز نامداران هزار
 سراسر همه دشت پرچین⁷ نهید⁸
 710 بدین سان¹⁰ بشادی گذر کرد روز
 بخواب و با آرامش¹² آمد شتاب

۵

چو یک پاس¹⁴ بگذشت از تیره شب
 خروشی برآمد ز افراسیاب
 پرستندگان تیز¹⁸ بر خاستند
 715 چو آمد بگرسیموز آن آگهی
 بتیزی پیامد بنزدیک شاه²⁸
 بمر در گرفتش بپرسید زوی
 چنمین داد پاسخ که پرسش مکن
 بمان²⁵ تا خرد باز یابم یکی
 720 زمانی برآمد چو آمد بهوش

چنانچون کسی راز گوید¹⁵. بتب¹⁶
 بلرزید بر جای آرام و خواب¹⁷
 خروشدن و غلغل¹⁹ آراستند
 که شد تیره دیهیم²⁰ شاهنشاهی²¹
 ورا دید بر خاک خفته بر²⁸
 که این داستان با برادر بگوی
 مگو این زمان ایچ²⁴ با من سخن
 بمر گیر و²⁶ سختم بدار اندکی
 جهان دیده²⁷ با ناله و با خروش

I-⁵ برآمد-VI⁴ آنکه-VI; ایذر-IV³ I-² б. оп. بپیچید از جای-I و T¹
 بخوانند و از بزم-I, IV, VI⁶ توانا نبود اندر آن کار-VI; توانا نبود او بر آن خشم
 بفرمود کز نامداران هزار-I, IV و T⁷ نهید-IV⁹ نهید-IV⁸ آذین-I, IV و T⁷ سازند
 بدین سان-I, IV¹³ با آسایش-I, IV, VI¹² ب. оп.; Б-перевод б. отсутствует. VI-¹¹ б. оп. برایشان-IV; بدیشان-I¹⁰
 کسی باز گوید-VI¹⁵ بهره-I, IV, T¹⁴ و تغرق من کان عنده: Б-доб. جای آرام و خواب
 I و T¹⁹ نیز-IV, VI¹⁸ I, IV, VI, б. оп. بلبل-I, IV, VI¹⁶ کسی کان بلرزد-T
 که تیره شد-VI²¹ آیین-I, IV²⁰ (так!). بر شاه با خواهش-VI; زبهر سو یکی غلغل
 ورا دید خفته-I, IV²³ بر شهریار-VI; بدرگاه شاه-IV²² آن تخت و آن فرهی
 مگوی اندرین وقت-I, IV²⁴ ورا دید خفته ابر خاک خوار-VI; بران خاک راه
 دید-I, VI²⁷ و-IV²⁶ بدان-VI; II, I, IV

بجنگ تو آید خود افراسیاب
 همی^۲ دامن خویش در خون کشد^۳
 همانگه فرستاده را خواند پیش^۴
 همی تاخت اندر نشیب و فراز
 چو آن نامه شاه ایران بدید
 ز هر غم دل پاک^۵ آزاد کرد^۶
 بخندید و نامه بسر بر نهاد^۷
 نپیچید^۹ دل را ز پیمان اوی^{۱۰}
 پیامد بر شاه ترکان^{۱۳} چو گرد
 که آمد سپهبد سیاوش بملخ
 بسی نامداران^{۱۶} و جنگ آوران^{۱۷}
 سرافراز با گرز^{۱۹} گاو میش
 سپردار با تیر و ترکش بدند
 یکی را سر اندر نیاید^{۲۰} بخواب
 غمی شد سر و اسب^{۲۲} گردنکشان
 ز جنگش بدانگه^{۲۳} شتاب آمدی
 بنوی یکی جنگ آراستی^{۲۵}

مکن هیچ بر^۱ جنگ جستن شتاب
 گر ایدونک زین روی جیحون کشد
 نهاد از بر نامه بر مهر خویش
 690 بدو داد و فرمود تا گشت باز
 فرستاده نزد سیاوش^۱ رسید
 زمین را بموسید و دل شاد کرد
 ازان نامه شاه چون گشت شاد
 695 نگه داشت بیدار^۸ فرمان اوی
 وزان سو^{۱۱} چو گرسیوز شوخ مرد^{۱۲}
 بگفت آن سخنهای ناپاک و^{۱۴} تلخ
 سپهکش چو رستم سپاهی گران^{۱۵}
 ز هر يك^{۱۸} ز ما بود پنجاه بیش
 700 پیاده بکردار آتش بدند
 نپرد بکردار ایشان عقاب
 سه روز و سه شب بود هم زین^{۲۱} نشان
 ازیشان کسی را که خواب آمدی
 بخفتی^{۲۴} و آسوده بر خاستی

ز بند غمان پس دل-I-^۵ ۴ I-б. оп. ۳ همه-VI- همان-IV-^۲ در-VI-^۱

۶ IV-^۶ VI-б. оп. ۷ I-(ср. прим. 6 по IV):

ازان نامه شاه دل کرد شاد * بنامه درون نام شه کرد یاد VI-

ثنا گفت بسیار و دل کرد شاد * بموسید و نامه بسر نهاد

۸ I, IV- обратный порядок ۹ VI- نتابید- ۱۰ VI- نگه داشتش حکم و- I, IV- ۱۱ I, IV и T- ۱۲ Так в VI; JI, I, IV- ۱۳ I, IV и T- ۱۴ I, ۱۵ JI, I, IV- پس

۱۶ I, IV, VI и T- سپه بیکران- ۱۷ VI- ۱۸ I, IV- ۱۹ VI-б. оп. ۲۰ I, IV, VI- ۲۱ VI- بی- ۲۲ I- ۲۳ I, IV, VI, T- ۲۴ Так в I, T; JI, IV, VI- ۲۵ I, IV- آراستی- ۲۶ VI-

۲۷ I, IV, VI, T- ۲۸ I, IV, VI, T- ۲۹ I, IV, VI, T- ۳۰ I, IV, VI, T- ۳۱ I, IV, VI, T- ۳۲ I, IV, VI, T- ۳۳ I, IV, VI, T- ۳۴ I, IV, VI, T- ۳۵ I, IV, VI, T-

۳۶ I, IV, VI, T- ۳۷ I, IV, VI, T- ۳۸ I, IV, VI, T- ۳۹ I, IV, VI, T- ۴۰ I, IV, VI, T- ۴۱ I, IV, VI, T- ۴۲ I, IV, VI, T- ۴۳ I, IV, VI, T- ۴۴ I, IV, VI, T- ۴۵ I, IV, VI, T-

۴۶ I, IV, VI, T- ۴۷ I, IV, VI, T- ۴۸ I, IV, VI, T- ۴۹ I, IV, VI, T- ۵۰ I, IV, VI, T- ۵۱ I, IV, VI, T- ۵۲ I, IV, VI, T- ۵۳ I, IV, VI, T- ۵۴ I, IV, VI, T- ۵۵ I, IV, VI, T-

۵۶ I, IV, VI, T- ۵۷ I, IV, VI, T- ۵۸ I, IV, VI, T- ۵۹ I, IV, VI, T- ۶۰ I, IV, VI, T- ۶۱ I, IV, VI, T- ۶۲ I, IV, VI, T- ۶۳ I, IV, VI, T- ۶۴ I, IV, VI, T- ۶۵ I, IV, VI, T-

۶۶ I, IV, VI, T- ۶۷ I, IV, VI, T- ۶۸ I, IV, VI, T- ۶۹ I, IV, VI, T- ۷۰ I, IV, VI, T- ۷۱ I, IV, VI, T- ۷۲ I, IV, VI, T- ۷۳ I, IV, VI, T- ۷۴ I, IV, VI, T- ۷۵ I, IV, VI, T-

۷۶ I, IV, VI, T- ۷۷ I, IV, VI, T- ۷۸ I, IV, VI, T- ۷۹ I, IV, VI, T- ۸۰ I, IV, VI, T- ۸۱ I, IV, VI, T- ۸۲ I, IV, VI, T- ۸۳ I, IV, VI, T- ۸۴ I, IV, VI, T- ۸۵ I, IV, VI, T-

۸۶ I, IV, VI, T- ۸۷ I, IV, VI, T- ۸۸ I, IV, VI, T- ۸۹ I, IV, VI, T- ۹۰ I, IV, VI, T- ۹۱ I, IV, VI, T- ۹۲ I, IV, VI, T- ۹۳ I, IV, VI, T- ۹۴ I, IV, VI, T- ۹۵ I, IV, VI, T-

- 670 سه روز اندرین جنگ شد روزگار سپهرم² بترمذ شد و بارمان کنون تا بجیحون سپاه منست بسغد است با لشکر افراسیاب گر ایدونک فرمان دهد شهریار
- 675 چو نامه بر شاه ایران رسید بیزدان پناهید و زو جست بخت⁷ بشادی یکی نامه پاسخ نوشت که از آفریننده هور و ماه ترا جاودان شادمان باد دل همیشه بپیروزی و فرهی
- 680 سپه بردی و جنگ را¹³ خواستی همی¹⁵ از لبش شیر بوید هنوز همیشه هنرمند بادا نت ازان پس که پیروز گشتی¹⁷ بچنگ نیاید پراگنده کردن سپاه که آن ترک بدپیشه و ریمنست همان با کلاهست و با²¹ دستگاه
- چهارم ببخشود پروردگار¹ بکردار ناوک بجست از کمان جهان زیر فتر³ کلاه منست سپاه و⁴ سپهید بدان روی⁵ آب سپه بگذرانم⁶ کنم کارزار سر تاج و تختش بکیوان رسید بدان تا بیمار آید آن نو درخت⁸ چو تازہ بهاری در اردیبهشت⁹ جهاندار و بخشنده¹⁰ تاج و گاه زرد و بلا¹¹ گشته آزاد دل کلاه بزرگی و تاج مهی¹² که بخت و هنر داری و راستی¹⁴ که زد بر کمان تو از جنگ توز رسیده بکام دل روشن¹⁶ بیمار اندرون کرد باید درنگ بپیمای روز و¹⁸ برآرای¹⁹ گاه که هم بدنژادست و هم بدتمنست²⁰ همی²² سر برآرد ز تابنده ماه²³

1 VI—б. стоит после б. 671 текста. 2 VI—سپهید. 3 IV—پتر. 4 I—و оп. 5 I, IV—
بفتر جهاندار—VI 6 8 شد بخت—VI 7 سپه را گزینم—VI 6 بکردار—VI 1 زبرین روی
جهاندار—VI 10 چو روشن بهار و چو خرّم بهشت—I, IV, VI 9 با تاج و تخت
I, IV, 13 و تاج شهی—VI 12 زغم—T 11 زغمان—VI 11 بخشنده و
VI—б. 681 стоит после б. 682
رسیده بکام دل—VI 16 رسیده بکام از دل روشن—I, IV, VI 15
I, IV, VI—19 زورق—VI 17 گردی—I 18 و—I و T 18 از دوشمنست
هم او—IV 22 هم—VI 21 بدنژادست و با اهریمنست—I, IV 20 بیمارای
VI—بخورشید و ماه—I, IV 23

بدروازۀ بلخ بر خاست جنگ²
 پیامد⁴ سیاوش⁵ لشکر فروز⁶
 ببلخ اندر آمد گران لشکری
 بشد با سپه نزد افراسیاب

یکی نامه فرمود نزدیک شاه⁹
 چنان چون سزاوار بد بر حریر¹¹
 کزو گشت¹³ پیروز و به روزگار¹⁴
 فرازنده تاج و تخت و کلاه
 یکی¹⁵ را کند سوگوار¹⁶ و نژند
 خرد کرد باید بدین رهنمون
 ابا آشکارا نهان آفرید
 همه نیکوی باد فرجام کار
 بفر جهاندار با تاج و تخت¹⁹

چو ز ایران¹ سپاه اندر آمد بتنگ
 دو جنگ گران کرده شد در سه³ روز
 پیاده فرستاد بر هر دری
 گریزان سپهرم بدان⁷ روی آب

660

سیاوشی در بلخ⁸ شد با سپاه
 نوشتن بمشک و گلاب¹⁰ و عمیر
 نخست آفرین کرد بر کردگار¹²
 خداوند خورشید و گردنده ماه
 کسی را که خواهد برآرد بلند
 چرا نه بفرمانش اندر¹⁷ نه چون
 ازان دادگر کو جهنم آفرید
 همی¹⁸ آفرین باد بر شهریار
 ببلخ آمد شاد و پیروز بخت

665

فالتنقوا: ب-б. передан так: 2 I, IV- زبیر ساخت جنگ- 2 I, IV از ایران- VI؛ چو ایران- I, IV
 IV- شماساسی- I⁵ چهارم- T⁴ دو- I, IV, VI, T, J, K, T³ Так в K, T, J, I, IV, VI, T³ علی باب مدینة بلخ
 و تناوشوا الحرب یومین متوالیین: 660-658 B-бб. گیتی فروز- IV, VI⁶ شماساسی
 و لما كان الیوم الثالث أهبّ الله تعالی لسیاوخش ریح الظفر و النصر فانهزم الأتراك و
 VI- 8 بران- IV؛ ازان- I, VI⁷ ولوا مدبرین و أبتدروا الی عبور جیحون فآزین
 B-бб. 661-674 передает сокращенно так: 9 سیاوشی چو در بلخ- T؛ سیاوخش بشنید و
 و كتب الی أبیه بما فیض الله له من الفتح و شرح له فی کتابه جمیع ما جرى و
 اخبره أن کرسیوز و أصحابه انهزموا و عبروا الماء و ساروا نحو ترمذ و أن افراسیاب
 نوشتند نامه بمشک- I, IV و T¹⁰ نازل فی السغد و استاذنه فی عبور جیحون لقتاله
 نیروو- IV؛ پیروز فرّ و هنر- I¹⁴ کزو یست- I, IV¹³ دادگر- I, IV¹² VI-б. оп.¹¹
 چرا نه- I, VI¹⁷ سرفراز- IV¹⁶ کسی- VI¹⁵ پیروز به روزگار- VI؛ فرّ و هنر
 پیروزه تخت- I¹⁹ همه- I, IV, VI¹⁸ نه ایدر بفرمانش اندر- IV؛ بفرمان او در
 VI-б. оп.

بخواند و پیامد بشهر هری²
 بنه⁴ زنگه شاوران را سپرد⁵
 سپهرش همی داد گشتی درود⁶
 نیاززد کسرا بگفتار تلخ
 کشیدند لشکر چو باد دمان⁹
 خبر شد بدیشان ز¹¹ سالار نو
 از ایران گو پیلتن¹³ پهلووان¹⁴
 بر افگند برسان کشتی برآب¹⁶
 سپهرمد سیاوش و¹⁸ با او سران
 بیک دست خنجر بدیگر کفن
 که از باد کشتی²⁰ بچنبد ز جای
 کزینسان سخن راند²¹ با رهنمون
 سوی بلخ²³ چون باد لشکر براند
 نشایست کردن بپاسخ نگاه²⁵
 جز از جنگ جستن ندید ایچ روی

زهر سو که بد نامور لشکری¹
 ازیشان فراوان پیاده³ ببرد
 سوی طالقان آمد و مرورود
 ازانیس⁷ پیامد بنزدیک بلخ
 و زان روی⁸ گرسیوز و بارمان
 سپهرم بد و¹⁰ بارمان پیش رو
 [که آمد سپاهی و شاه¹² جوان
 هیونی¹⁵ بنزدیک افراسیاب
 که آمد ز ایران سپاهی¹⁷ گران
 سپهکش چو رستم گو پیلتن
 تو لشکر بیارای و چندی¹⁹ مپای
 بر انگیخت برسان آتش هیون
 سیاوش زین سو بپاسخ²² نهاند
 چو تنگ اندر آمد ز ایران²⁴ سپاه
 نگه کرد گرسیوز جنگجوی

645

650

655

1 I, IV и T — مهتری 2 Так в VI; I, IV и T — هری-ل; 3 I, IV и T — بره 4 I, IV и T — سپاهی-ل 5 Б — б. передан так: стоит после б. 644 текста. 6 I, IV и T — سپهر 7 I, IV — وزانیس; VI — وزانسو 8 I, IV — سوی 9 Б — б. 646 и первое мисра б. 647 передает так: 10 I, IV — سپه دم 11 VI — سپهرم پس و T — زبدو 12 IV — شاه جوان 13 I — نامور 14 IV — نامور 15 VI и T — سپهبد T — زوندی 16 VI — 648 и 649 оп.; T — б. 648 оп. 17 VI — سپاه 18 I, IV — оп: 19 I — چندان 20 I и T — آتش; VI — لشکر 21 I, IV, VI — داشت 22 IV — اینجا 23 VI — ازان پس بپاسخ 24 VI — و اصطرهم الى القتال B — جنگ 25 Б — перевод бб. 655 и 656 отсутствует.

که بر خاک او نعل را پای نیست
 چو ماه درخشانده اندر میان
 [یکی تیز بر گشت گرد سپاه]²
 که ای نامداران فرخنده‌پس
 شده تیره دیدار بدخواه‌تان
 بپای‌روزی و شاد باز آمدن
 بگردان بفرمود و خود برنشست
 همی بود³ یکروز با او برآه
 گرفتند⁴ هر دو چو ابر⁵ بهار
 بزاری خروشی بر انگیزختند⁶
 که دیدار ازان پس نخواهد بدن
 گهی نوش بار آورد گاه زهر
 سپاوش ابا⁸ لشکر جنگ‌جوی⁹
 ابا پیلتن سوی داستان کشید
 بنزدیک داستان فرخنده‌پس
 گهی با زواره گزیدی نشست¹³
 گهی در شکار و شمس‌تان¹⁴ بدی
 گو پیلتن رفت و دستان بماند¹⁶
 ز زابل هم از¹⁷ کابل و هندوان¹⁸

تو گفستی که اندر زمین جای نیست
 سر اندر سپهر¹ اختر کاویان
 ز پهلو برون رفت کاوس شاه
 [یکی آفرین کرد پرمایه کی
 میداد جز از بغت همراه‌تان
 بنیک اختر و تندرستی شدن
 او زان جایگه کوس بر پیل بست
 دو دیده بر از آب کاوس شاه]
 سرانجام مر یکدگرا کنار
 ز دیده همی خون فرو ریختند
 گواهی همی داد دل در شدن
 چنین است کردار گردنده دهر
 سوی گاه بنهاد کاوس⁷ روی
 سپه را¹⁰ سوی زابلستان کشید
 همی بود یکچند¹¹ با رود و می
 گهی با تنه‌تن بدی می بدست¹²
 گهی شاد بر تخت داستان بدی
 چو یکماه بگذشت¹⁵ لشکر براند
 سپاهی برفتند با پهلووان

625

630

635

640

¹ IV — سراسر سپه ² VI — второе мисра б. 625, 66. 626—629 и первое мисра б. 630 оп.;

Б—передает бб. 625—630 так: *شیعه کیکاؤس و شیعہ مرحلتین* т. е. оп. те же строки, которые опущены в рук. VI. ³ IV, VI — رفت ⁴ I — доб. و ⁵ Л — доб. و ⁶ VI —

ز دیده فرو ریختند خون مهر * ز کردار گردنده گردان سپهر
 از ایران — ¹⁰ I, IV ⁹ VI — سپاوخش با — ⁸ VI ⁷ VI — کاوس بنهاد — ⁷ VI
 در شکار — ¹⁴ I, IV ¹³ Б — бб. 638 и 639 отсутствуют. ¹² Л — می پرست ¹¹ VI — شهر ا — ¹¹ VI — یکماه — ¹¹ VI —

ثم قاد جافله و — ¹⁶ Б — б. передан так: *بنشست* — ¹⁵ VI ¹⁵ VI — بانگار و نیستان — ¹⁵ VI — نیستان
¹⁸ I, IV, VI и Т — обратный порядок мисра; Л — после этого б. стоит
¹⁷ VI — همه ¹⁷ VI — ساق عساکره
 б. 644 текста.

- 590 دگر گگر ازین کار¹ نام آورم
 بشد با کمر پیش⁴ کاوسی شاه
 که با شاه توران بجویم نبرد
 چنیبن بود رای جهان آفرین
 برای و باندیشه نابکار
 بدین کار همداستان شد پدر
 ازو شادمان گشت و بنواختش
 بدو گفت گنج و¹¹ گهر¹² پیش تست
 زگفتار و کردار و از آفرین
 گو پیلتن را بر خویش خواند
 بدو گفت همزور تو¹⁴ پیل نیست
 600 ز گیتی هنرمند¹⁷ و¹⁸ خامش¹⁹ تو
 چو²⁰ آهن ببنند²¹ بکان در گهر²²
 سیاوش پیامد کمر بر میان
 همی خواهد او جنگ²⁵ افراسیاب
 چو بیدار باشی تو خواب آیدم 605

¹ IV, T-کار-; ² VI-گر-; ³ VI-обратный
 порядок мисра. ⁴ VI-نزد-; ⁵ VI-دستگاه-; ⁶ Б-دیبار التبری-; ⁷ VI-از ما-; ⁸ Л-доб. و ⁹ VI-ازین-; ¹⁰ VI-پیشگه-; ¹¹ I, IV-و оп. ¹² I-کمر-; ¹³ I-ایران-
 همانند رای-; ¹⁴ I-با زور تو-; ¹⁵ I, IV-; ¹⁶ IV-پیل- (без рифмы). ¹⁷ VI-
 همانند دست تو-; ¹⁸ VI-; ¹⁹ I-خواهش-; ²⁰ VI-گر-; ²¹ IV-ببیند-; ²² Так в VI;
 Л, I, IV-گهر-; ²³ VI-زندی کمر-; ²⁴ VI-; ²⁵ I, IV-جنگ همی خواهد-; ²⁶ I, IV-آرام گیری-;

بدان ای خردمند رزم آزمای * بنزد سیاوش فرخنده رای
 I, VI-доб. вариант того же б.:

بدان ای سرافراز رزم آزمای * نبرده سیاوخش بزم آزمای
 и оп. б. 603 текста. ²⁴ VI-б. оп. ²⁵ I, IV-جنگ همی خواهد-; ²⁶ I, IV-آرام گیری-;

²⁶ I, IV-آرام گیری-; ²⁷ VI-خواب باشی-;

ز باد و ز آتش ز خاک و ز آب¹
 مگر³ خود سپهرش دگرگونه کشت⁴
 زبان را بخوبی⁵ گروگان کند
 بتابد ز پیمان و سوگند⁶ روی
 کنم روز روشن بدو بر⁸ سیاه
 وگر نه چو تیر از کمان ناگهان
 بسی زین بر و بوم ویران کند
 چو خود¹³ رفت بآید باوردگاه
 در گنج چندین چه باید گشاد
 سپردی بتیزی بدخواه خویش
 سزاوار جنگ¹⁵ و سزاوار کین
 نپیمم کسیرا بدین¹⁶ انجمن
 مرا رفت باید چو کشتی بر آب¹⁷
 به پیچم یکی دل برین¹⁹ رهنمون²⁰
 روانرا از اندیشه چون²¹ پیشه²² کرد
 بخوبی²⁴ بگویم بخوادم ز شاه
 ز سودابه و گفت و گوی پند

بدیشان چنین گفت کافراسیاب
 همانا که ایزد² نکردش سرشت
 که چندین بسوگند پیمان کند
 چو گرد آورد مردم کینهجوی
 جز از من نشاید ورا⁷ کینهخواه
 مگر گم کنم⁹ نام او در¹⁰ جهان
 سپه سازد و رزم¹¹ ایران کند
 بدو گفت موبد چه باید سپاه¹²
 چرا خواسته داد باید بباد
 دو بار این سر نامور گاه خویش
 کنون پهلووانی نگه کن گزین¹⁴
 چنین داد پاسخ بدیشان که من
 که دارد پی و تاب افراسیاب
 شما باز گردید¹⁸ تا من کنون
 سیاوش ازان دل پر اندیشه کرد
 بدل گفت من سازم²³ این رزمگاه
 مگر کم رهایی دهد دادگر

575

580

585

1 VI-

چنین گفت با انجمن شهریار * که این ترک بدگوهسر کینه دار
 I, VI, VI - 5 چه گونه بکشت - VI 4 و گر - IV 3 ز یزدان - IV; که یزدان - I, VI 2
 I, IV, 8 نماید شدن - VI; نماید کسی - I, IV 7 و از عهد - VI 6 بخوبی روانرا
 I, IV, 11 سپه سازد - I, IV 11 روز او در - VI; نام او از - IV 10 کند - IV 9 پرو بر - VI و T
 I, IV, 14 ترا - VI 13 که با چند شاه - IV 12 سپه خواهد و ساز - VI; و ساز
 VI - 16 نه بینم همی کس بدین - IV; نه بینم همی کس درین - I 16 گنج - VI 15 پرگزین
 IV, 19 ساز گیرید - VI; ساز لرزید - I 18 بآب - VI 17 نه بینم کسی اندرین
 B - перевод б. отсутствует. 20 بجای آورم کار با - T; نه پیچم همی دامن - VI; بجای آورم
 IV, 24 پر - IV 22 ساز - VI 23 پیچم - IV 24

بدان تا شود با¹ سیاوش بد
 ز گفتار او شاه⁴ شد در گمان⁵
 [بجایی که کاری چنین اوفتاد
 چنان چون بود مردم ترسکار
 بجایی که زهر آگند روزگار¹¹
 تو با آفرینش بسنده¹³ نه
 چنینست کردار¹⁵ گردان سپهر
 برین¹⁷ داستان زد یکی¹⁸ رهنمون
 چو فرزند شایسته آمد پدید
 بدانسان² که از گوهر او³ سزد
 نکرد ایچ⁶ بر کس پدید از مهان⁷
 خرد بایند و دانش و⁸ دین و داد⁹
 برآید بکام دل مرد کار¹⁰
 ازو نوش¹² خیره مکن خواستار
 مشو تیز گر¹⁴ پرورنده نه
 نخواهد گشادن همی بر تو چهر¹⁶
 که مهری فزون نیست از مهر خون
 ز مهر زنان¹⁹ دل بایند برید²⁰

560
 565
 570

۴

که²¹ بشنید گفتار کارآگهان²²
 گزیده ز ترکان شمرده سوار²⁴
 و ز گشت کشور پر از گفت و گوی²⁵
 که از بزم رایش²⁶ سوی جنگ شد
 کسی را که بد²⁷ نیکخواه کیمان²⁸

بمهر اندرون بود شاه جهان
 که افراسیاب آمد و²⁸ صد هزار
 [سوی شهر ایران نهادست روی
 دل شاه کاوسی ازان تنگ شد
 یکی انجمن کرد از ایرانیان

بدگمان - IV, VI 5   بگفتار او باز - VI 4   بد - I, IV 3   از انسان - VI 2   بر - VI 1
 6 VI - ب.   10 VI - ب.   9 IV - ب.   8 IV - و.   7 I, IV و T - نهان   6 VI - آنچه
 11 I - неразобранные слова: 12 VI - پوش (описка?).   13 J -   14 I, IV - چون   15 VI - آیین   16 IV - مهر   17 I, IV - یکی   18 I, IV - برین
 19 VI - زبان   20 VI - доб. бб.:

بکاری مکن نیز فرمان زن * که هرگز نه بیستی زنی رای زن
 چنین مهتر سوداوه و مهتر شاه * بنظم آوریدم درین جایگاه
 T - доб. б.   21 VI - چو   22 VI - доб. б.:

که اینک درین زودی افراسیاب * بکشستی برآید برین روی آب
 زگردان گزیده شمرده - IV   زترکان گزیده شمرده سوار - I 24   که افراسیابست با - VI 23
 27 IV - جایش   26 I, IV -   25 I, IV, VI و T - ب.   گزیده ز گردان نبرده سوار - VI   سوار
 جهان - IV, VI 28   کسی کو بدی

نگردد همی پشت شوخیت کوز
 کزین¹ بد که این² ساخت اندر نهان³
 همه شاه را خوازدند⁴ آفرین
 ز بد کردن خویشی پیچان⁵ شود
 ز دار اندر آویز و بر تاب روی⁶
 شمسستان همه بانگ⁷ بر داشتند
 نهان داشت رنگ⁸ رخس زرد شد⁹
 که دلرا بدین¹⁰ کار رنجه¹¹ مدار
 پذیرد مگر پند و آید بر راه
 گر ایدونکه¹² سودابه گردد تپاه
 ز من بپند او¹³ غم چو¹⁴ پیچان شود
 بدان تا بپخشند گذشته گناه
 ازان پس که خون ریختن دیدمش¹⁵
 و زان تخت¹⁶ بر خاست و¹⁷ آمد بدر
 دویدند و بردند او را¹⁸ نماز
 برو گرمتر شد دل شهریار
 که دیده نه برداشت از چهر اوی
 همی جادوی ساخت اندر نهان

بدو گفت نیرنگ داری هنوز
 به ایرانیمان گفت شاه جهان
 چه سازم چه¹ باشد مکافات این
 که پاداش این آنکه² بی جان شود
 بدخیم فرمود کین را بکوی
 چو سودابه را روی بر گاشتند
 دل شاه کاوسی بر درد شد
 سیاوش چنین گفت با شهریار
 بمن بخش سودابه را زین گناه
 همی گفت با دل که بر دست شاه
 بفرجام³ کار او پشیمان شود
 بهانه همی جست زان کار شاه
 سیاوش را گفت بپشیدمش⁴
 سیاوش بپوسید تخت⁵ پدر
 شمسستان همه پیش⁶ سودابه باز
 برینگونه⁷ بگذشت یک روزگار
 چنان شد دلش باز از⁸ مهر اوی
 دگر باره با⁹ شهریار جهان¹⁰

545

550

555

سپه - VI - 5 که - T - 4 VI - 6. 3 که او - VI و T - 2 I, IV - 1 که این - I, IV - 1
 Б-б. передан 8 خود پشیمان - VI - 7 نه پاداش این و آنکه - II - 6 کرد بر شاه بر
 доб. б.: 11 VI - 11 گر چه - IV - 10 نعره - I, IV و T - 9 ثم امر بالآخرة بصلیها تاک:
 همه آنچه من روی برگاشتند * چو سوداوه را نیز بگذاشتند
 I, IV - 16 این - I, IV - 16 سرانجام - VI - 15 اگر ز آنکه - VI - 14 غمگین - VI - 13 ازین - I - 12
 I, IV - 20 که چون ریختن دیدمت - VI - 19 پشیدمت - VI - 18 که - VI - 17 داند این - VI -
 یک - VI - 21 پیشی - IV - 24 جمله - I - 24 سوی - I - 23 و - IV - 22 جای - IV - 21 دست
 جوان - I - 28 بر - I - 27 پر - IV, VI - 26 با - I - 25 برین نیز - VI - 25

بیامد بمالید رخرا بخاک
 همه کامه دشمنان گشت² پست
 که پاکیزه تغمی و روشن روان
 بزاید³ شود در⁴ جهان پادشا
 کلاه کیانی بسر بر نهاد
 همه کامها با سیاوش براند⁵
 نمود بر در گنج بند و کلید
 یکی گرز⁶ گاوپیکر بدست
 گذشته سخنها برو بر براند¹⁰
 فراوان دل من بییازده
 که¹² بر جان فرزندان من زمینهار
 برین گونه بر جادویی ساختی
 بپرداز جای و بر آرای کار
 جز آویختن نیست پاداش این
 تو آتش بدین تارک من بمار¹⁶
 مکافات این بد¹⁸ که بر من رسید
 نمود آتش تیز با او بکین²⁰
 دل شاه از غم²¹ بشوید همی
 نخواهم که داری دل از من بکین²³

سیاوش به پیش¹ جهاندار پاک
 که از تن آن کوه آتش پرست
 بدو گفت شاه ای دلیر جوان
 چنانی که از مادر پارسا
 به ایوان خرامید و بنشست شاد
 می آورد و رامشگران را بخواند
 سه روز اندر آن سور⁶ می در⁷ کشید
 چهارم بتخت کبی⁸ بر نشست
 بر آشفت و سودابه را پیش خواند⁹
 که بی شرمی و بد بسی کرده
 یکی بد¹¹ نمودی بفرجام کار
 بخوردی و در¹³ آتش انداختی
 نیاید¹⁴ ترا پوزش اکنون بکار
 نشاید که باشی تو اندر زمین
 بدو¹⁵ گفت سودابه کای شهریار
 مرا گر همی¹⁷ سر بیاید برید
 بفرمای و¹⁹ من دل نهادم برین
 سیاوش سخن راست گوید همی
 همه جادوی زال کرد²² اندرین

بر آید- IV³ کرد- I, IV, VI² سیاووخش پیش- VI¹; سیاووش نزد- I, IV¹
 VI⁸ می- VI⁶; بر- IV⁷ خازه- VI⁶ با سیاووخش راند- VI⁵ بر- I, IV, VI⁴
 برو کرد راست- VI⁶; بدو باز راند- IV⁴; برو باز راند- I¹⁰ خواست- VI⁹ مهی
 I, IV¹⁴ نغوردی و بر- VI⁶; نغوردی و در- I, VI¹³ چو- VI¹² چه بازی- VI¹¹
 ابا من همی تغم کینه- VI⁶; I, IV, VI⁶; T-¹⁶ دگر- VI¹⁵ نماید- VI⁶; نماید
 به- VI¹⁸ بدو گفت گر- I, IV, VI¹⁷ 539 текста. б. здесь оп., доб. после б. 539
 نخواهم که باشد دلی- VI⁶ و T-^{VI}; نخواهم که باشی دلی پر ز کین- I, IV²⁰ و I¹⁹ оп.
 همان جادویی- IV²² دل پاک از آتش- VI⁶; دل شاه آتش- I²¹ [دلت- T] پر ز کین
 نمود آتش تیز با او بکین- I, IV, VI²³ (cp. б. 538). پاک بود

نشد¹ تنگدل جنگ آتش² بساخت³
 کسی خود و اسپ سیاوش ندید⁴
 که تا او کی آید ز آتش برون⁵
 که آمد ز آتش برون شاه نو⁶
 ز تری همه⁷ جامه بی بر شدی
 که⁸ گفستی سمن داشت⁹ اندر کنار
 دم آتش و آب¹⁰ یکسان بود
 خروشیدن آمد¹¹ ز شهر¹² و ز دشت
 همه دشت پیشش درم ریختند
 میان کههان و میان مهران
 که بخشود بر بی گنه دادگر
 همی ریخت آب و همی خست روی
 نه دود و نه آتش نه گرد¹⁶ و نه خاک
 پیاده سپهبد پیاده سپاه
 ز کردار بد¹⁷ پوشش اندر گرفت¹⁸

سیاوش سیه را بتندی بتاخت
 ز هر سو زبانه همی بر کشید
 یکی دشت با دیدگان پر ز خون
 چو او را بدیدند برخواست غو
 اگر آب بودی مگر تر شدی
 چنان آمد اسپ و قهای سوار
 چو بغشایش پاک یزدان بود
 چو از کوه آتش بهامون گذشت
 سواران لشکر بر انگیختند
 یکی شادمانی بد اندر جهان
 همی داد¹³ مژده یکی را دگر¹⁴
 همی کند سودابه از خشم موی
 چو پیش¹⁵ پدر شد سیاوش پاک
 فرود آمد از اسپ کاوش شاه
 سیاوش را تنگ در بر گرفت

510

515

520

سیاوش بران کوه آتش بتاخت * تو گفستی که با اسپش آتش نشاخت
 [بساخت - VI]

VI - доб. бб.: 3 IV - نشاخت; VI - کار آتش - 2 I, IV - زپیش آتش - 1 IV - بشد

چو آمد سیاوش با آتش فراز * چنین گفت کای داور بی نیاز
 مرا ده برین کوه آتش گذر * رها کن تنم را ز بند پدر
 بدین گونه بسپار زاری نمود * سیه را بر انگیخت چون باد زود
 کسی اسپ و خود و - VI; کسی خود سیاوش و اسپش ندید - I; б. на полях, не читается; Б - перевод б. отсутствует. 5 VI - вместо б. 509 доб. бб.:

ازان سوی دیگر برون رفت شاه * که مویی نشد بر تن او قماه
 زمانی برآمد سیاوخش شاه * پیامد شتابان بکردار ماه
 I, 10 گویی سمن دارد - VI 9 تو - I 8 همی بر تنش - T 7 سپهدار نو - I, IV 6
 همه مژده دادند - VI 14 داده - Л 13 ز کوه - IV, VI 12 خروشی بر آمد - VI 11 باد - IV, VI
 ز گرد اندرون - VI 17 باد - I, IV 16 نزد - VI 15 بر یکدیگر

525 текста.

490 نغسستین دمیدن سپه شد ز دود¹ زمین گشمت روشنتر⁴ از آسمان سراسر همه دشت بریان⁵ شدند سیاوش پیامد پیمیش⁷ پدر هشیوار و با جامهای سپید
495 یکی تازی¹⁰ بر نشسته سیاه پراگنده کافور بر خویشتن بدانگه که شد پیمیش کاوس باز رخ شاه کاوس پدر شرم دید¹⁴ سیاوش بدو گفت انده مدار¹⁵ سر¹⁶ پر ز شرم و بهایی¹⁷ مراست 500 و ایدونک زین کار هستم گناه بنیروی یزدان نیکی دهش¹⁸ خروشی برآمد ز دشت و ز شهر چو از²³ دشت سودابه آوا شنید همی خواست کورا بد آید بروی 505 جهازی نهاده بکاوس²⁶ چشم

زبان² برآمد پس از دود زود³ جهازی خروشان و آتش دمان بران چهر خنداننش گریان⁶ شدند یکی خود زرین⁸ نهاده پسر لمی پر ز خنده دلی⁹ پرامید همی خاک¹¹ نهانش برآمد بهاه چنان چون بود رسم و ساز کفن¹² فرود آمد از باره¹³ بردش نماز سخن گفتنش با پسر نرم دید¹⁴ کزین سان بود گردش روزگار اگر بی گناه هم رهایی مراست جهان آفرینم ندارد نگاه کزین کوه¹⁹ آتش²⁰ نیابم تپش²¹ غم آمد جهازرا ازان کار بهر²² برآمد بایوان و آتش²⁴ بدید همی بود جوشان پر از²⁵ گفت و گوی زبان پر ز دشنام²⁷ و دل²⁸ پر ز خشم²⁹

¹ I, IV — چو دود — ² Л — زمانه (описка). ³ I, IV, VI и T — زپس دود زود — ⁴ B — перевод б. отсутствует. ⁵ VI — جنبان تر — ⁶ I, IV — گریان — ⁷ I, IV, VI — بریان — ⁸ I, IV, VI — زپیش — ⁹ I, IV, VI — همی گرد — ¹⁰ I, IV, VI — که می گرد — ¹¹ I, IV, VI — بارگی — ¹² I, IV, VI — همی گرد — ¹³ I, IV, VI — پیاده شد از اسپ و — ¹⁴ I, IV, VI — و доб. — ¹⁵ I, IV, VI — چیمایی — ¹⁶ I, IV, VI — سری — ¹⁷ I, IV, VI — لا بآس علیک — ¹⁸ I, IV, VI — نیکو دهش — ¹⁹ I, IV, VI — Так в T; Л — کوره — ²⁰ I, IV, VI — آهن — ²¹ I, IV, VI — آه — ²² I, IV, VI — آه — ²³ I, IV, VI — آه — ²⁴ I, IV, VI — آه — ²⁵ I, IV, VI — آه — ²⁶ I, IV, VI — آه — ²⁷ I, IV, VI — آه — ²⁸ I, IV, VI — آه — ²⁹ I, IV, VI — آه —

برآمد — ²⁴ VI — ازان — ²⁵ I, IV, VI — از ایوان بام آمد آتش — ²⁶ I, IV, VI — همی گفت جوشن و پر — ²⁷ I, IV, VI — زبانها پر از گفت — ²⁸ I, IV, VI — لب — ²⁹ I, IV, VI — 506 и 507 здесь оп., см. прим. 22; B — перевод б. отсутствует; I, IV, VI — доб. здесь вариант б. 507:

475 پیر اندیشه¹ شد جان کاوس. کی²
 کزین دو یکی گرسود نابکار
 چو فرزند و زن باشدم خون و مغز⁵
 همان به کزین زشت کردار⁶ دل
 چه گفت آن سپهدار نیکوسخن
 بدستور فرمود تا ساروان
 هیونان بهیزم کشیدن شدند
 480 بصد کاروان اشتر سرخ موی
 نهادند هیوزم دو کوه بلند
 ز دور¹¹ از دو فرسنگ هرکش¹² بدید¹³
 همی خواست دیدن در¹⁶ راستی
 چو این داستان سر بر سر بشنوی
 485 نهادند بر دشت هیوزم دو کوه
 گذر بود چندانکه گویی²² سوار
 بدانگاه²⁴ سوگند پر مایه شاه
 و زان پس بموید بفرمود شاه²⁶
 بیآمد دو صد²⁸ مرد آتش فروز

Б — نوشوم پی — VI — نیک خواه — IV 4 که فرزند — III 3 شاه — IV 2 بد اندیش — I, I 1
 باشد و خون مغز — I باشد و هوش مغز — I; Так в T; 5 перевод бб. 473—477 отсутствует.
 پادشاهی — VI 7 اندیشه — T; گفتار — VI 6 باشدم پاک مغز — VI; باشد از هوش و مغز — IV
 475 IV, 12 دور — I, VI 11 همه — VI 10 چند — IV 9 VI 8 — здесь доб. бб. 487 и 489 текста.
 فرارش نماید و تنش بر دمید — VI 15 جست باید — I, IV 14 که دید — VI 13 کسی — VI
 آمد همه — VI; у п. آید همی — IV 17 سر — VI 16 Б — перевод бб. 482 и 483 отсутствует.
 VI — بزین بگروی — I, IV 20 بر — VI 19 دید — IV 19 بکار اندرون کزی و کاستی — T 18
 نظاره — I 21 B — перевод бб. 485 и 486 оп., а б. 487 стоит после б. 477 текста.
 VI — دران کوه — VI 24 میانش بتنگی بکردی گذار — T 23 جنگی — T 22 هم آنجا
 IV — 28 القطر المذاب — B 27 بفرمود موید بشاه — VI 26 چنین بود و آیین بد آیین
 میان دو صف 29 VI — б. 489 доб. после б. 477 текста, а здесь доб. б.:

همه روی گیتی سیه شد ز دود * زبانه بر آمد بچرخ کبود

که درد² سپهبد نمازد نهان
 بمایند زدن سنگرا بر سبوی
 دل شاه از اذدیشسه یابد گزنده⁴
 پر اذدیشسه گشتی بدیگر کران
 بر آتش⁶ یکیرا بمایند گذشت
 که بر بی گناهان نیاید گزنده⁸
 همی با سیاوش بگفتن نشاند¹⁰
 نگردد مرا دل نه روشن روان¹²
 گنه کرده را¹⁴ زود رسوا کند
 که من راست گویم بگفتار خویش
 ازین پیشتر کس نمیند¹⁵ گناه
 که این بد نکرد و تباهی بچست¹⁶
 که رایت چه بیند کنون اذدین¹⁸
 که دوزخ مرا زین سخن گشت²⁰ خوار
 ازین تنگ²² خوارست اگر²³ بگذرم²⁴

چنین گفت موید بشاه¹ جهان
 چو خواهی³ که پیدا کنی⁴ گفت و گوی
 که هر چند فرزند هستت ارجمند
 و زین دختر شاه هانوران
 ز هر در⁵ سخن چون بدین گونه گشت
 چنین است⁶ سوگند⁷ چرخ بلند
 جهاندار سودابه را⁹ پیش خواند
 سرازجام گفت ایمن از هر دوان¹¹
 مگر کاتش¹³ تیز پیدا کند
 چنین پناسخ آورد سودابه پیش
 فگنده دو کدک نمودم بشاه
 سیاوش را کرد باید درست
 بپور جوان¹⁷ گفت شاه زمین
 سیاوش چنین گفت کای¹⁹ شهریار
 اگر کوه آتش بود بسپرم²¹

460

465

470

¹ I — که شد — ² I — بدرد — ³ VI — باید — ⁴ B — перевод бб. 460 и 461 отсутствует. ⁵ I,
 فأن کان بریئا فلیس یصیبه: B — б. передан так: ⁶ VI — بآتش — ⁷ T — فرمان — ⁸ B — б. передан так: ⁹ JI — op. (описка). ¹⁰ VI — текст искажен. ¹¹ I — روان (без рифмы). ¹² IV —
 مکروهها ¹³ IV, VI — آتش — ¹⁴ JI — op.; 1 — گنه کار را — ¹⁵ I —
 فعلی سیاوشش الدلالة علی — که این بد نکرد و تباهی بچست — ¹⁶ JI, VI — کس بیند
 فرضی سیاوشش: ¹⁷ VI — سیاوشش را — ¹⁸ B — бб. 470-472 переданы фразой: ¹⁹ I, IV, VI — با — ²⁰ VI — گشته — ²¹ VI — بگذرم — ²² VI — نیمگ — ²³ IV —
 تنگ — ²⁴ VI — بگذرم — T — اگر تنگ خوارست ازین

جهان آفرین داند اندر نهفت
 ستاره شمر گفت² گفتار خویش
 پدیدند کز پشت اهریمنند³
 که نزدیک ایشان جز اینست راز⁴
 ز بهر⁶ سیاوش نیارند⁷ گفت
 بلرزد همی⁸ شیر در⁹ انجمن
 به بندد چو خواهد ره آب¹² نیل
 گرینزند ازو در صف کارزار¹³
 مگر دیده همواره پر خون بود
 چه¹⁷ گوید سخن وز که دارد¹⁸ سپاس¹⁹
 مرا هم فزون از تو پیوند نیست²⁰
 بدان گیتی افگندم این دوری
 که بر دارد²³ از رود نیل²⁴ آفتاب
 همی زار بگریست با او بهم
 بران کار بنهاد²⁷ پیوسته دل²⁸
 پژوهیم تا خود³⁰ چه آید بمن³¹
 ز سودابه چندی³² سخنها براند³¹

بگفتند با شاه کین زن چه گفت
 بسودابه فرمود¹ تا رفت پیش
 که این هر دو کودک ز جادو زنند
 چنین پاسخ آورد سودابه باز
 فزونستشان زین سخن در⁵ نهفت
 ز بیم سپهبد گو پیلتن
 کجا زور دارد به¹⁰ هشتاد¹¹ پیل
 همان لشکر نامور صد هزار
 مرا نیز پایاب¹⁴ او چون بود
 جزان¹⁵ کو بفرماید¹⁶ اخترشناس
 ترا گرم غم خرد فرزند نیست
 سخن گر گرفتگی چنین²¹ سرسری
 ز دیده فزون زان²² بیمارید آب
 سپهبد ز گفتار او شد درم
 گسی²⁵ کرد سودابه را²⁶ خسته دل
 چنین گفت کاندر نهان²⁹ این سخن
 ز پهلوی همه موبدانرا بخواند

445

450

455

پدیدار و از پشت اهریمنند - I, IV و T³ خواند - IV² دگر باره فرمود - I¹
 جز این - VI⁶; مرا نیست راز - IV⁴; چرا نیست راز - L⁴ بدیدار زشتند و اهریمنند - VI⁶
 فرو بستشان - T³; فزونستشان در سخن زین - IV⁴; فزونست زیشان سخن در - L, VI⁵ نیست راز
 بر - I, L⁹ همه - VI⁸ نیارید - VI⁶; نیارست - IV⁷ ز بیم - I, IV⁶ زین سخن در
 B - перевод бб. 447 и 448 отсутствует¹³ رود - I, IV, VI¹² هفتاد - IV¹¹ چو - VI¹⁰
 VI²⁰ هر اس - VI¹⁹ داند - IV¹⁸ به - VI¹⁷ فرمان - IV¹⁶ چنان - VI¹⁵ ناپاب - IV¹⁴
 ترا غم خورد زانکه فرزند نیست * مرا غم فزون از تو پیوند نیست
 B - перевод бб. 451 и 452 дан после перевода б. 453. سخن چون گرفتگی - VI²¹
 سودابه - VI²⁶ بسی - L²⁵ نیک - VI²⁴ بر داشت - VI²³ فراوان - VI²² برین
 B, оп. VI³¹ - б. VI³⁰ جهان - I, VI و T²⁹ B - перевод б. отсутствует²⁸ بنهاده - I²⁷
 چندی - IV³²

بشیم‌گیر بر خاست و آمد دژم
 سراسر شبستان بر آشفته دید
 فگنده^۳ بخواری و خسته‌جگر
 بدو^۴ گفت روشن بزمین آفتاب^۵
 بگفتار او خیره ایمن شدی
 برفت و در^۷ اندیشه شد^۸ یک‌زمان
 نشاید که این بر دل آسان کنم^۹
 کسی را که کردی به اختر نگاه
 بپرسید و بر تخت زرین نشاند
 سخن گفت هر گونه با مهتران^{۱۱}
 بدانش بداند کردار^{۱۳} اوی
 همی داشت پوشیده اندر نهفت^{۱۴}
 بران کار^{۱۶} یک هفته بگذاشتند^{۱۷}
 بجامی^{۱۸} که زهر افگنی^{۱۹} می بود
 نه از پشت شاه و نه زین^{۲۱} مادرند
 ازین^{۲۳} زیچها جستن آسان بدی^{۲۴}
 نه اندر زمین این شگفتی بدان
 بگفتند با شاه^{۲۷} اندام

غمی گشت آن شب نزد^۱ هیچ دم
 بر انگونه سودابه را خفته دید
 دو کودک بران گونه بر^۲ طشت زر
 ببارید سودابه از دیده آب
 همی گفت بنگر^۶ چه کرد از بدی
 دل شاه کاوس شد بدگمان
 همی گفت کاینرا چه درمان کنم^۹
 ازان پنس نگه کرد کاوس شاه
 بجست و ز ایشان^{۱۰} بر خویش خواند
 ز سودابه و رزم هماماوران
 بدان تا شوند^{۱۲} آگه از کار اوی
 وزان کودکان نیز بسمبار گفت
 همه زیچ و صرلاب^{۱۵} بر داشتند
 برانجام گفتند کین کی بود
 دو کودک ز پشت^{۲۰} کسی دیگرند
 گر^{۲۲} از گوهر شهریاران بدی
 نه پیداست رازش درین^{۲۵} آسمان
 نشان^{۲۶} بداندیش ناپاک زن

روشن‌تر از آفتاب—VI-5 همی—I-4 نهاده—I, IV-3 با—II-2 و نگشاد شب—I-1
 همی گفتمت او—I-6. 409 и 410 на полях; VI-66. 409 и 410 стоят после б. 411 текста.
 IV-6. оп. VI-6. оп. I-9 بد—VI-8 پر—VI-7 همی گفت کورا—VI-6 همی گفتمت کو—IV-6.
 I, IV-12 هر گونه اندر آن—VI-11 بگفت و ردانرا—VI-6 بجست و از ایران—I, IV-10
 نهفته برون آوردند—IV, VI-14 بداند همه کار—VI-6 بر آرد بر کار—I-13 شود
 صرلاب—I, IV, VI-15; [آورید—VI] از نهفت
 بجایی—VI-18. б. повтoren дважды. I-17 بدانگونه—VI-16 اصطرابات—B
 که—II-22 شاه اند نه زین—VI-21 شاه و ازین—IV-21 بند—VI-20 آگنی—I, IV, VI-19
 رویش بر—VI-25 رازش برین—I-25. Б—перевод б. отсутствует. I-24 б. оп.; VI-23
 و با—I, IV, VI-27 نشاید—VI-26

تہی مانی¹ و راز من نشکنی
 بدین³ بچگان تو باشد⁴ فروغ⁵
 چنین کشته بر دست اهریمنند⁸
 کنون چاره این بمایدت جست⁹
 شود تیره و دور مانم ز گاه
 بفرمان و رایت سر افکنده ام
 کہ بفتاد زو بچہ اهرمن¹²
 چه گونه بود بچہ¹³ جادونژاد
 فغانش بر آمد ز کاخ¹⁴ نہفت¹⁵
 بنزدیک¹⁷ سودابه رفتند زود
 بگفت آن¹⁹ سخن با پرستار خویش
 خروشید و بگند²¹ بر جامہ²² تن²³
 از ایوان بکیوان فغان بر گذشت²⁴
 بلرزید در خواب و بگشاد²⁵ گوش
 کہ چون گشت²⁸ بر ماہرخ²⁷ روزگار

یکی داروی ساز کین بگنی
 مگر کین همه بند و² چندین دروغ
 بکاووس گویم⁶ کہ این از منند⁷
 مگر کین شود بر سیاوش درست
 گرین نشنوی¹⁰ آب من نزد شاه
 بدو گفت زن من ترا بنده ام
 چو شب تیره شد داروی خورد¹¹ زن
 دو بچہ چنانچون بود دیوزاد
 نہان کرد زن را و او خود بغفت
 در ایوان پرستار چندانک¹⁶ بود
 یکی طشت زرین بیارید¹⁸ پیش
 نہاد اذران²⁰ بچہ اهرمن
 دو کودک بدیدند مرده بطشت
 چو بشنید کاووس از ایوان خروش
 بپرسید و گفتند با شہریار

395

400

405

VI-³ چنین بود - VI-³ چنین بند و - I, IV-² بہی یابی - VI-¹ بہمن سازی - IV-¹
 فافترحت: 395-391-66-Б⁵ بچہ کارم بگیرد - IV-⁴ بچگان تو بگیرد - I, VI-⁴ ازین
 گویند - VI-⁶ علیہا چینند آن تسقط ما فی بطنہا لتجعلہ ذریعہ الی إثبات صدقہا عند الملک
 زگر این نشنود - I-¹⁰ بماید بجست - VI-⁹ misra искажено - VI-⁸ منست - VI-⁷
 IV-¹¹ اگر نشنوی - VI-¹² доб. здесь б. 402 текста, но порядок misra обратный.
 بکاخ از - T-¹³ بکوی از - I, IV-¹⁴ چه دیو کہ دارد ز - VI-¹³ چه باشد خود از دیو و - I-¹³
 همه نزد - I-¹⁷ هر چند - I-¹⁶ 399-400-66-Б-¹⁵ I, IV, VI и T-¹⁵ стоят после б. 402 текста.
 نہاد - T-¹⁸ نہادند دو - I, IV-¹⁸ نہادند زو - L-²⁰ نگفت این - I-¹⁹ بیآورد - I, IV, VI и T-¹⁸
 جامہ: در متن بمعنی رختخواب، جامہ خواب («بخواب و بارامش»²² افگند - VI-²¹ اذرو
 IV-²³ جامہ ز تن - I, VI-²³ آمد شتاب * بغلتید بر جامہ افراسیاب) (رداکتور)
 (метр нарушен); I-²⁴ повтoряет тот же б. с вариантом
 و بگشاد - I-²⁵ Б-²⁴ перевод б. отсутствует.
 پر خون رخ - VI-²⁶ زر خوب رخ - I, IV-²⁷ چون رفت - I, IV-²⁸ در خواب

- 375 غمی گشت و سودابه را خوار کرد
 بدل گفت کاینرا بشمشیر تیز
 ز هاماوران زان پس اندیشه³ کرد
 و دیگر بدانگه⁷ که در بند بود⁸
 پرسنتار سودابه بد روز و شب
 سه دیگر که يك دل پر از مهر داشت
 چهارم کزو کودکان داشت خرد
 سیاوشی ازان کار بد بی گناه
 بدو گفت ازین¹⁸ خود میندیش هیچ
 مکن یاد ازین هیچ¹⁸ و با کس مگوی
- 380 دل خویشتن را¹ پر آزار کرد
 بماید کنون کردنش² ریز ریز
 که آشوب خمیزد پر آواز⁴ و⁵ درد⁶
 بر او نه⁹ خویشی و نه پیوند بود⁸
 که¹⁰ پیچید ازان درد¹¹ و نگشاد¹² لب
 بمایست زو هر بد اندر¹³ گذاشت
 غم خرد را خوار¹⁴ نتوان شمرد¹⁵
 خردمندی وی بدانست شاه
 هشیواری و رای و دانش¹⁷ بسیج
 نماید که گیرد سخن رنگ و بوی
- 385 چو دانست سودابه کو گشت خوار
 یکی چاره جست اندر²⁰ آن کار زشت²¹
 زنی بود با او سپرده²³ درون
 گران بود و اندر شکم بچه داشت
 بدو راز بگشاد و زو چاره جست
 چو پیمان ستد چیز²⁶ بسیار داد
- 390 همان سرد شد بر¹⁹ دل شهریار
 ز²² کینه درختی بنوی بگشت
 پر از جادوی بود و رنگ و فسون²⁴
 همی از گرانی بسختی گذاشت
 کز آغاز پیمانست خواهم نخست²⁵
 سخن²⁷ گفت ازین در مکن هیچ یاد²⁸

4 B زان پس پس یاد—VI³ بمایدش کردن همه—VI² دل خویش را زو—VI¹
 тексте по К (ред.); Л, I—آواز—IV, VI—آزار [VI—ز] از—I⁵ оп. T—که بر خمیزد—VI⁶
 به—I, IV, VI¹⁰ برو بر نه—IV⁹ اوی—VI⁸ در آنگه—I, IV⁷ آشوب و جنگ و زبرد
 بر—I, IV—وچنان بر غم خرد—K; Л—Так в K; هر بدی در—VI¹³ بگشاد—VI¹² رنج—VI¹¹
 کین—I¹⁶ بنتوان سپرد—I, IV¹⁵ غم خرد را خرد—T; بچاره غم خورد—VI; غم خودش جان
 نیز و—IV; نیز—I¹⁸ هشیوارو با رای و دانش—VI; هشیواری و رای رفتن—I, IV¹⁷ ار—VI
 I, IV¹⁹ به—VI²² دست—VI²¹ کاندر—Л²⁰ بیاویخت اندر—VI; بیاویخت با وی—I, IV¹⁹
 I, IV, VI²⁶ درست—I, IV, VI²⁵ بند و فسون—I, IV, VI²⁴ ببرزن—VI; بپرده—IV
 391 стоят после б. 392 текста; Б—перевод б. отсут-
 ствует, а дальнейший текст дан в косвенной речи. 27 VI—T—بزن—VI²⁷ زر

ز فرزند وز¹ تاج وز خواسته
 360 بگفتم که چندین برین بر³ نهم
 مرا گفت با خواسته کار نیست
 ترا بایدم زین میان گفت⁵ بس
 مرا خواست کرد بکاری⁷ بچنگ
 نکردمش¹⁰ فرمان همی¹¹ موی من
 365 یکی کدوکی دارم اندر نهان
 ز بس رنج کشتنش¹² نزدیک بود
 چنین گفت با خویشان شهریار
 برین کار بر نیست جای شتاب
 نگه کرد باید بدین در¹⁵ نخست
 370 بیبیم کزین دو گنه کار کیست
 بدان باز جستن همی چاره جست
 بازو و بازو و سر و بالای او¹⁹
 ز سودابه بوی می و²⁰ مشکتاب
 ندید²³ از سیاوش بدان گونه پوی²⁴

— VI 2 ز فرزند و وز — I 1

ز فرزند و از گنج آراسته * ز دینار و از تاج و از خواسته
 و لست B — передает б. так: نه روی کسی — VI 6 و IV — доб. 5 نهم — VI 4 سر — I, IV 3
 دو دستم — VI 9 اندر آورد — I, IV 8 کناری — K — ср. также بیماری — VI 7 آرید سواک
 بردنش — IV 12 چنین — VI 6 همه — I, IV 11 نبردمش — I, IV, VI 10 بگردن در آورد تنگ
 ; آرد خرد را شتاب — I — I; بخواب — I, VI 14 شتاب — I, VI 13 او — VI 13
 B — мисра передано; که تنیدی خرد را در آرد بخواب — VI; آرد روانرا بخواب — IV
 نخست — T 16 بدین بر — IV; برین در — I, VI 15 و الجام النفس بشکیمة العقل: так
 بازوی و هم — IV; بازو و برز بالای او — I 19 ببویند — I, VI 18 ب. оп. — VI 17
 K. так же: تافت — I, VI 21 بوی خوش — VI 20 بر و روی و دست و سر پای او — VI; سر پای او
 فأخذ یشم ید — B 26 ندید — T 25 روی — I, VI 24 نمود — VI 23 و I — доб. و Kافور — I, K 22
 سیاوش و اعضاده و ثیابها فلم یجدها قد عبقت بأثر الطیب الذی کان علی سودابه و ثیابها

- 340 ز هر کس بی‌پرسید¹ و شد تنگ‌دل
 خروشیید سودابه در پیش او
 چنینه⁴ گفت کامد سیاوش بتخت
 که جز تو نخواهم کسی را ز بن
 [که از تست جان و دلم⁷ پر ز مهر
 بینداخت افسر ز مشکین سرم
 پر اندیشه شد زان سخن شهریار
 بدل گفت از¹⁰ این¹¹ راست گوید همی
 سیاوش را سر بیاید بریند
 خردمند مردم چه گوید کنون
 کسی را¹³ که اندر شبستان بدند¹⁴
 گسی کرد و¹⁶ بر گاه تنها بماند
 بهوش و خرد¹⁸ با سیاوش گفت¹⁹
 نکردی²¹ تو این بد که من کرده‌ام
 چرا²² خواندم در²³ شبستان ترا
 کنون²⁵ راستی جوی و با من بگوی²⁸
 سیاوش گفت²⁸ آن کجا رفته بود
 چنینه³⁰ گفت سودابه کین نیست راست
 بگفتم همه هرچ شاه جهان
- 345
 350
 355

چنینت - I, IV - همی - IV - از کار آن - VI - بدانست - I - بپوشید - IV -
 VI - ازین گونه می - VI - با من - I, IV - کنم - VI - 6. op.; Б - перевод б. от-
 сугствует. هر گونه - I, IV и VI - 10 Так в IV и T; в Л, I, VI - 11 VI -
 12 I, IV и T - 13 I, IV и T - 14 Л - بدید - 15 IV - 16 I - 17 VI - 6. op.
 بر من نباید - VI - از من نباید - I, IV - 20 I, IV - سیاوش بگفت - I, IV - هشیوار ازان - VI -
 همه - I, VI - 25 I, VI - مکسر - IV - بند - I, VI - 24 I, VI - اندر - VI - همی - VI - 22 VI - تو کردی - VI -
 بر چه سان - IV, VI - بر چه سان رفت با من بگوی - I, T - 27 I, T - بنمای روی - I и T -
 بدو - VI - 30 VI - Б - перевод б. отсугствует. 29 Б - 23 I, IV, VI - سیاوش بگفت - 28 I, IV, VI - رفت بنمای روی

بر آنم که خورشید شد لاجورد
 همی خون چکاند بدین چهر من¹
 ببخشای روز² جوانی مرا
 بیمارایمت یاره و تاج و گاه⁴
 نیاید دلت سوی پیمان من⁶
 شود تیره بر⁷ روی تو چشم شاه⁸
 که از بهر دل سر دهم من⁹ بمباد
 ز مردی و دانش جدایی کنم
 سزد کز تو ناید¹² بدینسان¹³ گناه
 بدو اندر آویخت سودابه چنگ
 بگفتم نهان از¹⁴ بداندیش تو
 بپیش خردمند رعنا کنی¹⁵
 بناخن دو رخ را همی کرد چاک¹⁸
 فغانش ز ایوان بر آمد بکوی
 که²⁰ گفتمی شب رستخیزست راست
 فرود آمد از تخت شاهنشاهی
 بسوی شبستان خرامید تفت²¹
 خراشیده و کاخ پر گفت و گوی

همی روز روشن نیبیمم ز درد
 [کنون هفت سالست تا مهر من
 یکی شاد کن در نهانی مرا
 فزون زان که داد³ جهاندار شاه
 و گر سر بپیچی ز فرمان⁵ من
 کنیم بر تو بر پادشاهی تباه
 سیاوش بدو گفت هرگز مباد
 چنین با پدر بی وفایی کنم
 تو بانوی شاهی¹⁰ و خورشید گاه¹¹
 وزان تخت بر خاست با خشم و چنگ
 بدو گفت من راز دل پیش تو
 مرا خیره خواهی که رسوا کنی¹⁵
 بزرد دست و¹⁶ جامه بدرید پاک¹⁷
 بر آمد خروش از شبستان اوی
 یکی غلغل از باغ و¹⁸ ایوان بغاست
 بگوش سپهبد رسید آگهی
 پراندیشه از تخت ز زمین بر رفت
 پیامد چو سودابه را دید روی

325

330

335

تخت و تاج و کلاه — I, IV — 4 داده — VI — 3: ببخشا بروز — IV — 2: VI — 6. op. — 1
 ب.: 326 на два одинаковых по содержанию бб. — I — 6 اگر تو بپیچی ز گفتار — I, IV — 5
 اگر تو بپیچی ز گفتار من * نیایی نباشی بدین یار من
 و گر تو بپیچی ز فرمان من * نیاید دلت سوی پیمان من
 چشم تو هور و ماه — I, IV — 8 از — VI — 7 نیایی نباشی بدین یار من: вариант мисра — VI
 و أنت زوجت الملك — B: تویی پادشاهی — VI — 10 من نهم دین — VI — 12: زمین دهم دین — I, IV و T — 9
 — I, IV, VI — 14 ازینسان — VI — 13 آید — IV — 12 و شمس العشرة — B: خورشید و ماه — IV — 11
 کاخ — I — 19 کند پای — IV — 18 جای — IV — 17: op. و — I — 16 کنم — T — 15 نهانی — T: نهان
 و تفت — IV, VI — 21 تو — IV و T — 20 کاخ و — IV, VI

بتان سینه چشم کردم رمه
 که³ گفستی همی بارد از ماه مهر
 ز خودبان کسی ارجمندی نبود
 که ماه آمدش گفستی اندر کنار
 ز دیبای زربفت و زرین کمر
 همان⁸ طوق و هم تخت⁷ کند آوری
 جهانی سراسر پر از خواسته
 به اندیشه افسون فراوان بخواند
 روا دارم⁹ از بگسلد جان من¹⁰
 کنند¹⁴ آشکارا و اندر نهان
 کنم زو فغان بر سر¹⁷ انجمن

که¹ آمد نگه کرد ایوان همه
 چنان بود ایوان ز بس خوبچهر²
 جز از دختر من پسندش نبود
 چنان شاد شد زان سخن شهسریار
 در گنج بگشاد و چندان⁴ گهر
 همان⁵ یاره و تاج و انگشتری
 ز هر چیز گنجی بد آراسته⁸
 نگه کرد سودابه خیره بماند
 که گر او نیاید بفرمان من
 بد و نیک¹¹ و هر چاره¹² کاند¹³ جهان
 بسازم¹⁵ گر او¹⁶ سر بپیچد ز من

305

310

بسر بر نهاد افسری پر نگار¹⁸
 ز هر گونه با او سخنها براند
 کز انسان ندیدست کس تاج و گاه
 اگر بر نهی پیل باید دو بست
 نگه کن بروی و سر و²¹ افسرم
 بپیچی²³ ز بالا و از چهر من
 خروشان و جوشان و آزرده ام

نشست از بر تخت با گوشوار
 سیاوخش را در بر خویش¹⁹ خواند
 بدو گفت گنجی بیماراست شاه
 ز هر چیز چندانکه اندازه نیست
 بتو²⁰ داد خواهد همی دخترم
 بهانه چه داری تو²² از مهر من
 که تا من ترا دیده ام پرده ام²⁴

315

320

1 I, IV — چو — 2 VI — мисра искажено. 3 IV — تو — 4 I, VI — چندی — 5 I, IV, VI —
 VI — بیماراسته — 8 IV — و IV, VI — доб. و IV, VI — تخت و هم طوق — 7 I — هم از — 6 I, VI — هم از
 VI — و — 11 I, IV و VI — оп. 312 стоит после б. 313 текста. 10 I, IV — б. دارد — 9 VI — بیماراسته
 17 I — وگر — 16 VI — نسازم — 15 I, IV — کنم — 14 I, IV — کند — 13 I — اندر — 12 IV — چیز —
 20 I — سیاوش ردر را بر خویش — 19 VI — افسر پرنگار — IV — افسر زرنگار — 18 I, VI — سر بسر
 مرده ام — 24 I, IV, VI و T — نه پیچی — 23 IV — که — 22 I, IV, VI — و — 21 VI — оп. ترا

مرا دور داراد گیپهان خدیو
 نه با اهرمن آشنایی کنم
 بجوشد دلش گرم گردد ز خشم²
 بدو بگردد شهریار جهان
 سخن گویم و دارمش چرب³ و گرم
 که اندر جهان خود⁴ ترا کیست⁵ نجفت
 نشایی بگیتی⁷ بجز شاه را
 نشاید بجز او⁹ که باشد¹⁰ مرا
 نگه کن که پاسخ چه یابی ازوی
 زبان را بنزدت گروگان کنم¹¹
 نیاید¹³ بدیگر کسی رای من¹⁴
 بیآمیخت¹⁵ با جان تو مهر من¹⁶
 چنان آفریدی ای نگارین ز پیش
 مرا¹⁸ جز نهفتن همان¹⁹ نیست روی²⁰
 من ایدون گمانم که تو مادری
 ز گفتار او بود آسیمه سر²¹
 نگه کرد²² سودابه او را بدید
 ز کار سیاوش بسی کرد²⁴ یاد

چنین گفت با دل که از کار¹ دیو
 نه من با پدر بیوفایی کنم
 وگر سرد گویم بدین شوخ چشم
 یکی جادوی سازد اندر نهان
 همان به که با او باآواز نرم
 سیاوش ازان پس بسودابه گفت
 نمانی مگر نیمه⁶ ماه را
 کنون دخترت بس که باشد⁸ مرا
 برین باش و با شاه ایران بگوی
 بخواهم من او را و پیمان کنم
 که تا او نگردد¹² بالای من
 و دیگر که پرسیدی از چهر من
 مرا آفریننده از فر¹⁷ خویش
 تو این راز مگشای و با کسی مگوی
 سر باذوانی و هم مهتری
 بگفت این و غمگین بیرون شد بدر
 چو کاوس کی در شهبستان رسید
 بر شاه شد زان²³ سخن مژده داد

نمانی مگر - VI - 6   نیست - VI - 5   مر - T - 4   خوب - I - 3   بخشم - I - 2   راه - IV - 1
 نماید جز - I, IV و VI - 9   شاید - VI - 8   کسی را - VI - 7   نمانی بخوبی مگر - T - 2
 ب. VI - 14   نباید - VI - 11   بگردد - IV - 12   ب. VI - 10   او کسی
 مهر - IV - 17   B - перевод б. отсутствует.   بر آمیخت - IV - 15   B - перевод б. 297 и 298 оп.
 B - перевод б. 299 дан после перевода   نهفتن سخن - IV, VI - 19   بپيوند تو - I - 19   ترا - VI - 18
 B. 300 текста.   VI - 21

بگفت این بیرون شد از پیش او * پر از مهر جان بداندیش او
 T - доб. вариант того же б.; I, IV - б. оп; B - перевод б. отсутствует.   کرد و - I, VI - 22
 سیاوش می کرد - VI - 24   I, IV - 24   آن - VI - 24   زین

- 270 که من بر دل پاک¹ شمیمون کنم
 شنیدستم از نامور مهتران
 که از⁵ پیشی با شاه ایران چه کرد
 پر از بند سودابه⁶ کو دخت⁸ اوست
 بپاسخ سیاوش چو بگشاد لب
 بدو گفت خورشید با¹⁰ ماه نو
 نباشد شگفت ار شود ماه خوار
 [کسی¹² کو چو من¹³ دید پر تخت عاج
 275 نباشد شگفت ار همه ننگرد
 اگر با من اکنون¹⁵ تو پیمان کنی
 یکی دختری¹⁶ نارسیده بجای
 بسوگند پیمان کن اکنون یکی
 280 چو بیرون شود زمین جهان شهریار
 نمازی که آید بمن بر²⁰ گزند
 من اینک بپیش تو استاده ام
 ز من هرچ خواهی همه کام تو
 سرش تنگ بگیرفت و یک پوشه چاک²³
 285 رخان سیاوش چو گل²⁵ شد ز شرم
- به آید که از² دشمنان زن کنم
 همه³ داستانهای هاماوران⁴
 ز گردان ایران بر آورد گرد
 نخواهد همی⁷ دوده را مغز و پوست⁸
 پری چهره برداشت از رخ قصب⁹
 گر ایدونکه بینند بر گاه نو
 تو خورشید داری خود¹¹ اندر کنار
 ز یاقوت و پیروزه بر سرش تاج¹⁴
 کسی را بخوبی بکس نشمرد
 نپیچی و اندیشه آسان کنی
 کنم چون پرستار¹⁷ پیششت بپای¹⁸
 ز گفتار من سر¹⁹ مپیچ اندکی
 تو خواهی بدن زو مرا یادگار
 بداری مرا همچو او²¹ ارجمند
 تن و جان شیرین ترا داده ام
 بر آرم²² نپیچم سر از دام تو
 بداد و نبود آگه از شرم و پاک²⁴
 بیاراست مُرگان بخوناب²⁶ گرم

هم از I-³ ازان به که از VI-² من بر تن پاک VI-¹؛ گر بر دل پاک I-¹
 نخواهد T-؛ نخواهم همی I-⁷ از تخم VI-؛ گر دخت IV-⁶ او I-⁵ نام آوران VI-⁴
 پری چهره بر داشت I-⁹ بود مغزش ز پوست VI-؛ دوده از مغز پوست IV-⁸ مرین
 پسی IV-¹² سر VI-¹¹ یا J-¹⁰ پری چهره را آمد از وی عجب IV-؛ لب از قصب
 گر ایدون که با من T-؛ اگر با من ایدون I-¹⁵ VI-¹⁴ 66. 275 و 276 оп. چون ترا I-¹³
 B- перевод б. дан после перевода следующего б. текста. چون ستاره به VI-¹⁷ دختر VI-¹⁶
 بر آید VI-²² جان I-²¹ که بر من بر آید IV-؛ که تا بر من آید I-²⁰ بر VI-¹⁹
 و قبلیت وجهه B-؛ بوسه حاک VI-؛ بوسه داد I, IV-؛ پوشه جاب J-؛ Конъектура редактора. خون IV-²⁵ همانگاه [IV- доб. و] از شرم ناورد یاد I, IV-²⁴

بر آورد پوشیده راز از نهفت¹
 بدید آن نشست و سر و³ افسرش
 تو گفתי بهشتتست کاخ⁴ و سرای⁵
 بگوهر بیاراسته روی و موی
 ز⁸ پیشش بکش کرده سودابه دست
 که بودند چون گوهر نابسود
 پرستنده چندین بزین کلاه
 که بسرشتشان ایزد از شرم و ناز¹⁰
 نگه کن بدیدار و بالای اوی¹²
 ازیشان یکی چشم ازو بر نداشت¹⁴
 نیارد بدین شاه کردن نگاه
 ژکان و¹⁸ شمارنده بر¹⁷ بخت خویش
 که چندین چه داری¹⁸ سخن در نهفت
 که بر چهر تو فتر چهر پریست
 شود بیهش و برگزینند ترا
 نگه کن که با تو که²⁰ اندر خورد
 چنین آمدش بر²² دل پاک یاد

[بشد هرید با سیاوش گفت
 خرامان پیامد سیاوش² برش
 به پیشش بتان نوآیین بیای
 فرود آمد از تخت و شد پیش اوی⁶
 سیاوش بر⁷ تخت زرین نشست
 بتانرا بشاه نوآیین نمود
 بدو گفت بنگر بدین تخت و گاه
 همه⁹ نارسیده بتان طراز
 کسی کت خوش آید ازیشان بگوی¹¹
 سیاوش چو چشم اندکی بر گماشت¹³
 همه یک بدیگر بگفتند ماه¹⁵
 برفتند هر یک سوی تخت خویش
 چو ایشان برفتند سودابه گفت
 نگویی مرا تا مراد¹⁹ تو چیست
 هر آن کس که از دور بیند ترا
 ازین خوب رویان بچشم خرد
 سیاوش فرو ماند و²¹ پاسخ نداد

255

260

265

¹ I, IV, VI и Б—б. оп. ² VI — آمد سیاوش³ Л, VI — оп. ⁴ IV, VI —
 سیاوش چو بر⁷ IV, VI — سوی او⁶ VI — I — здесь б. оп., доб. после б. 248 текста. ⁸ IV, VI — به ⁹ I, IV — همی ¹⁰ VI — б. оп. ¹¹ T — سرای او¹² IV —
 نداشت¹³ I — I — б. оп. ¹⁴ I — گماشت¹⁵ Л — бб. 260 и 261 на
 полях, начало первого из них оторвано вместе с краем поля; после б. 260 Л доб. еще б., начало
 второго мисра которого также утрачено:

همی این بدان آن بدین بنگرید * [غمی] شد هر که رویش بدید
 همی این بدان آن بدین گفت ماه¹⁵ I, IV — شاه — Л ¹⁶ I и T — یکایک¹⁷ VI — بمرگان¹⁸ IV — همان آن بدین این بدان گفت ماه¹⁹ VI —
 و²¹ Л ²⁰ VI — چه ¹⁹ I, IV — نژاد ¹⁸ VI — سازی ²⁰ IV — شمارنده²¹ I — مر²² VI —
 در — оп.

ز هر سو بی‌آرای و بی‌سواو² دست
بفرمان و رایش سر افکنده ام
جهاندار بر بندگان پادشاست³
دگر گونه گوید بدین نگرود
مرا در شبستان او کار نیست
نه آگاه بد ز آب در زیر کاه
ازو هیچ مندیش وز⁶ انجمن
بجان تو بر⁸ پاسمانی بود
نهانش⁹ ز اندیشه آزاد شد¹⁰
نوان پیش تختش نیایش گرفت
همی بود پیچان¹¹ و خسته جگر¹²
همی زو بدرزد بر تنش پوست

بخان کی‌آرش همان¹ نیز هست
بدو گفت من شاه را بنده ام
[هر آن کس که او برگزیند رواست
نماید⁴ که سودابه این بشنود
بسودابه زین گونه گفتار نیست
ز گفت سیاوش بخندیده⁵ شاه
گزین تو باید بدو گفت زن
که⁷ گفتار او مهرمانی بود
سیاوش ز گفتار او شاد شد
پشاه جهان بر ستایش گرفت
نهانی ز سودابه⁸ چاره‌گر
بدانست کان نیز گفتار اوست

۳

سپهر از بر کوه¹⁴ تیره بگشت¹⁵
ز یاقوت و زر¹⁶ افسری بر نهاد
بی‌آراست و¹⁷ بر تخت زرین نشاند¹⁸
کز ایدر برو با سیاوش بگوی¹⁹
نمائی مرا²¹ سروبالای²² خویش

بدین داستان نیز شب¹³ گذشت
نشست از بر تخت سودابه شاد
همه دخترانرا بر خویش خواند
چنین گفت با هم‌بربد ماه‌روی
که باید که رنجه²⁰ کنی پای خویش

تصحيح قیاسی (Л بیساو) - بگشای - IV, VI; زیسای - I² دگر - T; درون - VI¹
پساییدن = بساویدن بمعنی دست بهم سویدن رک: لغت فرس، انجمن آرا، برهان قاطع - رداکتور)
ز - T⁷ در - T و VI⁶ سیاوش خندید - VI⁵ مبادا - T; بیاید - VI⁴ VI - б. оп.³
فخر ج: Б - бб. 242 и 243 не переводит и передает так: روانش - I, VI⁹ بجای تو در - VI⁸
I¹⁴ در - I, IV و VI¹³ 244 стоит после б. 245. VI - б. 244 بیمار - VI¹¹ سیاوش
оп. و VI¹⁷ ز یاقوت زرد - I¹⁶ Б - перевод б. отсутствует. کوی - IV; خای - T و
بمن - VI²¹ رنجی - VI²⁰ با سیاوش گوی - VI¹⁹ I, IV - доб. здесь б. 253 текста.
چهر و بالای - IV²²

از آواز به گر ز دیدن¹ به-ست
 ندیدست² بر گاه³ خورشید و ماه
 چرا گفت باید سخن در نهان
 نماید که بیند ورا چشم بد
 پذیرد شود رای را⁴ گفت من
 نه از نامداران برزن دهم⁵
 بدیدار او در⁶ میان مهران⁷
 ز تخم تو و پاک پیوند تو
 بخواهد⁸ بشادی⁹ کند آفرین
 بزرگی بفرجام نام¹⁰ منست
 همی آفرین خواند¹¹ بر تاج و گاه
 ز بیگانه مردم نهفتن گرفت
 یکی آرزو دارم اندر نهان
 ز تخم¹² تو¹³ آید یکی شهریار
 تو دل برگشایی بدیدار اوی¹⁴
 ز گفت ستاره شمر موبدان¹⁵
 که اندر جهان یادگاری¹⁶ بود
 نگه کن پس پرده¹⁷ کی پیشین¹⁸

پسند تو آمد خردمند هست
 بدو گفت سودابه همتای شاه
 چو فرزندی تو کیست اندر جهان
 بدو گفت شاه ار¹ بمردی رسد
 بدو² گفت سودابه گر گفت من
 هم³ از تخم خویشش یکی زن دهم⁴
 که فرزندی آرد⁵ ورا⁶ در جهان
 مرا دخترانند مانند تو
 گر از تخم کی آرشی و کی پیشین⁷
 بدو گفت این⁸ خود بکام منست
 سیاوش بشمگیر شد نزد شاه
 پدر یا پسر راز گفتن گرفت
 همی⁹ گفت کز کردگار جهان
 که ماند ز تو نام من¹⁰ یادگار
 چنان کز تو من گشته ام تازه روی
 چنین یافتیم اخترترا نشان¹¹
 که از پشت تو شهریاری بود
 کنون از بزرگان یکی¹² برگزین

(так). 1) باواز دور ار بدیدن - VI; 2) از آواز به گر ز دیده - IV; 3) از آوازه و گر ز دیدن - I¹.

4) پذیرد شود - I⁶; 5) چنین - VI⁵; 6) تا - VI⁴; 7) یک شاه - VI³; 8) ندیدند - I, IV و VI²; 9) دهی - I⁸; 10) که - I, IV⁷; 11) پذیرد شود رای او - VI; 12) پذیره شود رای را - IV; 13) ز رای تو
 پذیرد آورد در - I¹¹; 14) از و - I¹⁰; 15) باشد - VI; 16) دارد - I, IV, VI⁹; 17) (так!) زیم - VI; 18) دهد - IV; 19) بدیدار اندر - VI
 IV - второе мисра б. 222 и бб. 223-227 и первое мисра б. 228 оп.

20) I - 16; 21) ز شادی - I¹⁵; 22) بخواهش - VI¹⁴; 23) کی نشین - I, IV, VI, I¹³; 24) بدو - I¹⁹; 25) کرد - VI¹⁸; 26) بزرگی و فرجام کام - VI¹⁷; 27) کین
 تو - I, IV و VI²⁰.

28) VI - 24; 29) بی - B; 30) وی - IV²²; 31) ز پشت - I, IV, VI و I²¹; 32) بخردان - VI²⁵; 33) آمد از گفته موبدان
 زن - I, IV²⁷; 34) شهریاری - IV²⁶; 35) Так в T; 36) کی نشین - I, IV, VI.

- همی چشم و رویش به وسپید دیر
 همی گفت صد ره ز یزدان سپاسی 200
 که کس را بسان تو فرزندی نیست
 سیاوش بدانست³ کان مهر⁴ چیست
 بنزدیک خواهر خرامید⁵ زود
 برو خواهران آفرین خواندند
 بر¹⁰ خواهران بد زمانی دراز¹¹ 205
 شمسستان همه شد پر از گفت و گوی
 تو گویی¹⁶ بمردم نمازد همی
 سیاوش بپیش پدر شد بگفت
 همه نیکویی در جهان بهر تست
 ز جم و فریدون¹⁸ و هوشنگ شاه 210
 ز گفتار او شاد شد شهریار
 می²¹ و بربط و نای²² برساختند
 چو شب گشت پید²³ و شد روز تار
 پژوهنده سودابه را²⁶ شاه گفت
 ز فرهنگ و رای سیاوش بگویی 215

1 I - 200 и 201 пере-
 даны так: Б - 66. روز و هر شب - VI روز و شب هر - IV; روز و شب - I
 IV - 5 بهر - II 3 و جعلت تدعو له و ثغنی علیه: VI دانست - VI
 6 و آنها علی غیر طریقه السداد - B; نه از در مردیست - VI; نه ره ایزدیست
 برو بر همی گوهر افشاندند - VI 9 بی ساز - VI 8 جایکی - II 7 و خواهران رفت
 چو با خواهران از مادر بد زبانی دراز: VI 11 misra искажено: VI 11 چو با - I, IV 10
 خرامان بیامد بر - VI; خرامید آمد سوی - IV; خرامید و آمد بر - I 12 با خواهران بد
 B - перевод бб. 206; دیهیم جوی - VI; فرهنگ بوی - I 15 و L - доб. 14 که آمد - IV 13
 دیدیم پرده سرای و - T; دیدم پرده سرای از - VI 17 گفتی - I, IV 16
 و 207 отсутствует. I, IV - 18
 بگنج و بتخت و کلاه - VI; بشمشیر و گنج و سپاه - I, IV 18
 چو سرمست - VI 23 ساز - IV 22 دی - VI 21 (ср. б. 213). شد اندر شمسستان کی نامدار - I 20
 پژوهید - IV 26 بیماراست ایوان چو خرم بهار - I 25 کی - IV 24 و لم ثمل - B; گشتند
 این راز بر من - VI 27 سودابه با

روان² شادمان و تھی دل ز غم
 سیاوش همی بود ترسان ز بد³
 پر از شادی و⁴ بزم⁵ ساز آمدند
 پر از مشک و دینار⁷ و پر زعفران⁸
 عقیق و زبرجد⁹ بر آمیختند
 پر از درّ خوشاب روی زمین¹⁰
 همه بر سران افسران گران¹²
 پر از خوب رویان و پر خواسته¹⁴
 یکی تخت¹⁶ زرین درفشنده¹⁷ دید
 بدیما بیآراسته شاهوار¹⁸
 بسان بهشتی پر از رنگ و بوی
 سر¹⁹ جعد زلفش سراسر²⁰ شکن
 فرو هشته تا پای²² مشکین کمند
 بپای ایستاده سر افکنده پست
 فرود آمد از تخت سودابه تفت
 بیبر در گرفتش زمانی دراز

برفتند هر دو بیکیجا¹ بهم
 چو برداشت پرده ز در هیبرید
 شبستان همه پیشباز آمدند
 همه جام بود⁶ از کران تا کران
 درم زیر پایش همی ریختند
 زمین بود در زیر دیمای چین
 [می و رود و آوای¹¹ رامشگران
 [شبستان بهشتی شد¹³ آراسته
 سیاوش چو نزدیک ایوان¹⁵ رسید
 برو بر ز پیروزه کرده نگار
 بران تخت سودابه ماهروی
 نشسته چو تابان سهیل یمن
 یکی تاج بر سر نهاده بلند²¹
 پرستار نعلین زرین بدست
 سیاوش چو از پیش²³ پرده برفت
 بیآمد خرامان و بردش نماز

185

190

195

IV - доб.: سیاوشی زو گشت لرزان ز بد - VI³ ازو - I, IV² یکجای هر دو - I, IV¹

برو آفرین کرد و بردش نماز * سخن گفت با وی سپهبد براز
 جامه بود - VI؛ جامه بد - IV⁶ پر ز - VI⁵ بدیدار او - T⁴. (مکررست справа).
 چو با زرّ و گوهر - I⁹. Б - перевод б. отсутствует.⁸ دیما - I, IV⁷ خانه بود - T
 IV - VI¹⁰ چو با زرّ گوهر - IV

زمین بود در زیر دیمای چین * زیر درّ خوش آب و دیما زمین
 VI¹⁴ بد - I, IV¹³ VI - б. оп.؛ افسر از گوهران - I, IV¹² می و بوی و آواز - I, IV¹¹
 لما توسط ایوان - Б؛ سیاوش چو اندر شبستان - T؛ سیاوشی نزدیک خانه - VI¹⁵ б. оп.
 Л - VI¹⁹ چو بهار - VI؛ شهریار - IV¹⁸ درخشنده - T؛ رخشنده - I, IV, VI¹⁷ کاخ - VI¹⁶
 سر زلفکاشی - VI؛ سر زلف و جعدش سراسر - IV؛ سر زلف جعدش سراسر - I²⁰ و доб.
 سیاوشی تا پیش - VI²³ تابان - IV²² بکند - Л²¹ شکن بر

همیشه خرد را تو بنیاد² باش
 فزاید همی³ مغز کین بشنوی
 همه⁴ شادی آرای و غم⁵ برگسل
 مگر شادمانه شونند⁷ اندکی⁸
 پر از مهر و⁹ سودابه چون مادرست¹⁰
 بیایم کنم هرچه او¹² کرد یاد

زوده دل و مغز و رای¹⁴ش ز بد¹⁵
 کلبه¹⁶ در پرده او داشتی
 که چون برکشید تیغ هور از¹⁶ نهفت
 نگر¹⁹ تا چه فرماید آن دار گوش²⁰
 نثار آورد²² گوهر و مشک و بوی²³
 زبرجد فشاندند بر²⁴ زعفران
 سیاوش بر آمد²⁵ بر شهریار
 سخن گفت با او سپهبد بر²⁶از
 سخنه‌ای شایسته²⁷ چندی براند
 بی آرای دل را²⁸ بدیدار نو

بدو¹ گفت شاه ای پسر شاد باش
 سخن کم شنیدم بدین نیکوی
 مدار ایچ اندیشه² بد بدل
 [ببین کودکانرا⁶ یکی
 پس پرده اندر ترا خواه‌رست
 سیاوش چنین¹¹ گفت کز بامداد

یکی مرد بد نام او هیبرید¹³
 که بتخانه را هیچ نگذاشتی
 سپهبدار ایران بفرزانه گفت
 به¹⁷ پیش سیاوش همی رو بهوش¹⁸
 بسودابه فرمود²¹ تا پیش او
 پرستندگان نیز با خواه‌ران
 چو خورشید برزد سر از کوهسار
 برو آفرین کرد و بردش نماز
 چو پرخته شد هیبریدرا بخواند
 سیاوش را گفت با او برو

170

175

180

همی - I, IV и T⁴ همه - VI⁴; همین - IV³ خردمند و آزاد - VI² ورا - IV¹
 T - ببین کودکانرا همی تو - IV⁴ ببینی سر آن کودکانرا - I⁶ می - I, IV и VI⁵
 - VI¹¹ Срав. б. 149. ¹⁰ و - I, IV⁹ б. оп. ⁸ شوی - I⁷ ببین تو همی کودکانرا
 - IV⁴ مغز جاننش - I¹⁴ هرزبند - B¹³ هیبرید - J¹³ (شده вместо описки). ¹² VI¹² بدو
 تیغ هور آن - IV⁴ تیغ آب از - I¹⁶ (так!). ¹⁵ ل - J¹⁵ رای مغزش - VI⁶ مغز و جاننش
 - I²⁰ به بین - VI⁶ نگو - I¹⁹ پیش سیاوشش رو زود و هوش - VI¹⁸ تو - I, IV¹⁷
 - VI²¹ چه فرمایدت دار گوش - VI⁶ چه فرماید آنرا بکوش - IV⁴ چه گوید همان را بکوش
 با - I, IV и VI²⁴ گوهر و مشکبوی - IV⁴ گوهر مشکبوی - J²³ آرد و - VI²² فرمای
 بسته - VI⁶; پایسته - I, IV²⁷ دراز - VI²⁶ سیاوشش - VI⁶ سیاوش بیامد - I, IV²⁵
 دلها - I, IV²⁸ (так!).

- 135 [چنین خواندندش همی پیشتر
 بر آمد برین نیز یک روزگار
 ز ناگاه⁴ روی سیاوش بدید
 چنان شد که گفتی⁶ طراز نغ است
 کسی را فرستاد نزدیک اوی
 که اندر¹⁰ شبستان شاه جهان
 [فرستاده رفت و بدادش پیام
 بدو گفت مرد شبستان نیم
 دگر روز شبگیر سودابه رفت¹²
 بدو گفت کای شهریار سپاه¹⁴
 نه اندر زمین کس چو فرزند تو
 فرستش بسوی شبستان خویش
 همه روی پوشیدگان را ز مهر¹⁹
 نمازش برند²² و نثار آورند²³
 بدو گفت شاه این سخن در خورست
 سپهبد سیاوش را خواند و گفت
- 145
- 1 که خوانی و¹ ماوراءالنهر بر²
 چنان بد که سودابه³ پرنگار³
 پر اندیشه گشت و دلش بر دمید⁵
 وگر⁷ پیش آتش نهاده یخ است⁸
 که پنهان سیاوش را این⁹ بگوی
 نباشد شگفت از شوی ناگهان
 برآشفت زان کار او نیکنام¹¹
 مجویم که با بند و دستان نیم
 بر شاه ایران خرامید تفت¹³
 کنه چون تو ندیدست خورشید و ماه¹⁵
 جهان شاد بادا به پیوند تو
 برخواهران و¹⁶ فغانستان¹⁷ خویش¹⁸
 پر از خون دلست²⁰ و پر از آب چهر²¹
 درخت پرستش بیمار آورند²³
 برو بر ترا مهر صد²⁴ مادرست²⁵
 که خون و رگ و مهر²⁶ نتوان نهفت²⁷
- 1 I, IV و T — کنون 2 VI, B — б. оп.; T — доб. главу یافتن مادر سیاوش (см. прил. I).
 3 I, IV — پرنگار 4 I, IV — پناگاه 5 VI و T — چو سودابه VI и T —
 6 VI — نازمید и доб. б.:
 ز عشق رخ او قرارش نماند * همی مهرش اندر دل آتش فشاند
 7 VI — مگر 8 B — перевод б. отсутствует. 9 VI и T — رو 10 IV — که از (так!).
 11 I, IV и VI — б. оп.; B — перевод б. отсутствует. 12 I — تفت 13 I — رفت 14 VI — جهان
 15 VI — که راز از تو گردد ندارد نهان — VI (فغانستان). 16 J, I — و оп. 17 Так в I; J —
 18 I, IV, VI — доб. б.:
 بگویش که اندر شبستان برو [مشو — VI] * بر خواهران هر زمان نو بنو
 19 I — ب. на 20 VI — دلند 21 VI — زروی — VI — مهر اوی — VI; 22 I, IV, VI —
 полях и там же доб. еще б., текст которого не читается. 23 I, IV, VI —
 24 VI — که اورا چو تو مهربان — VI 25 I — б. стоит повторно после б. 150 текста (искажен);
 B — перевод б. отсутствует. 26 Так в I, IV; J — خون دل مهر — K — مهر و دل و مهر — T —
 که مهر پی خون نشاید نهفت — VI 27 VI — خون رگ و مهر

- 100 چو آمد بکاوسی شاه¹ آگهی
بفرمود تا با سپه گپیو و طوسی
همه نامداران شدند انجمن
پنذیره برفتند یکسر ز جای
چو دیدند گردان گو پور شاه⁵
پرستار با مچمر و بوی خوش
105 بهر کنج در⁶ سیصد استاده⁷ بود
بسی¹⁰ زر و گوهر بر افشانند
چو کاوسی را دید بر تخت عاج
نخست آفرین کرد و بردش نماز
وزان پس پیآمد¹² بر شهریار
110 شگفتی ز دیدار او خیره ماند
بدان اندکی سال و چندان خرد
بسی¹⁷ آفرین بر جهان آفرین
همی گفت کای کردگار سپهر
همه نیکویدها بگیتی¹⁸ ز تست

بیگ - I, IV, 3 و بستند بر پیل - VI; با شادی و پیل و - I, IV, 2 کی - VI, 1
B-перевод б. отсутствует; بیگ دست طوسی و دگر انجمن - VI; دست طوسی و دگر پیلتن
4 I, IV, VI -

خرامان بر شهریار آمدند * که با نو درختی بهار آمدند
VI - 7 بهر گوشه - VI; بهر کنج بر - I, IV, 6 چو آمد بر کاخ شاه - I, IV, VI و T - 5
B-перевод 9 میانش همه سرو آزاده - IV; میان همه سرو آزاده - I, 8 چند شهزاده
б. отсутствует. 10 VI - همی - VI, 10 11 I - بدو - IV; 12 VI - برآمد - I, IV, VI و T - 13
здесь б. 116 текста (см. прим. 3, стр. 13). 14 I, IV -

چنان از شگفتی برو بر بماند * بسی آفرین بزرگان بخواند
VI - как I и IV, но с вариантом второго мисра: и, доб. б.: که یزدان جان آفرین را بخواند

دران فرّ و بالا و آن برز اوی * بسی بودنی بود و پس گفت و گوی
15 I - 16 IV - 66, 112, 113 и 114 оп.; B-перевод б. отсутствует. 17 I - شد آن - 18 IV -

نیکویدهای گیتی

سخن گفتن رزم² و راندن سپاه
 بسی رنج برداشت⁴ و آمد بمر
 بمانند⁶ او کس نبود از مهان
 سوی گردن شیر شد با کمند
 که آمد بدیدار شاهم نیاز
 هنرهای⁸ شاهانم آموختی
 هنرهای⁸ آموزش پیلتن
 فرستادگازرا ز هر⁹ سو بتاخت¹⁰
 ز مهر¹¹ و ز تخت و کلاه و کمر
 ز هر سو بیاورد¹³ آوردنی
 ز گیتی¹⁵ فرستاد و آورد زود¹⁶
 که شد بر سیاوش نظاره سپاه¹⁸
 بدان تا نباشد سپهبد¹⁹ درم
 چو خشنودی²⁰ نامور خواستند
 ز گنبد²² بسر بر همی ریختند
 در و بام هر²⁵ برزن²⁶ آراسته²⁷
 بایران نبودند یکتی²⁸ درم²⁹
 بر اندوده³⁰ مشک و می و زعفران³¹

ز داد و ز بیداد و¹ تخت و کلاه
 هنرها بیاموختش³ سر بسر
 سیاوش چنان شد⁵ که اندر جهان
 چو یکچند بگذشت و او شد بلند
 چنین گفت با رستم سرفراز
 بسی رنج بردی و دل⁷ سوختی
 پدر باید اکنون که بیند ز من
 گو شیر دل کار اورا بساخت
 ز اسپ و پرستنده و سیم و زر
 ز پوشیدنی هم ز گسترده¹²
 ازین¹⁴ هر چه در گنج رستم نبود
 گسی کرد ازان گونه اورا¹⁷ بره
 همی رفت با او تهمتن بهم
 جهانی بآیین بیماراستند
 همه زر بعنبر²¹ بر آمیختند
 جهان گشته²³ پر²⁴ شادی و خواسته
 بزیر پی تازی اسپان درم
 همه یال اسپ از کران تا کران

85

90

95

VI - 3 نرم VI - 2 همان داد و بیداد و - VI 1; ز بیداد و داد و وز - I, IV, VI - 1; 1
 VI - 7 همانند - I, IV, VI - 6 گشت - VI - 5 بسی رنجهها برد - VI - 4 بیاموختش جملگی
 IV - 11 سوی تاخت - IV - 10 بهر - I, IV, VI - 9 هنرها و - I, IV, VI - 8 رنج دیدی و تن
 جزان - VI - 14 فرستاد - I - 13 المفازش - B; آگندنی - IV; افگندنی - I - 12 ز خود
 آنرا از آنسو - IV; اورا ازان سو - I - 17. Б - перевод б. отсутствует. 16 هر سو - VI - 15
 دل او - VI - 19 که شد بر نظاره سیاوش (خ)ش شاه - IV, но ср. (против метра), но ср. شاه - I - 18
 همه در و گوهر - VI; همی زر و عنبر - IV; همه زر و عنبر - I - 21 و - VI - 20
 جهان گشت پر - VI; جهان شد پر از - I, IV - 24 گشت - VI - 23 و زان پس - I, IV - 22
 ندیدند گیتی - VI - 28 بیماراسته - VI - 27 روزن - IV - 26 در و بام و - IV, VI - 25; در بام و - I - 25
 از کران تا کران - VI - 31 بسودند - IV - 30 ب. оп. - I - 29

جدا گشت زو کودکی چون پری
 بگفتند با شاه کاوسی کی
 یکی بچّه فرخ آمد پدید
 جهان گشت ازان خوب⁴ پر گفت و گوی
 جهاندار⁵ نامش سیاوخش⁶ کرد
 ازان کو شمارد⁸ سپهر بلند
 ستاره بران بچّه¹⁰ آشفته دید
 بدید از بد و نیک آزار¹² او
 چنین تا بر آمد برین روزگار
 چنین¹⁴ گفت کاین¹⁵ کودک شیرفشی
 چو دارندگان ترا مایه¹⁶ نیست
 بسی بهتر اندیشه کرد اندر آن¹⁷
 برستم سپردش¹⁹ دل و دیده را
 همتن بمرشدی بزابلستان
 سواری و تیر²² و کمان و کمانند
 نشستن گه²³ مجلس و میگسار

جهانجوی - VI - 5 خرد - I, IV و T - 4 VI - б. оп. 3 کزو - I - 2 بمانند - IV - 1
 6 В тексте имя Сийāvūш по предложению редактора дается всюду в написании рук. Л; VI (кроме бб. I-320) чередует, как правило, سیاوش и سیاوخش (согласно метру); I - سیاوش и سیاوش;
 7 VI - کرد رخش کرد - VI - 7 سیاوش - IV
 8 L, I, IV - شمار - 8
 9 L - او - 9
 10 I, VI - بد و نیک بازار - IV; بد نیک بازار - I - 12 کار - L - 11 بران کودکی - IV; بدان کودکی - I, VI - 10
 13 I - زان - I - 13
 14 VI - بشه - 14
 15 L - این - I; این - L - 15
 16 VI - دایه - 16
 17 VI - سپرد او - VI - 17
 18 VI - زاپگان - VI - 18
 19 VI - B - перевод б. отсутствует.
 20 L - گرد - L - 20
 21 I, IV, VI - نشستنگهی - 21
 22 IV - بتیر - 22
 23 Так
 24 I - یوز - IV, VI - 24
 VI - نشستنگه - VI - 24
 L; остальные рук. - 24

میانشان چو آن¹ داوری شد دراز
 که این را بر شاه ایران برید
 نگشتند⁵ هر دو ز گفتار⁶ اوی⁷
 چو کاوسی روی کنیزک بدید
 بهر دو سپهبد چنین گفت شاه
 برین داستان بگذرانیم⁹ روز
 گوزنست اگر آهوی دلبرست
 بدو گفت خسرو نژاد تو چیست¹²
 ورا گفت از مام خاتونیم¹⁴
 نیایم سپهدار گرسیوزست¹⁶
 بدو گفت کین روی و موی و نژاد
 بمشکوی زرین کنم شایدت
 چنین داد پاسخی که دیدم ترا
 بت اندر شمسستان فرستاد²⁰ شاه
 بیآراستندش بدیهای زرد
 دگر ایزدی هرچه بایست بود

50

55

60

۲

که رنگ اندر آمد بخرم بهار²²

بسی بر نیامد برین روزگار⁶⁵

چو آن — VI — بران — I, IV и T — 3 پیامد — I, IV, VI — 2 چنان — I, IV — 1
 برفتند هر دو دوان پیش اوی — VI — 7 فرمان — I, IV — 6 بگشتند — L — 5 نهد — I, IV, VI — 4
 — I, IV — 9 سوی شاه — VI — 8 سوی شهر — I, IV — 8 فتراضیا بذلك: Б — мисра передано так:
 و إن مثل هذا الصید لا یلیق إلا: сокращены: 61—66. B — 11 شییران — VI — 10 بر گذاریم
 خاقانیم — L — 14 بمانند — I, IV, VI — 13 کیست — IV, VI — 12 بالملك فاخذ الجارية و استأثر بها
 سپهدار تور — IV — 16 از — VI — 15 هم — I — 15 بگفتا که از مام خاتونیم — I, IV, VI, T —
 همی خواست داری تو هر سر — VI — 18 ب. искажен. VI — 17 زیروزست — I — 17 (так) آوزست
 I, IV — 22 I — 21 پیروزه — I — 21 فرستاده — L — 20 (без рифмы) شایدت — L — 19
 66, 67, 69 и доб. б.:

چو نه ماه بگذشت بر خوب چهر * یکی کودک آمد چو تابنده مهر
 VI — доб. тот же б. вместо б. 68 текста, см. прим. 3 к нему.

30 بدو گفت گیو¹ ای فریبنده ماه
چنین داد پاسخ که مارا پدر
شب تیره مست آمد از دشت سور
یکی خنجر آگون⁶ برکشید
35 پیورسید زو⁸ پهلووان از نژاد
بدو گفت من خویش گرسیزوم
پیاده بدو گفت چون آمدی
چنین داد پاسخ که اسپم بماند⁹
بی اندازه زر¹¹ و گهر داشتیم
40 بران روی بالا¹² ز من بستند
چو هشیار گردد پدر بی گمان
بیآید همی تازیان مادرم
دل پهلووانان بدو¹⁶ نرم¹⁷ گشت¹⁸
شه نوذری گفت من یافتم
بدو گفت گیو ای سپهدار شاه
45 همان طوس نوذر بدان²² بستهمید²³
بدو گیو گفت این سخن خود مگوی
ز بهر پرستنده²⁵ گرمگوی²⁵
سخن شان بتندی²⁷ بجایی رسید

سوی این همیشه بنمود - VI; سوی همیشه کی بنمود - I, IV; طوس - I, IV, VI;
همی - VI; یکی تیغ زهر آگون - I, IV; رخشان - VI; خون - VI; و - I, IV, VI; доб.
مستی - VI; نماند - IV; ازو - VI; پس - I, IV; همی - I, IV, VI; خنجر آگون
دخواهد - VI; پی من دوان - VI; سواران - I, IV, VI; برزو بالا - VI; در - VI;
شدی - VI; پر - I, IV, VI; شد - VI; گرم - I, IV, VI; و - I, IV, VI;
طوس گفت این نخواهم شنید - IV; طوس گفتا نخواهم شنید - I; بران - VI; با سپاه
L - б. на; و پرخاشجوی - VI; کژ مگوی - K و T; B - перевод б. отсутствует.
поля; I, IV-

ز بهر گزیده همی خود مگوی * بگردد جوان مرد پرخاشجوی
ز قندی - I, IV

بسر بر فراوان شگفتی گذشت¹
 همی روز جوید² بتقویم³ و فال
 که هرگز نگردد کهن گشته نو
 خردمند باش و جهانجوی باش
 اگر نیک باشدت جای⁷ ار بدست⁸
 سخن هرچه گوئی همان بشنوی
 بجز نیکوئی در زمانه مجوی¹⁰
 نگر تا چه گوید سراپنده مرد¹³

ازان پس که بنمود پنجاه و هشت
 همی آز کمتر نگردد بسال
 چه گفتست آن⁴ موید پیشرو
 تو چندان که گوئی⁵ سخن گوی باش
 چو رفتی⁶ سر و کار با ایزدست
 نگر تا چه کاری همان بدروی
 درشتی ز کس نشنود نرم گوی⁹
 بگفتار¹¹ دهقان کنون باز گرد¹²

۱

بدانگه که بر خاست بانگ خروس¹⁴
 بررفتند شاد از در شهریار
 ابا¹⁹ باز و یوزان نغچه چیرجوی
 علوفه²¹ چهل روزه را ساختند²²
 زمینش ز خرگاه تارپک بود
 بنزدیک مرز سواران تور²³
 پس اندر پرستند²⁴ چند نیو
 بگشتند بر²⁴ گرد آن مرغزار
 پر از خنده لب هر دو بشتافتند
 برو بر ز خوبی²⁵ بهانه نمود²⁶

چنین گفت موید که یک روز طوسی
 خود¹⁵ و گیو¹⁶ گودرز و چندی سوار
 بنغچه چیر گوران بدشت¹⁷ دغوی¹⁸
 فراوان گرفتند²⁰ و انداختند
 بدانجا یگه ترک نزدیک بود
 یکی همیشه پیشش اندر آمد ز دور
 همی راند در پیشش با طوسی گیو
 بران همیشه رفتند هر دو سوار
 بمیشه یکی خوبرخ یافتند
 بدیدار او در زمانه نمود

۱- I — б. оп. ۲ VI — جویم ۳ IV — ز تقویم ۴ I, IV и T — چو گفت اندرین ۵ I — обратный порядок
 ۶ I — رفته ۷ I, IV и T — کار ۸ I — که باشی T — که یابی IV — زمانی
 ۹ VI — خوی ۱۰ I — نرم خوی IV и T — سخن تا توانی ۱۱ I, IV и T — کار ۱۲ I, IV — داستا
 ۱۳ I, IV — از برگوی ۱۴ I, IV, VI — که خمیزد خروش خروس (ср. б. 8 текста). ۱۵ I, IV, VI — خوی ۱۶ I, IV — باز
 ۱۷ I, VI — دشت ۱۸ I, IV — از ۱۹ I, IV — هم ۲۰ VI — فگندند ۲۱ I, IV — ز زمینش ۲۲ I, IV — ز
 ۲۳ I, IV — گور ۲۴ I — در ۲۵ I, IV — ز خوبی ۲۶ B — перевод б. отсутствует

شاهنامه فردوسی

فهرست

داستان سیاوش	۶
ملحقات	۲۵۱

انستیتوی ملل آسیا

شاهنامه فردوسی

متن انتقادی

جلد سوم

تصحیح متن باهتمام

او. اسمیرنوا

تحت نظر ع. نوشین

مسکو ۱۹۶۵

آکادمی علوم اتحاد شوروی

سلسلہ آثار ادبی

ملل خاور

متون

سری بزرگ

۲

ادارہ انتشارات «دانش»

شعبہ ادبیات خاور

شاهنامه فردوسی